

CHANAKYAN

(Approved by the Madras, Cochin & Travancore Text Book Committees)

Prescribed as a Non-detailed Reader for the
S. S. L. C. Examination 1927 by the University, Madras.

By

P Sankaran Nambiyar M. A. (Hons.)

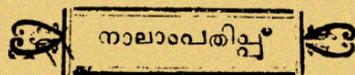
Maharaja's College, Ernakulam.

ച റ്റ ന കൃ ന്

ഗ്രന്ഥകർതാ:

പി. ശങ്കരൻ നമ്പ്യാർ എം. എ. (കോളേജ്സ്)

മഹാരാജാ കോളേജ്, എറണാകുളം.

TRICHUR,

INDRA IYER & SONS.

1101/1926.

] Rights Reserved. [വിവരങ്ങൾക്കു നോക്കുക]

CHANAKYAN

(Approved by the Madras, Cochin & Travancore Text Book Committees)

Prescribed as a Non-detailed Reader for the
S. S. L. C. Examination 1927 by the University, Madras.

By

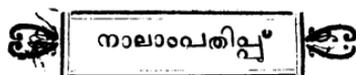
P. Sankaran Nambiyar M. A. (Hons.)

Maharaja's College, Ernakulam.

ച റ ന ക്യ ന്.

ഗ്രന്ഥകർതാ:

പി ശങ്കരൻ നമ്പ്യാർ എം. എ. (ഓണേഴ്സ്)
മഹാരാജാ കോളേജ്, എറണാകുളം.

TRICHUR,

V. SUNDRA IYER & SONS.

1101/1926.

Price 11/As.] Rights Reserved. [വില്പന മ.മ. അ.അ]

ചാണക്യൻ

൧-ാം അദ്ധ്യായം.

പണ്ടു പാടലീപുത്രം ഭരിച്ചിരുന്ന നന്ദൻ എന്ന് രാജാവിനു ക്ഷത്രിയരായ സുനന്ദയിൽ ഒമ്പതു പുത്രന്മാരും ശൂദ്രകന്യകയായ മുരയിൽ ഒരു പുത്രനുമുണ്ടായി. മുരാപുത്രന്റെ പേർ മൌല്യനെന്നായിരുന്നു. ഇവരെല്ലാവരും മുറയ്ക്കു അസ്രുശാസ്ത്രാദിവിദ്യകൾ അഭ്യസിച്ചും വീര്യം വിനയം രാജ്യഭരണത്തിനു വേണ്ട നയം മുതലായ ഗുണങ്ങൾ സമ്പാദിച്ചും യൌവനയുക്തന്മാരായിത്തീർന്നു. കാലക്രമേണ വയോധികനായ നന്ദന്മാരാജാവിനു ഐഹികകാര്യങ്ങളിൽനിന്നു നിവർത്തിച്ചു പാരത്രികകാര്യാനുഷ്ഠാനം ചെയ്യാൻ ആഗ്രഹം ജനിച്ചു. അതിനാൽ രാജ്യം തന്റെ പുത്രന്മാരായ നവനന്ദനന്മാർക്ക് എല്ലിച്ചുകൊടുത്തിട്ട്, കാട്ടിൽ പോയി തപോവൃത്തിയായി ആയുഷ്കാലശിഷ്ടം നയിക്കുന്നതിനു് അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു, മന്ത്രിമാരായ രാക്ഷസൻ മുതൽപേരെ വിളിച്ചുവരുത്തി അക്കാര്യത്തിൽ അവരുടെ അഭിപ്രായമറിവാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടിപ്രകാരം പറഞ്ഞു: 'നമ്മുടെ പുത്രന്മാർ പൂണ്ണയൌവനയുക്തന്മാരും രാജനീതികളിൽ കശലന്മാരും ആയിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന അവസ്ഥയ്ക്കു് അവരിൽ ഒരുവനെ രാജ്യഭാരമേല്പിച്ചു്, സേനാപതിയായി മൌല്യനേയും വാഴിച്ചു്, നമുക്കു ഹേക്ഷയാഗ്നം നോക്കുകയല്ലയോ ഇനി ഉചിതമായിട്ടുള്ളതെന്നു നാം ശങ്കിക്കുന്നു.'

പുത്രന്മാരിൽവെച്ചു പ്രായംകൊണ്ടു എല്ലാവരുടേയും ജ്യേഷ്ഠനായ മൌല്യനാകട്ടെ, തന്റെ അച്ഛന്റെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ കുറെ വ്യസനം തോന്നി. 'കഷ്ടം! എന്റെ അവസ്ഥ ഇങ്ങനെയല്ലോ. നവനന്ദനന്മാരുടെ ദാസ്യവൃത്തിയാണോ എന്റെ തലയിലെഴുത്തു്? ഞാൻ ശൂദ്രസ്ത്രീയുടെ പുത്രനാണു്; ശരി

തന്നെ. പക്ഷെ, ഞാനല്ലയോ ജ്യേഷ്ഠപുത്രൻ? അതുംകൂടെ വിചാരിക്കേണ്ടതല്ലയോ? രാജപദവിക്ക് എനിക്ക് മോഹമില്ല. എന്തെന്നാൽ, എന്റെ കലം വളരെ ഉൽകൃഷ്ടമല്ലെന്ന് എനിക്കുതന്നെ അറിയാം. എന്നാലും ഞാനും രാജപുത്രനല്ലയോ? ദാസ്യമെങ്ങനെ സഹിക്കും? ഈ രാജ്യത്തിൽ എന്തെങ്കിലുമൊരു ഭാഗമെങ്കിലും വിട്ടുതരുവാൻ അച്ഛനു തോന്നിയില്ലല്ലോ. പിതാവു സ്വമേധയാ എന്നെ ഇങ്ങനെ നിരാകരിക്കുന്നവനല്ല. പുത്രന്മാരുടേയോ മന്ത്രിമാരുടേയോ ഒരു ഏഷണിപ്രയോഗം തീർച്ചയായും ഈ വിഷയത്തിലുണ്ടായിക്കാണണം. ആകട്ടെ; അവരുടെ ഈ കസൃതിക്കു തക്കതായ ഒരു പ്രതിവിധി ഞാനും കാട്ടിക്കൊടുത്തേക്കാം. രാജ്യാവകാശികളായി നന്ദനന്മാർ കമ്പതുപേരുണ്ടല്ലോ. ഇവർ തമ്മിൽ യോജിക്കാതിരിപ്പാൻവേണ്ട കൌശലം ഞാനും പ്രയോഗിച്ചുനോക്കട്ടെ.' ഇങ്ങനെ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു മുരാപുത്രൻ രാജാവിനോടുണർത്തിച്ചു. 'പ്രിയപിതാവേ! ഇക്കാര്യത്തിലെന്താണവിഷയം? നന്ദനന്മാരിൽ ഒരാളെ എന്നെന്നേക്കുമായി രാജാവായി വാഴിക്കുകയും മറ്റുള്ള എട്ടുപേരോടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭൃത്യന്മാരായിരിപ്പാൻ കല്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ യാതൊരു പ്രയാസവും കൂടാതെ കാര്യം തീർച്ചയാക്കാമല്ലോ' എന്നാൽ ഈ വഴി രാജാവിനത്ര തൃപ്തികരമായിത്തോന്നിയില്ല. അതു കലഹത്തിനു കാരണമാകുമെന്നുള്ള വാസ്തവം അദ്ദേഹം നല്ലവണ്ണം ധരിച്ചു.

നക്രനാസൻ എന്നു പേരായ മന്ത്രിയുടെ അഭിപ്രായം രാജ്യത്തെ ആകുപ്പാടെ കമ്പതായി വിഭജിച്ചു് ഓരോ പുത്രനെ ഓരോ വിഭാഗത്തിന്റെ അധിപനാക്കി വാഴിക്കുകയായിരിക്കും ഉത്തമമെന്നായിരുന്നു. എന്നാൽ സ്വർഗ്ഗംപോലെയുള്ള പുഷ്പപുരം എല്ലാറ്റിലും വെച്ചു വിശിഷ്ടതമമാകയാൽ അതു് ആർക്കു കിട്ടുമെന്നുള്ള ഒരു സംശയം മൌര്യൻ അപ്പോളെടുത്തിട്ടു. ഇതു കേട്ടപ്പോൾ അമാത്യപുംഗവനായ രാക്ഷസനു മൌര്യന്റെ ഉദ്ദേശം നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലായി. ഈ വൃഷലീസുതനു രാജകുമാരന്മാരുടെ ഇടയിൽ കലഹവിത്തു വിതയ്ക്കുവാനുള്ള ഉത്സാഹമാണു .

ഞാനിരിക്കുമ്പോൾ അതു സമ്മതിക്കുകയില്ല' ഇങ്ങനെ നിശ്ചയിച്ചിട്ട് ഇദ്ദേഹം നന്ദനന്മാരോടു പറഞ്ഞു. 'അല്ലയോ രാജകുമാരന്മാരേ! നിങ്ങളുടെ കൃത്യം പിതൃശാസനാനുസരണമാണെന്നു ധരിക്കണം. ഈ പുഷ്പപുരം ഇത്രവളരെ മഹത്തായിട്ടുള്ളതാണെങ്കിൽ ഇതുപോലെതന്നെ വേറെ എട്ടുപുരങ്ങൾ നിർമ്മിച്ചേക്കാം. മറ്റുള്ള സകലപദാർത്ഥങ്ങളും നിങ്ങൾ ഒൻപതുപേക്കും തുല്യമായി വിഭജിച്ചുതരികയും ചെയ്യാം.'

ഇതു കേട്ടിട്ടും മൌയ്യൻ വിട്ടില്ല. 'ഇത്രപുരമായ അമരാവതിയോടു കിടപിടിക്കത്തക്ക ഈ പുഷ്പപുരംപോലെ ഒരു രാജധാനി നിർമ്മിക്കുവാൻ ഈ ലോകത്തിൽ ആരെക്കൊണ്ടെങ്കിലും സാധിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കുന്നത് അബദ്ധമായിപ്പരിണമിപ്പാനേ വഴിയുള്ളൂവെന്നാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നത്. പുഷ്പപുരം പുഷ്പപുരംതന്നെ' എന്ന് അയാൾ വാദിച്ചു. ഇത്രയുമായപ്പോഴേക്കും നന്ദന്മാരിൽ കാരോരുത്തനും 'പുഷ്പപുരം എനിക്കുവേണം—അല്ലെങ്കിൽ ഞാനിതാ കാട്ടിൽ പോകുന്നു—എനിക്കു രാജ്യവും വേണ്ട, ഒന്നുംവേണ്ട—ഞാൻ തപസ്സുചെയ്ത് എന്റെ ആത്മാവിനു ഗതിവരുത്തിക്കൊള്ളാം—എന്നിങ്ങിനെ ശാഗ്ദ്ധ്യം തുടങ്ങി. മൌയ്യൻ അല്പം ആശ്ചാസമായി. 'ഇനി എന്താണു നിവൃത്തി? കുമാരന്മാരെ ഒൻപതുപേരേയും ഒരുമിച്ചു വാഴിച്ചാലോ? അതു ശരിയാകയില്ല. ബഹുനായകത്വം ഒരിക്കലും ശരിയായവിധത്തിൽ കലാശിക്കുകയില്ല. സമാധാനമെന്നതു രാജ്യത്തിൽ ഉണ്ടാവുകയുമില്ല. അതിനാൽ കാരോ വത്സരം കാരോ കുമാരൻ രാജ്യം ഭരിക്കട്ടെ. അതായിരിക്കും നല്ലത്' എന്നിപ്രകാരം രാജാവു കല്പിച്ചു. മന്ത്രിമാർക്കും നന്ദനന്മാർക്കും അതു തൃപ്തികരമായി. എന്നാൽ ഇതുകൊണ്ടും കഴിഞ്ഞില്ല. 'ഒന്നാമതായി രാജ്യഭാരം ചെയ്യേണ്ട അവകാശം ഇക്കൂട്ടത്തിൽ ആർക്കാണ്?' എന്നായി മൌയ്യന്റെ ചോദ്യം. 'ഞാൻ മുന്വിൽ, ഞാൻ മുന്വിൽ,' എന്ന് കാരോ പുത്രനും വാശിപിടിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. അമാത്യരാക്ഷസൻ ഇതെല്ലാം കണ്ടു വളരെ കണ്ഠിതം തോന്നി. എങ്കിലും അദ്ദേഹം പലവിധത്തിലും നന്ദനന്മാരെ ഉപദേശി

ച്ചു വളരെ കഴിഞ്ഞി. ഒരുപ്രകാരത്തിൽ താതശാസനം അൻസരിക്കുന്നതിനു സമ്മതിച്ചു. ഇങ്ങനെ രാജ്യഭാരം നവനന്ദനന്മാരെ ഏല്പിച്ചു, മൌര്യനെ എല്ലാ സേനകളുടേയും അധിപതിയാക്കി വാഴിച്ചിട്ടു നന്ദവർഷം കാട്ടിലേക്കു പോകുന്നതിനായി പുറപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ പൌരജനങ്ങളെല്ലാംകൂടി രാജ്യം വിട്ടു പോകാതിരിപ്പാൻ അദ്ദേഹത്തോടു വളരെ സങ്കടത്തോടുകൂടി അപേക്ഷിക്കയാൽ ആ വൃദ്ധൻ തപോവൃത്തിയായി സ്വപുരത്തിൽതന്നെ കിടത്തിരുന്നു കാലം നയിക്കാമെന്നുവെച്ചു അതിനായി പ്രത്യേകം തിരഞ്ഞെടുത്ത സ്ഥലത്തു ഗാമസമുദ്രപ്പിള്ളകളും ചെയ്തു.

മുൻനിശ്ചയംപോലെ കുറേക്കാലം വലിയ കലഹമൊന്നും കൂടാതെ മന്ത്രിമാരുടെ നയത്താൽ രാജ്യഭാരം ഒരുവിധം നടന്നു പോന്നു. സേനാധിപതിയായ മൌര്യൻ ഇപ്പോഴേക്കും നൂറു പുത്രന്മാരുണ്ടായെന്നുമാത്രമല്ല, സ്ഥാനമാനാദികളിൽ ക്രമേണ അഭിവൃദ്ധി ലഭിക്കുകയും ചെയ്തു. തന്റെ നയോപായങ്ങൾമൂലം അദ്ദേഹം പ്രജകളുടെ ഇടയിൽ വളരെ രഞ്ജിപ്പു സമ്പാദിച്ചു. സേനാപതിസ്ഥാനം കാലഭേദം കൂടാതെ സ്ഥിരമായി തനിക്കു തന്നെ ആയിരുന്നതിനാൽ മൌര്യന്റെ ബലം, ഓരോ വത്സരം ഉഴുമിട്ടു രാജ്യഭാരം ചെയ്യുന്ന നന്ദന്മാരുടെ ബലത്തേക്കാൾ വളരെ അധികമായി ബുദ്ധിയിൽ അതുതപ്പെടുവാനില്ലല്ലോ. എന്തിനേറെപ്പറയുന്നു; ക്രമേണ രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ ഏറ്റവും പ്രബലൻ മൌര്യനായിത്തീർന്നു. നന്ദന്മാരുടേയും മന്ത്രിമാരുടേയും ശക്തി ക്ഷയിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതെല്ലാം കണ്ടറിഞ്ഞ് ഒരു ദിവസം ഇവർ വളരെ കണ്ഠിതത്തോടെ തമ്മിൽ ആലോചനയുടങ്ങി.

കഷ്ടം! നമ്മുടെ അധീനത്തിൽ ഇരിക്കേണ്ടതും നാം അനുഭവിക്കേണ്ടതുമായ ഈ രാജ്യം അത്രപുത്രനായ മൌര്യന്റെ കീഴിലാണല്ലോ യഥാർത്ഥമായി ഇപ്പോൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. രാജാക്കന്മാരും മന്ത്രിമാരുമായ നാം പേരിനുമാത്രമേയുള്ളു. വാസ്യവത്തിൽ രാജ്യവും മന്ത്രിയുമെല്ലാം അവൻതന്നെ. നമ്മുടെ ഭൃത്യ

നായിരിക്കേണ്ട ഈ വൃഷലീസുതൻ നമ്മുടെ മേലധികാരിയാ
 യിട്ടാണല്ലോ ഇപ്പോൾ ഇരിക്കുന്നത്. ഇവന്റെ ഈ പണി
 നാം മുമ്പുതന്നെ അറിയേണ്ടതായിരുന്നു. ഭോഷതപം പിണ
 ണ്ണുപായല്ലോ. എന്തായാലും ഇനി കർത്തവ്യമായിട്ടുള്ളതെ
 ന്തെന്ന് ആലോചിക്കേണ്ടതല്ല. ഒന്നാമതായി മെഴുപ്പന്റെ കഥ
 കഴിക്കണം. അതിനുള്ള ഉപായങ്ങൾ നോക്കാം. നേരിട്ടുതന്നെ
 ഇവനോടു യുദ്ധംചെയ്യാലോ? അതു ഗുണമാകയില്ല. ശുഭനെ
 കിലും ജ്യേഷ്ഠപുത്രനാകയാലും സകല സൈന്യങ്ങളുടേയും അ
 ധിപനായും സമ്പൽസന്താനസൗഖ്യംകൊണ്ടു ബലിഷ്ഠനായും
 സ്വനയസമ്പാദിതമായ ജനരഞ്ജനംകൊണ്ടു ഗണനീയമഹിമാ
 വായും തീർന്നിരിക്കയാലും ഇവനോടു നേരെ പടപൊരുതി ജയ
 ക്കാമെന്നുള്ള ആശ വ്യക്തം തന്നെ. പക്ഷെ, നാം തോല്ക്കാ
 നാണ് അധികമെല്ലാം. പിന്നെ രാജാക്കന്മാരും മന്ത്രിമാരും
 മായ നാമെല്ലാവരുംകൂടി യുദ്ധം ചെയ്യിട്ടും മെഴുപ്പനോടു തോറ്റു
 പോയി എന്നുള്ള അപകീർത്തിക്കും നാം പാത്രീഭവിച്ചേക്കാം.
 അതിനാൽ ഇവനോടു തുറന്നുള്ള യുദ്ധംകൂടാതെ കഴിക്കുകയാണ്
 തരമുണ്ടെങ്കിൽ വേണ്ടത്. വല്ല വിധത്തിലും ആരുമറിയാതെ
 ഇവനേയും ഇവന്റെ പുത്രബലത്തേയും മുഴുവൻ നശിപ്പിക്കു
 വാൻ ഉദ്യമിക്കണം. കായ്മല്ലോം ഗ്രന്ഥമായിരിക്കയും വേണം.
 എന്നിങ്ങനെ എല്ലാവരുംകൂടി ആലോചിച്ചു ഒരു ഗ്രന്ഥപാ
 യവും കണ്ടുപിടിച്ചു സഭ പിരിയുകയും ചെയ്തു.

രാജസപ്രഭൃതികളായ അമാത്യന്മാർ ഭൂമിയുടെ അന്തർഭാ
 ഗത്തു് അതിവിശേഷമായ ഒരു മന്ത്രമണ്ഡപം പണി കഴി
 പ്പിച്ചു. ഗ്രന്ഥമായ ആലോചനകളെല്ലാം അന്നു മുതൽ അതിൽ
 വെച്ചാക്കി. ഇങ്ങനെയിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു ദിവസം ഒരു ഭൂതൻ
 മെഴുപ്പന്റെ അടുക്കൽചെന്നു് ഇപ്രകാരമറിയിച്ചു. 'രാജാക്ക
 ന്മാർ ഒമ്പതുപേരും മന്ത്രിമാരും മറ്റൊല്ലാവരുംകൂടി മന്ത്രമണ്ഡ
 പത്തിൽ ഭവാനെൻ വരവു കാത്തിരിക്കുന്നു. എന്തൊ ഗൗര
 വമുള്ള കായ്മത്തെപ്പറ്റി ആലോചിപ്പാനാണെന്നു തോന്നുന്നു.
 അതുകൊണ്ടു ഭവാനും പുത്രന്മാരുംകൂടി ഉടൻതന്നെ അവിടേയ്ക്കു

ചെല്ലുവാൻ കല്പനയായിരിക്കുന്നു.’ ഇതു കേട്ടാറെ മെയ്യൻ സസംഭ്രമം തനയന്മാരെയെല്ലാം വിളിച്ചു മന്ത്രാഗാരത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. യാതൊരു സംശയവും കൂടാതെത്തന്നെ മെയ്യൻ പതിവുപോലെ മണ്ഡപത്തിലേക്കു പോകുവാനുള്ള കടുസ്സായ ആ ഗൃഹാദാരമാർഗ്ഗത്തിലേക്കിറങ്ങി. മെയ്യനും പുത്രന്മാരും ഒന്നൊഴിയാതെ ഗൃഹാഗർഭത്തിൽ അകപ്പെട്ടു എന്നു കണ്ടപ്പോൾ മുൻനിശ്ചയം ചെയ്തിരുന്നതുപോലെ ക്ഷണേന നന്ദകിങ്കരന്മാർ വലിയ കല്ലുകളിട്ടു ദ്വാരത്തെ ഗാഢമായി അടച്ചു കളഞ്ഞു. ഇപ്രകാരം മെയ്യനും പുത്രന്മാരും തീരെ നിസ്സഹായന്മാരായി ഗൃഹയിൽ അകപ്പെട്ടു. ആലോചനാമണ്ഡപത്തിലെത്തി നോക്കിയപ്പോൾ ദൂതൻ പറഞ്ഞിരുന്ന പ്രകാരം രാജാക്കന്മാരേയോ മന്ത്രിമാരേയോ ആരേയും അവിടെയെങ്ങും തന്നെ കാണാനില്ല. തന്നേയും തന്റെ പുത്രന്മാരേയും കൊല്ലുവാൻ നന്ദമന്ത്രിമാർ പ്രയോഗിച്ച പെരുമതിയാണിതെന്ന് ഇപ്പോഴാണു മെയ്യനു മനസ്സിലായത്. ‘ഗൃഹാഗർഭത്തിൽ നിന്നു പുറത്തുപോകുവാൻ യാതൊരു മാർഗ്ഗവുമില്ല. ഇവിടെക്കിടന്നു നാമെല്ലാവരും നശിക്കയെ നിവൃത്തിയുള്ളു’ എന്നു വിചാരിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ വിസ്മയജനകമായ ഒരു കാഴ്ച അവിടെ കണ്ടു. ആറൊന്നു പാത്രം നിരത്തി ഓരോന്നിലും കുറേക്കൂട്ടം ചോരം വിളമ്പി അതിനു മുമ്പിൽ ഓരോ വിളക്കും കൊളുത്തി വെച്ചിരിക്കുന്നു.

“ഇതെന്താണ്? എന്താ നിശ്ചയിപ്പാനുള്ളത്? നമ്മുടെ കൊലച്ചോരതന്നെ. ഹാ കഷ്ടം! ദുർവ്വീധേ! അഗതികളായ ഞങ്ങളുടെ കഥ ഇങ്ങനെയായല്ലോ. ഇങ്ങനെ ചതിച്ചുകൊല്ലുവാൻ ആ ദുഷ്ടന്മാരോടു ഞങ്ങളെന്താണൊരു ദോഷം ചെയ്തിട്ടുള്ളത്? ഞങ്ങൾ വല്ലതും പ്രവർത്തിച്ചു ദിവസം കഴിപ്പാനായുള്ള തിനല്ലാതെകണ്ടാനിന്നും പോയില്ലല്ലോ.’ നിസ്സഹായന്മാരായി ഇവിടെ അകപ്പെട്ട ഞങ്ങൾ എന്താണു ചെയ്യേണ്ടത്? കൊലച്ചോരകൊണ്ടു ചത്തു പോകുന്നതായോ? എന്നാൽ നന്ദന്മാർക്കും മന്ത്രികൾക്കും കൃതാർത്ഥയുമായി. ഇല്ല, ഒരിക്കലും

മില്ല. ഈ ദ്രോഹികളുടെ ഉദ്ദേശം മുഴുവൻ സാധിപ്പാൻ മെയ്യൻ ഒരിക്കലും അനുവദിക്കയില്ല. ചത്താലും പകപോക്കാതിരിക്കുന്നവനല്ല മെയ്യൻ.” ഇപ്രകാരം വിചാരിച്ചിട്ടു ധീരനായ ആ സർവ്വസൈന്യാധിപൻ തന്റെ പുത്രന്മാരെ നോക്കിപ്പറഞ്ഞു. ‘എന്റെ കാമനകളെ! മെയ്യൻകലം ഉന്മൂലനം ചെയ്യുന്നതിനായി ഈ ക്രൂരോപായം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്ന മഹാപാപികളായ ആ വഞ്ചകന്മാരുടെ ഉദ്ദേശം പൂർണ്ണമായി സാധിപ്പാൻ നാം ഒരു വിധത്തിലും അനുവദിക്കരുത്. നമ്മിൽ ഒരാളെങ്കിലും ജീവിച്ചിരുന്നു തക്കതായ പ്രതിക്രിയ ചെയ്യാനുസാധിക്കണം. ഈ ചോരെല്ലാം ഒന്നായി എടുത്തുവെക്കുക. നൂറോന്നുപേർക്കു ഭക്ഷിക്കുവാനുള്ള അന്നമുണ്ടല്ലോ. അത് ഒരാളുടെ മാത്രം ജീവസന്ധാരണത്തിനായിരിക്കട്ടെ. മറുക്കളവരെല്ലാം പട്ടിണികിടന്നു മരിക്കണം. ഒരാൾമാത്രം ഇതിൽനിന്ന് അല്ലാലും എടുത്തുഭക്ഷിച്ചു കഴിയുന്നത്ര കാലം പ്രാണൻ കൂട്ടിലിട്ടു കിടന്ന് ആ ദുഷ്ടന്മാരോടു പകരംചെയ്യാൻ നോക്കണം. ഈ ചോര തീരുന്നതിനു മുമ്പിൽ ദൈവം എന്തെങ്കിലും ഒരു വഴി വെച്ചുതരാതിരിക്കയില്ല.’ വ്യസനക്രാധപരിക്ഷുഭിതനായ മെയ്യൻ ഇപ്രകാരം തന്റെ ആശയത്തെ പ്രകാശിപ്പിച്ചപ്പോൾ പുത്രന്മാർ ദീനരായി അന്യോന്യം നോക്കിത്തുടങ്ങി. അവരുടെ നോട്ടത്തിൽ ഉദ്ദിഷ്ടമായിരുന്നതു തന്റെ സഹോദരന്മാരും പിതാവും അനശനം മൂലം പ്രാണസങ്കടത്തിലകപ്പെട്ടു കാട്ടുന്ന വികൃതികളെക്കണ്ടുകൊണ്ടു മുഷ്ടാനനഭോജനംചെയ്യുകൊണ്ടിരിക്കത്തക്ക കർക്കശതപം തങ്ങളിൽ ആരിലും ഇല്ലെന്നുതന്നെ ഞ്ഞുയിരിക്കണം. ഏതായാലും അപ്പോഴത്തെ അവരുടെ അവസ്ഥ ഭാവിവിചാരങ്ങളുടെ പ്രതിഫലനമായിരുന്നിരിക്കാനിടയുള്ളതുകൊണ്ട് അതിനെക്കുറിച്ചു വിവരിക്കുന്നതിനേക്കാൾ ഉഴുപ്പിച്ചുവെക്കുകയാണുത്തമം.

‘അന്നേരമെല്ലാവർക്കും തമ്പിയായ്ക്കേവീടിന ചന്ദ്രനു സമനാകും ചന്ദ്രഗുപ്തനായുള്ള നന്ദനൻതന്നെത്താതൻ നോക്കിനാൻ ദുഃഖത്തോടെ.’

പിതാവിന്റെ കഠിനതനിൽത്തന്നെ പതിച്ചുവെന്നു മനസ്സിലായിട്ടു കോമളാംഗനായ ആ ബാലൻ കണ്ണനീർ അവിച്ഛിന്നധാരയായി കലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടെങ്കിലും സ്ഥിരനിശ്ചയസൂചകമായ സ്വരത്തിൽ താതനോടറിയിച്ചു. 'എന്റെ അച്ഛാ! ഒട്ടും വ്യസനിക്കണ്ടോ. ജീവൻധരിച്ച് ഇതിലിരുന്ന കാലക്രമത്തിൽ എന്തെങ്കിലും ഒരു കഴിവുണ്ടായാൽ രക്ഷപ്രാപിച്ചു പുറത്തുപോയി ഞാൻതന്നെ യഥോചിതം ആ ദൃഷ്ടന്മാരോടു 'ഇതിന്റെ പകപോക്കി രാജ്യഭാരം ചെയ്യുന്നുണ്ട്.' ബാലനെങ്കിലും ധീരനായ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ മുഖത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട വാക്കുകൾ കേട്ടു അച്ഛനും ജ്യേഷ്ഠന്മാരും അവനെ മുറുകെ പുണർന്നു നെറുകയിൽ ചുംബിക്കുകയും കണ്ണനീർകൊണ്ടുതന്നെ ഭാവിചക്രവർത്തിയായി മൂലാവിൽ അഭിഷേകം ചെയ്യുന്ന ഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്തു. കുറച്ചു ദിവസത്തിനകം അവർ ക്ഷുപ്തിപാസാവശ്യമായി കാലധർമ്മം പ്രാപിച്ചു. പ്രതികൃത്യയ്ക്കുവേണ്ടി മാത്രം ജീവിക്കുന്ന ചന്ദ്രഗുപ്തകുമാരൻ തത്സമയം അനുഭവിച്ച ദുഃഖങ്ങൾ വാചാമഗോചാർങ്ങൾതന്നെ. ഔഷ്ഠകലനാശം കേട്ടു പൌരന്മാരെല്ലാം അത്യന്തം വ്യസിച്ചുവെങ്കിലും ആർക്കും ഒന്നും ചെയ്യുന്നതിന്നു സാധിച്ചില്ല. കഷ്ടം, എന്തു ചെയ്യാം!

അക്കാലത്തൊരിക്കൽ വംഗരാജാവിന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ച് ഒരു കൂട്ടർ കൂട്ടിലിട്ടു ഒരു ഭയങ്കരസിംഹത്തേയും കൊണ്ടുപാടലീപുത്രത്തിലെത്തി. കൂടുപൊളിക്കാതെ സിംഹത്തെ പുറത്തിറക്കണമെന്നായിരുന്നു രാജസന്ദേശം. രാജാക്കന്മാർ തമ്മിൽ യുക്തിബലാദികൾ പരീക്ഷിക്കുന്നതിനായി ഇങ്ങനെ കാരോന്നമയേണ അന്നത്തെ നടപ്പായിരുന്നു. സന്ദേശഹാരികൾ കൂട്ടു നന്ദരാജാക്കന്മാരുടെ മുമ്പിൽ കൊണ്ടുചെന്നു കാഴ്ചവെച്ചു.

‘പഞ്ജരം ഭഞ്ജിയാതെ സിംഹത്തെ ദ്രവിപ്പിപ്പാനജ്ഞസാ നിരൂപിച്ചുകൊൾകയാ വേണമല്ലോ’

എന്നുണർത്തിച്ചു. എന്നാൽ നവനന്ദന്മാർ യാതൊരുപായവും കാണാതെ മാനഹാനി ഭയന്നുഴന്നുതുടങ്ങി. ‘ശില്പശാസ്ത്രജ്ഞ

ന്മാരിൽവെച്ചു' അഗ്രഗണ്യനായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ഇപ്പോളുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അവൻ ഇക്കാര്യം എത്രയെളുപ്പം സാധിക്കുമായിരുന്നു? കഷ്ടം! അവനും നശിച്ചുപോയല്ലോ!! ഇനി യാതൊരു നിവൃത്തിയുമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല' എന്നായിരുന്നു മൌര്യമിത്രമായ മന്ത്രി വിശിഖന്റെ അഭിപ്രായം. ഇതു കേട്ടു നവനന്ദനന്മാർ 'പക്ഷെ, അവർ മരിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ നന്നായല്ലോ' എന്നു വെച്ചു, ഗുഹാമാർഗ്ഗം കുത്തിപ്പൊളിച്ചു കുഴിച്ചു മന്ത്രി മണ്ഡപത്തിലേക്കിറങ്ങിച്ചെന്നു നോക്കി. ബാലനായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻമാത്രം അവിടെ ഇരിപ്പുണ്ട്. അല്പം പ്രാണൻ ഉണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്നു സംശയം. അവർ എല്ലാവരും അടുത്തുചെന്നു കുലുക്കിവിളിച്ചു ക്ഷമയാചനങ്ങളും മററുംചെയ്തു വ്യസനം നടിച്ചു പുറത്തേക്കിറങ്ങിവരുവാൻ വളരെ കിഴിഞ്ഞുപേക്ഷിച്ചു. ചന്ദ്രഗുപ്തൻ കൂട്ടാക്കിയില്ല. തന്റെ പിതാവും സഹോദരന്മാരും മരിച്ചതിനുശേഷം തനിക്കു ഒരറയായി ജീവിച്ചിരിപ്പാൻ മനസ്സില്ലെന്നും അവിടത്തന്നെയിരുന്നു താനും അവർ പോയ വഴിയേ പോകുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും ബാലൻ ശരിച്ചു. നന്ദന്മാർ അടക്കിയിരുന്ന മൌര്യന്റെ മുതൽ മുഴുവനും അവന്റെ മുമ്പാകെ അവർ കാഴ്ചയായി സമർപ്പിക്കയും സഹോദരനെപ്പോലെ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളാമെന്നു വളരെ വിനയപൂർവ്വം വാഗ്ദാനം ചെയ്തതങ്ങളോടൊരുമിച്ചു പോരുവാൻ കെഞ്ചി അപേക്ഷിക്കയും ചെയ്തതനുസരിച്ചു മൌര്യപുത്രൻ തന്റെ കപടസിദ്ധാന്തത്തിൽനിന്നു വിരമിച്ചു അവരെ അനുഗമിച്ചു.

സ്നാനഭോജനാദികളും വിശ്രമവും കഴിഞ്ഞു വംശരാജാവയച്ച സിംഹക്കൂടും സന്ദേശവും നന്ദനന്മാർ ചന്ദ്രഗുപ്തനു കാണിച്ചുകൊടുത്തു. സിംഹത്തിന്റെ കൂടും സന്ദേശപത്രികയും പരിശോധിച്ചതിനുശേഷം ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ആലോചന തുടങ്ങി. 'മഹാവിഗ്രഹനായ ഈ പഞ്ചാസ്യനെ അടുപ്പിച്ചിട്ടിരിക്കുന്ന ഈ അഴികളുടെ ഇടയിൽക്കൂടി പുറത്തു കടത്തുന്നതു പ്രകൃത്യാ അസാദ്ധ്യംതന്നെ. അതിനാൽ ഇതു ഒരു കൃത്രിമ മൃഗമായിരിപ്പാനെ തരമുള്ളു. സൂക്ഷിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ ചില യന്ത്രപ്പണികൾ ഇതിനുള്ളിലുള്ളതായും തോന്നുന്നുണ്ട്'.

‘ദ്രവ്യതാനുഭവങ്ങളോട വാക്യമെന്നതുകൊണ്ടു
 ധാവനം വരേണമെന്നുള്ളതുമില്ലയല്ലോ
 ദ്രാവണത്തിനു യോഗ്യമായ്യാരുമെന്നാലിതു
 കേവലം മെഴുകുകൊണ്ടെന്നതേ വത്ര നൂനം.’

ഇപ്രകാരം നിശ്ചയിച്ച് ഇരുമ്പുവടികൾ കൊണ്ടുവന്നു ചുട്ടു പഴുപ്പിച്ചു കൂട്ടിനകത്തു കടത്തി കൃത്രിമസിംഹത്തിന്റെ മേൽ വെച്ചപ്പോഴേയ്ക്കും എല്ലാം ഉരുകിയൊലിച്ചു കൂട്ടിനു പുറത്തേയ്ക്കു വന്നു കഴിഞ്ഞു. കണ്ടുനിന്നവരെല്ലാം ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ ബുദ്ധി വൈഭവത്തെപ്പറ്റി അഭിനന്ദിച്ചു ‘ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. വംഗരാജ ഭൂതന്മാരും തൃപ്തരായി തിരിച്ചുപോയി. നന്ദന്മാർ ആലോചനാമഗ്നരായിത്തീർന്നു. ‘ഈ സമയംതന്നെ വല്ല വിധവും പാട്ടിൽ വയ്ക്കണം. പക്ഷെ, അധികാരം കൊടുത്താൽ ഇവൻ ആപത്തുണ്ടാക്കും. അധികാരം കൊടുക്കാതെ രണ്ടെന്നുള്ള ഭാവം നടിച്ചാലും ഫലം വിഷമം തന്നെ. ഏതായാലും തല്ലാലം ഇവൻ അഗ്രഭോജനത്തിന്നു ബ്രാഹ്മണരെ ക്ഷണിപ്പാനിരിക്കട്ടെ’ എന്നു നിശ്ചയിച്ചു’ അവർ ചന്ദ്രഗുപ്തനെ ആ പണിക്കേ റ്പ്പെടുത്തി. ബുദ്ധിയും നയവുമകൊണ്ടു ശത്രുക്കളെ ജയിപ്പാൻ തക്ക വിരതുള്ള ഒരു സഹായിയെ അഗ്രഭോജനത്തിനു വരുന്ന ബ്രാഹ്മണരുടെ കൂട്ടത്തിൽനിന്നു തനിക്കു എപ്പോഴെങ്കിലുമൊരിക്കൽ കിട്ടുമെന്നും, അന്നു നന്ദനാമാത്യന്മാരുടെ മേൽ പക പോക്കാമെന്നും ആശിച്ച മുരാപെരുനും തന്റെ കൃത്യം ഉല്ലാസത്തോടു നോക്കി നാൾ കഴിച്ചുപോന്നു.

൨-ാം അദ്ധ്യായം.

തരം കിട്ടിയാൽ തന്റെ പിതൃസോദരന്മാർക്കുള്ള ഉന്മൂലനാശം ചെയ്തു ദൃഢപ്രതിജ്ഞനാകണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചുകൊണ്ടു ചന്ദ്രഗുപ്തൻ തന്റെ ജോലി നോക്കിവരവെ ഒരു ദിവസം ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ ക്രൂദ്ധഭാവത്തിൽ മാർഗ്ഗമദ്ധ്യേ എന്തോ ചില

തു കുത്തിപ്പിരിച്ചു ചുട്ടുകലക്കി കുടിക്കുന്നതു കാണുവാനിടയായി. അവൻ വേഗം അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കൽചെന്നു വന്ദിച്ചു വിനീതനായി അദ്ദേഹംചെയ്യ പ്രവൃത്തിയുടെ സ്വഭാവത്തെ നന്നം ഇത്ര കുപിതനായിത്തീരുവാൻ കാരണമെന്തെന്നും ചോദിച്ചു. 'ഈ പുല്ലു--വകതിരിവില്ലാത്ത ഈ പുല്ലു--എന്റെ കാലിൽ തടയുകയാൽ ഒരിക്കൽ ഞാൻ മറിഞ്ഞുവീണു. ഈ കള്ളക്കൂട്ടത്തെ ഇനി വച്ചേയ്ക്കാൻ പാടില്ല. ഇവറായെ കാണുമ്പോൾ കുത്തിപ്പിരിച്ചു കരിച്ചു കലക്കിക്കുടിച്ചാലല്ലാതെ എന്റെ രോഷം ശമിക്കുന്നില്ല. എന്റെ ക്രോധാഗ്നി ശമിക്കണമെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്യേ മതിയാവൂ. അല്ലാത്തപക്ഷം ആ ക്രോധാഗ്നി എന്നെത്തന്നെ ദഹിപ്പിച്ചുകളയും' എന്നായിരുന്നു മറുപടി. ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ആശ്ചര്യംകലനായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ഒരു ശങ്ക തോന്നി. 'സ്വാമിൻ! നിശ്ചേതനായ ഈ പുൽത്തല കാലിൽ തടഞ്ഞതിന് ഇത്രയും കോപിച്ചു പ്രതിക്രിയ ചെയ്യുന്ന ആൾ' ലോരാപരാധികളായ രാജാക്കന്മാരോടു് എന്താണു ചെയ്യുക?' ഉടനെ ബ്രാഹ്മണൻ പറഞ്ഞു. "സാധുക്കളി! നീ എന്തറിയുന്നു? കൌടില്യനെന്നും വിഷ്ണുഗുപ്തനെന്നുമുള്ള നാമദപയത്തോടു കൂടി പ്രസിദ്ധനായ ചാണക്യനെയുണ്ടോ നീ അറിയുന്നു? രഥഗജതുരഗപദാതിസൈന്യങ്ങളും 'ഉത്സാഹശക്തി,' 'പ്രഭു ശക്തി' 'മന്ത്രശക്തി' എന്നീ ത്രിവിധബലങ്ങളും മറ്റുമെല്ലാമുള്ള മഹാരാജാക്കന്മാരെപ്പോലും തോല്പിക്കത്തക്ക ബുദ്ധികൌശലമുള്ള ആ ചാണക്യനെ നീ എങ്ങനെ അറിയും?' ഇത്രയും കേട്ടപ്പോൾ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ മനസ്സിൽ തണുപ്പുവീണ് 'ഇദ്ദേഹം തന്നെയാണു നമുക്കുവേണ്ട സഹായി; തേടിയവളളി കാലിൽ ചുറ്റി' എന്ന് അയാൾക്കു തോന്നി.

അഗ്രഭോജനത്തിന്നു വരുന്ന ബ്രാഹ്മണരെ ക്ഷണിക്കുന്നതിനായി രാജനിയുക്തനായ വൃഷലൻ ഇരിക്കുന്ന സ്ഥലം കണ്ടിച്ചുകൊടുപ്പാൻ ആവശ്യപ്പെട്ട ഭൃസുരനോടു് അവൻ ഭക്തിപുരസ്സരം ആ വൃഷലൻ താൻതന്നെയാണെന്നും അദ്ദേഹം യഥാവിധി തന്നാൽ പ്രാർത്ഥനയായിട്ടു ഭോജനശാലയിലേയ്ക്കു

പ്രവേശിക്കാമെന്നും പറഞ്ഞു. ബ്രാഹ്മണൻ അല്പം ഇളിഭ്യനായി. 'രാജകുമാര! ഞാൻ പറഞ്ഞ സാഹസവാക്യം അങ്ങമറന്നുകളയണം. അങ്ങയെ ഞാൻ കേട്ടറിയും. വൃഷലൻ എന്നു പറഞ്ഞുപോയതു ഞങ്ങളുടെ ജാതിസ്വഭാവമാകയാൽ അതിൽ പരിഭവിക്കരുത്' എന്നു അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതുകേട്ടു തനിക്കു പരിഭവത്തിനു പകരം പരമസുന്തോഷമാണെന്നും അനുവാദപ്രകാരം അപ്പോൾ തന്റെ ഗുരുവായ് വരിച്ചിരിക്കുന്ന അദ്ദേഹം 'വൃഷലനെന്തെന്നെ എപ്പോഴും വിളിക്കുന്നതിനു വിളികേൾക്കാൻ മാത്രമേ താൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നുള്ളവനും ചന്ദ്രഗുപ്തൻ വണക്കത്തോടു മറുവടി പറഞ്ഞു. ഈ സംഭവം ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ മേൽ ചാണക്യൻ അസാധാരണമായ സ്നേഹവാത്സല്യാനുഭവാദി വിവിധവികാരങ്ങൾ ഒരു സമയത്തു് ഉൽഭൂതമാകുന്നതിനും അതുനിമിത്തം അനവധി ഭാവിക്കാൻ സംഭവിക്കുന്നതിനും അസ്ഥിവാദമായി ഭവിച്ചു. ഭോജനശാലയിലേക്കു പോകുവഴി നവനന്ദന്മാർ തന്റെ പിതൃസഹോദരന്മാരെ നശിപ്പിച്ചതും തന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ നിലയും മറ്റും മുഴുവൻ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ചാണക്യനെ ധരിപ്പിച്ചു. അതുനിമിത്തം സന്തപ്തമായ ഹൃദയത്തിനു് ഒരാശ്വാസമുണ്ടായതായും അയാൾക്കു തോന്നി. ഭോജനത്തിനു ബ്രാഹ്മണരെ ക്ഷണിക്കുകയെന്ന നിസ്സാരജോലിക്കാണു ചന്ദ്രഗുപ്തൻ നിയുക്തനായതെങ്കിലും അതിന്റെ ഫലം എത്ര മഹത്തരം!

'ഭാഗ്യവാന്മാർക്കു് ചെയ്യുന്നതെല്ലാം മഹാഭാഗ്യമായേ വരൂ നീക്കമില്ലതുമേ.'

ചാണക്യൻ ഭോജനശാലയിൽ ചെന്നു നോക്കിയപ്പോൾ അവിടെ ഒമ്പതു സ്വണ്ണക്കിണ്ണങ്ങൾ കിഴക്കോട്ടു തിരിച്ചു നിർത്തിവെച്ചിരിക്കുന്നതു കണ്ടു. അതിന്നപ്പുറത്തു വിശിഷ്ടമായ ഒരു പൊൻതളികയും ഒരായിരം വെള്ളിത്തളികകളും ക്രമത്തിൽ വെച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇതിന്റെ അർത്ഥമെന്തെന്നു ചാണക്യൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ 'ഒൻപതു തളികകൾ നവഭൂപന്മാർക്കും ഒരറക്കിരിക്കുന്ന കനകത്തളിക അഗ്രഭോജനത്തിനു വന്നുചേരുന്ന ബ്രാഹ്മ

ണരിൽവെച്ച് എല്ലാംകൊണ്ടും ഏറവും ശ്രേഷ്ഠനും പൂജ്യവാദനും ആയ ആൾക്കും മറ്റുള്ളവ മറ്റു ബ്രാഹ്മണർമാണു വെച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു പാചകന്മാരിൽ ചിലർ അദ്ദേഹത്തെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ തന്നോടൊപ്പം ശ്രേഷ്ഠനുമുള്ള ഭൃസുരന്മാർ മറ്റാരുമില്ലെന്നു ദൃഢമായി വിശ്വസിച്ചിരുന്ന ചാണക്യൻ അഗ്രാസനത്തിൽ ചെന്നു സ്ഥലം പിടിച്ചു. ശാസ്ത്രാഭ്യാസം, വിജ്ഞാനം, പാണ്ഡിത്യം, ബുദ്ധിമുഖ്യം ഇവകൊണ്ടു താൻ അദൃശ്യനാണെന്നു ചാണക്യനുണ്ടായിരുന്ന ബോധം വാസ്തുവിദ്യയുമല്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ നന്ദനന്മാർ അതറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അവർ സ്നാനാദികൾ കഴിഞ്ഞു ഭക്ഷണത്തിനായി വന്നപ്പോൾ തീരെ അപ്രതീക്ഷിതമായ വിധത്തിൽ ഹൃസ്വപാകാരനായ ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ അഗ്രാസനത്തിലിരിക്കുന്നതു കണ്ടു കലശലായ കോപത്തോടുകൂടി 'എടോ വടു! എടോ കൂള ബ്രാഹ്മണ! തന്നോട് ഇവിടെ ഇരിക്കുവാൻ ആർ പറഞ്ഞു? തന്റെ ഈ ധർമ്മത്തിനു കാട്ടിത്തരാം. ആരവിടെ? നമ്മുടെ ചോര തിന്നുന്നവരിൽ ഈ കള്ളക്കരങ്ങളെ തള്ളിപ്പറത്താക്കുവാൻ ഇവിടെ ആരുമില്ലേ?' എന്നും മറ്റും ഗൗരവിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. എന്നെ നിങ്ങൾ 'വടു' എന്നോ 'കള്ള'നെന്നോ 'മേക്കട'നെന്നോ വേറെ എന്തെങ്കിലുമെന്നോ വിളിച്ചു ശകാരിച്ചുകൊള്ളുവിൻ. എന്നാൽ, നാലുവേദങ്ങളിലും, ആറു ശാസ്ത്രങ്ങളിലും, അറുപത്തു നാലു കലാവിദ്യകളിലും ഇന്ന് എന്നേക്കാൾ അറിവുള്ള ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ ഉണ്ടോ എന്നു നിങ്ങൾ പരീക്ഷിച്ചു നോക്കുവിൻ. എന്നിട്ടുവേണം ഈ മാതിരി ദുർ്യാക്കുകൾ പ്രയാഗിക്കുവാൻ. അല്ലാതെ നിങ്ങളുടെ ഗർവ്വ കണ്ടു ഇളകിപ്പോകുന്നവനല്ല ചാണക്യൻ എന്നു മനസ്സിലാക്കിക്കൊള്ളുവിൻ എന്നും മറ്റും ചാണക്യനും ഒട്ടും കുറയ്ക്കാതെ ഘോഷിച്ചു. ഈ ന്യായവാദങ്ങൾ കേട്ടിട്ടും രോഷം ശമിക്കാതെ നന്ദനന്മാർ തങ്ങളുടെ ഭൃത്യന്മാരോട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കടുമ ചുറ്റിപ്പിടിച്ചു തല്ലിയിടിച്ചു തള്ളിപ്പറത്തു കൊണ്ടുപോയി വിടുവാൻ കല്പിച്ചു. ഭൃത്യന്മാർ അങ്ങനെ ചെയ്തും ചെയ്തു. ഈ അപമാനം ചാണക്യൻ എത്ര സഹ്യ

മാകുമെന്ന് ഉറപ്പിക്കാമല്ലോ. മദ്യമാത്രം തന്റെ കാലിൽ തടഞ്ഞ ഒരു പുല്ലിനപകരം കാണുന്ന പുല്ലെല്ലാം പഠിച്ചു കലക്കിക്കൂടിക്കുന്ന ഈ ബ്രാഹ്മണന്റെ കോപം ഈ അവസരത്തിൽ കാട്ടുതീപോലെ കത്തിജ്വലിച്ചു. പൂജ്യനായ താൻ എററും നിന്ദാവഹമായ വിധത്തിൽ ധിക്കൃതനായതുകൊണ്ടും തന്നെക്കാൾ എത്രയോ പടി താഴെയിരിക്കുന്ന മറ്റൊരു വിപ്രൻ അഗ്രിമസ്ഥാനം കൊടുത്തതുകൊണ്ടുമുള്ള ദേഷ്യം സഹിക്കുവഹിയാതെ അവിടെ വെച്ചുതന്നെ അദ്ദേഹം ഇടിവെട്ടുംപോലുള്ള കച്ചയോടു കൂടി ഇപ്രകാരം അത്യഗ്രമായ ഒരു ശപഥം ചെയ്തു. എന്റെ യോഗ്യതയറിയാതെ എന്നെ ഇത്തരത്തിൽ അവമാനിച്ച് മൂഢന്മാരേ! നിങ്ങളുടെ ഈ നീചകലം മുഴുവനും ഉന്മൂലനാശം ചെയ്ത് ഒരു ശുഭ്രനെ ഇവിടെ രാജാവായി വാഴിച്ചതിനു മേലല്ലാതെ അഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന ഈ കുടുമ ചാണക്യൻ കെട്ടുന്നതല്ല. ക്ഷുദ്രക്ഷത്രിയന്മാരേ! നിങ്ങൾ കണ്ടുകൊള്ളവിൻ.' ഇങ്ങനെ പ്രതിജ്ഞചെയ്ത് അവിടെനിന്നിറങ്ങിപ്പോയ ഭൃസുരശ്രേഷ്ഠനേകണ്ടു പ്രേക്ഷകന്മാരെല്ലാം ഒന്നു വിറച്ചു. എങ്കിലും രാജാക്കന്മാർക്ക് ഇതെല്ലാം വെറും നേരംപോക്കായിരുന്നു. 'വിശന്നു വലഞ്ഞു ഭ്രാന്തു പറയുന്ന ആ വിഡ്ഢിബ്രാഹ്മണന്റെ മടുനോക്കൂ' എന്നും മറുപടി ഉല്ലാസത്തോടെ അന്യോന്യം പറഞ്ഞും അവർ ഭക്ഷണത്തിനിരിക്കയും ചെയ്തു.

ചാണക്യൻ അവിടെനിന്നു തിരിച്ചു മെയ്യന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു ഉണ്ടായ വിവരമെല്ലാം അദ്ദേഹത്തെ കേൾപ്പിക്കുകയും പാടലീപുത്രത്തിലെ ഭാവിരാജാവു ചന്ദ്രഗുപ്തനാണ്' എന്നു ദൃഢമായ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തും ചെയ്തിട്ടു യാത്ര പറഞ്ഞു പോയി. താൻ വിചാരിച്ചപോലെത്തന്നെ കായ്മളെല്ലാം സംഭവിച്ചു എന്നു കണ്ടു മെയ്യനും വളരെ സന്തോഷമായി. അവർ തമ്മിലുണ്ടായ സംഭാഷണം ആരും അറിഞ്ഞതുമില്ല.

സ്വഗൃഹത്തിൽ ചെന്നശേഷം ചാണക്യൻ തന്റെ സബ്രഹ്മചാരിയായ ഇന്ദ്രശർമാവിനെ വിവരമെല്ലാമറിയിച്ചു. ഇന്ദ്രശർമാവ് ഉടൻതന്നെ ഒരു യോഗിഭവഷമെടുത്തു മേലെല്ലാം

സ്മേം പൂരി രാജാക്കന്മാലകളണിഞ്ഞു പിരിയെട്ടും കയ്യിലെടുത്തു ബുദ്ധമതമാശ്രയിച്ചുകൊണ്ടു കസുമപുരത്തിൽ ചെന്നു സഞ്ചാരം തുടങ്ങി. ഇക്കാലത്താകട്ടെ, നന്ദനന്മാർ വിവേകം കൂടാതെ ചാണക്യഭൃസുരനെ തള്ളിപ്പറത്താക്കിയ വർത്തമാനവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അതിഘോരമായ ശപഥവൃത്താന്തവും കേട്ടു വളരെ പരിഭ്രമിച്ച് ഇതികർത്തവ്യതാമൂഢനായിരുന്ന രാജസാമാന്യൻ ശത്രുബാധാപരിഹാരത്തിൽ നിപുണനായ ഒരു മാന്ത്രികയോഗി നന്ദരാജ്യത്തിൽ വന്നിരിക്കുന്നു എന്നു കേട്ട് അദ്ദേഹത്തെ ആളയച്ചു വരുത്തി ആരെന്നു ചോദിച്ചതിനുത്തരമായി ജ്യോതിഷമന്ത്രവാദങ്ങളിൽ ധാരാളം പാണ്ഡിത്യമുള്ളവനായ തന്റെ പേർ ജീവസിദ്ധിയെന്നാണ് എന്ന് അയാൾ പറഞ്ഞു. വിപ്രകോപത്തിന് ഒരു പരിഹാരം ചെയ്യണമെന്നു രാജസൻ ആവശ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ ക്ഷപണകൻ യാതൊരു കൂസലും കൂടാതെ അങ്ങനെ ചെയ്യാമെന്നു സമ്മതിച്ചു. 'ബ്രാഹ്മണരെ എന്തിനായി ഭയപ്പെടുന്നു? അവർ കേവലം ഭീരുക്കളല്ലയോ? അവർക്കു കൈയ്യുക്കുമില്ല, പടയുമില്ല. ആഭിചാരം മാത്രം പഠിക്കും; അതും ദിവസം കഴിപ്പാൻ വേണ്ടി. അതുകൊണ്ട് ഈ ഭോജനലംപടന്മാർ എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാൽ അതിനുള്ള പ്രതിവിധി ചെയ്യുവാൻ ഞാനൊരുത്തൻ മതിയെന്നു വിശ്വസിച്ചുകൊള്ളണം.' ഇപ്രകാരം കാരോന്നു പറഞ്ഞു ഫലിപ്പിച്ചു ക്ഷപണകൻ സുഖമായി നന്ദരാജധാനിയിൽ ഒരു ഉററു സേവകന്റെ മട്ടിൽ കടന്നുകൂടി.

പിന്നെ ഒരിക്കൽ ക്ഷപണകൻ രാജാക്കന്മാരെല്ലാം ജപരം പിടിപ്പിക്കുകയും ചാണക്യന്റെ ആഭിചാരമാണതെന്ന് അവരെ ബോധിപ്പിക്കുകയും തന്നെത്താൻ അതിനുള്ള മരുകൈ ചെയ്യുരോഗം ശമിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. മറ്റൊരവസരത്തിൽ അദ്ദേഹം രാജാക്കന്മാർക്കു ഭ്രാന്തു പിടിപ്പിച്ച് ഉടനെ മാറ്റി പ്രതിഫലമായി അസംഖ്യം ദ്രവ്യം അവരിൽനിന്നു സമ്പാദിച്ചു. ബ്രാഹ്മണരുടെ ഉഴുട്ടും മുടക്കിച്ചു. ഇങ്ങനെ കാരോ സൂത്രങ്ങൾകൊണ്ടു ക്രമേണ ക്ഷപണകൻ രാജ്യപാലകന്മാരുടെ വലിയ വിശ്വസ്യ

നായിത്തീർന്നു. കരിക്കൽ അദ്ദേഹം ലക്ഷണം നോക്കി മൌര്യൻ അവിടെ ഇരുന്നാൽ രാജ്യവിനാശത്തിനു കാരണമാകുമെന്നു കാണുന്നതായി നന്ദനന്മാരെ ബോധിപ്പിച്ചു, അദ്ദേഹത്തെ രാജ്യത്തിൽനിന്നാട്ടിക്കളയിച്ചു. അനന്തരം ആരുമറിയാതെ അദ്ദേഹം മൌര്യന്റെ പിന്നാലെ ചെന്നു പുഷ്പപുരത്തിൽനിന്നു നാല്പത്തിയഞ്ചു കാതം അകലമുള്ള വർമ്മാനപുരത്തിൽ ചന്ദ്രഗുപ്തനെ ഇരുത്തി പാടലീപുത്രത്തിലേക്കു തിരിച്ചുപോന്നു. ജ്യോതിഷലക്ഷണപ്രകാരം ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ കാട്ടിലിരുന്നുകൊണ്ടു ഒരു കാട്ടാളനുമൊരുമിച്ചു ചില ക്ഷുദ്രപ്രയാഗങ്ങൾ ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നു കാണുന്നതിനാൽ അതിനൊരു പ്രതിവിധി ചെയ്യണമെന്നു ജീവസിലി നന്ദനന്മാരോടാവശ്യപ്പെട്ടു. ആ വൃത്താന്തം കേട്ടു നന്ദനന്മാർക്കു അന്നുമുതൽ കാട്ടാളന്മാരുടെ നേരെയെല്ലാം വിരോധമായിത്തീർന്നു. അങ്ങനെ ക്ഷപണകൻ 'നാട്ടിന്നയൽനാടുവാഴിയായുള്ള കാട്ടാളരാജ്യ'നേയും നന്ദനന്മാരുടേ ശത്രുവാക്കിത്തീർത്തു. ഈ തക്കം നോക്കി മൌര്യൻ അവനെ തന്റെ പാട്ടിലാക്കി; എന്നുമാത്രമല്ല, തന്റെ അച്ഛന്റെ പേരിൽ പ്രീതിയുണ്ടായിരുന്ന പ്രജകളേയും മുറയ്ക്കു ചന്ദ്രഗുപ്തൻ വശീകരിച്ചു.

അപ്പോഴേക്കും ചാണക്യന്റെയും പ്രവൃത്തികൾ അടിക്കടിയായി അഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചു വന്നു. പുഷ്പപുരത്തിൽനിന്നു നൂറു യോജന വടക്കുള്ള രാജ്യത്തിലെ അധിപനായ പർവ്വതകൻ എന്ന ഭൂമുഖരാജാവിനെ അദ്ദേഹം സേവിച്ചു. നവനന്ദനന്മാരെ നശിപ്പിക്കുന്ന പക്ഷം നാട്ടിൽ പകുതി അയാൾക്കു കൊടുക്കാമെന്നു വാഗ്ദാനം ചെയ്തു. പിന്നീടുള്ള അർദ്ധരാജ്യത്തിനവകാശി ചന്ദ്രഗുപ്തനായിരിക്കുമെന്നും ബോധിപ്പിച്ചു. പർവ്വതകൻ തന്റെ അനുജനായ വൈരോധകൻ, മലയകേതുപ്രഭൃതികളായ പുത്രന്മാർ, മറ്റു മിത്രമാത്രജനങ്ങൾ ഇവർക്കു അക്കാർക്കു തന്റെ ആലോചിച്ചതിൽ അവർ ചാണക്യൻ അനുകൂലമായിട്ടുതന്നെ വിധി കല്പിച്ചു. ഏവരും ഐകകണ്ഠേ ന ഈ വിധം അഭിപ്രായപ്പെട്ടതു, ശിഷ്ടമുള്ള പകുതി നാട്ടിന്നവകാശി

ബലഹീനനായ ചന്ദ്രഗുപ്തനാകയാൽ ക്രമേണ മുഴുവൻരാജ്യവും തങ്ങൾക്കു കൈക്കലാക്കാമെന്ന വിചാരത്താലായിരുന്നു. ചാണക്യന്റെ ബുദ്ധിചാതുര്യവും യുക്തിയും സ്വൈര്യത്തേ സൂചിപ്പിക്കുന്ന നോട്ടവും കണ്ടു തൃപ്തനായ പദ്മനാഭൻ അദ്ദേഹത്തെ കുറെ ദിവസം തന്നോടുകൂടി താമസിപ്പിക്കുകയും എല്ലാവരുടേയും സമ്മതപ്രകാരം പ്രധാനമന്ത്രിയായി താമസം കൂടാതെ നിയമിക്കുകയും ചെയ്തു. ഉടനെ യുദ്ധസന്നാഹവും കൂട്ടിത്തുടങ്ങി. പദ്മനാഭൻ, വൈശാധകൻ, മലയങ്കേതു, മന്ത്രിമാർ, പഞ്ചസേനാധിപന്മാർ, ശുകന്മാർ, പാഴ്സികൾ, യവനന്മാർ മുതലായവരെല്ലാമൊത്തുചേർന്ന് 'ആന, തേർ, കാലാൾ, കുതിരപ്പടകളും ആനകശ്ശംഗമുദംഗാദിവാദ്യവും കക്കവെ തിക്കിത്തിരക്കിട്ടു തെക്കോട്ടു വെക്കും നടന്നുതുടങ്ങി.' നന്ദരാജ്യത്തേക്കാണ് അവർ പോകുന്നതെന്ന് അവർതന്നെ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. വേറെ ഏതോ ഒരു ശത്രുവിനെ ആക്രമിക്കാനാണെന്നായിരുന്നു ചാണക്യൻ എല്ലാവരേയും ധരിപ്പിച്ചിരുന്നത്. എന്നാൽ അദ്ദേഹം തന്റെ ചാരന്മാർ മുഖാന്തരം ജീവസിദ്ധിയെ മാത്രം വാസ്യവും അറിയിച്ചിരുന്നു.

ജീവസിദ്ധി തന്റെ ജ്യോതിഷബലംകൊണ്ടറിഞ്ഞിട്ടെന്നു പോലെ അവരുടെ പുറപ്പാടുദിവസം ശരിയായി നന്ദനന്മാരെ അറിയിച്ചു. യുദ്ധം നിശ്ചയിച്ചിരുന്നദിവസം നന്ദനന്മാർക്ക് അപജയപിശുനമായിരുന്നതിനാൽ അന്നു യുദ്ധത്തിലേപ്പെട്ടതെന്ന് അവരോടു പറഞ്ഞുറപ്പിച്ചു. അന്നേദിവസം യുദ്ധത്തിലേപ്പെട്ടാൽ മരണമായിരിക്കുമത്രെ ഫലം. ഈ സംഗതിതന്നെ ജീവസിദ്ധി സ്വകാര്യമായി രാജ്യത്തിൽ പ്രബലന്മാരായ കാരോരുത്തരോടും വെച്ചുവെച്ചു പറഞ്ഞു. ജ്യോതിഷത്തിൽ ക്ഷപണകുറുള്ള നൈചുണ്യവും മറ്റും കണ്ടുവേമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ ആ വാക്കു വിശ്വസിച്ചു ജീവഹാനിയെ ഭയന്നു യുദ്ധദിവസം തങ്ങളെ കാണാതെ കഴിക്കുവാൻ വേണ്ടി അവരെല്ലാം കാരോ കാരണം പറഞ്ഞ് കാരോ ദിക്കിൽ പൊയ്ക്കളഞ്ഞു. നിശ്ചിത ദിവസം ചാണക്യന്റെ മേൽനോട്ടത്തിൽ ശത്രുസൈന്യം

പുഷ്പപുരിയെ നിരോധിച്ചപ്പോൾ രാജാക്കന്മാർക്കു സഹായം ചെയ്യേണ്ട പൗരപ്രധാനന്മാരേയും സേനാനികളേയും എങ്ങും കാണാനില്ല. ഒടുവിൽ കുഞ്ഞിതത്തോടു കൂടി നന്ദന്മാർ കമ്പതു പേരും പർവ്വതചാണക്യന്മാരെ എതിർത്തു. അപ്പോഴേക്കു ചന്ദ്രഗുപ്തനും കിരാതരാജനും കൂടി മറോപ്പറമേ കുസുമപുരിയേ വളഞ്ഞു. അപരോടു രാക്ഷസമാത്യനാണു നേരിട്ടത്. പിന്നെ അതിഘോരമായ ഒരു സമരം അവിടെ നടന്നു. അതിൽ നവരാജാക്കൾ രണാങ്കണത്തിൽ വെച്ചു വീഴ്ചുസപ്തം പ്രാപിക്കയും പുഷ്പപുരം ശത്രുക്കൾക്കധീനമാകയും ചെയ്തു.

രാജധാനിയിൽ ഏകാന്തമായ ഒരിടത്തു തപോവൃത്തിയിലിരുന്ന വൃദ്ധരാജനായ സർവ്വാർത്ഥസിദ്ധി, പുത്രവിനാശോദന്തം കേട്ടു ശോകാകുലമനസ്സുനായിത്തീരുകയാൽ ഐഹികമെല്ലാം വെടിഞ്ഞു വാനപ്രസ്ഥം സ്വീകരിച്ചു. രാക്ഷസമാത്യനും അദ്ദേഹത്തെ അനുഗമിച്ചു. ചന്ദ്രഗുപ്തൻ പാടലീപുത്രരാജസ്ഥാനത്തെ പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു. എന്നാൽ ഇതുകൊണ്ടും ചാണക്യൻ തൃപ്തിയായില്ല. പർവ്വതകൻ കഠോരനായിരുന്നതിനാൽ രാജ്യാർത്ഥാവകാശിയായി അയാളെ വാഴിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ക്രമേണ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ ഭാഗംകൂടി അയാൾ അപഹരിച്ചേയ്ക്കുമെന്നുള്ള ഭയം ബ്രാഹ്മണനെ ബാധിച്ചിരുന്നു. അതിനാൽ അയാളെ മൗര്യന്റെ പാദാവിൽനിന്നു ഒഴിക്കണമെന്നും തീർച്ചയാക്കി. അസാധാരണ നയജ്ഞനായ രാക്ഷസമാത്യനെനിഗ്രഹിക്കാൻ പാടില്ല. വല്ല വിധത്തിലും പാട്ടിൽ വരുത്തി മൗര്യന്റെ മന്ത്രിയാക്കി വയ്ക്കണം. അതിനു സർവാർത്ഥസിദ്ധിയുള്ള കാലം എളുപ്പവുമല്ല. അതിനാൽ ആ വൃദ്ധനേയും പുത്രന്മാരുടെ കൂടെ അയയ്ക്കയെന്നിയേ നിർദ്ദാഹമില്ല. അല്ലാത്തപക്ഷം അദ്ദേഹം രാക്ഷസനോടു കൂടിച്ചേർന്നു് ഒരുസമയം മൗര്യനെ തോല്പിച്ചുകൊന്നേക്കാനും മതി. പക്ഷേ തന്റെ ജീവിതത്തെ അവരിൽനിന്നെങ്ങനെ രക്ഷിക്കും? ഈ രണ്ടുദ്ദേശങ്ങളും ഉള്ളിൽ ദൃഢമായി വച്ചുകൊണ്ടു ചന്ദ്രഗുപ്തനെ വിടുപിരിയാതെ ചാണക്യൻ ഇരിപ്പറപ്പിച്ചു.

൩-ാം അദ്ധ്യായം.

സർവ്വതന്മസിദ്ധിയൊരുമിച്ചു കാട്ടിൽ വസിച്ചിരുന്ന രാക്ഷസമാത്യൻ എങ്ങനെയെങ്കിലും മെയ്യുന്നെക്കൊന്നു രാജ്യം കൈക്കലാക്കണമെന്ന് ഒരു വാശി കടന്നുകൂടി. അതിനുള്ള ശ്രമങ്ങളും കൊണ്ടുപിടിച്ചു തുടങ്ങി. നേരിട്ടു പടപൊരുതി ജയിക്കുവാൻ ഇനി കഴിവില്ലെന്നുള്ളതു നിസ്സാരയത്നം. ചതിപ്രയോഗം മാത്രമേ ബാക്കിയുള്ളൂ. ഒരു ദിവസം മെയ്യന്റെ മുമ്പാകെ ചെന്നു ധൈര്യത്തോടുകൂടി രാക്ഷസൻ ഉണർത്തിച്ചു. 'നന്ദമഹാരാജാവിന്റെയും പുത്രന്മാരുടേയും പ്രധാനമന്ത്രിയായി ഇത്രകാലവും വാണുപോന്ന എനിക്ക് ഇപ്പോൾ ഭവന്റെ മന്ത്രിയായിരിപ്പാനാണു യോഗം വന്നത്. മന്ത്രിമാർക്ക് അന്നു രാജ്യം ഭരിക്കുന്നവരെ ആശ്രയിക്കുക എന്നല്ലേയുള്ളൂ? ഭേദമല്ലനായ പർവ്വതകന്യകയെ സേവിക്കുവാൻ ഞാൻ ഒരിക്കലും വിചാരിക്കുന്നില്ല. പിന്നെ ഭവാനെത്തന്നെ വേണം സേവിപ്പാൻ. ഭവാനും നന്ദവംശോൽഭൂതനാണല്ലോ എന്നൊരു സമാധാനവും എനിക്കുണ്ടു്. അതിനാൽ എന്റെ ഈ അപേക്ഷ ഉപേക്ഷിക്കാതിരിക്കണം'. രാക്ഷസന്റെ പ്രശ്നവാക്കുകൾ കേട്ടു ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ചാണക്യന്റെ അഭിപ്രായം ചോദിച്ചു.

‘വ്യാജത്താലെന്നാകിലുമാശ്രയിച്ചവർകളെ

രാജാക്കന്മാർ പരിചരിക്കേണ്ട മതിയാവൂ’

എന്നുവെച്ചു ചാണക്യൻ അദ്ദേഹത്തെ സ്വീകരിപ്പാൻ അനുവദിച്ചു. മെയ്യൻ അങ്ങനെ ചെയ്തൊന്നും ചെയ്തൊന്നും.

രാക്ഷസൻ പുഷ്പവനത്തിലിരുന്നുകൊണ്ടു മെയ്യുവിനാശത്തിനുള്ള കൗശലങ്ങൾ നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കേ കാണുന്നവരിൽ സർവ്വതന്മസിദ്ധിയും വെറുതെ ഇരുന്നില്ല. ഒരു ലന്തപ്പഴമെടുത്തു കടുവിഷത്തിൽ മുക്കി തന്റെ ചാരന്മാരിൽ ചിലരെ താപസവേഷം ധരിപ്പിച്ചു അവരുടെ കയ്യിൽ ആ ഫലവും കൊടുത്തു ചന്ദ്രഗുപ്തരാജാവിനു സമ്മാനിപ്പാനേല്പിച്ചു. അവർ ഫലവും കയ്യിൽ വെച്ചു മാർഗ്ഗമദ്ധ്യത്തിലൊരിടത്തു കിടന്നു

റങ്ങുപോൾ ചാണക്യചാരന്മാർ ഇതെല്ലാമറിഞ്ഞു രാജാക്കളുടെ വശം ഉണ്ടായിരുന്ന മരൊരാള ലത്തപ്പഴം അവിടെ വെച്ചു വിഷമയമായതിനെ എടുത്തു കൊണ്ടുപോയി രാക്ഷസന്മാരായ് തന്നതാണെന്നു പറഞ്ഞു നന്ദരാജാവിനതന്നെ കാഴ്ചവെച്ചു. അതെടുത്തു ഭക്ഷിച്ചു താൻ കഴിച്ചു കഴിയിൽതന്നെ രാജാവു വീണു പോകയും ചെയ്തു. ദൈവരക്ഷിതനായ മെഴുപ്പൻറെ നേക്കു പ്രയോഗിച്ചു കപടം അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു ബാധയും ചെയ്യാതെ 'തിരിഞ്ഞു പാഞ്ഞു'.

രാക്ഷസന്മാരട്ടെ, ഇപ്പോൾ പർവ്വതകന്തകളുടെ ഗ്രന്ഥമായി സേവിപ്പാൻ തുടങ്ങി. ഒരു ദിവസം തന്റെ പ്രിയ സുഹൃത്തെന്നു ഭാവിച്ചിരുന്ന ക്ഷപണകന്മാർ എന്തെങ്കിലും ക്ഷുദ്രപ്രയോഗം ചെയ്തു നന്ദനഹന്താവായ മെഴുപ്പനെ നശിപ്പിക്കണമെന്നു രാക്ഷസൻ യാചിച്ചു. അതനുസരിച്ച് അയാൾ സ്വകാര്യമായി ഒരു വിഷകന്തകയെ ഉണ്ടാക്കി വിട്ടു. വിവരം ചാണക്യനെ റഹസ്യമായി അറിയിക്കുകയും ചെയ്തു. അവളെ പർവ്വതകന്ത കൊടുക്കാതെ മെഴുപ്പൻ സ്വീകരിക്കുന്ന പക്ഷം ഭൂമി മുഷിയുമെന്നു പറഞ്ഞു ചാണക്യൻ അവളെ ഭൂമിരാജാവിനതന്നെ വിട്ടുകൊടുത്തു.

‘താന്താനൊട്ടൊഴിഞ്ഞിട്ടും ബന്ധുവാം ജനങ്ങളെ സ്നേഹിച്ചിരിക്കുകയല്ലോ കാര്യമാകുന്നതെന്തോ’

എന്നായിരുന്നു ചാണക്യൻ പ്രയാശിച്ചു യുക്തി. രാക്ഷസന്മാർ അതിനെ വിരോധിപ്പാൻ തക്ക ന്യായമൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നതു മില്ല. പർവ്വതകന്ത കഥ അങ്ങനെ കഴിഞ്ഞു. രാജ്യത്തിൽ ഇനി ഒരു നിമിഷമെങ്കിലും താൻ ഇരിക്കുന്ന പക്ഷം പർവ്വതകന്ത വധം നിമിത്തം തനിക്കെന്തെല്ലാമാണോ വരുന്നതെന്നുള്ള ഭയത്താൽ രാക്ഷസൻ അന്നു രാത്രിതന്നെ ആരുമറിയാതെ പുരം വിട്ടുവിടേണമെന്നു കാടിക്കളഞ്ഞു പിറന്നാൾ കാലത്തു പർവ്വതകന്ത ശത്രുഹൃദത്തിൽ മരിച്ചു കിടക്കുന്നതും രാക്ഷസൻ കിടന്നിരുന്ന മുറി വിജനമായിരിക്കുന്നതും കണ്ടു. പൌരന്മാരെല്ലാം രാക്ഷസന്മാരും പർവ്വതകന്ത കൊന്നതെന്നുള്ള ശ്രുതി നാ

ടെങ്ങും പരത്തി. ഇതുതന്നെയായിരുന്നു ചാണക്യൻ ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നതും.

എന്നാൽ ചാണക്യൻ ഇതുകൊണ്ടും മതിയായില്ല. വൈരോധകനും മലയകേതുവും പണ്ടോരിക്കൽ ചന്ദ്രഗുപ്തനെ നിഗ്രഹിക്കുവാൻ കൊതിച്ചവരായിരുന്നതിനാൽ അവരെ വെറുതെ വിടുന്നതിനു് അദ്ദേഹത്തിനു മനസ്സു വന്നില്ല. രണ്ടുപേരുടേയും ആയുസ്സിനു അർദ്ധി വരുത്തുന്നതായാൽ അവരുടെ എന്നു മാത്രമല്ല, പർവ്വതകന്ദോയും വധത്തിനു താൻതന്നെ ഉത്തരവാദിയായകേണ്ടിവരുമെന്നു് അദ്ദേഹം ശങ്കിച്ചു. അതിനാൽ അവരിൽ ഒരുവനെ—വൈരോധകനെ—കൊന്നുകളവാൻ മറ്റൊരനെ രാജ്യത്തുനിന്നു കാടിപ്പോവാൻ നിബ്ബന്ധിതനാക്കുവാനും അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു. ഇതിനായി ഉററ സ്നേഹിതനായ ഭാഗ്യരായണനെയാണ് ഇത്തവണ വിഷ്ണുഗുപ്തൻ സഹായിയായി സ്വീകരിച്ചതു്. ഉപദേശപ്രകാരം ഭാഗ്യരായണൻ മലയകേതുവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നു വലിയ മൈത്രി നടിച്ചു സ്വകാര്യമായി പറഞ്ഞു. 'അല്ലയോ കുമാര! അങ്ങയുടെ പിതാവായ മഹാരാജാവിനെ കൊലചെയ്യതു രാക്ഷസനല്ല, വാസുവത്തിൽ ചാണക്യനാണ്. ഈ സംഗതി പുറത്തായാൽ ആ ഘാതകൻ ഭവാനേയും കൊല്ലും. അവൻ അത്യന്തം കൌടില്യമുള്ളവനാണ്. അതിനാൽ ഭവാനു് ഇവിടെ ഇനി ഒരു നിമിഷമെങ്കിലുമിരിക്കുന്നത് ആപൽക്കരമാണ്. ഞാൻ പറയുന്നതു് അങ്ങേക്കുറിച്ചുള്ള ഇഷ്ടംകൊണ്ടാണ്. എന്തു ചെയ്യാം?

കണ്ടിട്ടും കേട്ടിട്ടുമില്ലാതെ നാരു ദിക്കിൽ വന്നാൽ
കുഞ്ഞിതപം പിണയാതെ പോവാനും പണിയത്രേ.
ആക്കാനും വേണ്ടി വന്നു ചാടിയാലുള്ളാപത്തു
പോക്കാവതല്ല; താന്താൻ കണ്ടു നില്ലേണമെടോ?

ഭാഗ്യരായണന്റെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടു ഭയപ്പെട്ടു മലയകേതുവും താമസിയാതെ രാജ്യം വിട്ടു ഒളിച്ചു പോയി. മലയകേതുന്റെ അനുവാദപ്രകാരം പോയിരിക്കയാണെന്നു ചാണക്യനും ഘോഷിച്ചു. തൽഫലമായി പർവ്വതകന്ദോവു ചാണക്യനല്ലെ

നും അദ്ദേഹം റിപ്പബ്ലിക്കൻ വ്യക്തിത്വം വെച്ചുകൊള്ളുന്നവനല്ലായ്കയാൽ ഇതു തീർച്ചപ്പെടുത്താമെന്നും ജനങ്ങൾ ദൃഢമായി വിശ്വസിച്ചു.

അമാത്യരാജസൻ അപ്പോൾ രാജ്യം ഉപേക്ഷിച്ചുപോയ പദ്മനാഭപുത്രനെ ചെന്നാശ്രയിച്ചു. മൗര്യനെ ഉടൻ നശിപ്പിച്ചു മലയകേതുവിനെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കാമെന്നും മറ്റും വാഗ്ദാനം ചെയ്തയാൽ സാധുവായ മലയകേതു ഭൂമിച്ചുപോകയും അയാളുടെ ആഗ്രഹാനുസാരം സൈന്യങ്ങളെ വിളിച്ചുകൂട്ടി യുദ്ധസന്നാഹം തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. ഈ വർത്തമാനങ്ങളും തന്റെ വിശ്വസ്തചാരന്മാർ വഴിക്കു ചാണക്യൻ അറിയാതിരുന്നില്ല.

ഇങ്ങനെയിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു ദിവസം ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ നന്ദവനപ്രവേശനത്തിനു വേണ്ടുന്ന കർമ്മങ്ങൾ കൂടി ചാണക്യൻ ശില്പികളെയെല്ലാം വിളിച്ചുജ്ഞാപിച്ചു. 'മഹാരാജാവു മൗര്യന്റെ പുരപ്രവേശത്തിനു ശുഭമുഹൂർത്തം ഇന്ന് അദ്ധരാത്രിക്കാണെന്നു നമ്മുടെ ജ്യോത്സ്യന്മാർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ പ്രഥമഗോപുരദ്വാരം മുതൽ രാജഭവനം മുഴുവൻ ഉടൻ തന്നെ തോരണപതാകാദി സംസ്കാരവിശേഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു അലങ്കരിക്കുവിൻ.' ഇതുകേട്ടു സൂത്രകാരന്മാർ ഉണർന്നു. 'ആയ്! മൗര്യമഹാരാജാവിന്റെ പുരപ്രവേശം മുൻകൂട്ടിത്തന്നെ ഉഴരിച്ചു ദാരുവർമ്മാവെന്ന കൌശല്യപ്പണിക്കാരൻ കനകതോരണന്യാസാദികളെക്കൊണ്ടു - പ്രഥമരാജഭവനദ്വാരത്തെ വിശേഷമായി മോടിപിടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇനി അകത്തു വേണ്ടുന്ന അലങ്കാരങ്ങളും ഞങ്ങൾതന്നെ ഉടൻ ചെയ്യുന്നുണ്ടു്.' താൻ പറയാതെന്നെ ദാരുവർമ്മാവു ഗോപുരദ്വാരത്തെ മണ്ഡനം ചെയ്തിരിക്കുന്നുവെന്നു കേട്ടപ്പോൾ ചാണക്യൻ കാര്യങ്ങളുടെ വാസ്തുവസ്ഥിതി ഏതാണ്ടുഹിച്ചറിഞ്ഞു, 'ഹേ! ദാരുവർമ്മാവേ! ഞാൻ വളരെ സന്തോഷിക്കുന്നു. നിന്റെ ഈ മുൻകരുതലിനു് അനുരൂപമായ ഫലം അചിരേണ നിനക്കു അനുഭവിക്കാനാകും, എന്നു പറഞ്ഞു ആ ശില്പിയെ വളരെ പ്രശംസിച്ചുയച്ചു.

മുഹൂർത്തമടുത്തപ്പോൾ ബുദ്ധിമാനായ ചാണക്യൻ മുമ്പിൽ താൻ പറഞ്ഞതിനന്തരം വരാസ്താനായിട്ടു വൈരോധകനെ ചന്ദ്രഗുപ്തനാടൊരുമിച്ച് ഒരു പിറന്തിന്മേലിരുത്തി, രാജ്യത്തിന്റെ തുല്യാർഭോഗങ്ങൾക്കവകാശികളായി രണ്ടുപേരേയും അഭിഷേകംചെയ്തു. താൻ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നതുപോലെ രാജ്യാവകാശം ലഭിക്കയാൽ, ഭ്യാപ്തൻ വളരെ സന്തോഷിച്ചു. അഭിഷേകാഘോഷാത്മം കൂടിയിരുന്ന ജനങ്ങളെ പുരപ്രവേശത്തിനു വേണ്ടതെല്ലാം ചട്ടംകെട്ടുന്നതിനു നിയോഗിച്ചശേഷം ചാണക്യൻ രാജാക്കളോടും ഒരുങ്ങിക്കൊള്ളുന്നതിനു പറഞ്ഞു. മെയ്യൻ സ്വദേശിയനും വൈരോധകൻ വിദേശിയനാകയാൽ പുരപ്രവേശത്തിന് ആദ്യം പോകേണ്ടതു വൈരോധകൻതന്നെ വേണമെന്നും ചന്ദ്രഗുപ്തൻ പിന്നാലെ മതിയെന്നുമുള്ള ബ്രാഹ്മണന്റെ ഉപദേശത്തെ ഉദ്ധതനായ ഭ്യാപ്തരാജാവു സബഹുമാനം അഗീകരിച്ചു. രാജോചിതമായ ആഡംബരങ്ങളോടു കൂടി പദ്മതകസഹോദരൻ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ കരിണിമേൽ ഉപവിഷ്ണനായി ഘോഷയാത്ര തുടങ്ങിപ്പോൾ രാത്രിയായിരുന്നതിനാൽ അയാളുടെ പരിചിതന്മാർക്കുപോലും ചന്ദ്രഗുപ്തനാണ് യാത്രചെയ്യുന്നതെന്നു തോന്നിപ്പോയി. ഈ സംഘം ഗോപുരദ്വാരത്തിനടുത്തെത്തിയപ്പോൾ ചാണക്യൻ കൊടുത്ത കല്പനപ്പടി അകമ്പടിക്കാരെല്ലാം വെളിയിൽനിന്നു സത്തുഷ്ടനും ഗദ്മിഷ്ടനുമായ വൈരോധകൻ ഗോപുരത്തിനകത്തേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചതും ചതിയനായ ദാരുവക്ത്രാവു യന്ത്രപ്പാവ തിരികുവാണെന്ന വ്യാജേന തോരണത്തിൽ കയറി യന്ത്രച്ചരടയച്ചു വിട്ടതും ഒരേ നിമിഷത്തിൽ കഴിഞ്ഞു.

അമാത്യരാക്ഷസന്റെ നിയോഗാനുസരണ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ ചന്ദ്രരേഖയെന്ന ആനയുടെ ആനക്കാരനായി പാത്തിരുന്ന ബബ്ബരകൻ പുരപ്രവേശസമയത്തു ചന്ദ്രഗുപ്തനെ വധിപ്പാൻ തക്കം നോക്കിയിരിക്കുകയായിരുന്നു. വൈരോധകനെ വഹിച്ചുകൊണ്ടു ചന്ദ്രലേഖ ഗോപുരം കടക്കാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ ആ അംബഷ്ടൻ ആനയെ വേഗത്തിൽ നടത്തുവാണെന്ന നാട്ടു

ത്തിൽ കൈയിലുണ്ടായിരുന്ന വടിയിൽ നിഗ്രഹനം ചെയ്തിരുന്ന വാളരി. പുഷ്പഭാഗത്തു അടികൊള്ളുമെന്നു ഭയന്ന് ആകരിണി ഗതിവേഗത്തോടുകൂടി കടന്നു പോയതിനാൽ ആദ്യവേഗമനുസരിച്ച് അയച്ചു വിട്ട യന്ത്രത്തോരണം വൈരോധകനുമലിക്കാതെ പിന്നിൽ വാളുമായി നിന്നിരുന്ന ബബ്ബരകന്റെ തലയിൽ വീഴുകയും അതോടുകൂടി അവൻ കാലധർമ്മം പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു. തോരണപ്രയോഗം പലിക്കാതെ പോകയാൽ ഇച്ഛാഭംഗംകൊണ്ടുണ്ടായ കോപവും തൽപ്രയോഗത്തെപ്പറ്റി ആക്കെങ്കിലും സംശയം നേരിട്ടാൽ തനിക്കുവരാവുന്ന പ്രാണപായമോത്തുണ്ടായ ഭയവും ദാരവർമ്മാവിനെ കൃത്യാന്തരത്തിനായി പ്രേരിപ്പിച്ചു. അവൻ ഉടൻ തന്നെ തോരണം കൂട്ടുന്നതിനായി വച്ചിരുന്ന ഇരമ്പുകൂടമെടുത്തുകൊണ്ടു ഗോപുരോപരിഭാഗത്തുനിന്നു സംഭ്രാന്തയായ പിടിയാനയുടെ മേൽ ചാടി വീണു ചന്ദ്രഗുപ്തനെ സംബന്ധിച്ചിരുന്ന വൈരോധകനെ തട്ടുകൊന്നു. ഇതുകണ്ടു കുപിതരായ ഭൃഷ്കരും പൌരന്മാരും ഒന്നിച്ചുചേർന്നു ദുഷ്ടനായ ദാരവർമ്മാവിന്റെ കഥയും അവസാനിപ്പിച്ചു. ഉദ്ദിഷ്ടകാര്യലാഭത്താൽ സന്തുഷ്ടനായ ചാണക്യൻ മുറുക്കു ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ പുരപ്രവേശം കൊണ്ടാടുകയും അദ്ദേഹത്തെ രാജാവായി വാഴിക്കുകയും ചെയ്തു.

തൽക്കാലമുണ്ടായ കലാപങ്ങളെല്ലാമൊതുക്കി നിഷ്പ്രതിഭനായി ചന്ദ്രഗുപ്തനെ വാഴിച്ചുവെങ്കിലും അതുകൊണ്ടും ചാണക്യൻ പൂർണ്ണതൃപ്തിയുണ്ടായില്ല. അക്കാലത്തു അഭയദത്തനെ സംബന്ധിച്ചുവന്ന ഒരു വൈദ്യൻ രാജസമന്വിയുടെ ശ്രദ്ധപുരഷനായി പാടലീപുത്രത്തിൽ വന്നുചേർന്നു. വിശ്രുതനായ ഒരു ഭിഷഗ്വരൻ തന്നെക്കാണാൻ വന്നിരിക്കുന്നതായി അറിഞ്ഞ രാജാവ് അയാളെ തന്റെ മുഖിൽ കൊണ്ടുവരുവാൻ കല്പിച്ചു. വൈദ്യൻ തിരുമുഖിൽ വന്നു വണങ്ങി. ഉടനെ ചാണക്യനും സന്നിഹിതനായി.

രാജാവ് — വിശേഷിച്ചൊ? അതൊ, വെറുതെ കാണാൻ വന്നതൊ?

വൈദ്യൻ - തിരുമേനി! സാധാരണ വൈദ്യന്മാർ ആത്മ പ്രശംസ ഒഴിച്ചുകൂടാത്ത ഒരു വ്രതമായി കരുതിയിരിക്കുന്ന ഒരു കൂട്ടുകാരാണെന്ന് എല്ലാവരും വിശ്വസിച്ചുവരുന്നു. അതിൽ ഏറെക്കുറെ വാസ്തവമില്ലെന്നു മില്ല. പക്ഷെ, അടിയൻറെ കായ്കളിൽ അപ്രകാരമല്ല. അടിയൻ ഈയിടെ ഒരു പുതിയ ചൂണ്ണ യോഗം കണ്ടുപിടിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഉപയോഗിച്ചുനോക്കിയതിൽ വളരെ ഫലപ്രദമെന്നും കണ്ടിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ വിശ്വവിഖ്യാതനും മഹാഭാഗനും പ്രജാവത്സലനുമായ തിരുമേനിക്കൂടെ അതിൻറെ ഫലം അനുഭവിച്ചറിയുന്നതായാൽ അതു തിരുമേനിക്കും പ്രജകൾക്കും അടിയനും ശ്രേയസ്സുരമായിത്തീരുന്നെന്നു കരുതി വിവരം തിരുമനസ്സറിയിപ്പാൻ വിടുകൊണ്ടതാണ്.

ചാണക്യൻ - കൊള്ളാം. തന്റെ മരുന്നിൻറെ ഫലപ്രാപ്തിയെന്താണ്?

വൈ - അമിതവിയ്യമായ ഈ ചൂണ്ണം സേവിക്കുന്ന ആളുടെ ദേഹത്തെ ത്രിദോഷകോപങ്ങൾ ഒരിക്കലും ബാധിക്കയില്ല. ദിനംപ്രതി ദേഹകാന്തി വർദ്ധിച്ചുവരികയും ചെയ്യും.

ചാ - (ആത്മഗതം) ത്രിദോഷങ്ങൾക്കുള്ള ഔഷധങ്ങൾ വിരുദ്ധഗുണങ്ങളോടുകൂടിയവയാണെന്നും; മൂന്നിനേയും ഒരുമിച്ചു ശ്മിപ്പിക്കുന്നതിനുതക്കുന്നതായി ഔഷധമൊന്നുമില്ലെന്നും മഹാഭീഷണകൾ സിദ്ധാന്തിച്ചു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അതിനാൽ ഇവൻറെ മരണം പ്യാജനിർമ്മിതമെന്നു സംശയം തോന്നുന്നു. എന്നാൽ ഇവൻ രാക്ഷസൻറെ ഭൃത്യനും ചന്ദ്രഗുപ്തനിഗ്രഹത്തിനു വന്നവനുമായിരിക്കണം. ആട്ടെ (പ്രകാശം) കുറെ മരുന്നിവിടെ തരൂ. ഞാൻ പരീക്ഷിച്ചുനോക്കട്ടെ.

വൈദ്യൻ മരണം കുറെ എടുത്തു ചാണക്യൻറെ കൈയിൽ കൊടുത്തു. അദ്ദേഹം ഉടനെ കൊട്ടാരത്തിൻറെ മറ്റൊരു ഭാഗത്തുചെന്നു ഒരു പൊൻകിണമെടുത്തു ചൂണ്ണം അതിലിട്ടു തിരുമ്മിനോക്കി. ഈ പ്രവൃത്തിയാൽ പാത്രത്തിലുണ്ടായ നിറഭേദം കണ്ടപ്പോൾത്തന്നെ കായ്മമെല്ലാം അദ്ദേഹത്തിനു മാന്സിലായി. 'ആട്ടെ. ഈ വിഷംതന്നെ അവനു പറാം' എന്നു നിശ്ചയിച്ചു.

യിച്ച രാജസഭയെ പ്രാപിച്ച പ്രസന്നഭാവത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

ചാ—വൈദ്യരേ! തന്റെ മരണം വളരെ നല്ലതുതന്നെ. പക്ഷേ, രാജാക്കന്മാർക്ക് ആദ്യമായി ഒന്നും ഭക്ഷിപ്പാൻ പാടില്ല. അതിനാൽ താൻ ആ മരണം കുറെ ഭക്ഷിക്കൂ. അതിനുശേഷം രാജാവു് അതിനെ വാങ്ങിക്കൊള്ളും. തനിക്കു തക്കതായ പ്രതിഫലവും കിട്ടും.

വൈ— (വിഷണ്ണനായി) ആയു്! ബ്രാഹ്മണാദികൾ ഭക്ഷിക്കുന്നതിനു മുമ്പു മറ്റുള്ളവർ ഭക്ഷിക്കയെന്നുള്ളതു വിഹിതമല്ലെന്ന് അവിടെക്കുറ്റിവുള്ളതല്ലേ? പിന്നെ ഇപ്രകാരം നിബ്ബന്ധിക്കുന്നതു നല്ലതാണോ?

ചാ— ഔഷധങ്ങൾക്കു് ഇവയൊന്നും നോക്കേണ്ടതായിട്ടില്ല. ആർക്കും എപ്പോഴും സേവിക്കാം. കൂടാതെ, തന്റെ പ്രതിബന്ധം നോക്കുമ്പോൾ തന്നെപ്പറ്റി സംശയം ജനിച്ചുപോകുമെന്നുകൂടി ഞാൻ ഭയപ്പെടുന്നു. രാജസന്നിധിയാണെന്നോർമ്മയുണ്ടായിരിക്കട്ടെ.

വൈദ്യന്റെ മുഖത്തു മോരയില്ലാതായിത്തീർന്നു. അല്പനേരം ചിന്താഗ്രസൂനായി നിന്നശേഷം ഗത്യന്തരമില്ലാതെ വൈദ്യൻ വിഷമുണ്ണം ഭക്ഷിക്കയും വിഷശക്തിയുടെ ആധിക്യത്താൽ ഉടൻതന്നെ താഴെ വീണ് ഉഴലുപഗരിയെ പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു. ആചാര്യന്റെ ബുദ്ധിമുട്ടിപ്പോലും അറിവുണ്ടായിരുന്ന രാജാവിനു് ഇതിൽ കരാശയുണ്ടായില്ല. കൃതജ്ഞതാപൂർവ്വമായ ഉപചാരവാക്കുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ഗുരുവിനെ വളരെ സ്തുതിച്ചു.

ഇക്കാലത്തു ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ പള്ളിയറവിചാരിപ്പിനു് ഒഴിവുവന്നു. രാക്ഷസമാതൃന്റെ ദ്രുഡപുരുഷന്മാരിലൊരുവനായ പ്രമോദകൻ എന്നവനെ, പരമാത്മമറിയാതെ, അദ്ദേഹം ആജോലിക്കു നിയമിച്ചു. ഇവൻ തരംനോക്കി കത്തിവെള്ളുന്നതിനു് ഒരുമ്പെട്ടിരുന്നു. തനിക്കു രാക്ഷസനിൽനിന്നു ലഭിച്ചിരുന്ന അനവധി ദ്രവ്യം ജനങ്ങൾക്കു പണയം വാങ്ങിച്ചുകൊണ്ടും

മറന്നു ചുരുങ്ങിയ പലിശയ്ക്ക് ഇവൻ കൊടുത്തുവന്നിരുന്നു. പ്രമോദകൻ വലിയ ദ്രവ്യസ്വന്തം ജനോപകാരിയുമാണെന്നുള്ള ശ്രുതി രാജധാനിയൊട്ടുക്കു വ്യാപിച്ചു. എന്നാൽ ഇവൻ ഈ ധനം ഏവിയെടുത്തു ലഭിച്ചു എന്നുള്ളത് ആർക്കും അറിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. സന്നിശ്ചയിത്തനായ ചാണക്യൻ ധനം ഗമഞ്ഞപ്പറ്റി ചോദ്യം ചെയ്തതിൽ അവൻ മുഖിൽ വിരലാലും വാക്കു മാറിമാറിയും ഉത്തരം പറഞ്ഞതുകേട്ടു നിശ്ചയംവരികയാൽ അവന്റെ ധനം മുഴുവൻ അപഹരിച്ചിട്ടു കൊന്നുകൂലവാൻ ഭൃത്യരോട് ആജ്ഞാപിച്ചു. അങ്ങനെ അവന്റെ കഥ അവസാനിച്ചു.

ചന്ദ്രഗുപ്തവധാതുമ്മം രാജ്യസനാൽ നിയുക്തരായവർ പിന്നെയുമുണ്ടായിരുന്നു. ബീഭത്സവേഷവും ബീഭത്സഹൃദയവും ബീഭത്സനാഥവും ധരിച്ചിരുന്ന ഇവർ ഭൂമിയുടെ അടിയിൽക്കൂടി ഒരു തുരങ്കമുണ്ടാക്കി രാജാവിന്റെ പള്ളിയറയുടെ നേരെ താഴെയെത്തി പെട്ടെന്നു പ്രവേശിച്ചു രാജാവിനെ വധിപ്പാനിരിക്കുകയായിരുന്നു. അസ്ഥാനത്തും അതിസൂക്ഷ്മദൂക്കായ കൌടില്യൻ ഒരു ദിവസം രാജാവിനെക്കാണാൻ പള്ളിയറയിൽ പ്രവേശിച്ചു. (ചാണക്യൻ ചന്ദ്രഗുപ്തനെ സംബന്ധിച്ച സർവ്വസമാഹൃതമുണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ളതു വിസ്മയകരം; നിരൂപണങ്ങളെ സ്ഥലമാകയാൽ പള്ളിയറയെപ്പറ്റി അദ്ദേഹം പ്രത്യേകം ജാഗ്രതയുള്ളവനായിരുന്നു.) നാലുപുറവും അകാരണമായി നോക്കിയപ്പോൾ യദൃച്ഛയാ എറുമ്പുകൾ ഭിത്തിക്കിടയിലുള്ള ചെറിയ സുഷിരങ്ങളിൽക്കൂടി ചോറിന്റെ തരികൾ വഹിച്ചുകൊണ്ടു വരിയായി പോകുന്നതു കണ്ടു. 'ഇതെങ്ങനെ വരുന്നു? നിലത്തിനടിയിൽ ചോരണ്ടാക്കുന്നതെങ്ങനെ? എന്നു സംശയിച്ചിട്ടു വേലക്കാരെ വരുത്തി അറയ്ക്കുക കഴിക്കുന്നതിനായി അദ്ദേഹം ആവശ്യപ്പെട്ടു അപ്രകാരം ചെയ്യുവാൻ അടിയിൽ ഒരു ഗുഹയും അതിനകത്തിരിക്കുന്ന വികൃതരൂപികളും പ്രത്യക്ഷമായി. കറേനാളഭേദത്തു വേണ്ട ആഹാരസാധനങ്ങളും ചില ആയുധങ്ങളും അവിടെ സാഭരിച്ചിരുന്ന സംഗതി

മനസ്സിലായപ്പോൾ കോപാസനായ കൌടില്യൻ ആ ഗൃഹം തീവെയ്ക്കുന്നതിനാജ്ഞാപിച്ചു. ഗൃഹത്തിനു തീപിടിച്ച് അടിയിൽ വ്യാപിച്ച പുകകൊണ്ടു കണ്ണുകാണാത്തയാൽ ഗൃഹാദാരമറിയാതെ ഖീഭസേനാർ ബുദ്ധിമുട്ടി. എന്നാൽ അവർ അധികനേരം ഈ സങ്കടം അനുഭവിക്കേണ്ടി വന്നില്ല. ഉണ്ണും കൊണ്ടും ശ്വാസം മുട്ടിയും അഗ്നി അകത്തേയ്ക്കു വ്യാപിച്ചും അവരത്രപേരും മൃതരായിത്തീർന്നു.

അമാത്യരാക്ഷസന്റെ വേറെ ചില ദൂതന്മാർ നന്ദരാജ്യത്തു പ്രവേശിച്ചു, ചാണക്യന്റെ നയംകൊണ്ടു മൌല്യനോടു സ്നേഹമായി വർത്തിച്ചിരുന്ന ഭദ്രഭടൻ മുതലായ ചില പ്രധാനന്മാരെ വിരോധികളാക്കിത്തീർക്കുവാനുദ്ദേശിച്ചു. ചാരന്മാരിൽനിന്നു ഈ വർത്തമാനം ധരിച്ച ചാണക്യൻ ഉടൻതന്നെ അവരെ വിളിച്ചു ഗ്രൂഡമായി അവർ ചെയ്യേണ്ട ചില പ്രധാനകാര്യങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കി അയച്ചു. അവരാകട്ടെ, 'ഒടുമേയാകാചന്ദ്രൻ' എന്നു പറഞ്ഞ വ്യാജവിരോധം ഭാവിച്ചു നാട്ടിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടുപോയി. ചന്ദ്രഗുപ്തനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹിതന്മാരിൽനിന്നു അകറ്റിക്കളയാനുത്സാഹിച്ച രാക്ഷസനെ മലയകേതുവിൽനിന്നകറ്റേണ്ടതു് അവശ്യകരണീയമാകയാൽ അതിനായിട്ടാണു പിന്നീടു ചാണക്യൻ ഒരമ്പട്ടതു്. ഇതിനായി വിശ്വസനായ ഭാഗ്യരായണനെ പ്രത്യേകം വിളിച്ച് അയാൾ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ട കാര്യങ്ങളെല്ലാം ഭദ്രമായി ഉപദേശിച്ചയച്ചു. ഇപ്രകാരം തന്റെ ദൂരദൃഷ്ടികൊണ്ടും ചാരദൃഷ്ടികൊണ്ടും നയവൈഭവംകൊണ്ടും ചന്ദ്രഗുപ്തനെ രക്ഷിച്ചും രാജാവിനേയും പ്രജകളേയും തമ്മിൽ രഞ്ജിപ്പിച്ചു രാജശബ്ദത്തെ അനപത്ഥമാക്കിയും മലയകേതുവിനേയും രാക്ഷസനേയും തമ്മിൽ ഹരിദ്രിപ്പിക്കുന്നതിനായി ചെയ്തിട്ടുള്ള ശ്രമങ്ങളെക്കുറിച്ചു തന്നെത്താൻ അഭിനന്ദിച്ചും ചാണക്യൻ ചന്ദ്രഗുപ്തനോടുകൂടി പാടലീപുത്രരാജധാനിയിൽ സസുഖം വസിച്ചു.

൪-ാം അദ്ധ്യായം.

നീതിമാനായ ചാണക്യന്റെ ബുദ്ധിയാകുന്ന കോട്ടയാൽ സുരക്ഷിതരാജ്യനായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ഇങ്ങനെ സുഖമായി താമസിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ നിപുണകൻ എന്നൊരുത്തൻ പാടലീപുത്രത്തിലെത്തി. ഇയ്യോൾ കയ്യിൽ ഒരു യമപടം വഹിച്ചിരുന്നു. മഹിഷാസ്രവണനായ യമധർമ്മരാജാവിന്റെ പടവും നിവർത്തിപ്പിടിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാമങ്ങളെ ഉച്ചരിച്ചും ഭക്തിയോടുകൂടി,

‘വന്ദിക്കുക യമപദം,മെന്തൊന്നു വരും കായ്മന്യദേവകളാൽ; അന്യന്മാരുടെ ഭക്തരിൽ നിന്നിളകും ജീവനിവന്ദെടക്കുന്നു. ജീവിക്കാം വികടനേയും സേവിച്ചു വശത്തിലാക്കി മനുജകുടും; ഏവരേയും കൊല്ലും യമഭാവനയാൽ ഞാൻ പുലന്നു പോരുന്നു’ എന്നിപ്രകാരം ഉച്ചത്തിൽ പാടിയുംകൊണ്ടു നാടുതോറും സഞ്ചരിച്ചുവന്ന ഈ മനുഷ്യൻ ചാണക്യന്റെ ഒരു ശ്രദ്ധപുരുഷൻ തന്നെയായിരുന്നു. രാജ്യത്തുള്ള ജനങ്ങളെല്ലാം മെയ്യുന്നോടു രഞ്ചിപ്പായിരിക്കുന്നുവൊ എന്നും നന്ദപക്ഷപാതികളായി വല്ലവരുമുണ്ടോ എന്നും അറിയുന്നതിനായി ഈ ചാരൻ നിയുക്തനായിരുന്നു. അയാൾ നേരിട്ടു ചാണക്യന്റെ മുമ്പിൽ വന്നുവണങ്ങി.

ചാണക്യൻ—ഭദ്ര! വളരെ സന്തോഷം. എന്തെല്ലാമാണുവർത്തമാനങ്ങൾ? പ്രകൃതികളെല്ലാം മെയ്യുന്നോടിണങ്ങിയോ? നിപുണൻ—ആയ്! അതിൽ സംശയിക്കാനുണ്ടോ? വിരുദ്ധകക്ഷിക്കാരെയെല്ലാം ഇവിടെനിന്നു പുറത്തു കളഞ്ഞതിനാൽ പ്രജകളെല്ലാം രാജാവിന്റെ ഭരണത്തിൽ സംതൃപ്തരായിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഈ നഗരത്തിൽത്തന്നെ ആദ്യമുതൽ രാക്ഷസപക്ഷപാതികളായി മൂന്നുപേരുണ്ട്. അവർ മാത്രം ചന്ദ്രശ്രീയായ മഹാരാജാവിന്റെ അസഹനീയമായ ഐശ്വര്യത്തിൽ ഈഷ്ടാകലുഷന്മാരായിരിക്കുന്നു.

ചാണ—(കോപത്തോടുകൂടി) എന്നാലവകുടും അവരുടെ ജീവ

നിൽ സ്നേഹമില്ലെന്നാണു പറയേണ്ടതു്. ആട്ടെ. അവരാ
രെല്ലാമാണു്?

നി—കുന്നാമൻ നമ്മുടെ ശത്രുപക്ഷക്കാരനായ ക്ഷപണകൻ
ജീവസിദ്ധിയാണ്.

ചാ—(ആത്മഗതം) നമ്മുടെ ശത്രുപക്ഷത്തെ പതിപ്പിക്കുന്നതി
നാച്ചിരിക്കുന്ന ഇഹശർമ്മാവാണ്. അല്ലെ. ആട്ടെ,
(പ്രകാശം) എന്നു തനിക്കെങ്ങിനെ അറിയാം?

നി—ആയു്! നമ്മുടെ ബന്ധുവായിരുന്ന പദ്മതരാജാവിനെ
നിഗ്രഹിക്കുവാൻ വിഷകന്യകയെ നിർമ്മിച്ചതു രാക്ഷസഹി
താനുസാരിയായ ഇയ്യോളാണ്.

ചാ—ഇരിക്കട്ടെ. പിന്നെ ആരെല്ലാമാണു്?

നി—അമാത്യരാക്ഷസന്റെ പ്രിയ വയസ്ത്രനും ഗുരസുനുമായ
ശകടദാസനാണ്. മഹാരാജാവിനെ വധിക്കുന്നതിനായി
രാക്ഷസന്ത്രി നിയോഗിച്ചയച്ചവരെ ഈ ശകടദാസനാണ്
രക്ഷിച്ചവരുന്നതു്.

ചാ—(ആത്മഗതം) ഒരു ഗുരസുനല്ലേ? സാരമില്ല. എങ്കിലും
ശത്രുപക്ഷപാതിയാണല്ലോ എന്നുവെച്ചു് അയാളുടെ ആത്മ
മിത്രമായിപ്പാർത്തുകൊള്ളുന്നതിനു ഞാൻ സിദ്ധാർത്ഥകനെ നി
യോഗിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലെ. (പ്രകാശം) കൊള്ളാം. മൂന്നാമനാ
രാണ്?

നി—രാക്ഷസന്റെ രണ്ടാമത്തെ ഹൃദയമായി പുഷ്പപുരത്തിൽ
താമസിക്കുന്ന്വനും മഹാ വർത്തകനായ രത്നവ്യാപാരിയെ
ന്നു സുപ്രസിദ്ധനുമായ ചന്ദനദാസനാണ് മൂന്നാമത്തെ
ആൾ. രാക്ഷസൻ നഗരത്തിൽനിന്നു പോകുമ്പോൾ ത
ന്റെ ഭായ്യയെ ചെട്ടിയുടെ രക്ഷയിൽ ഇയ്യോളുടെ ഗൃഹത്തി
ലാണ് താമസിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

ചാ— (വിചാരം) ഒ! വലിയ ബന്ധുത്വം തന്നെ. തന്നോടു
തുല്യനായ ആളെല്ലാതെ രാക്ഷസൻ ഭായ്യയെ എല്ലിക്
യില്ല. (പ്രകാശം) രാക്ഷസൻ ഭായ്യയെ ചന്ദനദാസന്റെ
ഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു തനിക്കെങ്ങിനെ മന
മനസ്സിലായി?

നി— 'ആയ്! ഈ മുദ്രമോതിരം അങ്ങയുടെ സംശയത്തെ നിവർത്തിപ്പിക്കും' എന്നു പറഞ്ഞു മടിയിട്നിന്നു മോതിരം എടുത്തു ചാണക്യന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു.

ചാ— (വാങ്ങിനോക്കിയിട്ടു വിചാരം) 'രാക്ഷസൻ' എന്നെഴുതിയിരിക്കുന്ന അമാത്യന്റെ മുദ്രമോതിരം എന്റെ കയ്യിലകപ്പെട്ടതിനാൽ രാക്ഷസനും ഹസ്യപ്രാപ്തനായി. (പ്രകാശം) ഈ മോതിരം തനിക്കെങ്ങനെ കിട്ടി?

നി. - ആയ്ൻ കേട്ടാലും. അവിടുത്തെ നിയോഗമനുസരിച്ച് അന്യന്മാരുടെ ഗൃഹങ്ങളിൽ ചെല്ലുമ്പോൾ അവർക്കു ശങ്കതോന്നാതിരിപ്പാനായി ഈ യമപടവും വായിച്ചുകൊണ്ടു ഞാൻ ചന്ദനദാസന്റെ ഗൃഹത്തിലും ചെന്നു. പതിവുപോലെ അവിടെയും പാടുവാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ ഒരു മുറിക്കകത്തുനിന്നു് അഞ്ചുവയസ്സോളം പ്രായമുള്ള അതിമനോഹരനായ ഒരു ബാലൻ എന്റെ അടുക്കലേക്കു വരുവാൻ ഭാവിച്ചു. കുട്ടി വെളിയിലേക്കിറങ്ങിയ ഉടനെ ആ മുറിയിൽനിന്നുതന്നെ 'അയ്യോ! കുട്ടി വെളിയിൽ പോയല്ലോ' എന്നു സ്ത്രീസ്വരത്തിൽ ചിലർ ലാഠിച്ചു. പുറത്തുവിടാതെ സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ടുവന്നവനാണെന്നു വ്യക്തമായ ആ കുട്ടിയെ പറ്റി എനിക്കു ശങ്ക ജനിച്ചു. ഉടനെ ഒരു സുന്ദരി വാതലിൽ മറഞ്ഞുനിന്നുകൊണ്ടു വെളിയിലേയ്ക്കു കൈ നീട്ടി കുട്ടിയെ പിടിച്ചു. സിദ്ധാന്തിയായ ആ പൈതൽ അല്പനേരത്തേക്കു വഴങ്ങിക്കൊടുക്കാതെ 'ബലവിച്ചു'. അവനെ പിടിപ്പാൻചെയ്ത ശ്രമത്തിനിടയിൽ, ആ സ്ത്രീയുടെ കൈവരിൽ അവർക്കു പാകമല്ലാത്ത ഒരു മോതിരം കിടന്നിരുന്നതു് ഉഴരി താഴെ വീണുപോയി. പുരുഷന്റെ കൈവരിലിന്നു പാകമായ ഈ മോതിരം റിരലിൽനിന്നു പോയതു് അവർ അറിഞ്ഞില്ല. സാവധാനത്തിൽ എന്റെ അടുക്കലോളം ഉരുണ്ടുവന്ന രാക്ഷസനാമാകിതമായ മുദ്രാംഗുലീയം കണ്ടപ്പോൾ ആയ്ന്റെ തൃപ്പാദത്തിൽ കാഴ്ചവെയാൻ ഇതുപോലെ ഉതകുന്നതായി മറ്റൊന്നുമില്ലെന്നു നിശ്ചയിച്ചു.

ഞാൻ അതു പാദത്തിന്റെ ചുവട്ടിലാക്കി, അവർ പോയ ഉടനെ എടുത്തുകൊണ്ടുപോരികയും ചെയ്തു.

ചാ— ഭദ്ര! തന്റെ പ്രവൃത്തി വളരെ ഉചിതമായി. തന്നെ ഞാൻ ഭരമേല്ക്കുന്ന കാര്യം നിർദ്ദിഷ്ടം സാധിച്ചിട്ടു സ്വാമിയുടെ ഹിതത്തിനുതകുന്ന മറ്റൊരു മഹാകാര്യംകൂടി സാധിച്ചുവരുന്നവനാണ് ഉത്തമനായ ഭൃതൻ. തന്റെ ഈ ഉചിതപ്രവൃത്തിക്കു തക്കതായ സംഭാവന രാജാവിനെക്കൊണ്ടു തരവിക്കാം.

ഉദ്ദിഷ്ടകാര്യലാഭത്തിന് അത്യന്തോപയുക്തമായ മുദ്രാഘൃലീയവും അതുപോലെതന്നെ ചന്ദനദാസനെപ്പറ്റിയുള്ള വർത്തമാനവും കൊണ്ടുവന്നു തന്നതിനാൽ ഏറ്റവും പ്രിയകരനായ നിപുണൻ, ചാണക്യൻ ഏറ്റവും വിലപിടിച്ച പട്ടുകൾ, വളകൾ മുതലായ അനവധി സമ്മാനങ്ങൾ രാജാവിനെക്കൊണ്ടു കൊടുപ്പിച്ചു അവനെ സന്തുഷ്ടനാക്കി അയച്ചു. പിന്നീടു വിഷന്വരീഹതനായ പാർവതകന്റെ ആഭരണങ്ങളിൽനിന്നു നല്ലതായി മൂന്നെണ്ണം തിരഞ്ഞെടുത്ത് അപ്രമയബുദ്ധിയായ ചാണക്യൻ തന്റെ പാശ്ചത്തിലുള്ള വിഭാവസ്യ മുതലായ മൂന്നു ബ്രാഹ്മണരെ ഏല്പിച്ചു. 'ഇതു നിങ്ങൾ കൊണ്ടുചെയ്ത് എന്തു വിധത്തിലും ഗ്രഹ്യമായി അമാത്യരാക്ഷസൻ വില്ലണം' എന്ന് അവരോടു അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു കേട്ടു അവർ അതിനായിപ്പോകയും ചെയ്തു.

ഈ സമയത്തു മറ്റു ചില ചാരന്മാർ ശത്രുബലമറിഞ്ഞും കൊണ്ടു വന്നുചേർന്നു. അവരിൽനിന്നു കസ്യമപുരനിഃരാധത്തിനായി സൈന്യശേഖരം ചെയ്യുന്ന രാക്ഷസപ്രേരിതനായ മലയകേതുവിനോടു തല്ലാലം അതിപ്രബലന്മാരായ പഞ്ചരാജാക്കൾ ചേർന്നതായി അറിവു കിട്ടി. ഇവർ,

‘ഒന്നക്കൗലൃതരാജൻ നരഹരി, മലയാ-
ധീശനാം സിംഹനാദൻ,
ധന്വൻ കശ്മീരഭൃപൻ രിപുവിജയിയതാം
സൈന്ധവൻ സിന്ധുഷണൻ,

പിന്നിടഞ്ചൊമതശ്ചപ്പടവെരിയൊരു

മേഘാക്ഷനാം. പാർസിരാജാ?

എന്നവരായിരുന്നു. ഇപ്രകാരം പ്രബലനാരായ പുതിയ ബന്ധുക്കൾ ശത്രുപക്ഷത്തിലുണ്ടായപ്പോൾ ചാണക്യനും പ്രബലമായ ഒരു പുതിയ യുക്തി തോന്നി. രാക്ഷസഗുഹനായ ശകടദാസന്റെ ഗൃഹത്തിൽ താമസിക്കുന്നതിനു ചട്ടംകെട്ടിയിട്ടുള്ള സിദ്ധാത്മകനെ അദ്ദേഹം ഗ്രഹണയായി വരുത്തി. “ശകടദാസനേക്കൊണ്ടു് ഒരു എഴുത്തഴുതിവാങ്ങിക്കണം. അതിനകത്തുണ്ടായിരിക്കേണ്ടതു് ‘ആരാനുമേതാനുമൊന്നുണ്ടൊരുത്തനേരെ കൊടുത്തങ്ങയച്ചു വിട്ടിട്ടെന്നും, ഉഷ്ഠം സ്വയം വാച്യം’ എന്നുമായിരിക്കണം. മേൽവിലാസമെഴുതുകയുമരുതു്” എന്നവനോടുപദേശിച്ചു. സിദ്ധാത്മകൻ അപ്രകാരംതന്നെ ‘കായ് സ്ഥനായ ശകടനെക്കൊണ്ടൊരുപായം പറഞ്ഞു്’ പത്രികയുമെഴുതിച്ചു ബ്രാഹ്മണന്റെ അടുക്കൽ വന്നു. രാക്ഷസന്റെ മോതിരംകൊണ്ടു് ആ ലേഖനത്തിൽ മുദ്ര വയ്യിച്ചു നല്കി. അതിന്റെ സാരമിങ്ങനെയായിരുന്നു. ‘ശകടദാസനെ കൊല്ലുന്നതിനായി രാജഭടന്മാർ ഇപ്പോൾത്തന്നെ കൊലനിലത്തുകൊണ്ടു വരും. നീ ആ സമയം അതികപിതനായി കൊലയാളികളെ ആട്ടിയോടിച്ച് ശകടനെ രക്ഷിക്കണം. നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരുംകൂടി ഉടനെ അമാത്യനെ ചെന്നുകാണണം. മിത്രമായ ശകടനെ വധാധികൃതന്മാരിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചു നിന്നെ അമാത്യൻ കൃതജ്ഞതാപൂർവ്വം സ്വീകരിക്കയും പാരിതോഷിതമായി നിനക്കു വല്ലതു് തരികയും ചെയ്യാതിരിക്കയില്ല. നീ അതു വാങ്ങി മുദ്രമോതിരം പകരം കൊടുത്തിട്ടു കിരേനാൾ അദ്ദേഹത്തെ സേവിച്ചു താമസിക്കണം. പിന്നെ പട പുറപ്പെടാറാകുമ്പോൾ ഈ ലേഖനം മലയകേതുവിനെ കാണിച്ചു് അമാത്യനേയും രാജകുമാരനേയും തമ്മിൽ ചരിദ്രിപ്പിക്കണം. ശേഷമെല്ലാം നിന്റെ യുക്തിപോലെ ചെയ്യുകൊള്ളുക.’ ഉപദേശാനുഗ്രഹങ്ങൾ വാങ്ങി സിദ്ധാത്മകൻ യാത്രയായി.

സിദ്ധാത്മകൻ പോയശേഷം വിഷ്ണുഗുപ്തൻ ക്ഷപണക

നെ വിളിച്ചു രഹസ്യമായി രാക്ഷസനേയും മലയകേതുവിനേയും തീർത്തിൽ പിണക്കണമെന്നും അതിനു കാരണം വിഷകന്യക നിമിത്തമുണ്ടായ പർവ്വതകന്റെ മരണമാക്കണമെന്നും വേഗത്തിൽ യാത്രയ്ക്കു തയ്യാറായിക്കൊള്ളണമെന്നും പറഞ്ഞു; അനന്തരം രാജപുരുഷന്മാരായ കാലപാശികനേയും ദണ്ഡപാശികനേയും വരുത്തി കോപാഘനനായ ചാണക്യൻ പറഞ്ഞു. 'നമ്മുടെ ബന്ധുവായ പർവ്വതകനെക്കൊന്നു ക്ഷപണകനെ രാജാക്കന്മാരനുസരിച്ച് ഇക്ഷണം നാട്ടിൽനിന്നാട്ടിക്കളയണം. അതുപോലെത്തന്നെ രാക്ഷസന്റെ കാൽപ്പന്മനായ ശകടദാസനെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി കഴുവിലിട്ടുകളയണം. രാജാവിനെ കൊല്ലുന്നതിനായി രാക്ഷസൻ അയച്ചിട്ടുള്ള ആളുകളെ അവനാണു രക്ഷിച്ചുവരുന്നത്.' രാജകല്പനയായ ചാണക്യശാസനം പ്രത്യക്ഷരും അനുസരിക്കപ്പെടുകയാൽ ക്ഷപണകൻ നാട്ടിൽനിന്നു പോകയും ശകടദാസൻ മുക്തമുഖത്തുനിന്നു സിദ്ധാത്മകനാൽ മുക്തനാകയും ചെയ്യൂ. സന്തുഷ്ടനായ ശകടൻ ആപന്മിത്രത്തോടു ഒരുമിച്ചു തന്റെ സ്വാമിയായ രാക്ഷസനെ കാണാൻ ഉടൻതന്നെ നടക്കൊണ്ടു.

ചാണക്യന്റെ ഒരു ഭൃതൻ ചന്ദനദാസന്റെ ഭവനത്തിൽചെന്നു ആചാര്യൻ അയാളെ കാണാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു എന്നറിയിച്ചു. ചെട്ടി ഇടിത്തീ തലയിൽ വീണതുപോലെ ഒന്നു തെട്ടി. എന്നിട്ടിപ്രകാരം വിചാരം തുടങ്ങി. 'ഇശ്വര! ചാണക്യൻ' എന്ന പേരു കേൾക്കുമ്പോൾത്തന്നെ എല്ലാവരും വിറയ്ക്കും. സാധാരണ ജനങ്ങൾക്കിങ്ങനെയൊന്നെങ്കിൽ അപരാധിയായ എന്റെ കഥയെന്തായിരിക്കും? അനുത്തമമിത്രമായ അമാത്യന്റെ കളത്രത്തെ ഞാൻ വെച്ചു സൂക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നതായി ആ മഹാപാപി അറിഞ്ഞിരിക്കുമോ? എങ്കിൽ എല്ലാം അവതാളത്തിലായി. ക്രൂരനായ ആ ബ്രാഹ്മണനു ക്ഷമയെന്നാലൊന്നു അറിഞ്ഞുകൂടാ. അമാത്യദാരങ്ങളെപ്പറ്റി എന്നോടു ചോദിച്ചാൽ ഞാനെന്താണു പറയേണ്ടതു്? എന്നെ വിശ്വസിച്ചില്ലിച്ചിരിക്കുന്ന ഭാരം ഉപേക്ഷണീയമാണോ? 'വിശ്വാസ

വഞ്ചനം ചെയ്യാലമാത്യനുമീശ്വരനും വിപരീതമാണ്വെന്നുപോം.' അവരെ ഇവിടെ വിട്ടിട്ടുപോയാൽ ആളയച്ചുനേപഷിക്കുമ്പോൾ പിടിച്ചുകൊണ്ടു പോയാനിടവന്നേയ്ക്കും. എന്നാൽ ഞാൻ ചെയ്യും ചെയ്യുന്നതും വൃഥാതന്നെ. അവരെ കണ്ടില്ലെങ്കിൽ നിഷ്പന്നനായ ചാണക്യൻ എന്തെല്ലാം ചെയ്യുമെന്നറിഞ്ഞുകൂടാ. 'ഇന്നിതു കൊണ്ടുവരുന്നതനുഭവിക്കുന്നു വന്നു മറ്റൊരാവതില്ലേതുമേ. ഈശ്വരോ രക്ഷതു.' ഉടൻ ഒരു യുക്തി തോന്നി തന്റെ ആശ്രിതനായ ധനദാസനെ വിളിച്ചു 'അമാത്യന്റെ ഭ്രാന്തയെ എവിടെയെങ്കിലും കൊണ്ടുപോയി രക്ഷിക്കണമെന്നും എന്തുതന്നെയായാലും കൂട്ടാക്കേണ്ടതില്ലെന്നും പറഞ്ഞിട്ടു രാജാവിനു കാഴ്ചവെച്ചാൽ രത്നങ്ങൾ, ആഭരണങ്ങൾ, പട്ടുകൾ മുതലായ അമൂല്യ സാധനങ്ങൾ ഒടുവളരെ ഒരു പെട്ടിയിലാക്കി ഭൂതനെക്കൊണ്ടെടുപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ചന്ദനദാസൻ പുറപ്പെട്ടു.

മെയ്യും ചാണക്യനും ആസനസ്ഥരായിരുന്ന കാഴ്ച ലോചന മുറിയിലാണു ചന്ദനദാസനെ പ്രവേശിപ്പിച്ചത്. ആശ്രേഷ്ഠവർണ്ണൻ അടുത്തുചെന്നു തിരുമുല്ലാഴ്ചവെച്ചു രാജാവിനേയും ബ്രാഹ്മണനേയും പ്രത്യേകം ആദരപൂർവ്വം വണങ്ങിനിന്നു.

ചാ—ഹേ! ചന്ദനദാസനോ? സുഖംതന്നെയല്ലേ? ഇരിക്കണം. ചെട്ടിയാർ— ധർമ്മമല്ലാത്ത വാക്കുകൾ ആയ്ക്കന്റെ മുഖത്തു നിന്നു പുറപ്പെടുന്നതെന്താണ്. അയോഗ്യമായ ഉപചാരം നിന്ദയേക്കാളധികം ദുഃഖത്തേയാണുണ്ടാക്കുന്നതെന്ന് അവിടെ അറിവുള്ളതല്ലേ? ഞാൻ ഈ നിലത്തിൽ ഇരുന്നുകൊള്ളാം.

ചാ— ഐ! അങ്ങിനെയല്ല. ഇപ്പോൾ ഞങ്ങളോടൊപ്പമിരിക്കുന്നതിനു തക്ക യോഗ്യത അങ്ങേയ്ക്കുമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഈ ആസനത്തിൽത്തന്നെ ഉപവേശിക്കാം.

ചെ— (ആത്മഗതം) കഷ്ടം! ഇദ്ദേഹം എന്തോ ഒന്നു കല്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതാണ് ഈ അസാധാരണമായ ഉപചാരമെല്ലാം. എന്തുചെയ്യാം? (പ്രകാശം) ആയ്ക്കന്റെ കല്പനപോലെ (എന്നു് ഇരിക്കുന്നു.)

ചാ— ഹേ! വർത്തകകുലാഗ്രേസരാ! അങ്ങേയ്ക്കു കച്ചവടത്തിൽ ലാഭം നാൾക്കുനാൾ വർദ്ധിച്ചുവരുന്നില്ലേ?

ചെ— ആയ്കൊണ്ടു പ്രസാദംകൊണ്ടു വാണിഭത്തിനതുവരെ ദോഷമൊന്നും വന്നിട്ടില്ല.

ചാ— സന്തോഷം. ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ രാജ്യഭരണദോഷംകൊണ്ടു നന്ദരാജാക്കളുടെ ഗുണങ്ങളെപ്പറ്റി പ്രജകൾ ഇപ്പോൾ സ്മരിക്കുന്നില്ലേ?

ചെ— (ചെവി പൊത്തിയിട്ടു) കഷ്ടം! കഷ്ടം! ശരൽക്കാല പൌണ്ണിമിയിലെ ചന്ദ്രനെ കണ്ടുസന്തോഷിക്കുമ്പോലെ ജനങ്ങൾ നിഷ്കളങ്കയശസ്സായ ചന്ദ്രഗുപ്തസ്വാമിയെ ബഹുമാനിച്ചുവരുന്നു.

ചാ— എന്നാൽ റൂപഗുണത്താൽ സന്തുഷ്ടരായിരിക്കുന്ന പ്രജകളിൽനിന്നു മഹാരാജാവു് ഇഷ്ടത്തെ കാംക്ഷിക്കുന്നു.

ചെ— ആയ്! ഗുണവാനായ നരപാലകനായിക്കൊണ്ടു് എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാനിടവന്നാൽ അതു് ഈയുള്ളവർ അനുഗ്രഹമായി കരുതുന്നു. അതിനാൽ വർത്തകരായ ഞങ്ങൾ എത്ര ദ്രവ്യമാണു തിരുമനസ്സിലേയ്ക്കു കാഴ്ചവെക്കേണ്ടതെന്നറിവാൻ കാത്തിരിക്കുന്നു.

ചാ— (അഭിമാനത്തോടുകൂടി) ഹേ ചന്ദനദാസാ! നിങ്ങൾക്കു തെറ്റിപ്പോയി. ഇതു ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ രാജ്യമാണു്. നന്ദരാജ്യമല്ല. അവരെപ്പോലെ ദ്രവ്യാഗ്രഹവും ചന്ദ്രഗുപ്തൻശേഷമില്ല. മറ്റുള്ളവർ സമ്പദാദിസമൃദ്ധികൊണ്ടു സന്തോഷിക്കുന്നതിനാൽ തൃപ്തിയടയുന്നവനാണു് ഈ രാജപുംഗവൻ. നിങ്ങളുടെ ബുദ്ധിമുട്ടില്ലാത്തതന്നെ അദ്ദേഹത്തിനു സുഖം.

ചെ— (സന്തോഷം) എന്നാൽ ഞാൻ അനുഗ്രഹീതനായി.

ചാ— ആ ബുദ്ധിമുട്ടില്ലാത്തു എങ്ങനെയുണ്ടാകുന്നുവെന്നു് അങ്ങേയ്ക്കറിയാമോ?

ചെ— മൂലജനങ്ങൾ എന്തറിയുന്നു? ആയ്കൻ കല്പിക്കണം.

ചാ— ചുരുക്കത്തിൽ രാജാവിനു വിരോധമില്ലാത്ത പ്രവൃത്തി മൂലം.

ചെ—ആയുർന്റെ നീതിഭ്രൂകയാൽ ആ ധിമാതമായ ചന്ദ്രൻ
പൂശിഖിയെ ഭയപ്പെടാതെ വിരോധത്തിനസാഹിക്കുന്ന ആ
മാനുഷശലഭങ്ങളാണോ?

ചാ—എന്നേക്കൊണ്ടു പറയിക്കണം അല്ലേ? എന്നാൽ അങ്ങ
ന്നുതന്നെയാണ് ഈ ശലഭങ്ങളിൽ ഒന്നാമൻ.

ചെ—(ചെവി പൊത്തിയിട്ടു) ഹാ കഷ്ടം! ആയു! അറിഞ്ഞു
കൊണ്ടു കടന്നൽക്കൂട്ടിൽ കല്ലിടമോ?

ചാ—ഇതങ്ങനെയെന്നെയാണ്. പക്ഷേ അതുകൊണ്ടിവിടെ ക
ലുക്കമുണ്ടെന്നു വിചാരിക്കണ്ടാ. വിശ്വാസം വന്നില്ലായിരി
ക്കാം. എന്നാൽ കേട്ടോളൂ. രാജശത്രുവായ അമാത്യരാക്ഷ
സന്റെ ഗൃഹജനത്തെ നിങ്ങൾ ഇപ്പോഴും സ്വഭവനത്തിൽ
വെച്ചു രക്ഷിക്കുന്നില്ലേ?

ചെ—ഇതു ശ്രദ്ധ കളവാണു്. എന്റെ ശത്രുക്കളിലൊരാൾ ആ
യുനെ തെറ്റിദ്ധരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

ചാ—ഹേ വ്യാപാരി! ശങ്കിക്കണ്ടാ. രാജഭയത്താൽ പണ്ടും ഓ
രോരുത്തർ തങ്ങളുടെ ഗൃഹജനങ്ങളെ അന്ത്യരുടെ രക്ഷയിൽ,
അവരുടെ പൂർണ്ണസമ്മതമില്ലാതെയെന്നെയും, ഏല്പിച്ചിട്ടു പ
ലായനം ചെയ്തു പതിവുണ്ടു്. അതു സാരമില്ല. എന്നാൽ അ
തു മറയ്ക്കുന്നതാണാപത്തു്.

ചെ—ആയു! സംഗതി വാസ്തുവമാണു്. അമാത്യൻ പുറപ്പെട്ടു
പോകുമ്പോൾ ഗൃഹിണിയെ എന്റെ രക്ഷയിൽ ഏല്പിച്ചിര
ന്നു. പിറേറ്റിവസം ഉദയത്തിനുമുമ്പു കൊണ്ടു പോകയും
ചെയ്യൂ.

ചാ—എന്താ! മുന്പു താൻ ഇല്ലെന്നു പറഞ്ഞു. ഇപ്പോളുണ്ടെ
ന്നും വാക്കുകൾ തങ്ങളിൽ ചേരുന്നില്ല. 'നേരുകേടായി പറ
യുന്ന നേരവും ചേരുന്നതേ പറഞ്ഞാൽ നിരപ്പുദൃശ്യം'

ചെ—ഞാൻ നേരുകേടൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. അതെനിക്കു ശീല
വുമില്ല.

ചാ—ഇല്ല അല്ലേ? ഹേ ചെട്ടി! പാമ്പു തലയിലായിരിക്കുന്നു.

അതിനുള്ള പ്രതിവിധി അകലെയുമാണ്. എന്നുതന്നെയല്ല നന്ദനെ വിഷ്ണുഗുപ്തൻ എന്നപോലെ:—

(അഭയാശതിയിൽ ലജ്ജിച്ചു വിരമിക്കുന്നു).

ചെ—(ആത്മഗതം)

‘മുകളിൽ കൊടുതരമിടിരവ-
മകലെ പ്രിയായെന്നു വന്നുകൂട്ടുന്നു?
ശിഖിയിൽ പെട്ടിതു ഫണി, ഹിമ-
ശിഖിരിയിലാകുന്നു നല്ലൊരഷധികൾ’.

ചാ—(തുടൻ പറഞ്ഞു)—അമാത്യൻ ചന്ദ്രഗുപ്തനേയും ഉന്മൂല നാശം വരുത്തിക്കളയുമെന്നു ശങ്കിക്കണ്ടോ.

‘നന്ദൻ വാഴുന്ന നാൾ വിക്രമനയുടതരാം
നക്രനാസാദിസന്മ-
ശ്രീനന്മാക്കും കഴിഞ്ഞില്ലൊരു വിധമിളകാ-
തൊന്നുറപ്പിച്ചു വയ്യാൻ
നന്നായാറ്റാദമേകുന്നൊരു നിജ രചിയെ-
ച്ചന്ദ്രനിന്നെന്നമട്ടി-
ന്നൊന്നയൊശ്രീയേ നീക്കാൻ തുനിയുവതൈവന-
ച്ചന്ദ്രഗുപ്തകൽ നിന്നു?’

എന്നുമാത്രമല്ല, കാത്തുനോക്കൂ.

ദുതിച്ചോരകടിച്ചു ശോണനിറമായ്
ശോഭിച്ചു സിംഹത്തിനു-
ള്ളന്തിച്ചോപ്പെഴുമശ്ശശാകകലയോ-
ടൊത്തുള്ളൊരദുംബുയെ
പൊന്തിച്ചങ്ങിനെ കോട്ടവായിടുമിട-
സ്തുവോടു കാണം വിധയം
ചിന്തിച്ചീടുവതാരെത്രത്തുടനട-
ക്കീടാമിതെന്നിങ്ങനെ?’

ചെ—(വിചാരം) ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ ആത്മപ്രശംസ ഭയകരമെങ്കിലും സഹലമായിരിക്കുകൊണ്ടു ശോഭനം തന്നെ. അമ്പ!

ചാ—ചന്ദനദാസ! എന്താണൊന്നും മിണ്ടാതെ നില്ക്കുന്നത്? അങ്ങു കാട്ടുന്ന ദുർന്നയങ്ങളുടെ ഫലം അങ്ങുതന്നെ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും. ആപത്തുവന്നു തലയിൽക്കരേറിയായാലാവതെന്നു നിരൂപിക്കുകയും വേണം. ദുഷ്ടനായ ക്ഷപണകൻ സ്വന്തം ദോഷംകൊണ്ടു നാട്ടിൽനിന്നു നിഷ്കാസിതനായതു അറിഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ. അതുപോലെ രാജവീരോധി ശക്തന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ പാപ്തിടം അറിയാമായിരിക്കും. ചന്ദ്രഗുപ്തമഹാരാജാവു് അങ്ങയുടെ ഈ ദുഷ്ടാഗ്രങ്ങളൊന്നും സഹിക്കയില്ല. പിന്നെ വരുന്ന ഫലവും അറിയാമല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് അങ്ങയ്ക്കു ബന്ധുവായി ഞാൻ പറയുന്നതു കേട്ടു നടക്കുന്നതാണു നല്ലതു്. അമാത്യകളത്രത്തെ മഹാരാജാവിനു കൊടുത്തു രാജപ്രസാദങ്ങളുമനുഭവിച്ചു സുഖമായി താമസിപ്പാനുസാഹിക്കൂ.

ചെ—ആയു്! ഉള്ളതല്ലാതെ തരാൻ സാധിക്കുമോ?

ചാ—അപ്പോൾ അമാത്യദാരങ്ങൾ തന്റെ ഗൃഹത്തിലില്ല; അല്ലേ? നിഷ്കരുണമായ രാജസ്വഭാവത്തെ ദുഷ്ടാന്തമുഖന ഞാൻ തന്നെ ധരിപ്പിച്ചു. പക്ഷെ 'ആപത്തു വന്നടുത്തിട്ടു ന്ന കാലത്തു ശോഭിക്കയില്ലെടൊ സജ്ജനഭാഷിതം.' ആരാന്റെ കുടുംബത്തെ തന്റെ സ്വന്തകുടുംബംകൊണ്ടു തടുത്തുനില്ക്കാനാണു താനുസാഹിക്കുന്നതു്. കാമ്നിച്ചുകൊള്ളു.

ചെ—ആയു്! അവിടുത്തെ ഭീഷണി അസ്ഥാനത്താണ്. 'ഇല്ല' എന്നു തുറുപ്രാവശ്യം പറഞ്ഞാലും വിശ്വാസം വരാത്താൽ പിന്നെതുചെയ്യാം? എന്റെ ഗൃഹത്തിലുണ്ടെങ്കിൽത്തന്നെയും അവരെ ഞാൻ തരാൻ ഭാവമില്ല. പിന്നെ ഇല്ലാത്താലത്തെ കഥയെന്താണ്?

ചാ—നിശ്ചയം തന്നെയൊ? ഉറച്ചുകഴിഞ്ഞുവൊ?

ചെ—നിശ്ചയമായി ഉറച്ചിരിക്കുന്നു.

ചാ—(വിചാരം) നല്ലതു്; ചന്ദനദാസ! നല്ലതുതന്നെ. ഇങ്ങനെയാണു മൈത്രി കാട്ടേണ്ടതു്. അമ്പ! ഇവന്റെ ധൈര്യം! (പ്രകാശം) എടോ! ആഘോഷിച്ചു പറയൂ. ഇതു തന്റെ അവസാനനിശ്ചയംതന്നെയോ?

ചെ—ആയ്! ഇതിൽ ആലോചിപ്പാനൊന്നുമില്ല. അർസാന-
ത്തേതുതന്നെ.

ചാ—(ക്രോധതാദ്രാക്ഷനായി വാളിലുക്കിക്കൊണ്ടു്) എടാ! കള്ള
കച്ചവടക്കാരാ! രാജകോപത്തിനു പാത്രീഭവിച്ചു വണിജക
ലാധമനായ നിന്റെ ചോര കുടിപ്പാനുള്ള ഉത്സാഹത്താൽ
ഇളകിത്തുള്ളിച്ചാടുന്ന നിശിതമായ ഈ അസിലതയെ നീ
കാണുന്നുവോ? ഇപ്പോൾ നിന്നെ രാക്ഷസൻ വന്നു രക്ഷിക്ക
നതു കാണട്ടെ. (വെട്ടാനോങ്ങുന്നു)

ചെ— (നിന്നസ്ഥലത്തുനിന്നിളകാതെ) ആയ്! ഇതുകൊണ്ടു
ഞാൻ ഭയപ്പെടുന്നില്ല. അങ്ങയുടെ കയ്യിലിരിക്കുന്ന വാളും
എന്റെ കഴുത്തുംകൂടി ഒന്നിച്ചുവന്നാൽ പിന്നെ ഇവിടെ ആ
കൈ നിരോധിക്കുന്നതിനാരുമില്ല. അതിനാൽ ആയ്കൻ തൃ
ക്കൈ വിളയാടി അനുഗ്രഹിച്ചാലും. (തല കുനിച്ചുനില്ക്കുന്നു.)

ചാ—(സാശ്ചയ്തം പിൻവാങ്ങിട്ടു വിചാരം) ബന്ധുസ്നേഹത്തി
ന്റെ ആധിക്യം! ഇങ്ങിനെയുള്ളവരോടെന്തുചെയ്യട്ടെ. (പ്ര
കാശം) വേണ്ട അതെളുപ്പം കഴിയുന്നതല്ലേ? അതുകൊണ്ടാ
യില്ല. നിന്നെ ഇത്ര എളുപ്പം പിരിച്ചയപ്പാൻ പാടില്ല. (ഉറ
ക്കെ) ആരവിടെ?

(ഒരു ഭൂതൻ പ്രവേശിച്ചു്) ആയ്! കല്പിക്കണം.

ചാ—ദൃഷ്ടരാക്ഷസന്റെ ബന്ധുവായ ഈ കള്ളച്ചെട്ടിയുടെ
സ്വത്തേല്ലാം കുത്തിക്കവന്നു കൊണ്ടുപോരികയും അവന്റെ
ഭായ്യാ പുത്രാദികളെ നിർദ്ദയം പിടിച്ചുകെട്ടി അവനോടൊ
ന്നിച്ച് അന്ധതാമിശ്രുതല്യമായ കാരാഗൃഹത്തിലിടുകയും
ചെയ്യുന്നതിനു മഹാരാജാവു കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതായി ഭൂഗ്ഗ്വാ
ലനോടും വിജയപാലനോടും പറയൂ.

ഭൂതൻ—കല്പനപോലെ (ചന്ദദാസനോട്) എടാ ചെട്ടി!
ഇങ്ങോട്ടു നടക്കൂ.

ചെ— (ആത്മഗതം) ഭാഗ്യവശാൽ ഞാൻ അനുഭവിക്കുന്നതെ
ല്ലാം എന്റെ ആപ്തമിത്രത്തിനു വേണ്ടിയാണല്ലോ എന്നു
സമാധാനമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു വരുന്നതെല്ലാം വരട്ടെ.

ഇപ്രകാരം ചിന്താമഗ്നനായ് ചന്ദനദാസൻ 'ശ്രവം നട നുപോകുന്നപോലെ' ദൂതനെ അനുഗമിച്ചു. വളരെത്താമ സിയാതെ രാജാവിന്റെ ആജ്ഞകരന്മാർ ചന്ദനദാസന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു അയാളുടെ ദ്രവ്യമെല്ലാം കുത്തിവారి രാജാവിനു കാഴ്ചവസ്തുവും ഗൃഹജനങ്ങളേയും ബന്ധുക്കളേയും ബന്ധിച്ച് അയാളോടൊന്നിച്ചു 'കണ്ടകപാഷാണസഞ്ചിതമായുള്ള കണ്ടറതന്നിൽ പിടിച്ചു' തള്ളുകയും ചെയ്തു.

൫-ാം അദ്ധ്യായം.

ചാണക്യന്റെ രഹസ്യനിയോഗപ്രകാരം മെഴുത്തോടു വിരോധം ഭാവിച്ചു നാട്ടിൽനിന്നു പുറപ്പെടുവിയ്ക്കേണ്ട ഭദ്രഭടൻ മുതലായവരിൽ പ്രധാനനും അമിതബുദ്ധിമാനുമായ ഭാഗ്യരായണൻ നേരിട്ടു മലയകേതുവിനെ ചെന്നുകണ്ടു താൻ രാജസചിവനായിരുന്നെന്നും രാജാവിന്റെ പ്രകൃതിദോഷംകൊണ്ടു നാടു വിട്ടു പോന്നതാണെന്നും അറിയിച്ചു. ചാണക്യാദികളുടെ വലയിൽനിന്നു ചാടിപ്പോകുവാൻ തനിക്കു മുന്നറിവു തന്ന ഭാഗ്യരായണനെ, അതിന്റെ വാസ്തവമറിയുന്നതിനു ബുദ്ധിശക്തിയില്ലാത്ത മലയകേതു തീരെ മറന്നിരുന്നില്ല. അതിനാൽ അയാളുടെ ബുദ്ധിഭവൈഭവവും മറ്റു യോഗ്യതകളും ചുരുക്കത്തിൽ പരീക്ഷിച്ചറിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം കുമാരൻ അയാളെ തന്റെ വിശ്വസ്തമന്ത്രിയായി സ്വീകരിക്കയും ചെയ്തു. ഒരിക്കൽ ഭാഗ്യരായണൻ രാജകുമാരനോടു രാക്ഷസമാത്യന് അണിയുവാൻ തക്കതായി വല്ലതുമൊന്നു സമ്മാനിക്കണമെന്നും രാക്ഷസനെ സന്തുഷ്ടനാക്കി പാട്ടിൽ വയ്ക്കേണ്ടതു കാർയ്ഗതികൾക്കത്രാവശ്യമാണെന്നും ഉപദേശിച്ചു. അതനുസരിച്ചു പദ്മതകകുമാരൻ അമാത്യനെ തന്റെ മുഖിൽ വരുത്തി തന്റെ കഴുത്തിൽ അണിഞ്ഞിരുന്ന അതിവിശേഷമായ ഒരു മുത്തുമലയഴിച്ചു അദ്ദേഹത്തിനു സമ്മാനിച്ചു. അപ്പോൾ രാക്ഷസൻ തനിക്കിതു വാങ്ങുവാനുള്ള സന്ദർഭം ഇപ്പോളല്ലെന്നും ആയതു നന്ദരാജ്യധി

പതിയായി പുള്ളുപുരസിഹാസനത്തിൽ പ്രവിഷ്ണനാകുമ്പോളായാൽ ഉചിതമായിരിക്കുമെന്നും എത്രവാദിച്ചു. എങ്കിലും അമാത്യൻ്റെ കൃപാകടാക്ഷമുണ്ടാകുന്നപക്ഷം ഇതിലും കൂടുതലായുള്ള സമ്മാനങ്ങൾ ആ അവസരത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനു കൊടുപ്പാൻ പ്രയാസമില്ലെന്നും തല്ലാലം അതു സീകരിക്കണമെന്നുമുള്ള രാജകുമാരൻ്റെ നിബ്ബന്ധത്താൽ അമാത്യൻ അതിനെ തൻ്റെ കഴുത്തിൽ അറപ്പിക്കുന്നതിനു സമ്മതിക്കേണ്ടിവന്നു.

രാക്ഷസൻ്റെ പ്രധാനചാരനായ വിരാധഗുപ്തൻ ഒരു പാമ്പാട്ടിയുടെ വേഷം ധരിച്ചു പുള്ളുപുരത്തിൽ ചെന്നു അവിടെ നടക്കുന്ന സംഗതികളെല്ലാമറിഞ്ഞ് അദ്ദേഹത്തിൻ്റെ അടുക്കൽ വന്നുചേർന്നു. കുറവൻ്റെ വേഷം ധരിച്ചിരുന്നതിനാലും ആർമാറാട്ടത്തിൽ അയാളുടെ ഉദ്ദേശ്യം പ്രതീക്ഷാസീമയെ ലംഘിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടും അയാളെ തിരിച്ചറിയുന്നതിനു മന്ത്രിക്കു കുറെ ശ്രമം വേണ്ടിവന്നു. ആളറിഞ്ഞ ഉടൻ സന്താപാകലിതനായ രാക്ഷസൻ 'നിൻ്റെ ഈ ശ്രമത്തിനു തക്കതായ കൂലി തരുവാൻ എൻ്റെ രാജാക്കന്മാരാരുമില്ലല്ലോ' എന്നു വേദിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ചാരൻ തൻ്റെ സാന്തപനവാക്കുകൾകൊണ്ടും ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്ന അവസരം താമസിയാതെ മന്ത്രിക്കു ലഭിക്കുന്നതാണെന്നു പറഞ്ഞ് അദ്ദേഹത്തെ ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. അതിന് സമാധാനമായി തൻ്റെ രാജാക്കൾ വീയ് സ്വർഗ്ഗം പ്രാപിച്ചതിനോടുകൂടി താനും അങ്ങനെ ചെയ്യേണ്ടിയിരുന്നു; എങ്കിലും 'സ്വർഗ്ഗമരവും മമ ഭൂപതിക്കുരിവർഗ്ഗമശേഷമൊടുക്കുന്നഃനരന്ത്ത് സുന്താഷമുണ്ടാകുമെന്നുള്ളതാത്ത്' മാത്രം താൻ പരദാസ്യമേറേ ജീവിക്കുന്നതാണെന്ന് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. അനന്തരം പുള്ളുപുരവൃത്താന്തങ്ങൾ കേൾക്കുന്നതിനായി ആവശ്യപ്പെട്ടു. വിരാധഗുപ്തൻ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി.

'ചന്ദ്രഗുപ്തൻ്റെ പുരപ്രവേശത്തിനായി ഉണ്ടാക്കി വച്ചിരുന്ന യന്ത്രഃത്താരണംകൊണ്ട് അങ്ങയുടെ ചാരനായ അംബഷ്ണനാണ് മരിച്ചത്. ദാരവർമ്മാവ് ഉടനെ വൈരോധകനെക്കൊന്നതിനാൽ മരമുള്ളവർ അവൻ്റെ ജീവിതവും തീർത്തു.

രാക്ഷസൻ—കഷ്ടം ! കാലവൈഭവം തന്നെ. ആദ്യെ, പിന്നെ
യെന്തെല്ലാമാണ് ?

വീരാധരപ്പൻ— അവിടുത്തെ നിയോഗത്താൽ പദ്മതകനെ
ക്കൊൽവാൻ വിഷകന്യകയെ നിർമ്മിച്ചതിനുവേണ്ടി ക്ഷപ
ണകനെ രാജ്യത്തുനിന്ന് കാടിച്ചുകളഞ്ഞു. ആ വൈദ്യൻ
അഭയദത്തൻ കൊണ്ടുചെന്ന വിഷമൂണ്ണം അയാളേക്കൊ
ണ്ടുതന്നെ സേവിപ്പിച്ചു കൊന്നു. പള്ളിയറവിചാരിപ്പുകാര
ൻ പ്രമോദകൻ അങ്ങ് കൊടുത്ത ദ്രവ്യം അസ്ഥാനത്തു ഉപ
യോഗിക്കയാൽ സംശയഗ്രസ്മനായ ചാണക്യനാൽ ഹത
നായി.

രാക്ഷ—(വിചാരം) എന്റെ ആപ്തമിത്രങ്ങളായ ഇവർ എനിക്കു
വേണ്ടി ആത്മത്യാഗം ചെയ്യതിന്റെ സൂക്ഷ്മഗതി വിചാരി
ച്ചാൽ ഇവരല്ല, ഇവരെക്കൊന്ന ഞാൻതന്നെയാണ് മരിച്ച
തു്. (പ്രകാശം) ആദ്യെ, തുരങ്കത്തിലിരുന്ന ബീഭത്സാദി
കളൊ ?

വീരാ—അവർക്കും മറ്റുള്ളവരുടെ ഗതി തന്നെ. ആ മുറിയിൽ
തീയിട്ടു പുകയ്ക്കുകയാൽ ശ്വാസംമുട്ടി അവരും കഥാവശിഷ്ട
രായി.

രാക്ഷ— ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ ഭാഗ്യമെന്നല്ലാതെ എന്തു് പറയുന്നു ?

ദ്രുശമായവനെ നിഗ്രഹിപ്പതിനു
ഞാനയച്ച വിഷകന്യതാൻ
നാടിനർദ്ധമവകാശി പദ്മതനെ
നിഗ്രഹിച്ചു വിധിശക്തിയാൽ
കേടുചേർത്തു രസയന്ത്രകൌശലം-
മതിൽത്തുനിഞ്ഞൊരവർകൾക്കുമി-
ന്നീടേഴും മമ നയങ്ങൾ നോക്കുകവ
തന്നെ മെയ്യുന്നു ഗുണത്തിനായ് .’

വീരാ— എന്നുവെച്ചു തുടങ്ങിയതു മുഴുവനാക്കാതെ വിട്ടുകളയ
രുതു്.

‘ആരംഭിക്കില്ല നീചപ്പരിഷകൾ പിണയും
 വിപ്ലവമോരോന്നും ചിന്തി-
 ച്ചാരംഭിക്കും മുടങ്ങുമ്പൊഴുതവിടെയിടും
 മദ്ധ്യമന്മാരശേഷം
 പാരാതേ പിന്നെയും പിന്നെയുമുടനടനേ
 വിപ്ലവമെത്തിടിലും താൻ
 പ്രാരംഭിപ്പൊന്നു സാധിച്ചിടമതിഗുണവാ-
 ന്മാർകളങ്ങെന്ന പോലെ;

രാ—ക്ഷപണകനെ ആട്ടിക്കളഞ്ഞതായി മുൻപു സൂചിപ്പിച്ചു വല്ലോ. എങ്ങനെയാണ് വിഷകന്യകയുടെ നിർമ്മാതാവ് അയാളാണെന്ന് സ്ഥാപിച്ചത് ?

വി—അതറിവാൻ പ്രയാസമാണ്. ചാണക്യന്റെ ബുദ്ധിയുടെ അഗാധത ആർക്കറിയാം? അവിടുത്തെ പ്രേരണമൂലം ക്ഷപണകൻ നിർമ്മിച്ച വിഷകന്യകയാലാണ് പദ്മതകൻ ഹതനായതെന്നു നാടു മുഴുവൻ പരന്നിരിക്കുന്നു.

രാ—(അത്തുതത്തോടുകൂടി ആത്മഗതം) കെഴുടില്യാ! കൊള്ളാം! ഴുഷ്ടേരു നീക്കിയതു നമ്മുടെമേൽ ചുമത്തി-
 യപ്പാതിനാടിനവകാശിയെ നിഗ്രഹിച്ചു
 കെല്ലാൻ നിന്റെയൊരു നീതിയതിന്റെ ബീജം
 വായ്പോടനേക ഫലമുള്ളതു തന്നെയല്ലോ.’

(പ്രകാശം) പിന്നെ?

വി—ചന്ദ്രഗുപ്തനെ ഉപദ്രവിപ്പാൻ ദാരവർഷാ മുതലായവരെ പ്രേരിപ്പിച്ചു എന്ന കുറാത്തിനു ശകടദാസനെ ശുലഭാരോഹണം ചെയ്യിച്ചു.

രാ—ഹാ കഷ്ടം! ഞാനിങ്ങനെ ഇരിക്കയും ചെയ്യുന്നു. ഇനി വല്ലതുമുണ്ടോ?

വി—അങ്ങയുടെ കുഡുംബത്തെ വ്യാജസൂക്ഷിക്കുന്ന ചന്ദ്രനദാസനെ ആളയച്ചു വരുത്തി അവരെ വിട്ടുകൊടുപ്പാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. പക്ഷേ അയാളിതു മുൻകൂട്ടി ഉഴുഹിച്ചിരുന്നതിനാൽ അമാത്യകളത്രത്തെ മറുമാറ്റമായി രക്ഷിക്കുന്നതിന് അയാ

രക്ഷ സാധിച്ചുവെങ്കിലും, തന്മൂലം അപഹൃതസർവ്വസ്വനായി കടുബസമേതം കാരാഗൃഹവാസം അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നു.

രാ—കഷ്ടം! കഷ്ടം! ഹതഭാഗ്യനായ എന്നോടു ചേരുന്നവർക്ക് ഇങ്ങനെയല്ലാതെ അനുഭവം വരുന്നില്ലല്ലോ. എന്റെ അനുത്തമമിത്രം ഹൃതസർവ്വസ്വപദനായി കാരാഗൃഹത്തിൽ കിടക്കുന്നു. ഞാൻ ഇതുകേട്ടു സ്വസ്ഥനായി ഇവിടെയും ഇരിക്കുന്നു. ആട്ടെ, പ്രതികാരകാലം വരാതിരിക്കുമോ?

ഈ അവസരത്തിൽ ഒരു ഭൃത്യൻ പ്രവേശിച്ചു ശങ്കദാസൻ അമാത്യനെ കാണാൻ വന്നിരിക്കുന്നതായി അറിയിച്ചു. അമാത്യൻ വിസ്മയസുഷ്ണനായെങ്കിലും അയാളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരുവാൻ ഭൃത്യൻ അനുമതി കൊടുത്തു. ഉടനെ ശങ്കദാസൻ സിദ്ധാത്മകനോടൊന്നിച്ച് അകത്തുവന്നു. യഥായോഗ്യം ആസനോപവിഷ്ടനായ ശങ്കദനോടു മന്ത്രി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു. 'സ്നേഹിതാ! നിങ്ങളുടെ മരണവൃത്താന്തവും സംശയമെന്തെല്ലാമുണ്ടെന്നു വിമുക്തനായ നിങ്ങളുടെ മുഖദർശനഭാഗ്യവും, കരോധമയത്ത് എന്നിൽ വിവിധവികാരങ്ങളെ ഉളവാക്കുന്നതിനാൽ എന്റെ സന്ദേഹനിവാരണം ചെയ്യാലും' ശങ്കദൻ—അവിടുന്നു കേട്ടതു വാസ്തവംതന്നെ. എന്നാൽ പ്രിയ സുഹൃത്തായ ഈ സിദ്ധാത്മകനാണു വധാധികൃതന്മാരിൽ നിന്ന് എന്നെ മോചിപ്പിച്ചത്. അല്ലെങ്കിൽ നമ്മുടെ പരസ്പരദർശനം പരലോകത്തിലാകുമായിരുന്നു.

രാ—(സന്തോഷത്തോടുകൂടി) 'ഭദ്ര സിദ്ധാത്മകാ! നിങ്ങൾ ഹേതുവായി സിദ്ധാത്മകനായ ഞാൻ ഈ തരുന്നതു നിങ്ങളുടെ പ്രവൃത്തിക്കു മതിയാകുന്നതല്ലെങ്കിലും ഇപ്പോൾ ഇത്രയും ഇരിക്കട്ടെ' എന്നു പറഞ്ഞു തന്റെ ദേഹത്തിൽ അണിഞ്ഞിരുന്ന ആഭരണങ്ങൾ അഴിച്ചു സിദ്ധാത്മകനു സംഭാവന ചെയ്തു. സിദ്ധാത്മകൻ അവ വാങ്ങി അമാത്യന്റെ കാല്പുൽതന്നെ വച്ചു വന്ദിച്ചിട്ടിങ്ങനെ അറിയിച്ചു. 'സ്വാമി എനിക്കിവിടെ ഒരു പരിചയവുമില്ലാത്തതിനാൽ അവിടുത്തെ സമ്മാനം സൂക്ഷിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ല. ആകയാൽ

ഇതുകൊണ്ടു മുദ്രവച്ചു ഇവിടുത്തെ ഭണ്ഡാരത്തിൽത്തന്നെ ഇതിനെ സൂക്ഷിച്ചുതന്നാൽ ഉപകാരമായിരിക്കും. വേണ്ട പ്ലോഡം വാങ്ങിക്കൊള്ളാം' എന്നു പറഞ്ഞു സിദ്ധാത്മകൻ തന്റെ മടിയിൽനിന്നു മുദ്രമോതിരമെടുത്തു. രാക്ഷസൻ അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതിനു ശക്തനോടാവശ്യപ്പെടുകയാൽ അയാൾ മുദ്രനോക്കി. ഉടനെ മന്ത്രിയോടു സ്വകാര്യമായിട്ടു് അതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുദ്രമോതിരമാണെന്നു മന്ത്രിച്ചു.

രാ—(വിഷാദത്തോടെ വിചാരം) ഞാൻ നഗരത്തിൽനിന്നിറങ്ങിപ്പോരുമ്പോൾ എന്റെ മേലുള്ള അതിപ്രേമംകൊണ്ടു വിനോദത്തിനായി എന്റെ കൈയിൽ നിന്നും എന്റെ ഭാര്യ വാങ്ങിയതാണ് ഈ മോതിരം. ഇതു് ഇവന്റെ കൈവശം വന്നതെങ്ങനെ? (പ്രകാശം) ഭദ്ര സിദ്ധാത്മകാ! നിങ്ങൾക്കീ മോതിരം എങ്ങനെ കിട്ടി?

സിദ്ധാത്മകൻ— കുസുമപുരത്തിലെ മണികാരമെടുട്ടിയായ നന്ദനദാസന്റെ ഗൃഹദ്വാരത്തിൽ കിടന്നാണ് എനിക്കിതു കിട്ടിയതു്.

രാ—ശരി. അങ്ങനെ വരാം. വലിയ വൺകന്മാരുടെ ഭവനപരിസരങ്ങളിൽ ഇങ്ങനെയുള്ള സാധനങ്ങൾ കിടക്കുന്നതു് അപൂർവ്വമല്ല.

ശക്തൻ— സഖേ സിദ്ധാത്മകാ! അമാത്യന്റെ നാമാകീതമായ ഈ മോതിരം നിങ്ങൾക്കു് ഒടുവളരെ ദ്രവ്യം തരുന്നപക്ഷം അദ്ദേഹത്തിനു കൊടുത്തേയ്ക്കുമല്ലോ?

സി— അമാത്യൻ അങ്ങനെ ആഗ്രഹിക്കുന്നുവെങ്കിൽ എനിക്കതിൽപരം സന്തോഷം മററില്ല, എന്നു പറഞ്ഞു മോതിരം കൊടുത്തു.

രാ— ശക്തദാസാ! അങ്ങു് ഈ മുദ്രകൊണ്ടു സ്വന്തം അധികാരം നടത്തിക്കൊള്ളു.

സി— അമാത്യനോടു് എനിക്കൊന്നു ബോധിപ്പിക്കാനുണ്ടു്. ഞാൻ ഈ ശക്തദാസനെ രക്ഷിച്ചപ്പോൾ ചാണക്യന്റെ ശത്രുവായി. അദ്ദേഹത്തിനു് അഹിതം ചെയ്യുവാൻ പാടലീപു

ത്രത്തിൽ ജീവിക്കു അസാദ്ധ്യമാകയാൽ ജീവിതശിഷ്ടം അമാത്യന്റെ പാദദാസനായി കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. രാ— എനിക്കിതു വളരെ സന്തോഷം. അഭിപ്രായമറിയാല്ലായ്യാൽ അങ്ങോട്ടു പറയാത്തതാണ്. അതുകൊണ്ട് അങ്ങനെ ആയിക്കൊള്ളൂ. ശകടദാസാ! സിദ്ധാത്മകനെ ചുമതലയായി സ്വീകരിച്ചു വിശ്രമിപ്പിക്കൂ.

ശകടദാസൻ സിദ്ധാത്മകനോടൊന്നിച്ചു പോയശേഷം വിരാധഗുപ്തനും അമാത്യനും പൂർവ്വസഭാഷണം തുടന്നു. അതിൽനിന്നു പ്രജകളെല്ലാം മെയ്യുന്നോടിണങ്ങിയതായി ഭാവിക്കുന്നു എങ്കിലും നന്ദഭാഗക്കാർ വല്ലവരും ഉണ്ടാകുന്നുണ്ടെങ്കിൽ പ്രധാനന്മാർ ഉടൻതന്നെ ആ ഭാഗത്തു ചേരമെന്നും മലയകേതുവിനെ കളഞ്ഞതുമുതൽ മെയ്യുൻ ചാണക്യനോടു മുഷിഞ്ഞുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നുവെന്നും ഗർവ്വിക്കുന്നവയ ചാണക്യൻ്റെ അജ്ഞാഭംഗംകൊണ്ടു രാജാവിനുപദവമുണ്ടാക്കുന്നുണ്ടെന്നും രാക്ഷസൻ ഗ്രഹിച്ചു. അനന്തരം മെയ്യുന്നും ചാണക്യനും തമ്മിൽ ഉരിദിക്കുമ്പോൾ രാജപക്ഷം ചേർന്നു സൂതിക്കുവാനും ചാണക്യനെ ദുഷിക്കുവാനും സുനകലശൻ എന്നൊരുവനെ കസുമ്പുരത്തിലേക്കയച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അയാൾക്കു വേണ്ട ഒത്താശകളെല്ലാം ചെയ്യുകൊടുക്കുന്നതിനായി വിരാധഗുപ്തൻ ഉടനെ അങ്ങോട്ടു പോകണമെന്നും രാക്ഷസൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. കല്പനയും വാങ്ങി വിരാധഗുപ്തൻ പോയശേഷം മന്ത്രിയുടെ മുമ്പിൽ ഒരു ഭക്തൻ പ്രവേശിച്ചു അതിവിശേഷമായ മൂന്നുഭരണങ്ങൾ ചില ബ്രാഹ്മണൻ കൊണ്ടുവന്നു വില്ലാൻ ഭാവിക്കുന്നുവെന്നറിയിച്ചു. തന്റെ ആഭരണങ്ങൾ സിദ്ധാത്മകനു കൊടുത്തതിനാൽ സ്വന്തമായി ഒന്നുമില്ലല്ലോ എന്നുവിചാരിച്ചു അമാത്യൻ ആ ആഭരണങ്ങളെ പരിശോധിച്ചു വിലയ്ക്കു വാങ്ങിക്കൊള്ളുന്നതിനു ശകടദാസനെ ചുമതലപ്പെടുത്തി. അനന്തരം അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചു. ഞാൻ രാജാവായി എന്നു മെയ്യുന്നും, എന്റെ സാമന്ത്രിത്താലാണ് ഇയ്യാൾ രാജാവായതെന്നു ചാണക്യനും തള്ളലുണ്ടായിരിക്കും. അതിനാൽ ഇരുവരും തമ്മിൽ ഉരിദിക്ക

ന്നതിനെപ്പറ്റിയാണ്. ചാണക്യവിസ്മയനായ മൌല്യനെ ബാധിച്ചാൽ ഒരു പ്രയാസവുമില്ല. ഏവംവിധങ്ങളായ വിചാരങ്ങളാൽ കൃതാത്മനായ അമാത്യരാക്ഷസൻ സന്തുഷ്ടനായി തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ പാർത്തു.

ഇക്കാലത്താകട്ടെ ചാണക്യൻ ഇങ്ങനെ വിചാരം തുടങ്ങി അമാത്യരാക്ഷസനെ പാട്ടിലാക്കുവാനുള്ള പ്രയോഗങ്ങളിൽ ഏകദേശമെല്ലാം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞു. ഇനി അതിന്റെ മകുടസ്ഥാനത്തു ചേർക്കാനുള്ളതു ഞാനും വൃഷലനുമായി അകന്നിരിക്കയാണെന്ന് അമാത്യനെ മനസ്സിലാക്കുകയാകുന്നു. അതിനു ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ തല്ലാലം പിണക്കം ഭാവികതന്നെ വേണം അക്കഥ കേൾക്കുമ്പോൾ രാക്ഷസൻ സൈന്യവുമായി മലയകേതുവോടൊന്നിച്ചു പുഷ്പപുരം സ്വാധീനമാക്കാൻ വരാതിരിക്കയില്ല. അപ്പോൾ അവരെ തമ്മിൽ ഛിദ്രിപ്പിച്ചു മലയകേതുവിനാൽ വിസ്മയനാകുന്ന രാക്ഷസനെ സ്വാധീനത്തിൽ വരുത്താവുന്നതുമാണ്. ഈ നിശ്ചയം കഴിഞ്ഞു ചാണക്യൻ രാജാവിനെ വിവരം ധരിപ്പിക്കുകയും അഹംസ്യവുമായിട്ടും ഗുരുവിനോടു പിണങ്ങുന്നതു മനസ്സാക്കി സമ്മതിക്കാത്തതാണെങ്കിലും ചാണക്യന്റെ യുക്തിയുക്തവചനങ്ങളാൽ അദ്ദേഹം അനുവദിക്കുകയും ചെയ്തു. പിന്നീട് ഓരോ നിസ്സാരകാരണങ്ങൾ കൊണ്ടു രാജാവും മന്ത്രിയും തമ്മിലിടയാൻ ആരംഭിച്ചു. ആ കൂട്ടത്തിൽ ഒരിക്കൽ ചന്ദ്രഗുപ്തമഹാരാജാവു പഴയകാലത്തു നടപ്പുണ്ടായിരുന്നപോലെ ഒരു ചന്ദ്രോത്സവം ഘോഷിക്കുന്നതിനു കല്പന കൊടുത്തു. അതു വൈരപ്രകടനത്തിന്റെ കേന്ദ്രമായിരിക്കണമെന്നുവെച്ചു ചാണക്യൻ ദൃഢമായി നിരോധിച്ചു. 'തിരുവാഞ്ചേതിർവായില്ലാ'തെ രാജ്യഭാരം ചെയ്തിരുന്ന ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ കല്പന കല്ലേപ്പിളിർക്കുമായിരുന്നു. പ്രസ്തുതോത്സവഘോഷത്തിൽ അതു വിപരീതമായിക്കാണുകയാൽ കുപിതനായ രാജാവു 'ആ മഹോത്സവം ഘോഷിക്കുന്നതിന്റെ മദ്ധ്യസ്ഥാനമായിട്ടു കരുതിയിരുന്ന സുഗാഘപ്രാസാദത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടു ചാണക്യൻ സദസ്സിൽ തിരുമുവാകെ ധ്വജരാകുവാൻ കല്പിച്ചു. കല്പന

കേട്ടു പ്രതിധാരി രാജശാസനം നടത്തുവാൻ ചാണക്യഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു.

ചാണക്യൻ കേവലം ഏകാന്തമായ തന്റെ വസതിയിൽ മനോരാജ്യമഗ്നനായിരിക്കുകയായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാവമൊ ഗൃഹോപകരണാദികളൊ കണ്ടാൽ 'കുറം കൊണ്ടു ററ. പാമ്പിൻപടി..... ആ പട്ടണം വിട്ടിറങ്ങിത്തരുന്നൊന്നു നന്ദരേക്കൊന്നവനിപതിയതായ് മൌല്യനെവച്ചു' ചണകാത്മജനാണെന്ന് ആർക്കു തോന്നും?

‘കട്ടക്കല്ലുകളുണ്ടിതാ വരളിയെ കുത്തിപ്പൊടിച്ച് വാൻ കെട്ടാക്കൂട്ടികൾ കൊണ്ടുവന്നൊരു പുറെ കൂട്ടിട്ടിതാ ദർശ്യം വെട്ടിക്കീറിയുണക്കുവാൻ ചമതചിക്കീട്ടൊട്ടകത്തേയ്ക്കു വീണൊട്ടിച്ചാഞ്ഞിറയും പഴഞ്ചമരമായ്,’

കാണുന്നതാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാസസ്ഥലം. രാജാവിനെ വൃഷലെന്നു ചിലപ്പോൾ അദ്ദേഹം സംബോധനം ചെയ്യാറുണ്ട്. അതിൽ ചിലർക്കു രസമില്ലാതെയുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ അദ്ദേഹം ആരുടെ രസക്കേടിനെ വകവെക്കുന്നു?

വക്ത്രം വാടാതെ വാചാലതയൊടു ഗുണമില്ലാത്തതും വച്ചുകൂട്ടി-
സ്സത്യം ചൊല്ലുന്ന സത്തുകളുമവനിപനേ-
ദൈന്യമോടൊത്തു വാക്ത്രം
ഓർത്താലിന്നായതെല്ലാം ദുരയുടെ മഹിമാ-
വാ,ണതകൈകിലൊന്നും
പേർത്തും ചിന്തിച്ചിടാത്തോർക്കരചരൊരുതൃണം
പോലെ നിസ്സാരനല്ലോ’.

ഇഹലോകസംബന്ധമായ കായ്കങ്ങൾ ഒന്നുംതന്നെ സാരമില്ലെന്നു കരുതി അവയിൽ സകുതി കൂടാതെ പരമസാത്വികനായവൻ ആരെ കൂട്ടാക്കണമേ? എങ്കിലും വേണ്ടിവന്നാൽ എന്തും കഴിയുമെന്ന് അദ്ദേഹം കാണിച്ചിട്ടില്ലേ?

‘മൌല്യനും നന്ദനും താനൊരു സമയമതിൽ-
ത്തന്നെ ലോകത്തെ വെന്നി-

ട്രിയോളമ്പൊടു ചേർത്തങ്ങുവേവുമതുപോ-
 ലസൂര്യം കൃത്യമായി,
 പശ്ചാത്താൽ തണുപ്പുണ്ണമതിവകൾ കൊടു-
 ഞ്ഞങ്ങമെ ചിന്നിടും നൽ
 സൂര്യനുളേറ്റു തേജസ്സിനെ യുമതിശയി-
 ക്കുന്നു തേജസ്സിനാലെ.

അതു പ്രതാപവാനായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗൃഹ്യജീവിതം
 അതുതരംപോലെ തന്നെ സന്തോഷത്തേയും നിർവൃതിയേയും
 പ്രഥമവീക്ഷണത്തിൽ ഉദിപ്പിക്കാതിരിക്കയില്ല. രാജാവിന്റെ
 സന്ദേശഹാരി ചെയ്ത സമയം അദ്ദേഹം ആലോചനയിൽ ല
 യിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നുവെന്നു മുൻ സൂചിപ്പിച്ചുവല്ലോ. അതു
 താഴെ വരുംപ്രകാരമായിരുന്നു.

അല്ലയോ രാക്ഷസാ! അങ്ങു ദുർമ്മോഹത്തിൽനിന്നു പിൻ
 വാങ്ങിക്കൊള്ള.

ധർമ്മംകൈക്കൊണ്ടു ദുർമ്മന്ത്രിയുടെ വിധിയായ്
 നാട്ടുകാരുണ്ടു കാട്ടി-
 കൂട്ടീടും നന്ദനല്ലെന്നറിയണമിവന-
 ചുറ്റുപുറംപുറപ്പെട്ടല്ല
 തിട്ടം നീയല്ലചാണക്യൻ, മൊരു വിധമെ-
 ന്നാലുമെന്നോടു സാമ്യ-
 പ്പെട്ടീടുന്നുണ്ടു നീ കേവലമതി ബലവ-
 ത്തായ വൈരത്തിൽ മാത്രം.

അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ എന്തിന് ഇക്കാര്യത്തിൽ മനസ്സിനെ വൃഥാ
 ക്ലേശിപ്പിക്കുന്നു?

'ചുറും മൽഭൃത്യർപോയ് പർവ്വതസുതനെ വള-
 ഞ്ഞുണ്ടു പാർക്കുന്നു നന്നായ്'
 തെറ്റൊന്നെന്നാജ്ഞ സിദ്ധാർത്ഥകമുഖചരതം
 ചെയ്യുവാൻ കാത്തിടുന്നു
 മുറും വ്യാജേന മൗയ്യേന്ദുവിനൊടു കലഹി-
 ച്ചിന്നുടൻ ശത്രുവോടായ്

തെറ്റിപ്പൻ തീച്ചയായ് രാക്ഷസനെ മതിബലം
കൊണ്ടു ഭേദജ്ഞനാം ഞാൻ.?

അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിചാരം ഈ ദിക്കിലെത്തിയതും പ്രതി
ഹാരി മുന്തിലെത്തിയതും കരുമിച്ചായിരുന്നു. രാജശാസനമനു
സരിച്ചു കൌടില്യൻ സുഗാംഗപ്രസാദത്തിലേക്കു പോയി. അ
വിടെ മറു മന്ത്രിമാർ, പുരോഹിതന്മാർ, സൂതിപാഠകന്മാർ,
ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ മുതലായവർ ഹാജരണ്ടായിരുന്നു. ചാണ
ക്യാഗമത്തെ ബഹുമാനിച്ചു നരപതി തുടങ്ങിയുള്ളവർ എല്ലാവ
രും എണീറ്റ് ഉപചാരം ചെയ്തു. അനന്തരം യഥായോഗ്യം
എല്ലാവരും ആസനസ്ഥരായ ശേഷം രാജാവും ഭക്തിയോടും,
എന്നാൽ അനിഷ്ടരുകയോടും ചാണക്യന്റെ പാദങ്ങളിൽ വീ
ണ വീണ്ടും വന്ദിച്ചു. ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ ഭക്ത്യതിശയത്താൽ ച
ലിതചിത്തനായ വിഷ്ണുഗുപ്തൻ രണ്ടുകൈകൊണ്ടും അദ്ദേഹത്തെ
പിടിച്ചെണീപ്പിച്ചിട്ട് ആശീർവാദം ചെയ്തു.

കല്ലിൽച്ചാടുന്ന ഗംഗാജലശിഷിരമതാം
പദ്മം തൊട്ടു തെക്കെ-
ങ്ങല്ലാടം വണ്ണഭേദം വിതറിന മണിയു-
ള്ളണ്ണിതീരം വരെയ്ക്കും
വല്ലാതേ പേടി കൈക്കൊണ്ടവനിപനികരം
വന്നു വന്നൊത്തു വന്ദി-
ച്ചെല്ലാം കൂട്കട്ടെ നിൻ കാൽവിരലടിയണിചു-
ഡാമണിശോഭയാലെ.?

വൃഷല! ഈ പ്രശ്രയം മതിയാക്കൂ. എന്നെ വരുത്തിയ
കായ്മന്തൊന്നെന്നു കേൾക്കട്ടെ.
ചന്ദ്രഗുപ്തൻ—ആയുർഭംഗംകൊണ്ടു് ആത്മാവിനെ അനുഗ്രഹി
പ്പിക്കാനാണ്.
ചാണക്യൻ—വസ! വിനയം മതി എന്നു പറഞ്ഞില്ലേ? പ്രഭ
കന്മാർ അധികാരികളെ കായ്മന്താതെ വരുത്താറില്ല. അ
തിനാൽ അതൊന്നെന്നു പറയൂ.
ചന്ദ്ര—സ്വാമി! കോപിക്കരുതു്. കൌമുദീമഹോത്സവം മുടക്കി

യതിന് എന്തു കാര്യമാണ് അവിടുന്ന് ഭേദിക്കുന്നത്?

ചാ—ഓഹോ! എന്നെ ശകാരിക്കാൻ വരുത്തുകയായിരുന്നു അല്ലെ?

ചന്ദ്ര—ആയ്; ശകാരിക്കാനല്ല. ഒരു സംഗതി അറിയിക്കാനാണ്.

ചാ—എന്നാൽ. അറിയിക്കാൻ തക്കവരുടെ അഭിപ്രായത്തെ ശിഷ്യജനങ്ങൾ അനുസരിക്കേണ്ടതല്ലേ?

ചന്ദ്ര— ശിഷ്യനെന്നു മാത്രമല്ല, ഭൃത്യന്മാരെയും എന്നുകൂടി എനിക്കു സംശയമുണ്ട്. എങ്കിലും 'കാര്യമറിയാത്തവരൊന്നു ചോദിച്ചാൽ കാര്യമറിഞ്ഞവർ ചൊല്ലിക്കൊടുക്കണം, എന്നാണല്ലോ. പ്രയോജനംകൂടാതെ ആയ്കൻ ഒന്നും ചെയ്യാറില്ല. അതുകൊണ്ടുള്ള താല്പ്യമാണ് എന്നെക്കൊണ്ടു ചോദിച്ചിരിക്കുന്നത്.

ചാ— ശരി. അങ്ങനെ എന്നെ ശരിയായി ധരിച്ചു. പ്രയോജനംകൂടാതെ ഞാനൊന്നും ചെയ്യാറില്ല. എന്നാൽ കേട്ടുകൊള്ളൂ. ലോകത്തിൽ അത്ഥശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരുടെ മതപ്രകാരം സ്വായത്തം, സചിവായത്തം, ഉഭയായത്തം ഇങ്ങനെ മൂന്നു വക സിദ്ധിയോടുകൂടിയവരാണു രാജാക്കന്മാർ. അതിൽ കേവലം സചിവായത്തസിദ്ധിയായിരിക്കുന്ന അങ്ങ ഫലാനുപേക്ഷണംകൊണ്ടു വാക്കിനും മനസ്സിനും ക്ലേശമുണ്ടാക്കുന്നതെന്തിന്? അതിനെപ്പറ്റി കാര്യമന്വേഷിക്കുന്ന ഞാൻ ശ്രദ്ധിച്ചുകൊള്ളാം.

ഇപ്രകാരമുള്ള ചാണക്യന്റെ വാക്യങ്ങൾ കേട്ടു ക്ഷതമായ അഭിമാനത്തോടുകൂടിയവനെന്നപോലെ രാജാവു മുഖംതിരിച്ചു, കുപിതഭാവത്തിൽ ഇരുന്നു. ഉടനെ രാജസമീപത്തുനിന്നു സുനകലശനെന്ന വൈതാളികൻ "അന്തരം കൊള്ളാം" എന്നു വിചാരിച്ചു തിരുമുമ്പിൽ ചെന്നു സൂതിച്ചുതുടങ്ങി.

‘സതേപാല്യം നിധാനമായ് വിധിയതെ-
ത്തിന്നൊ ചമച്ചോർകളായ്

മത്തേഭേദഗ്രെയും സ്വചീർത്തമഹസാ
 താനേ ജയിപ്പോർകളായ്
 പൃക്തമാനമദോഗ്രരാം ഹരികൾ ഭം-
 ഭോഗമെന്നാവിധം
 സത്യം തപസ്വമചക്രവർത്തികൾ സഹി-
 ക്കില്ലാത്ത തൻ ലംഘനം

എന്നുമാത്രമല്ല,

നന്നായഭരണാദിയാകിയൊരലങ്കാരങ്ങൾ പാരം ധരി-
 ചെന്നാലും പ്രഭു കേവലം പ്രഭുവതായ് തീരുന്നതല്ലേതുമേ
 അന്യന്മാരുടെ ലംഘനത്തിനിടയാകാതുള്ളൊരാജ്ഞാബലം
 ചിന്തം നിന്തിരുമേനിതൻ പ്രഭു ദൃഢം മറാരുമില്ലെങ്ങുമേ’.

ച—(കേട്ടിട്ടു വിചാരം) കാഹോ! മനസ്സിലായി കള്ളരാക്ഷസ
 ണെറ വിദ്വ. നിന്നെ ഞാനറിഞ്ഞു. ഞാൻ നോക്കിയിരിക്കു
 നുണ്ടു്.

ഉടനെ രാജാവു് ആ വൈതാളികനു നൂറായിരം വരാ
 ഹൻ സമ്മാനം കൊടുക്കുവാൻ ചട്ടം കെട്ടുന്നതിനു പ്രതിഹാരി
 യോടു കല്പിച്ചതു കേട്ടു ചാണക്യൻ അതിനേത്തടഞ്ഞു. ‘പ്രജ
 കളിൽനിന്നീടാക്കുന്ന ദ്രവ്യം മുഖസ്തുതിക്കാക്കു് കൊടുക്കുന്നതിനു
 ല്ല. അതിനാൽ ആ കല്പന നിഷേധിച്ചിരിക്കുന്നു. സ്ഥാനത്തു
 വേണം വ്യയം ചെയ്യാൻ. സ്ഥാനവ്യതിക്രമം ഇപ്പോൾ സാധ്യ
 മല്ല’.

ചന്ദ്ര—ആയു്! അങ്ങു് എന്റെ ഉപകർത്താവാണെന്നുള്ളതു സ
 ത്യംതന്നെ. എങ്കിലും ഇപ്രകാരം എന്നെ എപ്പോഴും അസ
 ഹ്യപ്പെടുത്തി മാനഭംഗം വരുത്തുന്നതായാൽ ഈ രാജസ്ഥാ
 നം എനിക്കൊരു ബന്ധനംപോലായിത്തീരും.

ചാ—അവരവർ കായ്യാകായ്മറിഞ്ഞു പ്രവർത്തിക്കാൻ അപ്രാ
 പ്തരായിരിക്കുമ്പോൾ ഇങ്ങനെയെ ഭവിക്കൂ. അല്ല, സ്വാത
 ന്ത്രത്തിനാണാഗ്രഹമെങ്കിൽ എന്റെ അധികാരമിതാ ഒഴി
 ണ്തിരിക്കുന്നു. തന്നെത്താൻ കായ്കും വിചാരിച്ചുകൊള്ളുക.

ച—അങ്ങനെയെന്നെ എന്റെ കാര്യം ഞാൻ നോക്കിക്കൊള്ളാം. എങ്കിലും കൌമുദീമഹോത്സവം മുടക്കിയതിന്റെ പ്രയോജനം കേട്ടേ മതിയാവൂ.

ചാ—കൌമുദീമഹോത്സവം ഘോഷിക്കുന്നതിന്റെ പ്രയോജനമെന്താണ്?

ച— എന്റെ മുഖ്യപ്രയോജനം ആജ്ഞ നടത്തുക എന്നുള്ളതാണ്.

ചാ—എന്നാൽ എന്റെ പ്രയോജനം അങ്ങയുടെ ആജ്ഞ മുടക്കുകയാണ്. എന്തെന്നാൽ,

‘തീരം തിങ്ങും തമഃലത്തളിരിരുൾവനമാ-
നുള്ള യാദോഗണത്താ-
ലേറെ ക്ഷോഭിച്ച നാലാഴികളുടെ മരതീ-
രവരെ ബ്ലൂമിപന്മാർ
പാരാ വന്ദിച്ചു പൃഥ്വലകളൊടു സദൃശം
ചൂടുവോരാജ്ഞയെന്നിൽ
തീരെത്തൊരുന്ന മൂലം തവ വിനയമണി
പ്രാഭവം കാട്ടിടുന്നു’

എന്നുള്ളതാണ്.

ച—കൊള്ളാം. ഇനി വേറെ വല്ല പ്രയോജനവുമുണ്ടോ?

ചാ—ഉണ്ട്. അതു പറയാം, എന്നു പറഞ്ഞിട്ടു പ്രതിഹാരിയോടു ഭദ്രഭടൻ മുതലായവരുടെ ഒരു കണക്കുള്ളതു ഗുമസ്തനോടു വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവരുവാൻ പറഞ്ഞു. പ്രതിഹാരികണക്കുകൊണ്ടു പ്രവേശിച്ചതുവരെ എല്ലാവരും മൗനമായിരുന്നതേയുള്ളൂ. ഉടനെ ചാണക്യൻ കണക്കു വാങ്ങി വായിച്ചു.

ശ്രീ.

‘സുഗൃഹീതനാമാവായിരിക്കുന്ന സ്വാമി ചന്ദ്രഗുപ്തനോടൊരുമിച്ചു വളർന്നവരായ പ്രധാനപുരുഷന്മാരിൽ ഇവിടെ നിന്നു പോയി മലയകേതുവിനെ ആശ്രയിച്ചിട്ടുള്ളവരുടെ വിവരം കണക്ക്:—ആദ്യംതന്നെ ആനവിചാരിപ്പുകാരൻ ഭദ്ര

ഭടൻ; കുതിരവിചാരിപ്പു പുരുഷഭത്തൻ; പ്രധാനപ്രതിഹാരിയായ ചന്ദ്രഭാനുവിന്റെ മരുമകൻ ഹിംഗുരാതൻ; സ്വാമിയുടെ ദായാദിയായ മഹാരാജാവു ബലഗുപ്തൻ; സ്വാമിയുടെ കുമാരസേവകനായിരുന്ന രാജസേനൻ; പടനായകനായ സിംഹബലഭത്തന്റെ അനുജൻ ഭാഗ്യരായണൻ; ഭാഗ്യവരാജപുത്രൻ ലോഹിതാക്ഷൻ; ക്ഷത്രിയകുലശ്രേഷ്ഠൻ വിജയവർമ്മാവു. എന്നിത്രയുമാണു കണക്കിലുള്ളതു്.¹

ച—ഇവർ പിണങ്ങുന്നതിനുള്ള കാരണമോ?

ചാ—പറയാം. ഭദ്രഭാനു പുരുഷഭത്തനും സ്രീസേവ, മദ്യപാനം, നായാട്ടു് ഇവയിൽ അത്യാസക്തന്മാരായിത്തീർന്നതിനാൽ സ്വന്തം ജോലികളിൽ ധാരാളം വീഴ്ച വരുത്തിയിരുന്നു. അതിനാൽ അവരെ അധികാരഭ്രഷ്ടന്മാരാക്കി ശമ്പളം മാത്രം കൊടുത്തു വന്നു. അധികാരകാഷ്ടികളായ അവർ ഈ കാരണത്താൽ മലയകേതുവിനെ ആശ്രയിച്ചു. ഹിംഗുരാതൻ ബലഗുപ്തൻ ഇവർ സ്വന്തേ ദുരാഗ്രഹികളാകയാൽ ഇവിടെ കിട്ടുന്നതിലധികം അവിടെ കിട്ടാൻ വഴിയുണ്ടെന്നു വിചാരിച്ചു ശത്രുപക്ഷത്തിൽ ചേർന്നതാണ്. കുമാരസേവകനായ രാജസേനൻ ഭണ്ഡാരം - മോഷ്ടിച്ചവന്നിരുന്നതു കാലക്രമേണ അറിഞ്ഞുവശമായെങ്കിലൊ എന്നു ശങ്കിച്ചു് ഒളിച്ചോടി മരകുക്ഷിയോടു യോജിച്ചു. അടുത്ത ആൾ ഭാഗ്യരായനാണ്. ഇയാൾ പദ്മതകന്റെ പക്ഷമായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം ഗ്രസമായി മലയകേതുവിനോടു് 'അങ്ങയുടെ അച്ഛനെ കൊന്നതു ചാണക്യനാണ്' എന്നു പദപ്രദിച്ചു. ഇയാളുടെ വാക്കിൻപ്രകാരമാണു മലയകേതു ചാടിപ്പോയതു്. എന്നാൽ രാജദ്രോഹികളായ ചന്ദ്രനദാസൻ മുതൽപേരെ പിടിക്കുമ്പോൾ തന്റെ കള്ളവും തെളിഞ്ഞെത്തുമെന്നു ഭയന്നു് അയാൾ ചാടിപ്പോകയും തന്റെ ജീവനെ രക്ഷിച്ചവനും അച്ഛന്റെ മിത്രവുമായ ഭാഗ്യരായണനു മലയകേതു പ്രധാന മന്ത്രിപദത്തെ കൊടുക്കുകയുമാണുണ്ടായതു്. ഇനിയുള്ളതു ലോഹിതാക്ഷനും വിജയവർമ്മാവു

മാണ്. അവരും അഭിമാനഭ്രമം അധികമാകയാൽ അ
ങ്ങ് സ്വന്ത ദായാദന്മാർക്കും കൊടുക്കുന്ന സമ്മാനത്തെ സ
ഹിക്കാതെ അസൂയാലുക്കളായി വൈരിപക്ഷമവലംബിച്ചു.
ഇങ്ങനെയായിവരുടെ ചരിത്രം.

ച—ഇവരുടെ പിണക്കത്തിനുള്ള കാരണം ഇത്ര സൂക്ഷ്മമായി
അറിഞ്ഞിരിക്കെ ആയുധൻ അതിനെത്തുകൊണ്ടു പ്രതിവിധി
ചെയ്യില്ല? കൌശലമില്ലാഞ്ഞാ പ്രയോജനം കുരതീട്ടോ?
ച—ഇതിനു പ്രതിവിധി ചെയ്യാൻ എനിക്കു കൌശലമില്ലാ
തായിട്ടില്ല. അതിനാൽ പ്രയോജനേച്ഛകൊണ്ടുതന്നെ.

ച—എന്നാൽ അതൊന്നു കേട്ടാൽ കൊള്ളായിരുന്നു.

ച—ഇടഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രകൃതികൾക്കു രണ്ടുപ്രകാരമുള്ള പ്ര
തിവിധാനങ്ങൾ അനുഗ്രഹനിഗ്രഹങ്ങളാണ്. അതിനാൽ
അനുഗ്രഹമാണെങ്കിൽ സ്ഥാനഭ്രഷ്ടമായ ഭദ്രഭേദപുരുഷത്തെ
നാക്ക് പിന്നെയും ആ സ്ഥാനം കൊടുക്കേണ്ടിവരും. ദുർമ്മാ
ട്രികളെന്നു പ്രതിക്ഷമായി തെളിഞ്ഞിട്ടുള്ളവർക്ക് വീണ്ടും അ
ധികാരം കൊടുത്താൽ രാജ്യത്തിന്റെ അസ്ഥിവാറമായി
ടുള്ള ആനകളേയും കുതിരകളേയും മോശമൃഗങ്ങളും. അതിലു
ണ്ണുന്മാരായ ഹിംഗുരാതബലഗുപ്തന്മാർക്ക് നാടാസകലം കൊ
ടുത്താലും തൃപ്തിയുണ്ടാകയില്ല. പിന്നെ അവരെ എങ്ങനെ
അനുഗ്രഹിക്കും? തങ്ങളുടെ സ്വന്ത ധനവും പ്രാണനും നശി
ക്കുമെന്ന് ഭയപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന രാജസേനഭാഗുരായണന്മാരെ
അനുഗ്രഹിപ്പാൻ വഴിയെങ്ങനെ? മാനവും അപമാനമാ
ണെന്ന് വിചാരിക്കുന്നു മഹാഭിമാനികളായ ലോഹിതാക്ഷ
വിജയവർമ്മാക്കൾക്കും അനുഗ്രഹം എത്രത്തോളം പ്രീതികര
മാകും? ഈ വിചാരങ്ങളാൽ ആദ്യഭാഗം ഉപേക്ഷിക്കേണ്ട
തായി വന്നു. നാം ഇപ്പോൾ നന്ദന്മാരുടെ ഐശ്വര്യത്തെ
പ്രാപിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ആ സ്ഥിതിക്ക് ഒരുമിച്ചുവളൻ പ്ര
ധാനപുരുഷന്മാരുടെ കൂട്ടത്തെ വലുതായി ദണ്ഡിപ്പിച്ചാൽ
നന്ദവംശത്തിൽ കൂറുള്ള പ്രജകൾക്ക് നമ്മുടെമേൽ വലു
തായ അതൃപ്തിയും അവിശ്വാസവുമുണ്ടാകും. അതുകൊണ്ട്

രണ്ടാമത്തെ അഭിപ്രായവും ഉപേക്ഷണീയമായിത്തീർന്നു. ഇനി ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതി എങ്ങനെ എന്ന് നോക്കുക. അസ്തുതീയനാറെ പാട്ടിലാക്കിയും രാക്ഷസോപദേശങ്ങളിൽ ജാഗ്രത വച്ചും വലിയ ഭേദം സൈന്യത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന മലയകേതു റമെ ജയിപ്പാൻ കാലതാമസം കൂടാതെ വന്നു ചേരും. അതിനാൽ നാം വളരെ ഉത്സാഹത്തോടുകൂടി ശ്രദ്ധവെപ്പാനുള്ള ഒരു കാലമാണിത്; ഉത്സവകാലമല്ല. അതു ഹേതുവായിട്ടാണ് കൌമുദീമാഹോത്സവം മുടക്കിയത്.

ച - ആയ്! എന്തായാലും ചോദിക്കയും പറകയും എന്ന് വന്നിരിക്കുകൊണ്ട് എനിക്കു ഇനിയും ചിലതുകൂടി അറിയേണ്ടതായുണ്ട്. നമ്മുടെ ഈ സകല ഐശ്വര്യത്തിനും നിദാനമായ ആ മലയകേതു ചാടിപ്പോയപ്പോൾ ആയ്ൻ അയാളെ എന്തുകൊണ്ടുപേക്ഷിച്ചു?

ചാ - ശരി. മലയകേതു ചാടിപ്പോകാൻ സമ്മതിക്കാതിരുന്നാൽ രണ്ടുപായങ്ങളാണുള്ളത്. അതും മുൻപറഞ്ഞതു പോലെ അനുഗ്രഹമോ നിഗ്രഹമോ തന്നെ. അനുഗ്രഹമാണെങ്കിൽ മുമ്പുപറഞ്ഞിട്ടുള്ള അർദ്ധരാജ്യം കൊടുക്കണം. നിഗ്രഹിച്ചാൽ പർവ്വതകനെ കൊന്നതും നാം തന്നെയെന്നു പ്രത്യക്ഷമാവും. രാജ്യം കൊടുക്കുക എന്നുവെച്ചാൽ പർവ്വതകനെ കൊന്നതു കൃതഘ്നത മാത്രമായി ശേഷിക്കും. അതുകൊണ്ടാണു മലയകേതുവിനെ ഉപേക്ഷിച്ചത്.

ച - അതങ്ങനെയായി. രാക്ഷസൻ ഇവിടെ നഗരത്തിൽ പാർത്തിരുന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ വിട്ടുകൊടുത്തുതോ?

ചാ - വത്സാ! രാക്ഷസന്റെ അവസ്ഥ എങ്ങനെയെന്നു നോക്കൂ. അയാൾ തന്റെ സ്വാമിയിൽ ദൃഢരൂഢമായ ഭക്തിയുള്ളവനാകുകൊണ്ടും വളരെക്കാലം ഒരുമിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടും ശീലമറിഞ്ഞിട്ടുള്ളവരും നന്ദന്മാരിൽ കൂറുള്ളവരായ പ്രജകൾക്കു് അത്യന്താ വിശ്വാസ്യനും ബുദ്ധിയും പൌരഷവുമുള്ളവനും സഹായബലത്തോടുകൂടിയവനും ഭണ്ഡാരശക്തിയുള്ളവനാകുകൊണ്ടു് ഇവിടെ നഗരത്തിനകത്തു

ന്നെ പാർത്തുകൊണ്ടിരുന്നാൽ വലുതായ അന്തഃമുദ്രങ്ങളുണ്ടാക്കും. അകത്തിക്കളഞ്ഞാൽ പുറമേ കോപമുണ്ടാക്കിയാലും പ്രയാസമില്ലാതെ സാധിക്കാം. അതിനാലാണ് അയാൾ ചാടിപ്പോയപ്പോൾ തടയാതിരുന്നത്.

ച—അദ്ദേഹം ഇവിടെ ഇരിക്കുമ്പോൾത്തന്നെ ഉപായങ്ങളെക്കൊണ്ടു വശത്തു വരുത്താമായിരുന്നില്ലേ ?

ച—എന്റെ ഉപായങ്ങളെക്കൊണ്ടുതന്നെയാണു ഏദയത്തിലിരുന്ന ശല്യംപോലെ അയാളെ പഠിച്ചു ദൂരെക്കളഞ്ഞത്.

ച—ആ സ്ഥിതിക്ക് അമാത്യനെ വിക്രമംകൊണ്ടു പാട്ടിലാക്കുതായിരുന്നോ ?

ച—വിക്രമംകൊണ്ടു പാട്ടിലാക്കിയാൽ ഉൾക്കരുത്തേറുന്ന അയാൾ ആത്മഹത്യ ചെയ്യയോ അല്ലെങ്കിൽ അങ്ങയുടെ സൈന്യത്തെ നശിപ്പിക്കയോ ചെയ്യുകയും. ഇതു രണ്ടും ദോഷവുമാണ്. എന്തെന്നാൽ,

‘പേരിട്ടൊരമെതുപ്പതാകിലവനെ-
ങ്ങാനും മരിച്ചെങ്കിലൊ
വേറിട്ടു നിരൂപിക്കേടോ! വൃഷലനാ-
മപ്പുരുഷൻ തന്നോടും
പാരം പിൻപട നഷ്ടമാകിലതുമ-
ക്കേടാകയാൽ കൌശല-
ദൂരം പാട്ടിൽ വരുത്തിടേണമവനെ-
ക്കാട്ടാനയെപ്പോലെതാൻ.’

ച— അയ്യനെ വാക്കുകൊണ്ടു ജയിപ്പാൻ ഞാൻ ശക്തനല്ല. എങ്കിലും അമാത്യരാക്ഷസൻ മഹാത്മാവാണെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല.

ച— ശരി. ഞാൻ അല്ലെന്നുകൂടി ഉണ്ടായിരിക്കാം. എന്താണയാൾ ചെയ്തിട്ടുള്ളത് ?

ച— നന്ദരാജ്യം കൈവശപ്പെടുത്തിയിട്ടും അദ്ദേഹം യാതൊരു കൂസലുംകൂടാതെ ഈ നാട്ടിൽത്തന്നെ താമസിക്കയും തന്റെ നീതിപ്രഘോഷങ്ങൾ ജനങ്ങൾ നന്ദമാടിണങ്ങാതിരിക്കുന്ന

തിന്നു വേണ്ടവിധം ശ്രമിക്കയും ചെയ്തില്ലെ? ജനങ്ങൾ നമ്മോടിണങ്ങിയുമില്ലല്ലോ.

ചാ— (ഉറക്കേ ചിരിച്ചിട്ട്) ഇതാണോ അമാത്യൻ ചെയ്തത്. ഇതത്ര വളരെ കായ്മ്മായിക്കരുതുന്നുവോ? ഞാൻ വിചാരിച്ചത് അങ്ങയുടെ വംശം ഉന്മൂലനം ചെയ്യു രാക്ഷസൻ മലയകേതുവിനെ രാജാവാക്കിയെന്നാണ്.

ച— ആയ്! ഇങ്ങനെ ശകാരിക്കരുത്.

ചാ— അങ്ങയ്ക്കെന്നേക്കാൾ ബഹുമാനം രാക്ഷസനല്ലെ? രാക്ഷസനേയും എന്നേയും താരതമ്യപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളൂ. രാക്ഷസൻ ഇത്രയല്ല ചെയ്തിട്ടുള്ളൂ. ഞാനോ?

ചുറ്റിടും ലോകർ കാണെസ്സുകലരിപുവധം
കൊണ്ടു നീണ്ടുഗ്രസത്യം
മുറും കോപേന ചെയ്യുകുമു വിരലതിൻ
തുമ്പിനാൽ കെട്ടിച്ചു
മറ്റൊരാളൊരുമുൾക്കൊണ്ടുതിധനികളതാം
നന്ദരക്കൊന്നതപ്പോൾ
മാറ്റം പൂണ്ടോരു ശുഭം പശുനിവഹസമൻ
രാക്ഷസൻ നോക്കിനിൽക്കേ?
വട്ടത്തിൽ ഗൃധ്യജാലം നെടിയ ചിറകന-
ക്കാതെ മേൽചുറിയട്ടി-
ക്കൊട്ടുകും കാറു ചിന്നംപടി രവികിരണം
ധൂമശക്ത്യാമരിച്ചു
പൊട്ടീടും മോദമേകിപ്പിതുവനമതിലെ
പ്രാണികൾക്കിന്നുമതീ
കെട്ടില്ലാ കാക്ക നീ നന്ദരുടെ വസയൊലി-
ച്ചേറവും ചേൻ നന്നായ്.?

ച— ഇതു ചെയ്യതു ദൈവമാണ്. അവരുടെ ക്ഷയകാലത്താൽ അങ്ങനെ സംഭവിച്ചു.

ചാ—ദൈവത്തെ പ്രമാണമാക്കുവാൻ അറിവില്ലാത്തവരാരാണ്.

ച— അറിവുള്ളവർ ആത്മപ്രശംസ ചെയ്യുമോ?

ചാ— മേഘ! ഒരു ഭൃത്യനെപ്പോലെ അങ്ങനെ കടക്കുവാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ? എന്നാൽ കേട്ടോളൂ.

(കോപം നടിച്ചു എണ്ണിററു ഉറക്കെ)

കെട്ടിട്ടില്ല കടുമ്മയെകിലുമഴിച്ചീടാൻ തുടങ്ങുന്നു കൈ

(നിലത്തു ഉറക്കെ ചവട്ടിയിട്ട്)

‘ധൃഷ്ടം കാലിളകുന്നു പിന്നെയുമഹോ! സത്യത്തിഃചരീടുവാൻ നഷ്ടം നന്ദകലത്തിനെത്തിയതിനാൽ കെട്ടൊരു കോപാഗ്നിനീകൃഷ്ടം കാലവശം ഗമിച്ചുധികമാളിക്കുന്നു രണ്ടാമതും.’

എന്നു പറഞ്ഞു കണ്ണുരുട്ടി രാജാവിനെ നോക്കി.

ശുദ്ധാത്മാവായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ വല്ലാതെ പരുങ്ങി. ശമധനരായ യതീശ്വരന്മാരിൽ നിക്ഷിപ്തവും ആവശ്യപ്പെടുമ്പോൾ വെളിയിലേക്കു ചാടിപ്പകുത്തു പുറപ്പെടുന്നതുമായ കോപാഗ്നിയിൽ ഭയപ്പെടാതെ ആരുതന്നെ ഉണ്ടു്? ആ സ്ഥിതിക്കു സാധ്യമായ രാജാവിന്റെ കായ്ത്തിൽ അത്തുരുത്തപ്പെടേണ്ടതില്ല.

കോപം കൊണ്ടിളകുന്ന പക്ഷിവാഴി വാ-
 ന്നശ്രുകളാൽ മന്ദമായ്
 ഭ്രൂഭംഗപ്പുകയാൻ തീയിനെതിരായ്
 മഞ്ഞിച്ച് നേത്രാഭയാൽ
 ക്ഷോഭത്താൽ പുരവൈരി രൌദ്രനടനം
 ചെയ്യുന്നു മട്ടോത്തിതാ
 ഭൂപുഷ്പം കഷണിച്ചു താങ്ങിയിളകി-
 കൊണ്ടിച്ചവിട്ടിനഹോ!’

എന്ന തരത്തിൽ ക്രോധാവഹനായി ഭൂമിയെ പാദപ്രഹരം കൊണ്ടു തകർന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ കോപാഗ്നി ചന്ദ്രഗുപ്തനെപ്പോലെയുള്ള ഒരാൾ എങ്ങനെ ഭയംകൂടാതെ കാണുമാറു അനന്തരം മേഘഗുപ്തനുംപോലെ ചാണക്യൻ ഉദീരണം ചെയ്തു. ‘എടോ! മേൽക്കുമേൽ പറഞ്ഞതു മതി. രാക്ഷസനാണെന്നേക്കാൾ കേമനെനു വിചാരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഇതാ ഈ വാൾ അയാൾക്കു കൊടുത്തോളൂ.’ എന്നു വാൾ വെച്ചിട്ടു പുറത്തേക്കിറങ്ങി പിൻതിരിയാതെ യാത്ര തുടങ്ങി. അദ്ദേഹത്തി

ന്റെ അന്തർഗ്ഗതമീവഴിയിൽ പാഞ്ഞു. രാക്ഷസ! ഇതാണു കൌ
ടില്യനെ ജയിപ്പാനിച്ഛിക്കുന്ന അങ്ങയുടെ ബുദ്ധിശക്തി
അല്ലെ?

ക്ലേശം വിനാ ചണകജപ്രണയം കുളഞ്ഞു
വാശിക്കു മൌയ്യനെ മടക്കുവന്നെന്നു കണ്ടു,
നീ ശണ്ഠഃയാടു ശം! ചെയ്യു ചതിപ്രയാഗം
നാശത്തിനായി വരുമൊക്കെ നിനക്കുതന്നെ.'

ചാണക്യനു കുപിതനായി അധികാരമുദ്രയുമുപേക്ഷിച്ചു പോയ
ശേഷം മഹാരാജാവു ചന്ദ്രഗുപ്തൻ പ്രതിഹാരിയെ വിളിച്ചു,
'ഇന്നു മുതൽ ചാണക്യനെ കൂട്ടാക്കാതെ നാംതന്നെ രാജ്യകാര്യ
ങ്ങൾ നോക്കുന്നതാണെന്നുള്ള വിവരം പരസ്യമൂലം പ്രകൃതി
കളെ അറിയിക്കണം' എന്നരുളിച്ചെയ്തു. ഈ കല്പന കേൾ
ക്കയും ആയ്ചാണക്യനും രാജാവുമുണ്ടായ കൂടിക്കാഴ്ചയിൽ ദുക്
സാക്ഷ്യം വഹിക്കയും ചെയ്യു ആളുകൾക്കു വാസ്യവത്തിൽ രാജാ
വും മന്ത്രിയും തമ്മിൽ ഛിദ്രിച്ചു എന്നുതന്നെ ഉറപ്പായി. ചിലർ
ഇപ്രകാരം ഉൽഘോഷിപ്പാനും തുടങ്ങി. 'കല്പന വിശേഷം
തന്നെ. മുൻപു സ്വാമി, ആയുർ, ആചാര്യൻ തുടങ്ങിയ ബഹു
മാനപ്പേരോടുകൂടിയുപയോഗിച്ചു വന്ന ആയുർന്റെ നാമധേ
യം വെറും ചാണക്യൻ എന്നു കല്പിച്ചതിൽനിന്നുതന്നെ സം
ഗതി ഏതാണ്ടു ഗൌരവമുള്ളതാണെന്നു വ്യക്തമാകുന്നു. അതി
നാൽ അധികാരം എടുത്തു എന്നുള്ളതിൽ തർക്കമില്ല. അല്ലെ
ങ്കിൽ ഇക്കായ്ത്തിൽ മഹാരാജാവിനു ദോഷമുണ്ടെന്നു ശങ്കി
പ്പാൻ ന്യായമില്ല'. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ

എന്തുതെറ്റാചര്യമുണ്ടു മന്ത്രിതൻ കുറുമാനതു';
യന്താവിൻ തെറ്റിനാലത്രെ ദന്തി ദൃഷ്ടനതായ്തു.'

ഇപ്രകാരം ചാണക്യൻ ഉദ്ദേശിച്ച കാര്യം വഴിപോലെ സാധി
ച്ചുവെങ്കിലും ശുദ്ധമാനസ്സനായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ത്വലവേദനയെന്ന
വ്യാജേന കുറുനായുള്ള ഹൃദയവേദനയോടുകൂടിയാണു ശയന
ഗൃഹത്തെ പ്രാപിച്ചതു്. ചാണക്യന്റെ കോപ ഭാവത്തിൽ
അദ്ദേഹത്തിന്നത്ര ഭയം തോന്നിയിരുന്നു. എങ്കിലും പള്ളിയറ

യിൽ പ്രവേശിച്ചതിനു ശേഷം ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ഇങ്ങനെ വിചാരിച്ചു ചകിതചിത്തനായിത്തീർന്നു.

‘ഇന്നിശ്ശരവഹാനി ഞാൻഗുരുവരൻ തന്നാജ്ഞയാചെയ്യാതാണെന്നിടും മതി മന്നിടത്തിന്നടിയിൽ താഴാൻ തുടങ്ങുന്നുമേ എന്നാൽദ്രുശികനിന്ദ വാസ്യവമതമായ്ചെയ്യിടുവോർനന്മനം കുന്നിക്കുന്നൊരു ലജ്ജയെങ്ങനെ പിളർന്നിടാതിരുന്നിടുമേ?’

ആറാം അദ്ധ്യായം.

വാടലീപുത്രത്തിൽ ഇപ്രകാരമോരോകായ്കൂടും സംഭവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ അവിടെനിന്നു പോയ ഭദ്രഭോദികളും സ്വസ്ഥന്മാരായിരിക്കുകയല്ലായിരുന്നു. ചന്ദ്രഗുപ്തനോടു പിണങ്ങിപ്പോയ ഇവർക്കു മലയങ്കേതുവിന്റെ സന്നിധിയിൽ കരുണലഭിക്കാതിരിക്കുന്നത് അസംഭാവ്യമാണ്. ഇവരിൽ മിക്കപേരും സൈന്യനാഥന്മാരും മറ്റുമായി ഓരോ പ്രധാന ജോലിയിലാണ് ഏർപ്പെട്ടത്. അതിസമർത്ഥനായ ഭാഗ്യരായണൻ പ്രധാന മന്ത്രിപദത്തെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നതായി മുന്യ സൂചിപ്പിച്ചുവല്ലോ. ഇങ്ങനെ കുറച്ചുകാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഭാഗ്യരായണനെക്കുറിച്ചു കുമാരമലയങ്കേതുവിനും മറ്റുള്ളവർക്കും വലിയ വിശ്വാസവും ബഹുമാനവും തോന്നി. അതിനിടെ ഭദ്രഭോദികളിൽ ചില പ്രധാന സേനനായകനായ ശിഖരസേനനെ പാട്ടിലാക്കി അയാളോടൊരുമിച്ചു കുമാരന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നു അവസരം നോക്കി ഇപ്രകാരമറിയിച്ചു. ‘സ്വാമി! അമാത്യരാക്ഷസൻ അവിടുന്ന് വിചാരിക്കുംപോലെ വിശ്വാസ്യനല്ല. അയാളുടെ ഉദ്ദേശ്യം തരംനോക്കി മെയ്യുനെ സേവിക്കണമെന്നാണ്. അതുകൊണ്ട് അയാളുടെ ചതിയിൽ പെടാതെ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം.’

ഈ അഭിപ്രായം കേട്ടതിൽ മലയങ്കേതു വല്ലാതെ അസ്വാഭിച്ചുപോയി. ഇതിന്റെ സൂക്ഷ്മറിയാതെ വിശ്വസിക്കുന്നത

ബലമെന്നു വിചാരിച്ചു തന്റെ വിശ്വസ്യസചിവനായ ഭോഗ്യരായണനെ വരുത്തുവാൻ ആ ശുഭൻ കല്പിച്ചു. ഭോഗ്യരായണൻ രാജസന്നിധിയിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ അമാത്യനെക്കുറിച്ചു കേട്ട അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങളെ കുമാരൻ അയാളെ അറിയിച്ചു. എന്നുമാത്രമല്ല, ഋതുബുദ്ധിയായ അമാത്യരാക്ഷസനെപ്പോലെ സ്നേഹവും വിശ്വാസവും ഉള്ള ആളുകൾ വളരെ ദുർലഭമാകയാൽ അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി ഇങ്ങനെ ശങ്കിക്കുന്നതു പാപമാണെന്നുകൂടി സൂചിപ്പിച്ചു. ഭോഗ്യരായണൻ പ്രതിവചിച്ചു.

‘കുമാര! അങ്ങു കല്പിക്കുന്നത് അങ്ങയുടെ യുക്തിപ്രകാരം ശരിതന്നെ. എന്നാൽ അമാത്യൻ ചാണക്യനാടുള്ള വിദഗ്ദ്ധാവസ്ഥ അവിടെ അറിവുള്ളതാണല്ലോ. മെയ്യൻ നന്ദവംശനാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരിൽ തല്ലാലവിരോധമുള്ളത് അമാത്യൻ കായ്കലാഭോലത്തു കാക്കിയില്ല. കുടിവബുദ്ധിയായ കൌടില്യന്റെ കഠിനപ്രവൃത്തികളിൽ വിരക്തനായി ചന്ദ്രഗുപ്തൻ അദ്ദേഹത്തെ അധികാരത്തിൽനിന്നു നീക്കുന്നതിന് ഒരു കാലമുണ്ടായെങ്കിൽ അന്നു പൂർണ്ണവിദഗ്ദ്ധമെല്ലാമുപേക്ഷിച്ചു തന്റെ സ്വാമിയുടെ പെരുനായ മെയ്യനെ സേവപിടിച്ച് ഈ രാക്ഷസൻ മന്ത്രിസ്ഥാനത്തിലിരിക്കും. അതിനു സാശയം വേണ്ട. എന്നുമാത്രമല്ല, അങ്ങനെ ഒരു കാലം വരുമ്പോൾ, ഈ വിവരം നേരത്തെ ഇവിടെ അറിയിക്കാതെയിരുന്നതിൽ അവിശ്വാസ്യന്മാരായി വന്നേയ്ക്കുമെന്ന ഭയം നിമിത്തമാണ് ഈ ഭദ്രഭേദം മറയ്ക്കുവാൻ ശിഖരസേനനെ ആശ്രയിച്ചും അമാത്യന്റെ അറിവുകൂടാതെയും കുമാരന്റെ അടുക്കൽ ഗ്രന്ഥമായിവന്ന് ഈ വർത്തമാനമറിയിച്ചത്. അതിനാൽ, ഇവരുടെ ശങ്ക അസ്ഥാനത്താകയില്ലെന്നാണെന്നിങ്ങു തോന്നുന്നത്.’

പ്രധാന സചിവന്റെ ഇപ്രകാരമുള്ള പ്രസംഗം കേട്ടപ്പോൾ മലയകേതുവിന്റെ ഉള്ളിൽ രാക്ഷസനെപ്പറ്റി ഉറച്ചിരുന്ന വിശ്വാസവൃക്ഷത്തിന്റെ വേരുകൾ കാരോന്നായി പൊട്ടുവാൻ തുടങ്ങി. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞ ‘നിങ്ങൾ പറയുന്നതു സത്യമായിവരാം. ചാണക്യന്റെ കടുക്കൈകൾകൊണ്ടു നിവൃ

ത്തിയില്ലാതെ കാരോ ആളുകൾ മൌര്യനെ ഉപേക്ഷിച്ചു നമ്മെ
 വന്നാശ്രയിക്കുന്നുണ്ട്. നാം ഇപ്പോൾ സൈന്യസമേതം അ
 ഞോടു ചെന്നാക്രമിക്കയാണെങ്കിൽ ജയവും ജനങ്ങളും നമ്മോടു
 ചേരുന്നതിൽ രണ്ടു പക്ഷമില്ല. കഷ്ടം! എന്റെ ഉപേക്ഷ ചി
 ല്ലായല്ല. എന്റെ അച്ഛനെ അവർ ചതിച്ചു കൊന്നിട്ട് ഇ
 പ്പോൾ പത്തുമാസം കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

മോറിൽത്തച്ചിട്ടു പൊട്ടിടീന മണിവലയം
 ഭ്രഷ്ടമാമുത്തരീയം
 പാരം ഹാഹേതി ദീനസ്വപരമവനിരജോ-
 രൂക്ഷമാം ചൂണ്ണകേശം
 പാരാതെന്നമ്മമാക്കീവിനമഴലിലെഴു-
 നോരവസ്ഥാന്തരം ഞാൻ
 വൈരിസ്ത്രീകൾക്കു ചേർത്ത ഗുരുവിനിനി നിവാ
 പോദകം നല്ലയുള്ളു.’

എന്നിപ്രകാരം അതിഘോരപ്രതിജ്ഞചെയ്ത് അലസനാ
 യിരിക്കുന്ന എന്നെ ഇപ്പോൾത്തന്നെ ജനങ്ങൾ പഴിക്കുന്നുണ്ടാ
 യിരിക്കും. അതുകൊണ്ട്,

‘ശ്ലാക്കു ചേരുമാരു ഭാരമെടുത്തെത്രുതു
 പോരിട്ടു താതഗതമാം വഴി പോകയെന്നൊ
 പാരാതെ മാത്രനയനങ്ങളിൽ നിന്നു ബാഷ്പം
 വൈരിപ്രിയാക്ഷികളിലേക്കു നയിക്കുയാ,’

ഞാൻ ചെയ്യാതെ ഇനി അടങ്ങുന്നതല്ല. അതിന് അമാത്യാ
 ക്ഷസന്റെ സഹായം വളരെ ഉതകുന്നതുമാണ്. ഏതായാ
 ലും നമുക്കും അമാത്യന്റെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോയി ഈ സംഗ
 തിയെക്കുറിച്ച് ഗാഢമായി ആലോചിക്കണം. അദ്ദേഹം തല
 വേദനയായിരിക്കുമുമാണല്ലോ. അതിനാൽ സുഖഃക്കടന്വേഷി
 ക്കയും ചെയ്യാം. പോകതന്നെ.

യഥാവസരം ഉത്തേജിതഹൃദയനായ മലയകേതു ഭാഗ
 രായണനോടൊരുമിച്ചു രാക്ഷസഭവനത്തിലേയ്ക്കു യാത്രയാരംഭി
 ച്ചു. ആ അഹസരത്തിൽ കസുമപുരവൃത്താന്തമറിവാൻ രാക്ഷ

സനാൽ നിയുക്തനായിരുന്ന കരഭകൻ എന്ന ഭൂതൻ രാക്ഷസ ഗൃഹത്തിൽ വന്നുചേർന്നു. കാൽപ്പാലാചന നിമിത്തം തലവേദന പിടിപ്പെട്ടു കിടന്നിരുന്ന മന്ത്രിസത്തമൻ തന്റെ ചാരന്റെ വരവിനെക്കുറിച്ച് കേട്ടപ്പോൾ അയാളെ മന്ത്രശാലയിൽ കൂട്ടിച്ചു കൊണ്ടുവരവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചിട്ടു കാൽപ്പാലാചനയെ ശക്തനാക്കി അങ്ങോട്ടുപോയി. അപ്പോൾത്തന്നെ രാജകുമാരനും മന്ത്രിയും അവിടെ എത്തി. ആതുരനായ അമാത്യൻ എവിടെയെന്നു ചോദിച്ചതിനു മന്ത്രശാലയിലാണെന്നു പറകയാൽ അവർ അങ്ങോട്ടു ചെന്നു. എന്നാൽ വാതിൽ ഭ്രമമായി ബന്ധിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു വെളിയിൽ നിന്നതേയുള്ളു. ഉടനെ അകത്തുനിന്നു അമാത്യൻ കരഭകനോടു കസ്യമപുരത്തിലുള്ള വൃത്താന്തം പറയാനാവശ്യപ്പെട്ടു. രാജകുമാരനും ഭാഗ്യരായണനും 'ഇറപാത്തു'നിന്നു ഇവരുടെ സംഭാഷണം കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ഭാഗ്യരായണൻ ചാണക്യനാൽ ചതിവില്ലെന്ന് നിയുക്തനാണെങ്കിലും ശുദ്ധാത്മാവായ രാജകുമാരന്റെ പ്രവൃത്തി ഉചിതമായില്ലെന്നും നമുക്കു തോന്നും. എന്നാൽ,

‘അരചനോടോരോന്നരിക-

ത്തരചെയ്യും സചിവർ മന്ത്രഭംഗഭയോൽ
പരമതു മരൊരു വിധമായ്

പൊരുൾ വിവരിക്കും രഹസ്യസല്ലാപെ’

എന്നാൽനിന്നായിരിക്കാം അദ്ദേഹവും പതുങ്ങി നില്പാൻ നിശ്ചയിച്ചത്. ഉടനെ അകത്തുനിന്നു മന്ത്രി ചോദ്യം തുടങ്ങി.

രാക്ഷസൻ—കരഭകോ! താൻ കസ്യമപുരത്തിൽവെച്ചു സുനകലശൻ എന്ന വൈതാളികനെ കണ്ടുവോ?

കരഭകൻ—ഉവ്വ്.

രാ—ആട്ടെ, കാൽപ്പാലാചനയെ സാധിച്ചുവോ?

കര—അമാത്യന്റെ നയവും ഭാഗ്യവും കൊണ്ടു സാധിച്ചു.

മലയകേതു— (പുറത്തുനിന്നു ഭാഗ്യരായണനോടു സ്വകാൽപ്പാലാചനയെ സാധിച്ചുവോ! എന്താണിത്യാൾ സാധിക്കാനു സാധിച്ചു കാൽപ്പാലാചനയെ?)

ഭോഗരായണൻ— മന്ത്രിമാർ മന്ത്രതന്ത്രശാലികളും അഗാധബുദ്ധികളുമാകയാൽ ഇത്രമാത്രം കേട്ടതുകൊണ്ടു തീർച്ചയാക്കുവാൻ പാടില്ല. വരട്ടെ; ശ്രദ്ധിച്ചു മുഴുവൻ കേൾക്കാം.

രാജ—വിസ്മരിച്ചു പറയൂ. കേൾക്കട്ടെ.

കര—അമാത്യന്റെ നിയോഗമനുസരിച്ചു ഞാൻ കരഗതിയുടെ വേഷത്തിൽ കസുമ്പുരിയിൽ ചെന്നു സുനകലശനെക്കണ്ടു ചാണക്യൻ രാജാവിനോടു പിണങ്ങുമ്പോൾ അയാൾ രാജാവിനെ വളരെ സ്തുതിക്കണമെന്ന് അമാത്യൻ പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുന്നതായി അയാളെ അറിയിച്ചു.

രാ—അവൻ അനുസരിച്ചായിരിക്കും. പിന്നെ?

കര— അതിനിടയ്ക്കു നന്ദാദിവധംകൊണ്ടു നിരസാഹന്മാരായ പ്രജകളുടെ സന്തോഷത്തിനായിട്ടു രാജാവു കസുമ്പുരത്തിൽ കൌമുദീയമഹോത്സവമാഘോഷിക്കുന്നതിനു കല്പന കൊടുത്തു. ഇപ്രകാരമൊരുത്സവം വളരെക്കാലം കൂടിയിട്ടുണ്ടായതാകയാൽ ജനങ്ങൾ അതിനെ സന്തോഷബഹുമാനപുരസ്സരം സ്വീകരിക്കയും ചെയ്തു.

രാ—(കണ്ണുനീരോടുകൂടി). ഹാ കഷ്ടം! സ്വാമിൻ നന്ദമഹാരാജാവേ! ലോകത്തിൽ എത്ര ചന്ദ്രന്മാർ ശോഭിച്ചാലും അങ്ങയെകൂടാതെയുള്ള കൌമുദീമഹോത്സവം എന്തുതന്നെ? എന്നു പറഞ്ഞു ദുസ്സഹദുഃഖത്തോടുകൂടി മോഹിച്ചുവീണു.

ശകടദാസനും കരഭകനും കൂടി രാജസന്ദർശനം താങ്ങിയെടുത്തു ശീതോപചാരങ്ങൾ ചെയ്തു. അതിനുശേഷം ആശ്വസ്ഥനായ മന്ത്രി ശിഷ്ടം പറയുന്നതിനു കരഭകനോടാവശ്യപ്പെട്ടു.

കരഭകൻ—ജനങ്ങൾക്കു നയനാനന്ദകരമായിത്തീർന്നിരുന്ന ആ മഹോത്സവം ജനസമ്മതംകൂടാതെ ചാണക്യൻ മുടക്കി. അതിനിടെ സുനകലശൻ മേനിയേരുന്ന ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു രാജാവിനെ സ്തുതിച്ചു.

രാ—അങ്ങനെയൊന്നു വേണ്ടതു്. അവൻ ഉചിതജ്ഞനാണ്.

കര—എന്നിട്ടു് ആജ്ഞാലംഘനത്താൽ കുപിതനായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ അമാത്യന്റെ ഗുണഗണങ്ങളെപ്പറ്റി ഒട്ടേറെ പ്രശം

സിച്ഛിട്ടു ദുഷ്ടനായ ചാണക്യനെ അധികാരത്തിൽനിന്നു നീക്കിക്കളഞ്ഞു.

രാ—അങ്ങനെ വരാനെ വഴിയുള്ളു. ശിശുക്കളും നിജകളിൽച്ചെന്നു നശിപ്പിച്ചാലതു സഹിക്കയില്ലവർ. 'നരവരനണ്ടോ പുനരാജ്ഞഭംഗം സഹിച്ചു പാടുന്നു മനസി സന്തതം?' അതുകൊണ്ടു ചാണക്യനെ വെച്ചുകൊണ്ടിരിപ്പാൻ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ നിവൃത്തിയില്ല. വളരെ നന്നായി.

മല—ഭോഗ്യരായണ! അമാത്യന്റെ ഗുണപ്രശംസ ചെയ്യുക കൊണ്ടു മെഴുപ്പൻ അദ്ദേഹത്തോടുള്ള പക്ഷപാതം പ്രത്യക്ഷമായി.

ഭോഗ്യ—ഉവ്വ്. പക്ഷേ, ഗുണപ്രശംസകൊണ്ടല്ല; ചാണക്യനെ അധികാരത്തിൽനിന്നു നീക്കിയതുകൊണ്ടാണ്.

രാക്ഷ—രാജാവു ചാണക്യന്റെ നേരെ കോപിപ്പാൻ കൌമുദി മഃഹാത്സവം മുടക്കിയ കാരണം മാത്രമോ, അതോ വേറെ വല്ലതും കൂടിയുണ്ടോ?

മല—ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ചാണക്യനോടു കോപിപ്പാനുള്ള കാരണം ഇത്ര സൂക്ഷ്മമായി തിരക്കിയറിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്തതിനേതു ഫലമാണ്.

ഭോഗ്യ—കുമാര! ബുദ്ധിമാനായ ചാണക്യൻ പ്രയോജനംകൂടാതെ കോപിക്കുന്നതല്ല. കൃതജ്ഞനായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ഇത്ര മാത്രം കൊണ്ടു ഗൌരവം ലംഘിക്കയുമില്ല. എങ്ങനെയായാലും ചാണക്യചന്ദ്രഗുപ്തന്മാർ തമ്മിൽ മതിയായ കാരണം കൊണ്ടിടഞ്ഞെങ്കിൽ മാത്രമേ ആ വിരോധം നിലനില്ക്കയുള്ളൂ. അതിന്റെ നിശ്ചയം വരുത്താനാണു അമാത്യന്റെ ശ്രമമെന്നു തോന്നുന്നു.

കര—ഇതുകൂടാതെ മുന്പ് അവിടെനിന്നിടഞ്ഞുപോന്ന രാക്ഷസാമാത്യനേയും മലയകേതുവിനേയും ചാണക്യൻ വിട്ടുകളഞ്ഞു എന്നുള്ളതാണു പിന്നത്തെ കാരണം.

രാ—ശങ്കദാസാ! സന്തോഷിച്ചോളൂ. ഇപ്പോൾ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ കയ്യിലായി.

ശക്ടദാസൻ— വാസുവന്തനെ. ചന്ദനദാസന്റെ ബന്ധന മോചനവും അങ്ങയ്ക്കു ഭായ്പുത്രാദികളോടുള്ള സംയോഗവും ജീവസിദ്ധി മുതലായവരുടെ ബുദ്ധിമുട്ടിനുള്ള അവസാനവും അടുത്തു.

ഭോഗ— (ആത്മഗതം) ഒടുവിലത്തെ ഭോഗം ശരിയാണ്. ജീവസിദ്ധിയുടെ ബുദ്ധിമുട്ടു തീർന്നുകഴിഞ്ഞു.

മല— സ്നേഹിതാ! ഇപ്പോൾ ചന്ദ്രഗുപ്തനെന്റെ കയ്യിലായി എന്ന് അമാത്യൻ എന്തുകാരണത്താലാണു സന്തോഷിക്കുന്നത്?

ഭോഗ— മരൊന്നുമല്ല, ചാണക്യനിൽനിന്നു തെറ്റിയിരിക്കുന്ന ചന്ദ്രഗുപ്തനെ സ്വാധീനമാക്കാൻ വളരെ എളുപ്പമുണ്ടെന്നു തന്നെ.

രാ— അധികാരഭ്രഷ്ടനായ ആ ചാണക്യവടു ഇപ്പോൾ എവിടെയാണ്?

കര— ആ പാടലീപുത്രത്തിൽതന്നെ താമസിക്കുന്നു.

രാ— (വ്യസനത്തോടെ) അവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നേ ഉള്ളൂ, അല്ലേ? തപോവനത്തിലേയ്ക്കു പോകയോ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തയോ ഒന്നും ഉണ്ടായില്ലേ?

കര— താമസിയാതെ വനവാസത്തിനു യാത്രയുണ്ടെന്നു കേട്ടു.

രാ— (മുഖഭാവമാസകലം മങ്ങി) ശക്ടദാസാ! ഇതത്ര ചേരുന്നില്ല.

മേനിൻ വാസവനായ ദേവനോരനാ-
ഉഗ്രാസനം തന്നിൽ നി-
ന്നനാത്തള്ളിയിരക്കിയെന്നാരവമാ-
നത്തെസ്സഹിക്കാത്തവൻ
തന്നത്താൻ ഞപനാക്കിവച്ചൊരുവിധം
വാഴിച്ചുമെയ്യുകൽനി-
ന്നിന്നിമ്മം വെളിവായി വന്നാരവമാ-
നത്തെപ്പൊറുത്തിടുമോ?

മല _ സഖേ! കേട്ടില്ലേ? ചാണക്യൻ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തിട്ടും വനവാസത്തിനു പോയിട്ടും അമാത്യനെന്താണു വേണ്ടതു്?

ഭാഗു _ കാരാ! ഇതിവാൻ പ്രയാസമില്ല. മെയ്യൻ ചാണക്യകൾനിന്നു് എത്രമാത്രം അകലുന്നുവോ, അത്രത്തോളം അമാത്യൻ അദ്ദേഹത്തോടുക്കുകയില്ലേ?

ശകു _ സ്വാമീ! ഇതിൽ ചേച്ചയില്ലായ്മയൊന്നുമില്ല. വിചാരിച്ചുനോക്കൂ.

മൃഗാഭയാംശു മൃഗം നൃപശിരസി പദം
വച്ചു വാഴുന്ന മെയ്യൻ
കൂടെപ്പാർക്കുജനം കല്പനയതു നിരസി-
ച്ചാൽപ്പൊറുക്കുന്നതാണോ?
കൌടില്യൻ ശുണ്ഠിയാനെകിലുമതിവിഷമം
സാഹസേ കണ്ടുദൈവാൽ
ചോടിസ്സത്യം കടന്നോനിനി വിഫലയം
കൊണ്ടു ചെയ്തില്ല സത്യം.

രാ _ ഇതങ്ങനെതന്നെയായിരിക്കാം. ഏതായാലും നമുക്കു വളരെ സന്തോഷം തന്നെ. കരകേനു തക്കതായ സമ്മാനം കൊടുത്തു് അയാളെ വിശ്രമിപ്പിക്കേതന്നെ.

ഇപ്രകാരം ചാരനേയും കായ്തന്മനേയും യാത്രയാക്കിയ ശേഷം അമാത്യൻ രാജകുമാരനെ കാണാനുള്ള അത്യുൽക്കണ്ഠയോടുകൂടിയിരുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ സംഭാഷണം മുഴുവൻ കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന കുമാരമലയകേതുവിനു രാക്ഷസനെപ്പറ്റി പ്രബലമായ സംശയം ജനിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിബലത്തിനു പുറമേ ഭാഗുരായണന്റെ സന്ദർഭാചിതമായ വ്യാഖ്യാനങ്ങളും ഈ അഭിപ്രായത്തെ ദൃഢീകരിക്കുന്നതിനു വേണ്ടുവോളം സഹായിച്ചുവെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. സംഭാഷണാവസാനമാകാറായപ്പോൾ ഭാഗുരായണൻ കുമാരനോടു 'കേട്ടതെല്ലാം വാസ്തവമാണെങ്കിലും ഇപ്പോൾ അതൊന്നും വെളിയിൽ കാട്ടരുതെന്നും പഴയപോലെ മാത്രമേ അമാത്യനുമായി പെരുമാറാവൂ എന്നും സന്ദർഭം വരുമ്പോൾ എല്ലാം യുക്തിപോലെ ചെയ്യുകൊ

ജ്ഞാനം പ്രത്യേകം ചട്ടംകെട്ടി. അതനുസരിച്ച് കുമാരൻ അമാത്യന്റെ മുമ്പിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ, ഭാവഭേദംകൊണ്ടു വിശിഷ്ട എന്തെങ്കിലുമുണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്ന് ഉഴുതിപ്പാൻപോലും രാക്ഷസൻ അപ്രാപ്തനായിരുന്നു.

ശക്തദാസനും കരഭേദംകൂടി വാതിൽ തുറന്നപ്പോൾ പുറത്തു രാജകുമാരനും മന്ത്രിയും നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു. രണ്ടുപേരും വന്ദിച്ചു പോയതിനുശേഷം അവർ അകത്തു പ്രവേശിച്ചു. രാജോചിതമായ അകമ്പടി മുതലായതൊന്നും കൂടാതെ രാജകുമാരൻ പ്രധാനമന്ത്രിയോടൊന്നിച്ച് ഇപ്രകാരം ആഗതനായതിൽ രാക്ഷസൻ അല്പം അതൃപ്തനുംഭ്രമങ്ങൾ പ്രദർശിപ്പിച്ചു. എങ്കിലും അപ്രതീക്ഷമല്ലാതിരുന്നതിനാലും സുഖക്കേടാണെന്നു കേട്ടു പരിഭ്രമിച്ചു വന്നതാണെന്നു രാജകുമാരൻ സമാധാനം പറകയാലും രാക്ഷസനു വളരെ ആശ്വാസമുണ്ടായി. അനന്തരം യഥായോഗ്യം ആസനസ്ഥരായശേഷം കുമാരൻ പറഞ്ഞു. മ— അവിടുത്തെ തലവേദന കുറേ ഭേദമുണ്ടോ?

രാ— കുമാരന്റെ പേരിനെ 'മഹാരാജ' ശബ്ദംകൊണ്ടും ശിരസ്സിനെ മൗര്യന്റെ കീർടിക്കൊണ്ടും അലങ്കരിക്കുന്ന കാലത്തല്ലാതെ എന്റെ ഈ തലവേദനയ്ക്കു ശമനമുണ്ടാകുന്നതല്ല.

മല— ഈ കാര്യം ആയുർ ഏറ്റിട്ടുള്ളതാകകൊണ്ട് അത്ര പ്രയാസമുള്ളതായി തോന്നുന്നില്ല. എന്നാൽ നാം ഇങ്ങനെ സൈന്യങ്ങളേയും ശേഖരിച്ചു വെച്ചുകൊണ്ട് എത്രകാലം ക്ഷമിച്ചിരിക്കണമെന്നാണുദ്ദേശിക്കുന്നതു?

രാ— ഒരു പഴുതു കണ്ടിട്ട് അടുക്കാമെന്നാണു വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. അതിപ്പോൾ ആയിരിക്കുന്നു. ഇനി ജയിക്കാനായി പുറപ്പെടാം.

മല— അതെന്താണ്? ശത്രുക്കൾക്കിപ്പോൾ വിശേഷിച്ചു വല്ല ആപത്തും പിണഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ?

രാ— ഉണ്ട്. മന്ത്രിയില്ലാതെയായ ആപത്തുതന്നെ. ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ചാണക്യകൽനിന്നു തെറ്റിയിരിക്കുന്നു.

മല— അമാത്യാ! മന്ത്രിഭോഷം ഒരു രാജാവിന് ആപത്തല്ലല്ലോ.

രാ— കുമാരാ! മറു രാജാക്കന്മാർക്കു മന്ത്രിദോഷം ആപത്താവുകയില്ല. എന്നാൽ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ വിഷയത്തിൽ അതു് അത്യാപത്താണ്.

മല— എന്നാൽ ചന്ദ്രഗുപ്തനെസ്സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം തീരെ ആപത്തല്ല. എന്തെന്നാൽ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ രാജ്യാംഗങ്ങൾക്കു ചാണക്യൻ തന്നെയാണു വിരോധത്തിനു കാരണം. അയാളെ നീക്കിക്കളഞ്ഞാൽ മുന്പുതന്നെ ചന്ദ്രഗുപ്തനിൽ രഞ്ചിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രജകൾ ഇപ്പോൾ വിശേഷിച്ചും അദ്ദേഹത്തെ സ്നേഹിക്കും.

രാ—അങ്ങിങ്ങനെയാണു ധരിച്ചിരിക്കുന്നതു്, അല്ലേ? എന്നാൽ അങ്ങനെയല്ല വാസ്തവം. ഇപ്പോൾ ആ രാജ്യാംഗങ്ങൾ ചന്ദ്രഗുപ്തപക്ഷ്യന്മാരും നന്ദകുലാനുരക്തന്മാരും ആയി രണ്ടുവകക്കാരാണ്. അതിൽ രാജപക്ഷത്തിലുള്ളവർക്കു ചാണക്യന്റെ ദോഷമാണു വിരോധത്തിനു കാരണം. മറ്റേ കൂട്ടക്കുതല്ല. സ്വപിതാപിതാവിന്റെ വംശത്തിലുള്ള നന്ദകുലം മുഴുവൻ കൃതഘ്നനായ ഇവൻ നശിപ്പിച്ചല്ലോ എന്നുള്ള ശബ്ദംകൊണ്ടും ദോഷംകൊണ്ടും ഇടഞ്ഞിട്ടു് അവർ ഇപ്പോൾ അന്ത്യാശ്രയമില്ലാത്തതായ ചന്ദ്രഗുപ്തനെത്തന്നെ സേവിക്കുകയാണ്. ശത്രുവിനെ ഉന്മൂലനാശം ചെയ്യാൻ തക്ക ശക്തിയുള്ള അങ്ങയെപ്പോലെ കരതീരാളിയെ കിട്ടുമ്പോൾ അവർ വേഗം ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ വന്നാശ്രയിക്കുമെന്നുള്ളതിനു ഞാൻ തന്നെ ഒന്നാമത്തെ ദൃഷ്ടാന്തമല്ലേ?

മല— ആവട്ടെ നമുക്കു ഗുണമായിട്ടു് ഈ മന്ത്രിദോഷം മാത്രമേയുള്ളോ?

രാ— വേറെ ഉണ്ടായിരിക്കട്ടെ, ഇല്ലാതിരിക്കട്ടെ; ഇതാണു സർവ്വപ്രധാനം.

മല—ഇതെങ്ങനെ സർവ്വപ്രധാനമാകുന്നു? ചാണക്യനു പകരം മറ്റൊരുവനെ ആ സ്ഥാനത്താക്കിട്ടു തന്റെ കാര്യം വഴിയൊക്കുവണ്ണം നോക്കുവാൻ ചന്ദ്രഗുപ്തനു ശേഷിയില്ലേ? അദ്ദേഹം നല്ല നയജ്ഞനാണല്ലോ.

രാ—തന്റെ കാൽ തന്നത്താൻ നോക്കുന്നതിനു ശക്തിയുള്ള രാജാവിനു കുമാരൻ പറയുന്നതുപോലെ സാധിക്കും. പക്ഷെ സചിവായിത്തസിദ്ധിയായിരിക്കുന്ന ചന്ദ്രഗുപ്തൻ കണ്ണില്ലാത്തവനെപ്പോലെ ലോകവ്യവഹാരങ്ങളൊന്നുമറിയാതെ ഇരിക്കുന്ന ആളാകകൊണ്ടു തന്നത്താൻ പ്രതിവിധി ചെയ്യാൻ ഒരിക്കലും ശക്തനാകയില്ല. മുലകുടി മാറാത്ത കുട്ടികൾക്ക് അമ്മ മരിച്ചാലുണ്ടാകുന്ന അവസ്ഥയാണിവിടെ ചന്ദ്രഗുപ്തനുള്ളതു് . .

മല—(ആത്മഗതം)ഇയ്യാൾ തെറ്റിയാൽ എനിക്ക് ഈയവസ്ഥ വരുമെന്നുദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ടോ എന്തോ? ദൈവാനുകൂല്യത്താൽ ഞാൻ സചിവായത്തസിദ്ധിയല്ലല്ലോ. (പ്രകാശം) ഇതു വാസുവമാണെങ്കിലും നേരിടുന്നതിനു വളരെ കാരണങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കെ സചിവവ്യസനം മാത്രമുള്ള ശത്രുവിനോടെ തൃക്കുന്നവനു കാൽസിദ്ധി നിശ്ചിതമല്ലല്ലോ.

രാ—പക്ഷെ ഈ കാൽത്തിൽ കുമാരനു ജയം നിശ്ചയമെന്നു തന്നെ വിചാരിച്ചാളു്.

എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ,

‘പ്രൌഢശ്രീബലശാലി നീയെത്രനൂപൻ
 നന്ദപ്രിയം തൽപ്പരം
 കൌടില്യൻ പണി വിട്ടുമാറിയകലൈ-
 പ്പത്തൻ നൂപൻ മൗയ്യാനും,
 കൂടേ ഞാൻ—(ലജ്ജനടിച്ചിട്ടു്)
 വഴിച്ചെൽകമാത്രമതിനായ
 സന്നദ്ധനെന്നവമാ-
 യിടുമ്പോൾ വേദിപ്പു തന്നെ തടവീ
 നമ്മൾക്കു കാൽങ്ങളിൽ.’

മല—അതിനാൽ എത്രക്കാനുള്ള കാലമായി എന്നാണു തോന്നുന്നതെങ്കിൽ ഇനി അമാന്തിച്ചിട്ടു കാൽമില്ല. ഉടൻതന്നെ പട പുറപ്പാടിനുള്ള മുഹൂർത്തം നിശ്ചയിച്ചു വേഗത്തിൽ എല്ലാം ചട്ടംകെട്ടികൊള്ളുക.

ഇങ്ങനെ ആജ്ഞാപിച്ചിട്ടു ഭാഗ്യരായണനോടൊരുമിച്ചു മലയകേതു പോയി. അനന്തരം രാക്ഷസമാത്യൻ ഒരു ഭൃത്യനെ വിളിച്ചു ക്ഷപണകനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരുവാനയച്ചു. ആവശ്യപ്രകാരം ജീവസിദ്ധി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ വന്നപ്പോൾ പടപുറപ്പാടിനുള്ള മുഹൂർത്തം നിശ്ചയിക്കാനാണു വരുത്തിയതെന്നദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ക്ഷപണകൻ കുറെ കവടികൾ നിർത്തി അതുകളെ ഭക്ഷിപ്പിച്ചും കുറെ നേരം ചുറ്റിയിട്ട് ഒരു പിടി വാരി വേറെ വച്ചു. ചില കണക്കുകൾ കവടികൊണ്ടും വിരൽ കൊണ്ടും നോക്കിയശേഷം അയാൾ പറഞ്ഞു. ഇന്നുമുതൽ പൂണ്ണചന്ദ്രനോടുകൂടിയ വാവിന്റെ ഏഴുഭാഗം കഴിഞ്ഞതിനുമേൽ പരിശുദ്ധമായുള്ള ഒടുവിലത്തെ ഭാഗവും തെക്കൻദിക്കിലേയ്ക്കുള്ള നക്ഷത്രവൃന്ദകയാൽ വടക്കൻ ദിക്കിൽ നിന്നു നിങ്ങൾക്കു തെക്കോട്ടു പുറപ്പെടുവാൻ ശുഭം. അത്രതന്നെയല്ല,

‘ചണ്ഡകരണസ്മിച്ചാ-
 മണ്ഡലപരിപൂണ്ണചന്ദ്രനുമുദിക്കൈ,
 ബുധലഗ്നത്തിൽപോകാം
 കേതുവുദിച്ചസ്മിക്കുഃസ്വാദം.’

രാ—എന്താണസംബന്ധം പറയുന്നതു്? തിഥിതന്നെ നന്നല്ലല്ലോ. വാവുന്നാൾ ശുഭകായ്ത്തിനായി പുറപ്പെടുക പതിവിലല്ല.

ക്ഷപ—ആയ്! അങ്ങനെയല്ല. ജ്ഞാപ്രമാണത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിട്ടുള്ളതാണ്. പ്രമാണികന്മാർക്കുണ്ടാകുന്ന അഭിപ്രായഭേദത്തിനു മറുത്തുവർ ഉത്തരവാദികളാകയില്ല. നോക്കൂ.

‘ഒരുഗുണമുള്ള തിഥി.
 കരിയൊരു നാളിനു നാലുഗുണമുണ്ടു്;
 അറുപത്തുനാലുലഗ്ന
 ശരിയായി ജ്ഞാപ്രമാണത്തിലിതു കാണുമു
 നന്നാകും ഭൂലഗ്നമ-
 തെന്നാലും സൗമ്യവേദദൃഷ്ടിവശാൽ

ഇന്നിഹ ദീപ്തായുസ്സം

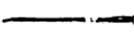
ചന്ദ്രബലത്തിൽശ്രമിപ്പവന്നുണ്ടോ?

രാ— ശരിയായിരിക്കാം. പക്ഷെ മഹാനാഷ്ട്രം പിഴച്ചുകൂടെന്നി
ല്ലല്ലോ. അതിനാൽ അങ്ങയ്ക്കും തെറ്റിപ്പോകാവുന്നതല്ലേ?
വേറെ വല്ലവരോടുംകൂടി ഒന്നാലോചിച്ചുകൂടൂ.

ക്ഷപ—അവനവന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ വിശ്വാസമില്ലാത്ത
വനല്ലെ അന്യനുമായി ആലോചിപ്പാൻ പോവൂ. ഞാൻ
എന്റെ അഭിപ്രായം സ്ഥിരപ്പെടുത്തി പറഞ്ഞതാണ്. അ
തിനാൽ എനിക്കിനി ആലോചിക്കേണ്ട കാര്യമില്ല. നല്ല
വിശ്വാസം വന്നില്ലെങ്കിൽ അങ്ങതന്നെ പോയി ആലോചി
ച്ചോളൂ. അല്ലെങ്കിൽ തന്നത്താൻ കവടി ഉപയോഗിച്ചോ
ളൂ, ഞാൻ പോണം.

രാ—ഐ, മുഷിഞ്ഞുപോകയാണോ?

ക്ഷപ—ഞാൻ അങ്ങയാടെത്തിനു മുഷിയുന്നു? എനിക്കു മുഷി
ച്ചുലില്ല. അഭിപ്രായവ്യത്യാസമുള്ളിടത്തു ഞാൻ ഇരിക്കയി
ല്ല. അങ്ങയ്ക്കുനേക്കൊണ്ടിനി കാര്യമൊന്നുമില്ല. സ്വപ
ക്ഷം വെടിഞ്ഞു് അപരപക്ഷം പ്രമാണമാക്കിയ മഹാത്മാവാ
യിരിക്കുന്ന അങ്ങയുടെ ഉദ്ദേശ്യം അചിരേണ സാധിക്കട്ടെ.
എന്നു പറഞ്ഞു ഭദ്രന്തൻ കുപിതനായിരങ്ങിപ്പോയി. ക്ഷപ
ണകന്റെ അഭിപ്രായപ്രകടനത്തിൽ ഒടുവിചത്തെ ഭാഗം
രാക്ഷസന്റെ ഹൃദയമർമ്മത്തിൽത്തന്നെ കൊണ്ടു. എങ്കിലും
ജീവസിദ്ധി സ്വപക്ഷ്യനാണല്ലോ എന്നു രണ്ടാമത്തെ ആ
ലോചനയിൽ തോന്നിയതിനാൽ അതത്ര വകവെച്ചില്ല. ത
ങ്ങളുടെ അഭിപ്രായത്തിനെതിരഭിപ്രായം പുറപ്പെടുമ്പോൾ
കോപിക്കുകയെന്നതു ക്ഷപണകന്മാരുടെ ജാതിസ്വഭാവമാ
ണെന്നും കുറെ കഴിഞ്ഞു വീണ്ടുവിചാരമുണ്ടാകുമ്പോൾ തിരി
യെ വരുമെന്നും അതിനാൽ ജീവസിദ്ധി പിണങ്ങിപ്പോയതി
നെപ്പറ്റി തല്ലാലം അത്ര ഗൌരവിക്കേണ്ടതില്ലെന്നും സമാധാ
നം വിചാരിച്ചിട്ട് അമാത്യനും ദിനകൃത്യങ്ങൾക്കായിപോയി.

ഏഴാം അദ്ധ്യായം.

പിറേദിവസം പ്രഭാതമായി. ഉദയസൂര്യന്റെ കിരണങ്ങൾ രാജധാനിയിൽ അതിമനോഹരമായി പ്രകാശിച്ചുതുടങ്ങിയപ്പോൾ സൈന്യങ്ങൾ പുറപ്പെട്ടുകൊള്ളുന്നതിനു പ്രധാനസേനാനായകനായി ശിഖരസേനന്റെ ആജ്ഞ അനുസരിച്ചുകാഹളശബ്ദം മുഴങ്ങുന്നതു കേൾക്കാനായി. അതിനെ തുടർന്നു ഭേരി മുതലായ വാദ്യഘോഷങ്ങളും ജയജയശബ്ദങ്ങളും തുടർച്ചയായി സൈന്യത്തിന്റെ പുറപ്പാടും ആരംഭിച്ചു. സ്വർണ്ണമയമായ ഒരു രഥത്തിൽ ആരോഹണം ചെയ്തിരിക്കുന്ന മലയകേതു വിശ്വസ്മരന്ത്രിയായ ഭാഗ്യരായണനാൽ അനുഗതനായി അകമ്പടിക്കാരോടുകൂടി മദ്ധ്യഭാഗത്തു ശോഭിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്തുതന്നെ അതിവിശേഷമായ ഒരു ആനപ്പുറത്തു കയറി തന്റെ വാളും ഇളക്കിക്കൊണ്ടു രാക്ഷസന്മാരുമായിരുന്നു. ആന, കുതിര, തേരു, കാലാൾ എന്നിങ്ങനെ പഴയ സമ്പ്രദായത്തിലുള്ള ചതുരശ്വസൈന്യങ്ങളും അതിവിശേഷമായി അലങ്കരിച്ച് ആ കൂട്ടത്തിൽ കാണാമായിരുന്നു. മേൽപ്പേരായ കൂടാതെ അവരുടെ സഹായത്തിനു ശക്തന്മാർ, പാരസീകന്മാർ ഇവരും ചാണക്യപക്ഷ്യന്മാരായി ചതിപ്പാറൊരുങ്ങിയിരിക്കുന്ന ഭദ്രഭോദികളും മലയകേതുവിന്റെ ഉററ ബന്ധുക്കളായ പഞ്ചരാജാക്കളും ശക്തദാസൻ സിദ്ധാർഥകൻ ഇവരും സേനാതിപതിയായ ശിഖരസേനനും എല്ലാവരുംകൂടി ഘോഷയാത്രയായി പുറപ്പെട്ടു.

ഇവർ ഇപ്രകാരം പോയി പുഷ്പപുരം അടുക്കായപ്പോൾ അവിടെ പാളയമുറപ്പിക്കുന്നതിനു ഭാഗ്യരായണന്റെ ഉപദേശപ്രകാരം രാജകുമാരൻ സേനാനിയോടു കല്പിച്ചു. സൈന്യമെല്ലാം രാജാവിന്റെ കൂടാരത്തിനു ചുറ്റും പാളയമിട്ട് ഉറപ്പായി കിടന്നതിനുശേഷം ഭാഗ്യരായണൻ മലയകേതുവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നു വിനീതനായി അറിയിച്ചു. 'കുമാരാ! നാം കസുമപുരപ്രാന്തങ്ങളിലണങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഇതു വളരെ സൂക്ഷിക്കേണ്ട ഒരു ഘട്ടമാണ്. ചാണക്യന്റെ കൌശലങ്ങളറിവാൻ

വളരെ പ്രയാസം. അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നു ചതിപററാൻ എളുപ്പമുണ്ട്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ആ മഹീസുരന്റെ ചാരന്മാർ എല്ലാസമയത്തും സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. ഇതിൽ കുറേക്കൂടി ഒരു വിശേഷമുള്ളതു് ആ ചാരന്മാർ തമ്മിൽ അന്യോന്യം അറികയില്ലെന്നുള്ളതാണു്. സംഗതികൾ ഇങ്ങനെ ഇരിക്കുകൊണ്ടു നമുക്കു ഒരു നിശ്ചയം ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടുണ്ടു്. കുമാരന്റെ കല്പനയാവട്ടെ, വേറെ ആരുടെയെങ്കിലും നിദ്ദേശമാവട്ടെ, സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടു പാളയത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിക്കുകയോ പാളയത്തിൽനിന്നു പോകുകയോ ചെയ്യുന്നവർ എന്റെ മുദ്ര വാങ്ങിച്ചുകൊണ്ടല്ലാതെ അങ്ങനെ ചെയ്യാൻ പാടില്ല. ഇങ്ങനെ ഒരു വ്യവസ്ഥ ചെയ്യാതിരുന്നാൽ അപകടത്തിൽ ചാടുന്നതിനെളുപ്പമുണ്ടു്. ശിഷ്യം കല്പനപോലെ. ഭാഗ്യരായണന്റെ അഭിപ്രായം കുമാരൻ ശരിവയ്ക്കയും, അതിനേക്കുറിച്ച് വളരെ പ്രശംസിക്കയും ചെയ്യൂ.

രാജാജന്തയാ ഭാഗ്യരായണമന്ത്രി ദീപ്ലാക്ഷനെന്ന്വനെ വിളിച്ചു പാളയത്തിന്നു നാലുപുറത്തും ഉഴുജ്ജിതമായി കാവൽക്കാരെ നിയമിക്കുന്നതിന്നും അതിന്റെ മേൽനോട്ടം അയാൾതന്നെ വഹിക്കുന്നതിന്നും പട്ടംകെട്ടി. അനന്തരം ഇങ്ങനെ ഉപദേശിക്കയും ചെയ്യൂ. 'കടകത്തിൽനിന്നു വെളിയിലേക്കൊ കടകത്തിലേക്കൊ പ്രവേശിക്കുന്ന ആക്കും എന്റെ അനുമതി പത്രമുണ്ടായിരിക്കണം. അതില്ലാത്തവൻ ആരായാലും ഉടനെ പിടിച്ച് എന്റെ മുമ്പിൽ ഹാജരാക്കണം.' ദീപ്ലാക്ഷനെ പറഞ്ഞയച്ചശേഷം രാജകുമാരൻ സ്വന്തകൂടാരത്തിലേയ്ക്കു പോയി. ഇപ്പോൾ മന്ത്രിയുടെ കൂടാരത്തിൽ ഭാഗ്യരായണൻ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ചാണക്യനിയോഗം അനുഷ്ഠിപ്പാൻ ബലകങ്കണനായിരുന്നെങ്കിലും ഭാഗ്യരായണൻ ഹൃദയനൈർമ്മല്യം തീരെ ഇല്ലാത്തവനല്ലായിരുന്നു. ഓരോ പ്രവൃത്തികൾ സ്വാമിയുടെ നിയോഗമനുസരിച്ചും സ്വന്ത യുക്തിപ്രകാരവും മലയകേതുവിനെ കട്ടക്കുന്നതിനായി അയാൾ ചെയ്യുവെങ്കിലും അതിന്റെ അത്യുച്ചസ്ഥാനം ആസന്നമായ ഈ സമയത്തു - വേറെ ആരും തന്നെ ഉപദേശിക്കുന്നതിനോ കുറപ്പെടുത്തുന്നതിനോ ഇല്ലാതി

രുന്ന ഈ സമയത്തു് — അയാൾ തന്റെ ഹൃദയത്തെ പരിശോധിക്കുവാൻ തുടങ്ങി.

മനുഷ്യർ ദൈവപരീക്ഷയിൽ പെട്ടു കഴങ്ങുന്നു എന്നു ചിലരും, അതല്ല പിശാചിന്റെ അടിമത്തത്തിൽ പെട്ടു വലയുന്നു എന്നു മറു ചിലരും, ഇതൊന്നുമല്ല മനുഷ്യഹൃദയം അശക്തവും മുദുവുമാകയാൽ പുറമേയുള്ള പ്രകൃതിയുടെ വിവിധശക്തികളാൽ ആക്രമിക്കപ്പെട്ട് ഓരോ വഴികളിൽ യഥേഷ്ടം വിഹരിക്കുകയാണെന്നു പിന്നെച്ചിലരും ഉൽഘോഷിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇതിൽ ഏതാണു ശരിയെന്നുള്ള തത്വാനുപാധിയിൽ ഇവിടെ തുനിയുന്നില്ല. എന്നാൽ ഏതുപ്രകാരമായാലും തല്ലാലമുണ്ടായ സ്പോണ്ടിലനുസരിച്ചു മനുഷ്യർ പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ടെന്നും, ഈശ്വരശക്തിയാലോ പ്രകൃതി ശക്തിനിമിത്തമോ അഥവാ മറ്റേതെങ്കിലും യദൃച്ഛാസംഭവഹേതുക്രമമായോ, തീരെ കെട്ടുപോകാത്ത ഹൃദയങ്ങളിൽ വാസുവനിഴൽ പ്രതിഫലിക്കുമെന്നും ആയതു മിക്കവാറും നാം തനിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ആയിരിക്കുന്നതിനാൽ അവ ഹൃദയാന്തർഗത്തുനിന്നു പുറപ്പെടുന്ന പരമാത്മവിചാരങ്ങളായിരിക്കുമെന്നും ഉള്ളതു നിർദ്ദിവാദമാണു്. ചിലപ്പോൾ ഇങ്ങനെ സംഭവിക്കുന്നതു് ഓരോ ദുഃഖമാഹങ്ങൾ പ്രമാണിച്ചു നാം ഓരോ അപകടങ്ങളിൽ ചെന്നു ചാടുകയും ഏതെങ്കിലും വിധത്തിൽ അവ നമ്മുടെ ഉദ്ദേശ്യത്തിനെതിരായി പരിണമിച്ചു ഭയം എന്ന വികാരം ഹൃദയത്തെ ബാധിക്കയും ചെയ്യുമ്പോഴായിരിക്കാം. ചിലപ്പോൾ അങ്ങനെയല്ലാതെയും വരാം. ഭാഗ്യരായണനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇതു കേവലം ഭയംകൊണ്ടല്ല, മറു കാരണങ്ങൾ കൊണ്ടാണെന്നുള്ളതു നിസൃക്തമത്രെ. അയാളുടെ വിചാരങ്ങളെത്തല്ലാമായിരുന്നു എന്നു നമുക്കൊരാളു തന്നെ.

‘കഷ്ടം! കഷ്ടം! ശുദ്ധനായ മലയകേതു എന്നെ സർവ്വാധികാരവുമേല്പിച്ചു എന്നിൽത്തന്നെ വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ടാണിരിക്കുന്നതു്. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ ചെന്നു കണ്ടു ഉടൻതന്നെ എന്റെ വാക്കു മാത്രം പ്രമാണമാക്കി എന്നെ പ്രധാനമന്ത്രിയായി നിയമിച്ചു. അതിനുശേഷം എന്റെ ആജ്ഞതന്നെ രാ

ജാഘൃ മുതൽ ശിപായി വരെ അനുസരിച്ചുപോരുന്നുമുണ്ട്. അപ്രകാരം എന്നെ വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കുമാരനെ എങ്ങനെ ചതിക്കും? വിശ്വാസവഞ്ചനം ചെയ്യുന്നതിൽപരം കഷ്ടം മറ്റൊന്നുമില്ല. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തോടു ചെന്നു പരമാർത്ഥം മുഴുവൻ വെളിപ്പെടുത്താമെന്നു വെച്ചാൽ അതിനുള്ള കാലം കഴിഞ്ഞു. ഞാൻതന്നെ പലതും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അത്രമാത്രമല്ല, ചാണക്യന്റെ നിയോഗമനുഷ്ഠിക്കാതിരുന്നാൽ ജീവനോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന കാര്യം സാധ്യമല്ല. കൂടാതെ ഞാൻ തെറ്റിക്കുന്ന വഴി ശരിയാക്കി താൻ ഉദ്ദേശിച്ച കടവിൽതന്നെ അടുക്കുന്നതിനു വേണ്ട ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യം ചാണക്യനുണ്ടെന്നും എത്രയോ പ്രാവശ്യം ഞാൻതന്നെ കണ്ടറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രകാരമല്ലാതെ കാര്യങ്ങൾ സംഭവിക്കയില്ലെന്നു നിശ്ചയമുള്ള സ്ഥിതിക്ക് അതിനു ഭംഗം ചെയ്യാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത ഞാൻ നിരുപയോഗമായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കോപത്തിനു എന്റെ ജീവഹാനിക്കും പാത്രീഭവിക്കുന്നതെന്തിനു? അതിനാൽ 'സർവ്വമുപേക്ഷിച്ചമാത്മാവെ രക്ഷിക്കണം' എന്ന പ്രമാണം അംഗീകരിക്കുകയേ ഇനി നിവൃത്തിയുള്ളൂ. സാധാത്മാവായ കുമാരൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനശ്രദ്ധി മൂലം അപകടമൊന്നും പിണയാതിരിക്കട്ടെ. അല്ലെങ്കിൽ 'വിധിവിഹിത'മാണെന്നുവെച്ചു സമാധാനപ്പെടാം. അല്ലെങ്കിൽ,

തുഷ്ട്യാ തൻ തറവാടു, നാണഭിമാനം,
 കീർത്തിയെല്ലാം മറിഞ്ഞിട്ടാണശ്വരമാം ധനത്തിനടലും
 ദ്രവ്യസ്ഥനായ് വിറുടനെ ഇഷ്ടാനിഷ്ടവിചാരമാക്രമതു വിദ്വേഷോന്നവനു ചൊൽവതും
 കേടുംകൊണ്ടു പരന്റെ പാട്ടിൽ മരുവുന്നോനെന്തിരോട്കുന്നതും?

എന്നിങ്ങനെ സമാധാനിച്ച് അദ്ദേഹം രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടി. പിറ്റേ ദിവസം രാവിലെ മുദ്രയ്ക്കായി ആരൈകിലും വന്നാൽ അവരെ തന്നെ മുന്ദിത കൂട്ടിച്ചു കൊണ്ടുവരുന്നതിനായി

തവണക്കാരന കല്പന കൊടുത്തിട്ടു ഭാഗ്യരായണൻ തന്റെ കൂടാരത്തിൽ സ്വസ്ഥമായിരിക്കുമ്പോൾ മലയകേതുവും അവിടെ വന്നുചേർന്നു. രാക്ഷസൻ ചതിക്കുമെന്നു ശങ്കയുണ്ടായപ്പോൾ മുതൽ തനിക്കു വളരെ വല്ലായ്മ തോന്നിത്തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നുവെന്നും തന്റെ ആ ശങ്ക അസ്ഥാനത്തിലാവാനു മാറ്റമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ എത്ര നന്നായിരുന്നുവെന്നും കുമാരൻ പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ ഭാഗ്യരായണൻ ഏതായാലും തല്ലാലം പരിഭ്രമിക്കേണ്ടതില്ലെന്നും സൈന്യം രാജധാനി വളയുമ്പോൾ എല്ലാം അറിയാറാവുമെന്നും അതേവരെ സൂക്ഷ്മതയോടെ കരുതിയിരുന്നാൽ മതിയെന്നും പറഞ്ഞു കുമാരനെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. ഉടനെ ഒരു ഭേദം പ്രവേശിച്ചു. ക്ഷപണകൻ, ഭദ്രന്തൻ മുദ്ര കിട്ടാനായി കാത്തു നില്ക്കുന്നു എന്ന്റിയിച്ചു. മന്ത്രിയുടെ അനുവാദപ്രകാരം അയാൾ അവരുടെ മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ 'എന്താണ്? അമാത്യന്റെ നിരോധപ്രകാരം വല്ല സ്ഥലത്തും പോകയാണോ?' എന്നു ഭാഗ്യരായണൻചോദിച്ചു. ക്ഷപണകൻ -കഷ്ടം! രാക്ഷസന്മാരും പിശാചിന്മാരും പേരുകൾ കേൾക്കാത്തതിക്കു വല്ല സ്ഥലത്തുമുണ്ടെങ്കിൽ അവിടെ പോകയാണ്.

ഭാഗ്യ—പ്രണയകോപംകൊണ്ടല്ല, വാസ്യവമായിട്ടാണെങ്കിൽ, പ്രാണസ്തേഹിതന്മാരായിരുന്ന നിങ്ങൾ തമ്മിൽ പിണങ്ങിയെന്നു തോന്നുന്നതിന്റെ കാരണം കേട്ടാൽ കൊള്ളാം. സ്വകാര്യമാണെങ്കിൽ വേണ്ട.

ക്ഷപ—സ്വകാര്യമല്ല. എങ്കിലും ആവശ്യമില്ലാത്തതെന്തിനു കേൾക്കുന്നു? ചീത്തക്കാര്യമാകുകൊണ്ടു ഞാനതു പറയുകില്ല. ഭാഗ്യ—എന്നാൽ ഞാൻ മുദ്ര തരികയുമില്ല.

ക്ഷപ—നിബൃന്ധമാണെങ്കിൽ പറയാതെ നിവൃത്തിയില്ലല്ലോ. പക്ഷെ രാജസന്നിധിയാകയാൽ—

മലയകേതു—ഒന്നും പേടിക്കേണ്ട; പറഞ്ഞുകൊൾക. ക്ഷപ—എന്തുചെയ്യാം! കേട്ടുകൊള്ളുക. നിർഭാഗ്യനായ ഞാൻ

പാടലീപുത്രത്തിൽ പാഷ്ഠവോൾ രാക്ഷസനോടിയ്യുമായി. ആ കാലത്തുതന്നെ രാക്ഷസൻ ഗ്രസ്മായി എഴുന്നുകൊണ്ടു ഒരു വിഷകന്യാകയെ നിർമ്മിപ്പിച്ചു പർവ്വതേശ്വരനെ കൊല്ലിച്ചു.

മല—അപ്പോൾ കൊല്ലിച്ചതു ചാണക്യനല്ല, രാക്ഷസനാണല്ലോ? ക്ഷപ—അതേതെ. പിന്നെ രാക്ഷസന്റെ ഇഷ്ടനാണെന്നുള്ള കാരണം പ്രായോഗിച്ചു ചാണക്യൻ എന്നെ അവമാനിച്ചു നാട്ടിൽനിന്നു കാട്ടിക്കളഞ്ഞു. ഇപ്പോഴും അനേകം രാജ്യകാർയ്ക്കുകളിൽ വ്യാപൃതനായിരിക്കുന്ന രാക്ഷസൻ വേറെ ഒരു കാർയ്ക്കുകൂടി ചെയ്യുന്നതിനു് എന്നെ നിബ്ബന്ധിക്കുന്നു. പക്ഷേ, ഞാൻ അതിനു വഴിപ്പെട്ടില്ല. അതു ചെയ്യാൽ ഞാൻ ജീവലോകത്തുനിന്നുകൂടി പുറത്തു പോകേണ്ടിവരും. ഞാൻ അതിനു തയാറില്ലെന്നു പറഞ്ഞതുകേട്ടു് അമാത്യൻ കോപിച്ചു എഴുന്നാട്ടു് എവിടെയെങ്കിലും പൊയ്ക്കൊള്ളുന്നതിനാണതാപിച്ചു. അതു ഹേതുവായി ആയുൻ ദയവു ചെയ്യു് എനിക്കു മുദ്രതരുവാറാകണം.

ഭാഗ്യ—ആഹാ! ഇതു ബഹു കഷ്ടതന്നെ. ആട്ടെ, വത്ര. ഇതാ മുദ്ര എന്നു പറഞ്ഞു മുദ്രകൊടുത്തു. ജീവസിദ്ധി മുദ്ര വാങ്ങിയിട്ടു് 'എല്ലാവരും നന്നായിരിക്കട്ടെ; മഹാരാജാവിനിയ്യസിദ്ധിയുണ്ടാവട്ടെ' എന്നാശീർവ്വദിച്ചുകൊണ്ടു പോകയും ചെയ്തു. അയാൾ പോയ ഉടനെ മലയകേതു പിതാവിനെക്കുറിച്ചു ദുഃഖിപ്പാനും രാക്ഷസനെ നിലയില്ലാത്ത അപരാധംകൊണ്ടു മുദ്രവാദനം തുടങ്ങി. കുമാരന്റെ ക്രോധം അടിക്കടി വർദ്ധിക്കുന്നതു കണ്ടിട്ടു ഭാഗ്യരായണൻ വിചാരിച്ചു. 'രാക്ഷസന്റെ പ്രാണൻ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളണമെന്നു് ആയുൻ പ്രത്യേകം കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതിനാൽ കുമാരന്റെ കോപാഗ്നി ഇതിലധികം വർദ്ധിച്ചുകൂടാ. അല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ എനിക്കുംകൂടി കെടുത്തുന്നതിനു സാധിക്കാതെ വരും. ആകയാൽ ഇദ്ദേഹത്തെ ഇപ്പോൾ സമാധാനപ്പെടുത്തുകതന്നെവേണം.' അനന്തരം ഭാഗ്യരായണൻ മലയകേതുവിനോടു സാന്ത്വനവാക്കുകൾ ഉപ

യോഗിച്ചുതുടങ്ങി. 'കുമാര! നാം ഇപ്പോൾ യുദ്ധത്തിനായി കസുമപുരിയ്ക്കു സമീപം എത്തിയിരിക്കുന്നു. ഒന്നാമത്, ഇപ്പോൾ നമ്മുടെ ഇടയിൽത്തന്നെ പിശകുണ്ടാകുന്നതായാൽ സൈന്യങ്ങൾ ഇളകി വശമാവും; പിന്നീടവരെ സമാധാനപ്പെടുത്തുവാൻ അതിപ്രയത്നംചെയ്യാലും സാധിക്കാതെ വരും. അപ്പോൾ, നാം ഇതേവരെ ചെയ്യുതെല്ലാം നിഷ്കലമാകയും ചെയ്യൂ. രണ്ടാമത് ഉദ്ദിഷ്ടകാര്യം സിദ്ധിക്കു കസുമപുരത്തെപ്പറ്റി പരിചയവും ജനരജ്ഞനയും പഴക്കവുമുള്ള ആളും നല്ല ഒരു യോഗാവുമായ അമാത്യനെപ്പോലെ ഒരുവൻ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നത് എത്ര നല്ലതാണ്. എന്നുതന്നെയല്ല, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചതിപ്രയോഗങ്ങൾ കണ്ടറിയുന്നതുവരെ വിശ്വാസം പൂർത്തിയാവുന്നതുമല്ല. മൂന്നാമത്, അക്കാലത്തെ സ്ഥിതിയെപ്പറ്റി കാര്യംനോക്കൂ. വൃദ്ധനായ സർവാർത്ഥ സിദ്ധിയെ സിംഹാസനത്തിൽ വാഴിക്കാനായിരുന്നു അമാത്യന്റെ ശ്രമം. അതിനു നന്ദപൗത്രനുകാൾ വിദഗ്ദ്ധനായ കുമാരന്റെ പിതാവല്ലെ വലുതായ പ്രതിബന്ധം? ഇവിടെ നീതിശാസ്ത്രപണ്ഡിതന്മാരുടെ അഭിപ്രായപ്രകാരം ശത്രുമിത്രമദ്ധ്യസ്ഥരുടെ നിയമം അർത്ഥവശാലാണ്. അല്ലാതെ സാധാരണ ജനങ്ങളെപ്പോലെ അവനവനു തോന്നിയതല്ല. അതുകൊണ്ട് അന്നു രാക്ഷസൻ ഇതു ചെയ്യതു വലിയ ദോഷമായിപ്പറയാനില്ല.

‘ചൊവ്വോടു ബന്ധുവിനെ വൈരിയതാക്കുമർത്ഥം
 കൈവന്നിടാൻ നയമരാതിയെ മിത്രമാക്കും
 പൂർവ്വം കഴിഞ്ഞ കഥയോർമ്മ വരാത്തവണ്ണം
 ജീവിച്ചിരിപ്പവനു താൻ മരജന്മമേകും’

അതിനാൽ രാക്ഷസനെ ഇപ്പോൾ കുറുകാക്കുന്നതാക്കിക്കൂടാ. നന്ദരാജ്യം സ്വാധീനമാവുന്നതുവരെ ബഹുമാനിക്കയും വേണം. പിന്നീടുള്ള കഥയെപ്പറ്റി ഞാൻ ഒന്നുംതന്നെ പറയുന്നില്ല. കുമാരന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ അദ്ദേഹത്തെ അനുഗ്രഹിക്കുകയോ നിഗ്ര

ഹിടയോ ചെയ്യുകൊള്ളാം. അതിലേയ്ക്കു സ്വന്ത മനസ്സാക്ഷിതന്നെ പ്രമാണം.

ഭാഗ്യരായണന്റെ ഈ ദീഘാപന്യാസം മലയകേതുവിൽ അയാൾ ഉദ്ദേശിച്ച ഫലത്തെ ഉളവാക്കി. തല്ലാലം അയാളോടു സഹകരിച്ച പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനു രാജകുമാരൻ നിശ്ചയിച്ചു. ആ സമയം ഒരു ഭടൻ പ്രവേശിച്ചു, മന്ത്രിയുടെ പുത്ര്യം ടാതെ ഒരുത്തൻ കള്ളനെപ്പോലെ പതുങ്ങി പാളയത്തിൽനിന്നു പോകാൻ ഭാവിച്ചതായും അപനെ കാലും കയ്യും കെട്ടി കൂടാരത്തിൽ ഹാജരാക്കിയിരിക്കുന്നതായും ദീഘാക്ഷൻ ബോധിപ്പിക്കുന്നു എന്നറിയിച്ചു. ആജ്ഞാനുസരണം നീതനായ ആ ബന്ധനസ്ഥനെ ബന്ധനമോചനം വരുത്തി അവനോടു മന്ത്രി ഇങ്ങനെ ചോദ്യംചെയ്തു. 'എടോ! താൻ ആരാണ്? കള്ളനോ, ചാരനോ, അതോ വല്ലവരുടേയും ഭൃതനോ?'

ബന്ധനസ്ഥനായിരുന്നവൻ—'ഞാൻ സാക്ഷാൽ അമാത്യന്റെ ഭൃതനായ സിദ്ധാത്മകനാണ്; കായ്കൾക്കൊണ്ടു മുദ്രവാങ്ങാതെ പോയതാണ്' എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന എഴുത്തിനെ ഒളിപ്പാൻ ഭാവിച്ചു.

ഭാഗ്യ—തന്റെ കയ്യിലുള്ള എഴുത്തെന്താണ്? തന്റെ തോളിൽ ഒരു ഭ്രാന്ധാ കാണുന്നല്ലോ. അതിനുള്ളിലെന്താണുള്ളത്? ഇതിനും പുറമെ രാജശാസനം ലംഘിക്കത്തക്കവണ്ണം തനിക്കെന്താണു കായ്കൾക്കൊണ്ടു?

സിദ്ധാ—ആയ്! എഴുത്തും മാറാപ്പും ഇവിടെ സാരമുള്ളതല്ല. എനിക്കു പോകാൻ വൈകിയതിനാൽ എന്നെ വൃഥാ താമസിപ്പിക്കരുത്. ഞാൻ പോട്ടെ.

ഭാഗ്യ—ദീഘാക്ഷാ! ഇവൻ വലിയ കള്ളൻ. ആ എഴുത്തു വാങ്ങിക്കൂ. മയ്യാദകൊണ്ടു ഒന്നും നടക്കയില്ല.

ഉടനെ ദീഘാക്ഷൻ സിദ്ധാത്മന്റെ കയ്യിൽനിന്നു എഴുത്തുവാങ്ങി മന്ത്രിയെ ഏല്പിച്ചു. രാക്ഷസന്റെ മുദ്രയോടുകൂടിയ ആ എഴുത്തു കുമാരന്റെ നിശ്യാഗമനുസരിച്ചു മുദ്രയ്ക്കു കേടുകൂടാതെ പൊളിച്ചു ഭാഗ്യരായണൻ കുമാരനെ ഏല്പിച്ചു. അദ്ദേഹം അതു തുറന്നു ഇങ്ങനെ വായിച്ചു.

ശ്രീ.

‘ഇന്നയാൾ ഇന്നയാളെ അറിയിക്കുന്നത്. സത്യവാനായ അങ്ങ നമ്മുടെ എത്രവാദിയെ അകത്തി സത്യവാദിത്വം കാണിച്ചു. എന്നാലിനി മുഖവതന്നെ സന്ധിപറഞ്ഞു വെച്ചിട്ടുള്ളവരും നമ്മുടെ ഇഷ്ടന്മാരുമായ ഇവർക്കു മുൻ പറഞ്ഞു വെച്ചിട്ടുള്ള സന്ധിയുടെ ഇനമായ വസ്തു കൊടുത്ത് ഉത്സാഹപ്പെടുത്തി, സത്യവാനായ അങ്ങ പ്രീതിയുണ്ടാക്കണം. ഇങ്ങനെ ഒരു നഗ്രഹം ചെയ്യാൽ ഇവരും സ്വന്തം ആശ്രയത്തെ നശിപ്പിച്ചിട്ടുതന്നെയും സ്വാമിയെ ആരാധിക്കും. ഇവരിൽ ചിലർ ശത്രുവിന്റെ ഭണ്ഡാരം, ആന ഇവയും, ചിലർ നാടിനേയും ഇച്ഛിക്കുന്നു എന്നുള്ളതു സത്യവാനായ അങ്ങ മറന്നിട്ടില്ലെങ്കിലും കനകൂടി കാർമ്മപ്പെടുത്തുന്നു. ശ്രീമാനായ അങ്ങ് അയച്ച ആഭരണം മൂന്നും ഇവിടെ കിട്ടി. ഞാനും എഴുത്തോടുകൂടി ഒരു സാധനമെച്ചിരിക്കുന്നു. ശേഷം വിവരം വിശ്വസ്തനായ സിദ്ധാർത്ഥൻ പറയും.’

മല—ഇങ്ങനെയാണെഴുത്ത്. ഇനി അയാളോടു ചോദിക്കാം.

ഭാഗ്യ—എടൊ ഈ എഴുത്താരുടെതാണ്?

സിദ്ധാ—എനിക്കറിവില്ല.

ഭാഗ്യ—എടൊ കള്ളാ! നീ കൊണ്ടുപോകുന്ന എഴുത്ത് ആരുടേതാണെന്നു നിനക്കറിവില്ല, അല്ലെ? ഇരിക്കട്ടെ; അറിവുണ്ടാകും. അടയാളവാക്കെന്താണ്? കേൾക്കട്ടെ.

സിദ്ധാ—എന്നെ പ്രഹരിച്ചതുകൊണ്ട് എന്താ പറയേണ്ടതെന്നു രൂപമില്ല.

ഭാഗ്യ—ദീപ്താക്ഷാ! ഈ കള്ളനെക്കൊണ്ടു പരമാർത്ഥമെല്ലാം പറയിക്കൂ. വരട്ടെ. ആദ്യംതന്നെ ആ ഭാണ്ഡത്തിലെന്താണെന്നു പരിശോധിക്കൂ.

സിദ്ധാർത്ഥന്റെ പക്കൽനിന്നു ഭാണ്ഡം പിടിച്ചുപറിച്ചു ശിക്ഷണത്തിനു ദീപ്താക്ഷനു വലിയ ബുദ്ധിമുട്ടൊന്നും വേണ്ടിവന്നില്ല. അതിനകത്തു രാക്ഷസന്റെ മുദ്ര വെച്ചിട്ടുള്ള ഒരു പെട്ടിയുണ്ടായിരുന്നത്. കുമാരന്റെ ആജ്ഞാനുസരണം മന്ത്രി

മുദ്രയ്ക്കു കേടുകൂടാതെ അതു തുറന്നപ്പോൾ അതിനകത്തു ഒരാളേ രണം വെച്ചിരിക്കുന്നതായിക്കണ്ടു.

മല—(ആരോണം എടുത്തു നോക്കിക്കൊണ്ടു്) ഈ പൊന്മണി മാല ഞാൻ ധരിച്ചിരുന്നതും കരവസരത്തിൽ രാക്ഷസന്മാരും സമ്മാനിച്ചിട്ടുള്ളതുമാണു്. അതിനാൽ ഈ എഴുത്തു ചന്ദ്രഗുപ്തനുള്ളതല്ലയോ എന്നു ശങ്കിക്കുന്നു.

ഭാഗ—ശങ്കിച്ചിട്ടു കായ്മില്ല. ഇപ്പോൾ തീച്ചയാക്കിക്കളയാം. ദീപ്താക്ഷ! ഇതിന്റെ സത്യാവസ്ഥ അവനെക്കൊണ്ടു പറയിക്കൂ.

മന്ത്രിയാൽ സഗൌരവം ആജ്ഞാപിതനായ ദീപ്താക്ഷന്റെ ദീപ്തബാഹുക്കളുടേയും ആയുധങ്ങളുടേയും രൂപി നല്ലതിനാലും അനുഭവിച്ചപ്പോൾ രക്തം കുറയ്ക്കുവാനുദ്ദേശത്തിൽനിന്നു ഉദാഹരിക്കയാൽ സിദ്ധാന്തംകൊണ്ടു സിദ്ധാന്തത്തിനു ശമനമുണ്ടായി. അവൻ ഉറക്കെ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. 'മഹാരാജാവേ! ദയവുണ്ടായി എന്നെ ഭണ്ഡപ്പിക്കരുതെ. എനിക്കു വേദന സഹിച്ചുകൂടാ. ഞാൻ പരമാത്മമെല്ലാം പറയാം.

മല—അവൻ പരമാത്മം പറയുന്നെങ്കിൽ ഇനി അവനെ അടിക്കരുതു്.

സിദ്ധാ—സ്വപാമീ! എന്നെ അമാത്യാരാക്ഷസൻ ഈ എഴുത്തോടു കൂടി പറയേണ്ട വാക്കും പറഞ്ഞു മഹാരാജാവു ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ അടുക്കലേക്കു അയച്ചിരിക്കുകയാണു്.

മല—എന്താണു പറയേണ്ട വാക്കു് എന്നു പറഞ്ഞതു്?

സിദ്ധാ—സ്വപാമീ! കൗഢ്യതരാജാവായ ചിത്തവക്രാവു്, മലയാളരാജാവായ സിംഹനാദൻ, കാശ്മീരാജാവു പുഷ്പരാക്ഷൻ, സിന്ധുരാജാവു സിന്ധുശേണൻ, പാരസീകരാജാവു മേലാക്ഷൻ ഇങ്ങനെ എന്റെ പ്രിയസ്നേഹിതന്മാരായ പഞ്ചരാജാക്കന്മാർ മുമ്പുതന്നെ അങ്ങയോടു യോജിച്ചിട്ടുള്ളവരാണ്. ഇവരിൽതന്നെ ആദ്യത്തെ മൂന്നുപേരും മലയകേതുവിന്റെ രാജ്യത്തേയും മറ്റവർ രണ്ടുപേരും ഭണ്ഡാരത്തേയും ആനക്കൂട്ടത്തേയും ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു മഹാരാജാവായ

അങ്ങു ചാണക്യനെ നിരാകരിച്ച് എന്റെ പ്രീതിയെ സമ്പാദിച്ചതുപോലെ മുൻ കരാറനുസരിച്ച് ഇവരുടെ കാര്യവും സാധിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.' ഇത്രയുമാണു ചന്ദ്രഗുപ്തരാജാവിനോടു പറയാൻ രാക്ഷസമാത്യൻ എന്നെ എല്ലിച്ച സന്ദേശം.

മ—ആശ്ചര്യമാശ്ചര്യം! എന്റെ ആപ്തമിത്രങ്ങളായി വെട്ടിച്ചു പോരുന്ന ചിത്രവർമ്മാദികളും രാക്ഷസൻ മുഖാന്തിരം ചന്ദ്രഗുപ്തനു വശഗന്ധാരായി ചതിപ്പാനൊരുങ്ങിയിരിക്കുന്നവരോ! ഹാ കഷ്ടം! പരമാത്മമറിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ എന്റെ കഥയെന്താകുമായിരുന്നു? സഃഖ! ഭോഗ്യരായണാ! ഇനി അമാന്തിക്കേണ്ടതില്ല. ഇതിന്റെ തീർച്ച ഇപ്പോഴുണ്ടാകണോ. ആരവിടേ അമാത്യരാക്ഷസനെ കാണാനിച്ഛിക്കുന്നു?

മലയകേതുവിന്റെ കല്പനപ്രകാരം ഒരു പ്രതിഹാരി രാക്ഷസനോടു കുമാരൻ അദ്ദേഹത്തെ കാണാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നതായറിയിച്ചു. ആ സമയത്താകട്ടെ, രാക്ഷസൻ പലമാതിരി ജോലികളിൽ വ്യാപരിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. കസ്യപുരം നാൾക്കുനാൾ അടുത്തു വരുന്നതുകൊണ്ടും ചാണക്യന്റെ ചാരന്മാർ എല്ലായിടത്തും എപ്പോഴും സഞ്ചരിക്കുമെന്നു നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നതിനാലും തന്റെ സൈന്യത്തിൽ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ സൈന്യവും കലർന്നിട്ടുണ്ടെന്നു ശങ്ക തോന്നിയതിനാലും മഗധന്മാർ, ഗാന്ധാരന്മാർ മുതലായവരോടു പ്രത്യേകം കുമാരനെ നോക്കിക്കൊള്ളുന്നതിനും ഇന്നയിന്ന സൈന്യഭാഗമാണു മുന്പു, പിമ്പു, മദ്ധ്യം ഈ ഭാഗങ്ങളിൽ ചേർന്നു നടക്കേണ്ടതെന്നുള്ളതിനും വേണ്ട ചട്ടംകെട്ടുകൾ അഗാധബുദ്ധിയായ അദ്ദേഹം വേണ്ടവണ്ണം ചെയ്തു അതിന്റെ മേൽനോട്ടം മുറയ്ക്കു നടത്തി വന്നിരുന്നു. അപ്പോഴാണു രാജശാസനം വന്നുചേർന്നത്. കുമാരൻ തനിക്കുണിയുവാൻ ആഭരണം തന്നിരുന്നതിനാൽ താൻ അനലംകൃതനായി കുമാരനെ കാണുന്നതായാൽ അദ്ദേഹത്തിനു രസിക്കാതെ വന്നേയ്ക്കുമെന്നു ശങ്കിച്ച് അമാത്യൻ ശങ്കടഭാസനോടു താൻ വിലയ്ക്കു വാങ്ങിച്ചിരുന്ന ആഭരണങ്ങളും വാങ്ങി അങ്ങിങ്ങുകൊ

പുന

ചാണക്യൻ

ണ്ടു താമസിയാതെ കുമാരൻ ഇരിക്കുന്ന സ്ഥലത്തേയ്ക്കു പോയി
അവിടെ യാതൊരു വിശേഷവിധിയുമില്ലാത്തതുപോലെ,

‘കാലിൻ തുമ്പത്തു തൻ കണ്ണുകൾ ദൃഢതരമായ്-

ചേർത്തുടൻ ശൂന്യഭാവ-

ത്താലെ ചെററായതികൽക്കലരമൊരു വിശേഷം

ധരിക്കാത്തവണ്ണം

ചേലരേററം വധിപ്പാൻ പടിയുടയൊരു കാ-

യ്ക്കുടൻ തൻ ഗൗരവത്താൽ

ചാലേ താണെന്നു തോന്നുന്നൊരു മുഖമതുകൈ

കൊണ്ടുടൻ താങ്ങി?

ഇരിക്കുന്ന കുമാരന്റെ മുഖിൽ പ്രവേശിച്ചു അമാത്യൻ ‘ജയ’
ശബ്ദംകൊണ്ടു അദ്ദേഹത്തെ അനുഭവമോദിച്ചു. അന്യോന്യം അ
ഭിവാദ്യവും കഴിച്ച് എല്ലാവരും ആസന്നസ്ഥരായ ശേഷം കുമാ
രൻ അമാത്യനോടു ‘ആയ്! കുറെ ദിവസമായി ആയ്നെ കാ
ണാത്തതുകൊണ്ടു വ്യസനിക്കുന്നു’ എന്നു പറഞ്ഞു.

രാജസൻ—യാത്രയ്ക്കു വേണ്ടുന്ന ഒരുക്കങ്ങളും എപ്പോഴും ചെ
യ്ക്കു എന്ന ജോലിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കയാലാണു കുമാരന്റെ
ഈ പരിഭവം കേൾക്കേണ്ടിവന്നതു്.

മല—വളരെ സന്തോഷം. എന്തൊക്കെയാണു ഉടുകെട്ടിയ
തെന്നു കേൾക്കാമോ!

രാ—തുളുക്കും സൈന്യത്തോടൻ പിമ്പിഹ വസമഗധോ-
വ്വീശർ മുഖിട്ടിറങ്ങി-

കൊള്ളേണം മദ്ധ്യഭാഗേ യവനപതികളൊ-

ന്നിച്ച ഗാന്ധാരർ താനും

വെള്ളക്കാരൊത്തു പിന്നിൽശ്ശകന്ദപതികളും

വീരരും ശിഷ്ടരായി-

ടുള്ളാക്കുലുകർ തൊടുള്ളരചർ പഥികമാ-

രന്റെ ചുററും ചുഴന്നും?

ഇങ്ങനെയാണു് എപ്പോഴും ചെയ്തിരിക്കുന്നതു്.

മല— (വിചാരം) ഇവർ എല്ലാവരും കൂടി തരം നോക്കി എഴുന്ന കൊന്നുകളയുന്നതിനും എപ്പോഴും ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ ശത്രുപക്ഷപാതികളേത്തന്നെ ചുറ്റും നിറുത്തിയിരിക്കുന്നതു മറ്റൊന്നിനാണ്? (പ്രകാശം) ഇഴയിട കസ്യമപുരത്തിൽ പോയി വരുന്നവരായിട്ടാരുമില്ലേ? അവ ടുത്തെ വർത്തമാനമെന്താണെന്നറിഞ്ഞില്ലല്ലോ.

രാ—കുമാര! ഇപ്പോൾ കസ്യമപുരത്തിൽ പ്രവേശിപ്പാൻ എളുപ്പമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. എന്നുതന്നെയല്ല, അതിനത്ര ആവശ്യമില്ല. എന്താനും ദിവസത്തിനകം നാം തന്നെ കസ്യമപുരത്തെ വളയമല്ലോ.

മല— (ആത്മഗതം) ആവശ്യമില്ല എന്നുള്ളതു മനസ്സിലായി. (പ്രകാശം) എന്നാൽ ഇയ്യൊളെ എഴുത്തുകൊടുത്തു അങ്ങാട്ടയയ്ക്കുന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യമെന്താണ്?

രാ—ഞാൻ ആരെയും എഴുത്തും കൊടുത്തയച്ചിട്ടില്ല. അട! ഇതു സിദ്ധാർത്ഥകനല്ലേ? എടൊ! എന്താണിതു?

സിദ്ധാ—അമാത്യൻ പ്രസാദിക്കണേ. അടികൊണ്ടു പൊറുതിയില്ലാതായപ്പോൾ അവിടുത്തെ ഗ്രൂഡവർത്തമാനം ഒതുക്കാൻ ഞാൻ ശക്തനായില്ല. 'താന്തന്റെ ജീവനോളം വലുതല്ലാനും.'

രാ— എടൊ! എന്തു ഗ്രൂഡവർത്തമാനമാണ്? മനസ്സിലായില്ലല്ലോ.

സി—അയ്യോ! ഞാനതെങ്ങനെ പറയുന്നു? അടിയുടെ വേദന കൊണ്ടു ഒരിക്കൽ പറഞ്ഞുപോയി.

മല—സഖേ ഭാഗ്യരായണ! സ്വാമിയുടെ മുഖിൽ ലജ്ജകൊണ്ടും ഭയംകൊണ്ടും ഇവൻ പരമാർത്ഥം പറയാൻ മടിക്കുന്നു. അതിനാൽ അങ്ങുതന്നെ അമാത്യന്റെ സംശയനിവൃത്തി വരുത്തിക്കളയൂ.

ഭാഗ്യ—അധികമൊന്നുമില്ല. 'അമാത്യൻ ഇവന്റെ പക്കൽ ചന്ദ്രഗുപ്തനൊരഴുത്തും കൊടുത്തു പറയേണ്ട വാക്കും പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുകയാണ്' എന്നിവൻ പറയുന്നു. അത്രതന്നെ.

രാ—എടൊ! സിദ്ധാത്മകാ! ഇതു സത്യംതന്നെയൊ?
 സി—സ്വാമി! പ്രസാദിക്കുണം. അടികൊണ്ടു സഹിക്കാഞ്ഞിട്ടു
 ഞാൻ എല്ലാം സമ്മതിച്ചുപോയി.

രാ—ഇതു ശുദ്ധമേ കളവാണു് ദേഹത്തിൽ വേദനയല്ലിച്ചാൽ
 ആരുകൊണ്ടും എന്തും പറയിക്കാൻ പ്രയാസമുണ്ടോ?

മല—ഭാഗ്യരായണാ! എഴുത്തുതന്നെ അമാത്യനു കാണിച്ചുകൊ
 ടുള്ളു. സംശയം തീരട്ടെ. അടയാളവാക്കു സ്വന്ത ഭൃത്യനായ
 ഇവൻ തന്നെ പറയും.

രാ—(എഴുത്തു വാങ്ങിനോക്കിയിട്ടു്) ഇതു ചെറു കൃത്രിമമാണു്.
 ശത്രുവിന്റെ പ്രയോഗമായിരിക്കണം.

മല (ആഭരണം കാണിച്ചിട്ടു്) എഴുത്തോടുകൂടി ഒരു സാധനമ
 യജ്ഞനു എന്നു കാണുന്നില്ലേ? അതിതാ. ഇതും ശത്രുവി
 ന്റെ പ്രയോഗമാണല്ലേ?

രാ—കുമാരാ! ഇതു ഞാൻ കൊടുത്തയച്ചതല്ല. ഒരു സന്തോഷാ
 വസരത്തിൽ സിദ്ധാത്മകനു സമ്മാനം കൊടുത്തതാണു്.

ഭാഗ്യ—അമാത്യാ! ഈ മാതിരി വിശേഷപ്പെട്ടതും കുമാരൻ ത
 ന്റെ ദേഹത്തിൽ അണിഞ്ഞിരുന്നതും ആയ ആഭരണം സ
 ന്തോഷസൂചകമായി അങ്ങയുടെ ദേഹത്തിൽ അണിയുന്നതി
 നായി തന്നതു് അങ്ങു സിദ്ധാത്മകനു സമ്മാനിച്ചു എന്നു പ
 റയുന്നതുതന്നെ ചേരുന്നില്ല. അതിരിക്കട്ടെ. അടയാളവാ
 ക്കും ഇവനു സമ്മാനിച്ചതായിരിക്കുമോ?

രാ—എഴുത്തുതന്നെ എന്തൊരല്ലാരിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് അട
 യാളവാക്കുകൊണ്ടെന്നു പ്രയോജനം? അതു് എന്തുതന്നെ?

മല—എന്നാൽ ഈ മുദ്ര ആരുടതാണു്.

രാ—കുമാരാ! കള്ളു എഴുത്തുണ്ടാക്കുന്നവനു കള്ളുമുദ്ര അശക്യ
 മല്ല.

ഭാഗ്യ അമാത്യന്റെ അഭിപ്രായം ശരിയായിരിക്കണം. (സി
 ധാത്മകനോടു്) എടൊ! ഈ എഴുത്തഴുതിയതാരാണു്?

സിദ്ധാത്മകൻ രാക്ഷസന്റെ മുഖത്തു നോക്കിയതല്ലാതെ
 ഉത്തരമൊന്നും പറഞ്ഞില്ല.

ഭാഗ്യം — പ്രഹരദികഷായം കരേക്കൂടി സേവിക്കുമ്പോൾ ഈ സുഖക്കേടു ശമിക്കും.

സി — (വിറച്ചുകൊണ്ട്) സ്വാമി! ശകടദാസനാണെഴുതിയത്.

രാ — ശകടനാണ് എഴുതിയതെങ്കിൽ ഞാൻതന്നെ എഴുതിയത്.

മല — എന്നാൽ ശകടദാസനേയും വരുത്തുകതന്നെ.

കല്പന മുഴുവനാകുമ്പോൾ പ്രതിഹാരി യാത്രയായി. എന്നാൽ അയാൾ പോകുമ്പോൾ ഭാഗ്യരായണനാൽ നിവാരണമായി. ഇങ്ങനെ ചെയ്ത പെട്ടെന്നൊരു വിചാരം മന്ത്രിയെ ബാധിച്ചുകൊണ്ടായിരുന്നു. ചാണക്യചാരനാണ് സിദ്ധാന്തമെന്നു ഭാഗ്യരായണൻ ഉൾപ്പെടുത്തി. ചാണക്യചാരന്മാർ പരമാർത്ഥമായിത്തന്നെ നിശ്ചയം വരാതെയും ഒരുകാര്യം പറയുന്നതല്ലായ്യാൽ ശകടദാസന്റെ കൈയക്ഷമാണ് എഴുതുന്നതല്ലെന്നു തർക്കിച്ചു. എങ്കിലും ശകടദാസനെ രാജസന്നിധിയിൽ വരുത്തി ചോദ്യം ചെയ്തെന്നു വന്നാൽ എഴുത്തിന്റെ കൃത്രിമനിർമ്മിതി പക്ഷേ തെളിഞ്ഞേക്കാവുന്നതല്ലെന്നു മുണ്ടു. അപ്പോൾ മുൻകഥകളെപ്പറ്റിയും എഴുത്തിനെക്കുറിച്ചു തന്നെയും കമാരൻ ചോദ്യം തുടങ്ങും. എന്നുമാത്രമല്ല, അങ്ങനെയൊക്കുമ്പോൾ താൻ പണി ചെയ്തവരുന്ന എഴുതിലമാടത്തിന്റെ അസ്ഥിവാദം കൂടി മറിഞ്ഞുപോകുമോ എന്നും സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഈ വിചാരങ്ങൾ മിന്നലിന്റെ ഗതി വേഗത്തിൽ ഭാഗ്യരായണമന്ത്രിയുടെ ഹൃദയത്തിൽക്കൂടി കടന്നുപോയതുകൊണ്ടാണ് അയാൾ പ്രതിഹാരിയെ തടഞ്ഞത്. എന്നിട്ടിങ്ങനെ അറിയിച്ചു. കേമരാ! ശകടദാസൻ തന്റെ സ്വാമിയായ അമാത്യന്റെ മുഖിൽനിന്ന് അദ്ദേഹത്തിനത്യന്തം ദോഷകരമായ ഈ ലേഖനം താണെഴുതിയതാണെന്ന് ഒരിക്കലും സമ്മതിക്കയില്ല. അതിനു ലജ്ജാദിവികാരങ്ങൾ ഒരിക്കലും അയാളെ അനുവദിക്കുകയില്ല. അതിനാൽ ശകടദാസന്റെ കയ്യക്ഷരത്തിലുള്ളതെന്നു നമുക്കെല്ലാവർക്കുമറിയാവുന്ന പല എഴുത്തു

കുറുപ്പിട്ടുവെച്ചിട്ടുള്ളതിൽ ഒന്നു കൊണ്ടുവന്നു് ഒത്തുനോക്കിയാൽ സംശയനിവൃത്തി വരുമല്ലോ.

മല_ ശരിതന്നെ. എന്നാൽ അങ്ങുതന്നെ അതിൽ കണ്ടുടുത്തു കൊണ്ടുവത്രു.

ഭാഗ്യരായണൻ അതിൻപ്രകാരം ചെന്നു് ഒരഴുത്തു് എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു. കൂട്ടിച്ചേർത്തു നോക്കിയതിൽ അക്ഷരങ്ങൾക്കു ലവലേശം ഭേദമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ വിശ്വാസം വരുത്തുന്നതിനായി അതു രാക്ഷസന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. തനിക്കു നിത്യപരിചിതമായ ശകടന്റെ കൈപ്പടയേക്കുറിച്ച് അമാത്യൻ ആദ്യമേതന്നെ ശകയുണ്ടായിരുന്നില്ല. രണ്ടാമത്തെ എഴുത്തുകൂടി കണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം പരിഭ്രമംകൊണ്ടു് ഇതികർത്തവ്യതാമൂഢനായി നിന്നുപോയി. അമാത്യരാക്ഷസന്റെ ഈ പരിഭ്രമാവസ്ഥ കണ്ടു രാജകുമാരൻ വിസ്മിതനായെങ്കിലും ആ അവസരത്തിൽ തന്നെ തന്റെ പിതാവണിഞ്ഞിരുന്നതായി തനിക്കു നല്ലവണ്ണം അറിയാമായിരുന്ന ചില ആഭരണങ്ങൾ അമാത്യൻ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്നതായി കണ്ടിട്ടു് അദ്ദേഹം അമാത്യനേക്കാൾ പരിഭ്രമിച്ചു. വെട്ടുണ്ടായ സ്പോരും ശമിച്ചശേഷം കുമാരൻ തന്റെ പിതാവിന്റെ ആഭരണങ്ങൾ അമാത്യൻ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്നതെങ്ങനെയെന്നു ചോദ്യം തുടങ്ങി. എന്നാൽ അമാത്യൻ ഈ ചോദ്യം കേട്ടതേയില്ല. തനിക്കേറവും വിശ്വസനായി ഇതേവരെ വർത്തിച്ചിരുന്ന ശകടൻ തന്നെ ചരിക്കുന്നതിനാരംഭിച്ചാൽ ഇനി ആരേയാണു വിശ്വസിക്കാവുന്നതെന്നു രാക്ഷസനു രൂപമില്ലായിരുന്നു. പക്ഷേ, ശകടൻ സിദ്ധാർത്ഥന്റെ മിത്രമാണു്. അയാളുടെ കയ്യിൽ മുദ്രയും ഇരിപ്പുണ്ടു്. ഒരിക്കലും മാറിപ്പോകാത്ത അവന്റെ ള്കൈയക്ഷരവും എഴുത്തിൽ വ്യക്തമാകുന്നുണ്ടു്. അതിനാൽ സിദ്ധാർത്ഥനും ശകടദാസനും ഒരുമിച്ചു ശത്രുപക്ഷത്തിൽ ചേർന്നു തന്നെച്ചരിക്കാനായി ഇങ്ങനെ ചെയ്യുതായിരിക്കണം. ഈ വിധമായ വിചാരപരമ്പരകളിൽ ലയിച്ചിരുന്നതിനാലാണു കുമാരന്റെ ചോദ്യം രാക്ഷസൻ കേൾക്കാതിരുന്നതു്. ഉത്ത

രമോന്നമുണ്ടാകാഞ്ഞതിനാൽ കുമാരന്റെ സംശയം ഒന്നുകൂടി ദൃഢീഭവിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. എങ്കിലും വീണ്ടും ഉറക്കെ ചോദിച്ചപ്പോൾ മന്ത്രി തെളിയിക്കുന്നതിനായി കുമാരന്റെ മുഖത്തുനോക്കി. അപ്പോഴാണ് കാര്യം മനസ്സിലായത്.

രാ—കുമാരാ! ഈ ആഭരണങ്ങൾ ഞാൻ സഞ്ചാരികളായ ചില കച്ചവടക്കാരോടു വിലയ്ക്കു വാങ്ങിയതാണ്.

മല— (ആഭരണങ്ങൾ പ്രതിഹാരിയെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ട്) എടൊ! താൻ ഈ ആഭരണങ്ങൾ അറിയുമോ?

പ്രതിഹാരി—കുമാരാ! ഇതു ഞാനെങ്ങനെ അറിയാതിരിക്കും? ഇതു സുഗൃഹീത നാമാവായ പദ്മതേശ്വര മഹാരാജാവു സ്നേഹപൂർവ്വം സഭാ ധരിക്കാൻ ഉണ്ടായിരുന്ന വിശിഷ്ടാഭരണങ്ങളാണ്.

മല—(കണ്ണുനീർ തുടച്ചിട്ട്) അയ്യോ! പിതാവേ! ആങ്ങ് അതിസ്നേഹത്തോടുകൂടി തിരുമയ്യിൽ അലങ്കരിച്ചിരുന്നതാണല്ലോ ഈ ആഭരണങ്ങൾ. അതിപ്പോൾ എന്തെല്ലാം സ്വാമിദ്രോഹികൾ അപഹരിച്ചിരിക്കുന്നു?

രാ—ഹാ കഷ്ടം! എന്നാൽ ആ കച്ചവടക്കാരെ ചാണക്യനാണ് സഞ്ചാരികളാക്കി അയച്ചത്.

മല—ആയ്! എന്റെ അച്ഛൻ അണിഞ്ഞിരുന്നവയും ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ കയ്യിൽ അകപ്പെട്ടവയുമായ ആഭരണങ്ങൾ കച്ചവടക്കാരോടു വാങ്ങിയവയാണെന്നുള്ള വാദം യുക്തിയുക്തമായിരിക്കുന്നു. കണ്വേരതുല്യനായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ആഭരണം വിറകു വേണം പണമുണ്ടാക്കുവാൻ. അതിനേക്കാൾ ഭേദം ഈ ആഭരണാദികൾ ഇനാമായി വാങ്ങിക്കൊണ്ട് അങ്ങനെയൊന്നെ ചന്ദ്രഗുപ്തൻവിറകു എന്നു പറയുന്നതായിരിക്കും.

രാ—(വിചാരം) ആകപ്പാടെ കഥ നന്നായിരിക്കുന്നു. എന്റെ മുദ്രയുള്ള ഈ എഴുത്തു എന്റേതല്ലെന്നെങ്ങനെ പറയും? ശങ്കുദാസൻ എന്നെച്ചതിച്ചതു വിചാരിപ്പാൻ കൂടിവഹിയോ. മഹാ ധനികനായ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ആഭരണങ്ങൾ വിറകുതായി പറഞ്ഞാൽ ആർക്കാണ് വോദ്ധ്യമാവുക? അതിനാൽ

ഇവിടെ തക്ഷിക്കുന്നതിനേക്കാൾ അനുസരിക്കയാണുചിതം.
(കനും മിണ്ടാതെ നില്ക്കുന്നു.)

മല-ആയ്! ഇനി ഒന്നുകൂടി ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ.

രാ-ഞാൻ ആയ്നല്ല, അനായ്നാണ് അതിനാൽ ആയ്നാ
രാണെന്നുവെച്ചാൽ ആ ആളോടു ചോദിച്ചുകൊള്ളൂ.

മല-ശരി ക്ഷുദ്രബുദ്ധിയായിരിക്കുന്ന അങ്ങേ സ്വാമിപുത്രനാ
ണു മെഴയ്ൻ. ഞാൻ അങ്ങേയുടെ ശത്രുപുത്രനാകയാൽ എ
ന്നെക്കുറിച്ചു ദേഷ്യമുണ്ടാവാനെ തരമുള്ളൂ. ഇതൊന്നും വി
ചാരിക്കാതെ മന്ത്രിപദവും അധികാർങ്ങളും അതിനനുസര
ണമായി വേണ്ടുവോളം ധനവും തന്നു് അങ്ങേ ഞാൻ സല്ല
രിച്ചതിനു പകരം എന്നേ ചതിക്കണമെന്നുള്ള അഭിമതം
ഘദയത്തിൽ എപ്പോൾ അങ്കരിച്ചുവോ അപ്പോൾ മുതൽ
ങ്ങു് അനായ്ൻ തന്നെ.

രാക്ഷ-അതേ ഞാൻ കുമാരനെ ചതിക്കും, നിശ്ചയം. അല്ലേ
കുമാര! അങ്ങേ ശത്രുക്കളുടെ യന്ത്രത്തിരിപ്പിലകപ്പെട്ടു നഷ്ട
വിവേകനായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമെല്ലാം സംഭവി
ച്ചതു വിധിവിചാരസത്താലെന്നല്ലാതെ 'ചാണക്യ
സൂത്രം' എന്നു പറയേണ്ട ആവശ്യമില്ല. അവനവന്റെ
ഭാഗ്യദോഷത്തിനു മറുക്കളവരെ പഴിക്കുന്നതുകൊണ്ടേതു
പ്രയോജനമാണുള്ളതു്.

മല -(കണ്ണുരുട്ടിക്കൊണ്ടുണീറിട്ടു്) എന്തു്? ഇനിയും ഇതു
ദൈവവിലാസമാണു്; ദുരയുടെ വിലാസമല്ല, അല്ലേ? സത്യ
മായിട്ടുള്ളതിനെ മറച്ചാൽ മറയ്കുമാ? കാലം സത്യത്തെ വെ
ളിപ്പെടുത്തും. എന്തെന്നാൽ,

കുട്ടുറഞ്ഞപയി വിശ്വസിച്ച മമ താ-
തൻതന്നെയന്നാവിഷം
കൂട്ടിത്തീഞ്ഞാരു കന്യയാൽ കഥകഴി-
ച്ചാൻ നിന്ദനായോരു നീ
കഷ്ടം സമ്പ്രതി വമ്പഴുന്ന റിപുതൻ
മന്ത്രാധികാരം വഹി-

മുഷ്ടത്തിന്നൊരിമുഷ്ടിപാലിവനെയും
വില്ലാൻ തുടങ്ങുന്നുവോ!

രാ—(മുഖം വിളറി വിവശനായി) ഇതാണു കൂനിന്മേൽ കരുവെ
ന്നു പറയുന്നത്. കഷ്ടം കഷ്ടം! പരമവിശ്വസ്ഥനായ പദ്മ
തേശ്വരന്റെ കാൽത്തിൽ ഞാൻ നിരപരാധിയാണ്. അ
ന്യഥാ ശക്തികളേതു്.

മല—എന്നാൽ പിന്നെ അച്ഛനെ കൊന്നതാരാണ്?
രാ—അതു ദൈവത്തോടു ചോദിക്കേണ്ട ചോദ്യമാണ്.

മല—(കോപംകൊണ്ടു വിറച്ചിട്ടു) ഹേ ദൃഷ്ടാ! ക്ഷപണകൻ ജീ
വസിദ്ധിയോടല്ല, അല്ലേ?

രാ—(മുഖത്തു രക്തമയം മുഴുവൻ പോയിട്ടു്) അങ്ങനാ കഷ്ടം ജീവ
സിദ്ധിയും ചാണക്യന്റെ ഗ്രന്ഥപുരുഷനോ? ദൈവമേ! എ
ന്റെ ഹൃദയവുംകൂടി ശത്രുക്കൾ അപഹരിച്ചു കളഞ്ഞല്ലോ?

മല—(മുൻപിലത്തെ ഭാവത്തിൽത്തന്നെ) ആരവിടെ? സേനാ
ധിപൻ ശിഖരസേനനെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു വരട്ടെ.

കോപാവിഷ്ടനായ രാജകുമാരന്റെ മുഖിൽ പരിഭ്രമ
ത്തോടെ പ്രവേശിച്ച ശിഖരസേനനോടു് അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ
ആജ്ഞാപിച്ചു. 'ദൃഷ്ടനായി നിഷ്കൂനായിരിക്കുന്ന അമാത്യരാ
ക്ഷസന്റെ ഇഷ്ടന്മാരായി എഴുന്നുകൊന്നു ചന്ദ്രഗുപ്തനെ സ
ന്തോഷിപ്പിക്കാനിരിക്കുന്ന പഞ്ചരാജാക്കളിൽ എന്റെ രാജ്യ
ത്തെ കാംക്ഷിക്കുന്ന ചിത്രവർമ്മാവു, സിംഹനാദൻ, പുഷ്പരാക്ഷൻ
ഇവരെ അഗാധമായ കുഴി കുഴിച്ചു് അതിലിട്ടു മുട്ടുകയും, സി
ന്ധുഷേണൻ, മേഘാക്ഷൻ ഇവർ എന്റെ ആനപ്പടയെ കൊ
തിക്കുന്നതിനാൽ അവരെ ആനയെക്കൊണ്ടു കത്തിക്കൊല്ലിക്കു
യും വേണം. ഇപ്പോൾത്തന്നെ നടത്തണം. താമസിക്കണ്ട.
പൊയ്ക്കോളൂ.' ശിഖരസേനൻ പോയശേഷം മലയകേതു തിരി
ഞ്ഞു രാക്ഷസനെ നോക്കി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു. 'രാക്ഷസാ!
ഞാൻ വിശ്വസിച്ചവരെ ചതിക്കുന്ന രാക്ഷസനല്ല മലയകേതു
വാണ്. അതുകൊണ്ടു പൊയ്ക്കോളൂ! സർവ്വപ്രകാരണയും ചന്ദ്ര

ഗുപ്തനെത്തന്നെ ആശ്രയിച്ചോളൂ. പക്ഷെ ഒരു കാര്യം കാർമ്മ
വെക്കണം.

കൌടില്യനും മൌര്യനുമായുടൻ നി-
ന്നോടൊത്തു നേരിട്ടു വരുന്നതാകിൽ
ചോടെ പരിപ്പാൻ മതി ഞാൻ ത്രിവക്ത്ര-
മോടിക്കുവാൻ ദുർന്യമെന്നപോലെ.

ദീപ്താക്ഷ! ചതിയനായിരിക്കുന്ന ഇയ്യൊളെ തൽക്ഷണം
അലങ്കാരങ്ങളും പഠിച്ചു പാളയത്തിനു വെളിയിൽ തള്ളിക്കളയൂ.
സഖേ ഭോഗ്യരായണാ! ഇനി താമസിക്കണ്ട. സൈന്യങ്ങൾ
വേഗം നടക്കൊള്ളട്ടെ. പെട്ടെന്നു കുസുമപുരം വളയണം. ഓ
രോരുത്തരുടെ സാമർത്ഥ്യം അപ്പോളറിയാറാകും.

കുപിതനായ കുമാരന്റെ ഭീഷണാജ്ഞയനുസരിച്ചു രാക്ഷ
സാമാത്യനെ ഭൃത്യജനങ്ങൾകൂടി അലങ്കാരാദികൾ പഠിച്ചു പാള
യത്തിനു വെളിയിലാക്കി. സൈന്യങ്ങൾ ഉടനെ തിരികെയും
ചെയ്തു. അനന്തരം ഏക ഖൾഗമാത്രാവലംബിയായ രാക്ഷ
സൻ ഇന്നസ്ഥലത്തേക്കെന്ന് ഒരു നിശ്ചയവും കൂടാതെ ബോധ
രഹിതനെന്നപോലെ മുന്നോട്ടു പാഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിനു പ്ര
ജ്ഞയുണ്ടായപ്പോൾ ഈ വിചാരങ്ങൾ ഉള്ളിലുദിച്ചു. 'ഹാ ക
ഷ്ടം എന്റെ പ്രാണസ്നേഹിതന്മാരായ ചിത്രവർമാദികൾ ഞാ
ന്റേലും ഹതരായി. ഹതഭാഗ്യനായ ഞാൻ ഇതേവരെ ജീവിച്ചിര
ുന്നത് എന്റെ ബന്ധുക്കളെ കൊല്ലാനായിട്ടാണ്; ശത്രുക്കളെ
യല്ല. അപ്രകാരമുള്ള ഞാൻ ഇനിയെന്തിനു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നു?
ഈശ്വരാ! ഞാൻ ഇനിയെന്താണു വേണ്ടതു്? കാട്ടിൽ പോയി
തപസ്സു ചെയ്യാമെന്നുവെച്ചാൽ ഈ വൈരം അതുകൊണ്ടു
ശമിക്കുമോ? എന്റെ മിത്രങ്ങളെ അനുഗമിച്ചാലോ? ഹേ!
ശത്രുക്കൾ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ആ പക്ഷമവലംബിക്കുന്നതു
ശ്രീതപമല്ലേ? പുരുഷതപമല്ലല്ലോ. എന്നാൽ, പുരുഷോചിത
മായി യുദ്ധാകണത്തിലെത്തി കഴിവുള്ളടത്തോളം ശത്രുക്കളെ
നിഗ്രഹിച്ചിട്ടു് അവരുടെ ആയുധത്താൽ മരിച്ചാലോ? വീരതപ
മാവും; വീരസ്വർഗ്ഗവും കിട്ടും. പക്ഷെ, 'രാക്ഷസൻ സത്യസ

സ്വന്തം' എന്നൊരപവാദവുമുണ്ടാവും. എന്നുമാത്രമല്ല, എന്തിക്കുവേണ്ടി സ്വന്തം ജീവനെ തുണവൽക്കരിക്കുന്ന പ്രിയസുഹൃത്തായ ചന്ദനദാസനെ വിചാരിച്ചാൽ അതിനും നിവൃത്തിയില്ല. എന്തായാലും നന്ദരാജ്യത്തിൽ പ്രവേശിച്ച് അധികം ആൾ ബഹുജമില്ലാത്ത സ്ഥലത്തെത്തി കഴിയുന്നതും ഗ്രന്ഥമായ വിധത്തിൽ ചന്ദനദാസന്റെ വർത്തമാനമറിയാൻ ശ്രമിക്കാം' ഈ നിശ്ചയത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹം ഒരു ദിക്കിലേക്കു യാത്രയായി. മലയകേതുവിന്റെ പാളയത്തിൽനിന്നു പിരിഞ്ഞു പോകുന്ന രാക്ഷസന്റെ പ്രയാണമറിയാനായി ഭൂരദൃഷ്ടിയായ ചാണക്യനാൽ നിർദ്ദിഷ്ടനായ ഉന്ദുകരനെ ചാരനും അമാത്യന്റെ പിന്നാലെ ഉണ്ടായിരുന്നു.

൮-ാം അദ്ധ്യായം.

മേൽപ്പട്ട സൈന്യങ്ങൾ അതുവിളിച്ചുചെന്നു ക്സുരപുരിയെ വളഞ്ഞു. ഈ സഭവരെല്ലാം ചാരന്മാർ മുഖേന അപ്പോളപ്പോൾ അറിഞ്ഞുവന്നിരുന്ന ചാണക്യൻ തക്കം നോക്കി സൈന്യങ്ങളേയും തയാറാക്കിയിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം പെട്ടെന്നു മന്ത്രിപദവും ആയുധവും സ്വീകരിച്ചു സൈന്യസമേതം വെളിയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അനന്തരം കുറച്ചുനേരത്തേക്കു യുദ്ധം അതിഭയകരമായിരുന്നു. എന്നാൽ ചാണക്യന്റെ ബലം സുരക്ഷിതവും നിശ്ചിതപ്രവർത്തകവും മലയകേതുവിന്റെ ഭാഗം അധികവും നേരെ മറിച്ചുമായിരുന്നതിനാൽ ജയം നിണ്ണയിക്കാൻ വളരെ താമസം വേണ്ടിവന്നില്ല. പഞ്ചരാജാക്കന്മാരുടെ നിഗ്രഹം ഹേതുവായി സൈന്യത്തിനു പൊതുവിൽ മലയകേതുവിനോടു അതൃപ്തി ജനിച്ചിരുന്നു. യുദ്ധാരംഭം മുതൽ ഭാഗ്യരായണൻ മൗനിയായി കാണപ്പെട്ടു. യുദ്ധവിദഗ്ദ്ധനും സുശിക്ഷിതനേതാവുമായിരുന്ന പരമോപകാരിയായ അമാത്യൻ രണാകണത്തിലുണ്ടാകാതെ അതിനാൽ ആദ്യത്തെ വലിയ യുദ്ധത്തിൽത്തന്നെ നാഥനില്ലാതിരുന്ന മേൽപ്പട്ടസൈന്യത്തിന്റെ മിക്ക ഭാഗവും ഇളകിവശായി. സൈന്യം ഇളകിയതുകണ്ടു ചാണക്യനും പ്രധാനന്മാരായ മറ്റു

ഉള്ളവരും തങ്ങളുടെ സൈന്യത്തെ ഉത്സാഹിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ശത്രുക്കളുടെ ഇടയിൽ കടന്ന് അനവധി ആളുകളെ അന്തപുരിക്കു യാത്രയാക്കി. ഈ ഭയങ്കരപ്രയോഗം കണ്ടു ശത്രുസൈന്യത്തിൽ അധികം പേരും കാടിയൊളിച്ചു. ഇതുതന്നെ തരമെന്നു വിചാരിച്ചു ശത്രുസൈന്യത്തിൽ പ്രധാനന്മാരായി നിന്നിരുന്ന ഭദ്രഭടൻ, പുരുഷഭത്തൻ മുതലായവർ സ്വസൈന്യത്തിൽ കഴിയുന്നത്ര ആളുകളെ നിർദ്ദയം നിഗ്രഹിപ്പാനാരംഭിച്ചു. ഇതുകൂടെ കണ്ടപ്പോൾ മലയകേതുവിന് എന്തെന്നില്ലാത്ത പരിഭ്രമമുണ്ടായി. ഇപ്പോളാണ് അദ്ദേഹത്തിനു സംഗതിയുടെ സ്ഥിതി എന്താണു മനസ്സിലായിത്തുടങ്ങിയതു്. അദ്ദേഹം വയറിൽ കൈവെച്ചു പരക്കെ നോക്കി തന്നെ രക്ഷിക്കുന്നതിനു സർവ്വമാജാഗ്രഹകരായിരുന്ന പഞ്ചരാജാക്കളെ നിഗ്രഹിച്ചു ഭോഷത്തവും ഇപ്പോൾ മനസ്സിലായി. പക്ഷേ, 'പാമസാം നിചയം വാൻനാഴിഞ്ഞളവു സേതുബന്ധഃനാദ്യാഗം' കൊണ്ടെത്രഫലം? പോയബുദ്ധി ആനപിടിച്ചാൽ വരുമോ? ചങ്ങാതിമാരായ പഞ്ചരാജാക്കളുടേയോ ഉൽസൃഷ്ടനായ രാക്ഷസനേയോ തിരിയെ കിട്ടുന്നതിനായി ലോകം മുഴുവൻ തന്നെ വേണമെങ്കിലും കൊടുത്തുകൂലവാൻ കുമാരൻ സന്നദ്ധനായിരുന്നെങ്കിലും അതുകൊണ്ടുള്ള പ്രഘോഷനം പശ്ചാത്താപം മാത്രമായിരുന്നു. ആ അല്പസമയംകൊണ്ടു പർവ്വത രചാകുമാരനിൽ ഉൽഭൂതമായ വിവേകബുദ്ധി ലോകത്തിൽ സർവ്വസാധാരണമായി നിറഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ ഇന്നു നാം കണ്ടുവരുന്ന ലോകഗതി എത്ര വ്യത്യസ്തമാകുമായിരുന്നു? ഈ വിവേകബുദ്ധിയും വിശേഷജ്ഞാനവും മല്ലയോ സൃഷ്ടികളിൽവെച്ചു മനുഷ്യനെ ഉൽകൃഷ്ടനാക്കിത്തീർക്കുന്നതു് ? ആ രണ്ടിനേയും റോണ്ടുപാലെ ഉപയോഗിക്കാതെ എത്രയോ ജനങ്ങൾ കേവലം മൃഗപ്രായമായി വർത്തിച്ച ഫലാനുഭവത്തിൽ, സാക്ഷാൽ ജഗന്നിയാത്താവായി, സച്ചിദാനന്ദസ്വരൂപനായി, അദ്ദേഹക്ഷസ്ത്രായിരിക്കുന്ന സർവ്വേശ്വരനെ പൂജാപവാദം ചെയ്യുന്നു? ഇങ്ങനെ വരുന്നതു ചിലപ്പോൾ ഉപദ്രവ്യാക്കളുടെ അഭാവം കൊണ്ടാവാം. എന്നാൽ മലയ

കേതുവിനെ ആ ദോഷവും പറയാനില്ല. സാക്ഷാൽ സ്റ്റേഫി തനും വിശ്വസനമായ രാജസൻ അദ്ദേഹത്തെ കാമ്പ്പെടുത്തിയില്ലെ? കുമാരൻ ദുഷ്ട്രേഷകന്മാരാൽ വഞ്ചിതനായിരിക്കുന്നതും ശത്രുക്കളുടെ വലയിലകപ്പെട്ടതിനാലാണു തന്നെയും അവിശ്വസിപ്പാനിടവന്നതെന്നും ഗുണവാനായ അമാത്യൻ ഇടനെത്തുപൊട്ടിയാണു പ്രലപിച്ചതു്. പക്ഷെ, അതുകൊണ്ടു എന്തു പ്രയോജനം ?

സംഭ്രാന്തിമൂലം അസുഖിവേകനായി നിന്നിരുന്ന പദ്മരാജകുമാരനെ ഭദ്രഭടൻ മുതലായ സൈന്യാധിപന്മാർ യാതൊരു പ്രതിബന്ധവും കൂടാതെ പിടിച്ചു ബന്ധനസ്ഥനാക്കി രാജകുമാരന്റെ കരചരണാദി ബന്ധനശേഷം കാടാതെയുണ്ടായിരുന്ന സൈന്യങ്ങളെല്ലാം ചാണക്യന്റെ ആജ്ഞയ്ക്കു വംശവദരായി ആയുധംവെച്ചു കീഴടങ്ങി. ഭദ്രഭടാദികൾ ചേന്നു ജയഭേരി മുഴക്കുകയും ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ (അഥവാ ചാണക്യന്റെ) പുണ്ണജയപ്രാപ്തിയോടുകൂടി യുദ്ധം അവസാനിപ്പിക്കയും ചെയ്തു. ബലനായ മലയകേതുവിനെ സേനാനികൾ ചന്ദ്രഗുപ്തനു കാഴ്ചവെച്ചു. അനന്തരം രാജശാസനമനുസരിച്ചു കുമാരനെ മാത്രമായ സ്ഥിതിയിൽ കാരാഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിക്കയും ചെയ്തു.

അതിഭയകരമാകുമായിരുന്ന യുദ്ധത്തിന്റെ നില ഇപ്രകാരം ലഘുവാക്കിത്തീർത്ത ഭദ്രഭടൻ മുതലായവരേയും സിദ്ധാത്മകൻ തുടങ്ങിയുള്ളവരേയും ചാണക്യൻ വിസ്മരിച്ചില്ല. അവർക്കു യഥായോഗ്യം സമ്മാനങ്ങൾ സ്ഥാനമാനങ്ങൾ മുതലായവ രാജാവിനെക്കൊണ്ടു കൊടുപ്പിച്ചു. സന്തുഷ്ടരായ അവർ രാജാവിനും മന്ത്രികളും മംഗളത്തെ പ്രാർത്ഥിച്ചിട്ടു വളരുകാലമായി പിരിഞ്ഞിരിക്കുന്ന തങ്ങളുടെ ഗൃഹജനങ്ങളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതിനായി പോകയും ചെയ്തു. തല്ലാലം അത്യാവശ്യമായ കായ്ക്കങ്ങളെല്ലാം നിർവ്വഹിച്ചതിനു ശേഷം അനന്തരകരണിയത്തിൽ പ്രധാനമായ ഉന്മൂരകന്റെ വരവിനേയും പ്രതീക്ഷിച്ചു ചാണക്യൻ തന്റെ നിരാധംബരമായ ആശ്രമപടത്തെ പ്രാപിച്ചു സ്വസ്ഥനായിരുന്നു.

പാളയത്തിൽനിന്നു തിരിച്ചുവന്നു പുറത്തിറക്കപ്പെട്ടതിലുള്ള അവമാനംകൊണ്ടും തന്റെ സ്വന്തമായ ചില ഉദ്ദേശ്യസിദ്ധിക്കു പ്രതിബന്ധം നേരിട്ടതിനാലും ക്ലേശാസഹനമായി ചിന്താമൗഢ്യമായിട്ടു ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ വഴിയായുള്ള ജ്ഞാനത്തിനു വിഷയീഭൂതനല്ലാതെ ഉന്മൂലകനാൽ അനുഗതനായ രാക്ഷസൻ കസ്യമപുരത്തിൽനിന്നു വളരെ അകലെയല്ലാത്ത ജീണ്ണോദ്യാനത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. ചാരണം അടുത്തൊരിടത്തു കളിച്ചുകൂടി. അനന്തരം പഠിച്ച പാഠങ്ങളെ ഹൃദിസ്ഥമാക്കുന്നതുപോലെ ചിലപ്പോൾ ഉറക്കെയും ചിലപ്പോൾ പതുക്കെയും ഇങ്ങനെ മന്ത്രിച്ചു തുടങ്ങി. 'ഹൃദയാഗ്രന്തായ ഞാൻ ഇനി എന്താണു ചെയ്യുക? ഈ മലയകേതുവിന്റെ സ്ഥിതി കഷ്ടാൽകഷ്ടതരമത്രെ. മഹാരാജാവിനേയും പുത്രന്മാരേയും നിഗ്രഹിച്ച പരിഭവം തീർക്കുന്നതിനായി ഞാൻ അതിസാഹസം ചെയ്തു പദ്മതരാജാവിനെ ആശ്രയിച്ചു. വിധിവൈപരീത്യത്താൽ അദ്ദേഹം കാലധർമ്മംപ്രാപിച്ചു. തദനന്തരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രന്മാണല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു മലയകേതുവിനേയും സേവിച്ചു; എന്നാൽ അതു കേവലം നിഷ്പലമായിട്ടാണല്ലോ വന്നുകൂടിയത്. ഞാൻ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കെ എന്റെ സ്വാമിയുടെ പുത്രന്മാരെ കൊല്ലിച്ചു ആ നീചനോടു വീണ്ടും ഇണങ്ങത്തക്കവണ്ണം അത്ര പുരുഷത്വമില്ലാത്തവനാണു ഞാനെന്നു വിചാരിപ്പാൽ തക്ക ഭോഷത്തം അദ്ദേഹത്തിനു പിണഞ്ഞല്ലോ. ആ അവസ്ഥ വിചാരിച്ചാൽ ഇതെല്ലാം ദൈവവിരോധമാണെന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. 'ദൈവത്താലുപഹതനായവനൊരിക്കലും കൈവന്നീടുമോ ശൂഭം ഹാഹന്ത! നിരൂപിച്ചാൽ?' മാനുഷ്യർക്കുള്ള ഗുണഭോഷങ്ങളെ എല്ലാനാളും കാണുന്നതോരോകാലഭാരോ തരമല്ലോ. വൃഥാ കൌടില്യനെ പഴിച്ചിട്ടാവശ്യമില്ല. ഹാ കഷ്ടം! മുമ്പു മഹാരാജാവു നന്ദൻ നാടുവാണുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മന്ത്രിപദത്തെ അലങ്കരിച്ചിരുന്ന എന്തെന്തെന്നതിനായി കാരോ കായ്കവശാൽ അനേകം രാജാക്കന്മാർ സമയം പാർത്തു കാരത്തു കെട്ടിക്കിടക്കുക പതിവായിരുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള രാജാക്കളാലും സേവകജനങ്ങളാലും ആവൃതനായി ഞാൻ രാജഗൃഹ

ത്തിലേയ്ക്കു പോകുമ്പോൾ ഓരോ ജനങ്ങൾക്കും അവരവരുടെ ഗൃഹങ്ങളിലിരുന്നുകൊണ്ട് 'ഇതാ രാക്ഷസമാത്ര്യൻ പോകുന്നു. നോക്കുക. എന്തു ശ്രീമാൻ! എന്തു ഭാഗ്യവാൻ!' എന്നിങ്ങനെ പറയാൻമുണ്ടായിരുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള പദവികളോടുകൂടി വസിച്ചിരുന്ന ആ രാക്ഷസൻ ഇതാ ഒരു വെറും കുളളനെപ്പോലെ ജിണ്ണോദ്യാനത്തിന്റെ ഒരു മൂലയിൽ കളിച്ചിരിക്കുന്നു. 'ഇക്കാലം നിനക്കിതെന്നീശ്വരൻ നിയോഗിച്ചാലക്കാലമതുമനുഭവിക്കുന്നതേ വരൂ!' ഈ ജിണ്ണോദ്യാനംതന്നെ ഇപ്പോൾ അതിന്റെ പേരിനെ അനപത്നമാക്കിയിരിക്കുന്നു. മഹാരാജാവിനോടൊന്നിച്ച് ഇവിടെ നമ്മാലാപത്തിനായി വരുമ്പോൾ ഇതിന്റെ സ്ഥിതി എങ്ങനെ ഇരുന്നു? അഥവാ ഞാൻ ഈവിധം കഴിഞ്ഞ കാലം എന്തിനാണു പുലമ്പുന്നത്? പ്രിയസുഹൃത്തായ ചന്ദനദാസന്റെ കഥ വല്ലവരും പറഞ്ഞു കേട്ടുകിലോ എന്ന ശങ്കയോടുകൂടിയാണ് ഇവിടെ വന്നതുതന്നെ. ആദ്യെ വല്ല വിധത്തിലും അറിയാൻ വഴിയുണ്ടോ എന്നു പരീക്ഷിക്കാം.'

ചാണക്യന്റെ ചാരൻ അമാത്യരാക്ഷസന്റെ ഉള്ളിൽനിന്നു ചാടുന്ന വിചാരങ്ങൾ മിക്കവാറും മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചു. അവൻ ഉടൻതന്നെ രാജധാനിയിൽ ചെന്നു താൻ കണ്ടതും കേട്ടതുമായ വിവരം മുഴുവൻ ചാണക്യനെ അറിയിച്ചു. അനന്തരം അവൻതന്നെ വേറൊരു ശാസനം വഹിക്കുന്നതിനു നിബ്ബന്ധിതനായി. ഉടനെ ഒരു പാശവും ധരിച്ചു പുറപ്പെട്ടു ചെന്നു രാക്ഷസനിരിക്കുന്നതിനു മുൻഭാഗത്തുള്ള ഒരു വൃക്ഷത്തിൽ അദ്ദേഹം കാഞ്ചെ അദ്ദേഹത്തെക്കാണാതെ കെട്ടിത്തൂങ്ങിച്ചാകാൻ ഭാവിക്കണമെന്നും സഹതാപത്തോടു അപ്പോൾ രാക്ഷസൻ അടുത്തുചെല്ലുമെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചോദ്യത്തിന് ഇന്നിന്നപ്രകാരം മറുപടി പറയണമെന്നുമായിരുന്നു ഇയാളെ ഏല്പിച്ചുവിട്ടത്. അവൻ രാക്ഷസന്റെ മുന്നിൽച്ചെന്നു കാണാത്ത നാട്ടുത്തിൽ നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടു കെട്ടിത്തൂങ്ങുവാൻ ഭാവിച്ചു. ഭൂതദയയാൽ ആകൃഷ്ടനായ സചിവോത്തമൻ ഈ ഭയകരഭാവന കണ്ടു സായുധനായിത്തന്നെ അവന്റെ സമീപത്തു ചെന്നു

അകൃത്യം ചെയ്യാൻ തുനിയുന്നതിൽനിന്നു വിരമിക്കുവാൻ അവനോടാജ്ഞാപിച്ചു. അപ്പോൾ അവൻ 'താൻ ചെയ്യാനുള്ളേടിക്കുന്നത് ഏറ്റവും ന്യായവും ഒരുത്തമസ്നേഹിതൻ ഏറ്റവും അടുത്തതുമായ പ്രവൃത്തിയാണെന്നും ദയവുണ്ടായി തന്നെത്തടയരുതെ' എന്നും അറിയിച്ചു. ഈ വിവേദനാംശം രാക്ഷസന്റെ ജിജ്ഞാസയെ വർദ്ധിപ്പിക്കയാൽ അദ്ദേഹം അവനോടു ശോകകാരണത്തെ വ്യക്തമായി അറിയിക്കുന്നതിനാവശ്യപ്പെട്ടു. 'തുല്യദുഃഖനാരുടെ വാത്കൾ കേൾക്കുന്നേരം തെല്ലുസൗഖ്യമുണ്ടാകും ദുഃഖികൾക്കെന്നു സിദ്ധം'.

ഉന്മൂരകൻ—അങ്ങനേ! എന്റെ പ്രാണസ്നേഹിതനായ ഒരാൾക്കു സംഭവിക്കുന്ന അത്യാപത്തു കണ്ടുകൊണ്ടിരിപ്പാൻ ശേഷിയില്ലാതെ ഞാൻ മരിപ്പാൻ തുടങ്ങുകയാണ്.

രാക്ഷ—അല്ല! അപ്പോൾ താൻ വ്യസനത്തിൽ എന്റെ സബ്രഹ്മചാരിയാണല്ലോ? ആട്ടെ, തന്റെ ഈ ഉത്തമസ്നേഹത്തിന്നു പാത്രീഭൂതനാരാണ്? അദ്ദേഹത്തിന് എന്താപത്താണു സംഭവിച്ചത്?

ഉ—അയ്യോ! അതു പറയാനെന്നെ നീർബ്ബന്ധിക്കരുതേ. എനിക്കത്രേനേരം താമസിപ്പാൻ ശക്തിയില്ല. പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ഫലവുമില്ല.

രാ—തന്റെ കാരോ വാക്കും എന്റെ ജിജ്ഞാസയെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതെ ഉള്ളു. അതിനാൽ തന്റെ സുഹൃത്തിന്റെ ആപല്ലാരണവും മറ്റു സംഗതികളും നാമധേയവും എനിക്കു കേട്ടേ മതിയാവൂ.

ഉ—അവിടെക്കത്ര നിർബ്ബന്ധമാണെങ്കിൽ പറയാം. പക്ഷേ, സംഗതി കേട്ടു കഴിയുമ്പോൾ എന്റെ പ്രവൃത്തിയിൽനിന്നു എന്നെ വിലക്കരുത്.

രാ— (ആത്മഗതം) അമ്പ! മിത്രസ്നേഹത്തിന്റെ ദാർഢ്യം. ഇവൻ എന്നെ എത്രയും നിസ്സാരനാക്കുന്നു. (പ്രകാരം) അങ്ങനെയാവട്ടെ.

ഉ—ഈ പട്ടണത്തിൽ സ്വർണ്ണക്കച്ചവടക്കാരനായി ജിണ്ണദാസൻ

എന്നൊരു ചെട്ടിയുണ്ടു്. അദ്ദേഹം എന്റെ ആപ്തമിത്രമാണു്. രാ— ശരി. അദ്ദേഹം ചന്ദനദാസന്റെയും ആത്മസ്നേഹിതനാണു്. (ആത്മഗതം) ഇയ്യോൾ ചന്ദനദാസന്റെ വർത്തമാനം വല്ലതുമറിഞ്ഞിരിക്കും. അതിനാൽ എന്റെ ശ്രമം നിഷ്ഫലമല്ലെന്നു തോന്നുന്നു.

ഉ— അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ തന്റെ സർവ്വസ്വവും സാധുക്കൾക്കു ഭാനം ചെയ്തു് അഗ്നിപ്രവേശത്തിനായി നഗരത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആ അരസ്ഥ അദ്ദേഹത്തിന്നു സംഭവിച്ചതായി കേൾപ്പാൻ എനിക്കു നിവൃത്തിയില്ലായ്കയാൽ അതിനുമുമ്പിൽത്തന്നെ മരിച്ചുകളയാമെന്നു വിചാരിച്ചു് ഈ ഞാൻ ജീണ്ണോദ്യാനത്തിലേക്കു പോന്നു.

രാ— തന്റെ ആ മാന്യസ്നേഹിതൻ ഇപ്രകാരം ചെയ്യാനെന്നാണു കാരണം? ചികിത്സിച്ചാൽ ഭേദമാവാത്ത വല്ല രോഗവും പിടിപെടുവോ?

ഉ— ഇല്ല. അതുകൊണ്ടല്ല.

രാ— പിന്നെ രാജകോപംകൊണ്ടു സഹിക്കാൻപാടില്ലാതെ വന്നുവോ?

ഉ— മഹാരാജാവു ചന്ദ്രഗുപ്തനോടു സ്നേഹമില്ലാത്ത പ്രജകളാരുതെന്ന ഈ നാട്ടിലില്ല.

രാ— എന്നാൽ ക്ഷന്തവ്യമല്ലാത്ത വല്ല പാപവും ചെയ്തതിന്നു പരിഹാരമാർഗ്ഗം കാണാതെ നിരാശപ്പെടുവോയോ?

ഉ— ജിണ്ണദാസനോളം സമ്പാർഗ്ഗചാരിയായ ഒരുവൻ ഈ നഗരവാസികളിൽ വേറെ ഇല്ല.

രാ— പിന്നെന്താണു്? മാനഹാനി വരികയോ? അതോ തന്റെ സ്നേഹിതന്മാരിൽ ആക്കെങ്കിലും സംഭവിക്കുന്ന അതിദുസ്സഹമായ ദുഃഖം കാണാൻ അദ്ദേഹം അശക്തനായെന്നുണ്ടോ?

ഉ— അങ്ങനേ! വാസ്യവം പറഞ്ഞാൽ അതുതന്നെ കാരണം. ഈ നഗരത്തിൽ പുഷ്പത്തെരുവിൽ രത്നവ്യാപാരിയായി ചന്ദനദാസൻ എന്നൊരുവനുണ്ടു്.

രാ— പറഞ്ഞൊളു് കേൾക്കുന്നുണ്ടു്.

ഉ— ആ ചന്ദനദാസൻ രാജദ്രോഹകുറത്തിനായി ഇപ്പോൾ
ബന്ധനസ്ഥനാണ്. ജിഷ്ണുദാസൻ മഹാരാജാവിനോടു ത
ന്റെ ദ്രവ്യം മുഴുവൻ കൊടുക്കാമെന്നും ചന്ദനദാസനെ സ
ക്ഷയംബം വിട്ടുകൊടുക്കണമെന്നും അപേക്ഷിച്ചു.

രാ— (വിചാരം) ഹാ! മിത്രബന്ധത്തിന്റെ ശക്തി ജിഷ്ണുദാ
സാ! അങ്ങ് ഉചിതജ്ഞനാണ്. ഇങ്ങനെയുള്ളവരാണ് ബ
ന്ധുക്കളായിരിക്കേണ്ടതു്. എന്നേപ്പോലെ ഉദാസീനരും അ
ശക്തരുമല്ല. മനസ്സേ! ധൈര്യമായിരുന്നുകൊൾക. എന്തോ
രസമില്ലാത്ത കഥയാണിതു്. (പ്രകാശം) എന്നിട്ടു മെ
യ്യൻ ആ അപേക്ഷ സ്വീകരിച്ചില്ലേ?

ഉ— മറുപടിയായി മഹാരാജാവിങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു. 'ജിഷ്ണു
ദാസാ! ഞാൻ ധനാശകൊണ്ടല്ല ഇയ്യൊളെ ബന്ധനത്തിൽ
പാപ്പിച്ചതു്. രാജദ്രോഹിയായ രാക്ഷസമാത്യന്റെ കള
ത്രത്തെ ഇയ്യൊൾ വെച്ചു സൂക്ഷിക്കുന്നു. എത്ര വളരെ അപേ
ക്ഷിച്ചു ചോദിച്ചിട്ടും തരുന്നതുമില്ല. അതിനാൽ ഇയ്യൊളെ വി
ട്ടുതരണമെങ്കിൽ രാക്ഷസന്റെ ഗൃഹജനത്തെ കിട്ടണം. അ
ല്ലാത്തപക്ഷം രാജദ്രോഹിയെ സഹായിക്കുന്ന ഇവനും രാജ
ദ്രോഹിയാകയാൽ ന്യായപ്രകാരം മരണശിക്ഷ അനുഭവി
ക്കണം.' ചന്ദനദാസന്റെ സ്വഭാവത്തെപ്പറ്റി നല്ല നിശ്ച
യമുള്ള ജിഷ്ണുദാസൻ, ശ്രവണദുസ്സഹമായ ആ കല്പന
കേട്ടിട്ട് അതിന്റെ ഫലത്തേക്കുറിച്ചു നല്ലവണ്ണം ആലോചി
ച്ച് അതുകൂടി കേൾക്കുന്നതിനുമുമ്പു പ്രാണത്യാഗം ചെയ്യാൻ
ഭാവിക്കുന്നു. ആ കാരണത്താൽ തന്നെ ഞാനും.

രാ—(ആത്മഗതം) അഹോ! പരമയോഗ്യൻ! അത്മാത്മം പു
ത്രന്മാർ താതന്മാരേയും, താതന്മാർ പുത്രന്മാരേയും, മിത്രങ്ങൾ
അന്യോന്യവും ഭായ്യാഭർത്താക്കന്മാരും സ്വാമി ഭൃത്യന്മാരും ത
മ്മിൽത്തമ്മിലും കൊലചെയ്യു കളയും. ഇവിടെയാകട്ടെ,
എന്റെ അനുത്തമമിത്രത്തിനുവേണ്ടി തന്റെ സർവ്വസ്വവും
ആത്മാവുപോലും ജിഷ്ണുദാസൻ , ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. 'മി
ത്രം' എന്ന അക്ഷരപദയത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം ബ്രഹ്മാവിനു

പോലും ഉച്ചരിപ്പാൻ കഴിയുന്നതല്ല. (പ്രകാശം) ആട്ടെ. ചന്ദനദാസനെ കൊന്നുകഴിഞ്ഞില്ലല്ലോ.

ഉ—ഇല്ല. അദ്ദേഹത്തോടു വീണ്ടും വീണ്ടും നിബ്ബന്ധിച്ചും യേ റ്റപ്പടുത്തിയും അമാത്യദാസന്റെ ചോദിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു; അദ്ദേഹം കൊടുക്കുകയുമില്ല. പക്ഷേ, വളരെ താമസിയാതെ കൊന്നുകളഞ്ഞേക്കും.

രാ—ആട്ടെ, താൻ വേഗം ചെന്നു ജിജ്ഞാസനെ മരണത്തിൽ നിന്നു മോചിക്കൂ. ഞാനും ചന്ദനദാസനെ വിടുവിക്കാം.

ഉ—അങ്ങനേ! എനിക്കിതു സന്തോഷപ്രദമാണെങ്കിലും വിശ്വാസ്യമായി തോന്നുന്നില്ല. അതിനാൽ എന്തുപായംകൊണ്ടാണവിടുന്നു ചന്ദനദാസനെ വിമുക്തനാക്കുന്നതെന്നറിഞ്ഞാൽ കൊള്ളാമായിരുന്നു.

രാ—(വാളരി ഇളക്കിക്കൊണ്ടു) വ്യവസായത്തിനു ബന്ധുവായിരിക്കുന്ന ഈ കൃപാണധാരകൊണ്ടുതന്നെ നോക്കൂ.

‘മെന്തും കാർപോയ മാനത്തിനു സമരചിയായ്

സംഗരശ്രദ്ധയാലെ

പുത്തൻ രോമാഞ്ചമേന്തുംപടി മമ കരമായ്

വേളി പൂണ്ടുള്ള ഖരഗം

സതേപല്ലഷാലരാതിപ്പടയിൽ മഹിമ കാ-

ണിച്ചതല്ലെങ്കിലേററം

മിത്രസ്നേഹാർത്തനാമെന്നെയിതുടനെയയ-

ജ്ഞാനിതസ്സാഹസത്തിൽ’.

ഉ—അങ്ങനേ! ഇപ്രകാരം ചന്ദനദാസന്റെ ജീവനെ സന്ധ്യയും രക്ഷിക്കാമെന്നുറപ്പു പറഞ്ഞിട്ടും ആപൽഗതനായിരിക്കുന്ന എനിക്കു ‘അവിടുന്നു’ അമാത്യരാക്ഷസനാണെന്നു തീച്ചയാക്കുവാൻ കഴിയുന്നില്ല. അതിനാൽ എന്റെ സംശയനിവൃത്തി വരുത്തിത്തരണം.

രാ—ഭേദനാശം കണ്ടുഭവിച്ചു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നവനും ബന്ധുനാശത്തിനു കാരണദൂതനമാകയാൽ നില്പുജനും അനായുനമായ രാക്ഷസന്റെ നാമത്തെ യഥാർത്ഥമായി വഹിക്കുന്നതു ഞാൻ തന്നെയാണ്’.

ഉ—(നമസ്കരിച്ചിട്ടു) സ്വാമി! ഇപ്പോൾ എനിക്കു വിശ്വാസമായി. എന്റെ ഭാഗ്യത്താൽ അവിടുത്തെ കാണാനും സഹതിയായി.

രാജാ—(പിടിച്ചെണ്ണിപ്പിച്ചിട്ടു) വത്സ! നല്ലതു വരട്ടെ. ഇതാ രാക്ഷസൻ ചന്ദനദാസനെ വിടുവിക്കുന്നുവെന്നു ജിഷ്ണുദാസനോടു ചെന്നു പറയൂ.

ഉ—അമാത്യൻ ക്ഷമിക്കണേ. ഇവിടെ മുന്മാരികൾ ശക്തദാസനെ കൊല്ലാൻ വിധിക്കയ്യണ്ടായി. ആ കൊലനിലത്തു നിന്നു് അയാളെ ആരൊ ദേശാന്തരത്തിലേയ്ക്കു കടത്തിക്കൊണ്ടുപോയി. മഹാരാജാവു് ആരുടെ നോട്ടക്കുറവു നിമിത്തം ഇങ്ങനെ സംഭവിച്ചു എന്നും മറ്റും അന്വേഷണം നടത്തിയിട്ടു്, ഒടുവിൽ വധാധികൃതന്മാരെ ഏല്പാം കൊന്നു കളഞ്ഞു. ആ സംഭവത്തിനുശേഷം വദ്യന്മാരെ കൊലനിലത്തിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകുമ്പോൾ ആയുധപാണികളായി ആരെങ്കിലും മുന്വിൽനിന്നോ പിമ്പിൽ നിന്നോ വരുന്നതു കണ്ടാൽ ഘാതകന്മാർ തങ്ങളുടെ ജീവനെ ഭയന്നു, കൊലനിലത്തെത്തിയില്ലെങ്കിലും, വദ്യന്മാരെ ഉടനെ വധിച്ചുകളയും അതിനാൽ സ്വാമി സായുധനായി വധസ്ഥലത്തേയ്ക്കു പോകുന്നതായാൽ ചന്ദനദാസന്റെ വധത്തിനു് എടുപ്പമുണ്ടാക്കുകയാവും.

രാ—(വിചാരം) അമ്പോ! ചാണക്യന്റെ നീതിയുടെ വഴി അറിവാൻ പ്രയാസം. ശക്തദാസനെ എന്റെ അടുക്കലേക്കയച്ചതു ശത്രുക്കൾക്കു ഹിതമാണെങ്കിൽ ഘാതകന്മാരെ എന്തിനു കൊന്നു? അല്ലെങ്കിൽ ആ കള്ള എഴുത്തു് ഈ കപടങ്ങളെല്ലാം തെളിയിച്ചു് എന്നെ ഈ പതനത്തിൽ തള്ളിവിടുമായിരുന്നുവോ? ആലോചിച്ചിട്ടു് ഒരു നിശ്ചയവും വരുന്നില്ല. ഏതെങ്കിലും അതു കഴിഞ്ഞ കഥയല്ലേ. ഇപ്പോൾ വേണ്ടതുവേറെ കാൗതമാണല്ലോ! (പ്രകാശം) എടോ! തന്റെ അഭിപ്രായം ശരിയാണ്.

‘വാളിപ്പോൾ പറിടാ ഘാതകരുടെ നിധനം
 മുമ്പിലെ ചെയ്തിരിക്കെ
 കാലം നീണ്ടെ ഫലിക്കൂ നയ,മതുമിവിടെ-
 കായ്മ്മായ് തീരുകില്ല
 കോളല്ലോത്താലമാന്തം ബഹുകുറിന വിപ-
 ത്തിൽ സുഹൃത്തിന്നഹോ! ഞാൻ
 മൂലം ചാടുമ്പോ,ജെന്നാൽ മമ തന്ന പകരം
 നരകിടുന്നുണ്ടിതാ ഞാൻ.

അതിനാൽ താൻ തന്റെ കൃത്യം മുറയ്ക്കു ചെയ്തു. ഞാൻ വേഗം കൊലനിലത്തിലേയ്ക്കു ചെല്ലട്ടെ.’ അമാത്യൻ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞ് ഉന്മൂരകനെ യാത്രയാക്കിയിട്ടു വാളും ഭൂമി എറിഞ്ഞു വായു വേഗേന വധസ്ഥലത്തേയ്ക്കു പാഞ്ഞു.

കമ്പതാം അദ്ധ്യായം.

അമാത്യ രാക്ഷസനും ഉന്മൂരകനും തമ്മിൽ ഇങ്ങനെ സംഭാഷണത്തിൽ എപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ നമ്മുടെ കഥയിൽ ഒട്ടും അപ്രധാനമല്ലാത്ത ഒരു സംഭവം വേറൊരു സ്ഥലത്തു നടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അമാത്യനെ വശീകരിക്കാൻ ഉന്മൂരകനെ യാത്രയയച്ചിട്ടു ചാണക്യൻ തന്റെ പഴയ ഭൃത്യനായ സിദ്ധാത്മകനേയും അവന്റെ സുഹൃത്തായ സമൃദ്ധാത്മകനേയും വിളിച്ചു ആജ്ഞാപിച്ചു. ‘ഇനി നിങ്ങളേക്കൊണ്ടൊരു കായ്മ്മം സാധിക്കേണ്ടതുണ്ട്. നിങ്ങൾ ചണ്ഡാലവേഷം ധരിച്ചു കണ്ടറയിൽ കിടക്കുന്ന ചന്ദനദാസനെ കൊലനിലത്തു കൊണ്ടുപോയി കൊല്ലണം. എന്നാൽ രാക്ഷസാമാത്യൻ അവിടെ എത്തി ഏതെങ്കിലും പ്രതിബന്ധം തുടങ്ങുന്നതായാൽ അവനെക്കൊല്ലാനുസാഹിക്കാതെ ഉടൻതന്നെ നിങ്ങളിലൊരുവൻ ഇവിടെവന്നു വിവരമറിയിക്കണം.’ ഏവംവിധം ആജ്ഞാപിതരായ സിദ്ധാത്മക സമൃദ്ധാത്മകന്മാർ കാലവിളംബമെന്ത്യ ചണ്ഡാലവേഷ ധരിക്കളായി കാരാഗൃഹത്തിൽ കിടന്നിരുന്ന ചന്ദനദാസനെ

പുറത്താക്കി. ചണ്ഡാലന്മാരെപ്പോലെ ഭീഷണവാക്കുകളും ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ടു് അവർ അയാളുടെ അരയ്ക്കു കയറിട്ടു കയ്യിൽ ഒരു ശൂലവും കൊടുത്തു് ഇരുവരുടേയും മദ്ധ്യേ നടത്തിക്കൊണ്ടു കൊലസ്ഥലത്തേയ്ക്കു് തിരിച്ചു. ഈ ദയനീയമായ കാഴ്ച കണ്ടു് അയാളുടെ ഭായ്യയും പുത്രനും മുക്തകണ്ഠം രോദനം ചെയ്യുകൊണ്ടു് അയാളെ അനുഗമിച്ചു. പിന്നാലെ ചില ഭൃത്യരും ഉററ സ്ത്രീ ഹിതന്മാരും മൌനാവലംബികളായി നടന്നിരുന്നു. കുറേനേരം കൊണ്ടു് ഒരു വലിയ ജനസംഘം ആ കൂട്ടത്തിലുണ്ടായി. ചന്ദനദാസൻ ഉത്തമനും വിശ്വാസ്യനുമായിരുന്നതിനാൽ അയാളെ മിക്കജനങ്ങൾക്കും വലിയ കായ്മ്മമായിരുന്നു. എങ്കിലും രാജശാസനയാകയാൽ ആരും ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. ചന്ദനദാസനും മിത്രങ്ങളും ഇടയ്ക്കിടെ പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന നെടുവീപ്പുകളും ഭായ്യാപുത്രന്മാരുടെ രോദനവുമല്ലാതെ വേറെ യാതൊരു ശബ്ദവും ആ കൂട്ടത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടില്ല.

കുറേ മുമ്പോടു നടന്നതിന്റെ ശേഷം ചണ്ഡാലന്മാരിലൊരുവൻ ചന്ദനദാസനോടു 'ഹേ ചെട്ടിയാരേ! കൊലനിലമായി, അതിനാൽ ഭായ്യയേയും പുത്രനേയും പറഞ്ഞയക്കു' എന്നു പറഞ്ഞു.

രണ്ടാമൻ— ഉത്തമനായ ചന്ദനദാസച്ചെട്ടിയാരേ! അങ്ങു് എന്തിനിങ്ങനെ ദുഃഖിക്കുന്നു? തന്നത്താൻ വരുത്തിക്കൂട്ടുന്ന ആ പത്തുല്ല ഇതു്? നിവാരണമാർഗ്ഗം സ്വാധീനത്തിലുണ്ടല്ലോ. അതിനാൽ മന്ത്രിശ്രേഷ്ഠന്റെ ഭായ്യയെ മഹാരാജാവിനു കൊടുത്തിട്ടു ഭായ്യാപുത്രാദികളോടുകൂടി ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു സുഖമായി വസിക്കരുതോ?

ഈ ഗുണദോഷത്തിനു് ആ ചണ്ഡാലനെ നിന്ദാസൂചകമായ ദൃഷ്ടികളെക്കൊണ്ടു നോക്കുകയല്ലാതെ ചന്ദനദാസൻ ഉത്തരമൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. അയാൾ പിന്നീടു തന്റെ പുത്രനേയും ഭായ്യയേയും പ്രത്യേകം ആലിംഗനം ചെയ്യിട്ടു പറഞ്ഞു. 'പ്രിയതമേ! പുത്രനോടുകൂടി തിരിച്ചു പൊയ്ക്കാളു. ഈ സ്ഥലം പരിശുദ്ധയായ ഭവതിക്കു സഞ്ചാരയോഗ്യമല്ല.

ഭായ് — നാഥാ! അങ്ങ പരദേശഗമനത്തിനല്ലല്ലോ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്; പരലോക ഗമനത്തിനല്ലേ? അതിനാൽ ഇപ്പോൾ തിരിച്ചുപോകുന്നതു കലശ്ശികൾക്കു യുക്തമല്ല.

ച— എന്നാൽ ഭവതി ഇനിയെന്തു ചെയ്യാനാണു വിചാരിക്കുന്നത്.

ഭായ് — ഭന്തുപാദശുശ്രൂഷ ചെയ്യാനെന്നവിടെ വന്നാൽ സാധിക്കുമോ ആ സ്ഥലത്തേക്കു പോവാൻ തീച്ചയാക്കിയാണു ഞാൻ തിരിച്ചത്.

ച— പ്രിയേ! ഭവതിയെക്കുറിച്ച് എനിക്ക് കരേസമയത്തു ബഹുമാനസ്നേഹങ്ങളും വ്യസനവുമുണ്ടാകുന്നു. എന്നാൽ രണ്ടാമത്തെ വികാരമാണധികം. എന്നാൽ ഭവതി ഇപ്രകാരം ചെയ്യാൽ നാട്ടുനടപ്പുപോലുമറിവാൻ പ്രായമായിട്ടില്ലാത്ത ഈ കൊച്ചുകുട്ടി എന്തുചെയ്യും? അവനാരാണൊരാശ്രയം? (പുത്രനെ ചുംബിക്കുന്നു.)

ഭാ— ഇവനെ കലദേവതമാർ രക്ഷിക്കട്ടെ. നാഥാ! നാം ഈ ശ്വരവിദരാധമൊന്നും ചെയ്തിട്ടില്ലല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു നമ്മുടെ കാമനയിൽ ഈശ്വരകോപമുണ്ടാവാൻ വഴിയില്ല. ഉണ്ണീ! അവസാനമായി അച്ഛനെ നമസ്കരിക്കൂ.

പുത്രൻ— (കരഞ്ഞുകൊണ്ടു നമസ്കരിച്ചിട്ടു) അച്ഛ! അച്ഛനെ പിരിഞ്ഞു ഞാൻ പിന്നെ എന്താണു ചെയ്യേണ്ടതു്? എവിടെ പോകുന്നു?

ച— (പുത്രനെ രണ്ടുകൈകൊണ്ടുംവാരി മാറോടണച്ചുകൊണ്ടു) മകനേ! ചാണക്യനില്ലാത്ത നാട്ടിൽ ചെന്നാൽ നിനക്കു സുഖമായി ജീവിക്കാം. എല്ലാവരും ഒന്നുപോലെയാകയില്ല.

ചണ്ഡാലന്മാർ—ചെട്ടിയാരെ! ശൂലം നാട്ടിക്കഴിഞ്ഞു. വേഗമാവട്ടെ.

ഭായ് — ആയ്യാരെ! രക്ഷിക്കണെ! രക്ഷിക്കണെ!

പുത്രൻ— 'അയ്യോ അച്ഛ!' എന്നു പറഞ്ഞു വീണ്ടും കാൽ വീഴുന്നു.

ച— പ്രിയതമെ! ആരെ വിളിച്ചു നിലവിളിക്കുന്നു? ദീനാനുക

നികളായ നമ്മുടെ മഹാരാജാക്കന്മാർ സ്വർഗ്ഗരോഹണം ചെയ്യുകഴിഞ്ഞല്ലോ. എന്നു മാത്രമല്ല, മിത്രകാൽത്തിനായിട്ടല്ല ഞാൻ മരിക്കുന്നത്? അല്ലാതെ പുരുഷദോഷം കൊണ്ടല്ലല്ലോ. അതിനാൽ സൽഗതി നേടാനായി ചെയ്യുന്ന സല്ലാഹിതത്തിൽ സന്തോഷിക്കേണ്ടതിനുപകരം ദുഃഖിക്കയാണോ വേണ്ടത്.

ചണ്ഡാലൻ - എടാ! ഇവനെ പിടി. വെറുതേ നേരം കളയുന്നു. രണ്ടാമൻ - അതിപ്പോൾ കഴിച്ചേക്കാം, എന്നു പറഞ്ഞു കാടി ചെല്ലുന്നു.

ചന്ദ്രൻ - നിങ്ങൾ കുറച്ചുനേരം നില്ക്കണം. ഞാൻ എന്റെ കുട്ടിയെ കരിക്കൽക്കൂടി ആലിംഗനം ചെയ്യട്ടെ (പുത്രനെ എടുത്തു പുണർന്നിട്ടു) ഉണ്ണി! മകനെ! എന്റെ കുട്ടി കരിക്കലും ദുഃഖിക്കരുത്. എങ്ങനെ എങ്കിലും മരണമുണ്ടാകാതിരിക്കയില്ല എന്നുള്ള സ്ഥിതിക്കു, മിത്രകാൽത്തെ നിർവ്വഹിച്ചു കൊണ്ടു ഞാൻ ഇതാ മരിപ്പാൻ പോകുന്നു.

പുത്രൻ - അതു പറയാനുണ്ടോ? അതു നമ്മുടെ കുലധർമ്മമാണെന്ന് അച്ഛൻതന്നെ പല തവണ പറഞ്ഞു തന്നിട്ടുണ്ടല്ലോ.

ഈ വാദം തുടൻകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു കണ്ടു ചണ്ഡാലന്മാർ അക്ഷമന്മാരായി. ഒരുവൻ ചന്ദ്രനദാസനെ പിടിപ്പാനായി അടുത്തു ചെല്ലുന്നതു കണ്ടു ഭായ്യയും പുത്രനും അയാളെ വിടാതെ പറിക്കൂടി. ഉടനെ മറുവൻ 'പിടിയെടാ! സ്രീജനങ്ങൾക്കു മാനം വേണമെന്താണെങ്കിൽ തന്നത്താൻ മാറിക്കൊള്ളും' എന്നു പറഞ്ഞ് ആദ്യത്തെ ആളെ ധൈര്യപ്പെടുത്തി. അപ്പോഴേക്കും ധൈര്യവതിയായിരുന്ന ഭായ്യ ഉറക്കേ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. ഗുണവാനായ പുത്രനും മാതാവിനെ അനുസരിച്ചു. 'അയ്യോ! ഞങ്ങളെ ഈ വിപത്തിൽനിന്നു മോചിക്കുവാനാണുള്ളത്?' എന്നു ഊർദ്ധ്വദൃഷ്ടികളായി അവർ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. ഈ പ്രാർത്ഥനയ്ക്കു മറുപടിയായി 'ഞാനുണ്ടു പേടിക്കേണ്ട' എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു തക്ക സമയത്തു അമാത്യൻ ബലപ്പെട്ടു അവിടെ വന്നുചേർന്നു. അദ്ദേഹം എത്ര വേഗത്തിലാണ് അവിടെ

വന്നു ചേർന്നതെന്നു തുടിക്കുന്ന നെഞ്ചും അടഞ്ഞ ശ്വാസവും പ്രത്യക്ഷമാക്കി. ആ വേഗത്തിൽത്തന്നെ അദ്ദേഹം ചണ്ഡാലന്മാരെ തടുത്തു പറഞ്ഞു. ഹേ! ഹേ! ചന്ദനദാസനെ കൊല്ലേണ്ട. എന്തെന്നാൽ,

‘ഭ്രാന്തവംശഹതി ശത്രുവംശഹതി പോലെ
പണ്ടു ബത കണ്ടവൻ
മിത്ര സങ്കടമതികല്പസവമതിക-
ലെന്ന പടി നിന്നവൻ
എത്ര വൻചതികളേല്ക്കിലും വലിയ ജീവ-
നിൽ കൊതിയന്വേഷണാൻ;
മൃത്യുലോകപദമായിട്ടുണ്ടു കൊലമാല
കെട്ടുക കഴുത്തിൽ മേ’.

എന്നു സേനാപതിയോടു ചെന്നു പറയണം.

ചന്ദനദാസൻ, തന്റെ മാന്യസുഹൃത്തിനെ പ്രത്യക്ഷമായി കണ്ട സമയം അതുവരെ അയാൾ ഉരക്കൂട്ടി വെച്ചിരുന്ന ധൈര്യത്തിന്റെ അസ്ഥിവാദം ഉടഞ്ഞു ചോന്നൊഴുകുന്നതു പോലെ കണ്ണുനീർ ധാര മുറിയായ്തെ ഒഴുകിക്കൊണ്ടു ഗൽഗദാക്ഷരമായി പറഞ്ഞു. ‘ആയ്തു എന്താണിതു?’

രാ—പ്രിയമിത്രമേ! അങ്ങയുടെ ഒരു സുചരിതത്തിന്റെ ഏകദേശം ഹരായ പിടിക്കാമൊ എന്നു പരീക്ഷിക്കുകയാണു്.

ചന്ദ —ആയ്തു! ഞാനിതേവരെ സഹിച്ചു ബുദ്ധിമുട്ടുകളെല്ലാം നിഷ്പലമാക്കിത്തീർക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ആയ്തുൻ എനിക്കുനിഷ്ടമാണു ചെയ്യുന്നതു്.

രാ—സഖേ! ഈ ജീവലോകത്തിനൊക്കെ സ്വാർത്ഥം തന്നെയാണു പ്രധാനം. അതുകൊണ്ടു പരിഭവം പറഞ്ഞതു മതി. (ചണ്ഡാലന്മാരോടു്) എടോ! ആ ദുർബുദ്ധിയായ ചാണക്യ ഹതകന്മാരിങ്ങനെ പറഞ്ഞുള്ളു.

‘ദുഷ്ടനപ്രിയമതായ ദുഷ്ടകലിയിൽ
പരാർത്ഥമുടൽ കൈവിടാൻ
സജ്ജനായ ശിബി യശസ്സിനും ബഹു കനം
കുറച്ചോരു യശോധനന

സജ്ജനാഗ്രന്ഥിൻ ബുദ്ധ ചേഷ്ടിതവുമൊട്ടി-
 ടിച്ച പരിശുദ്ധന-
 പ്ലജ്ജനം തവ വിരോധിയായെന്നു വേണ്ടി-
 യപ്പരഷനേഷ ഞാൻ?.

ഒന്നാം ചണ്ഡാലൻ—എടോ ചങ്ങാതി! താൻ ഈ ചെട്ടിയാ
 റെ പിടിച്ചുകൊണ്ട് ഈ ശൂശാന്തവൃക്ഷത്തിന്റെ തണലിൽ
 കുറച്ചുനേരം നില്ക്കൂ. ഞാൻ വേഗത്തിൽ ചെന്നു അമാത്യാ
 ക്ഷസനെ പിടികിട്ടി എന്ന് ആയ്ചാണക്യനോടറിയിച്ച്
 അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്ദേശവാക്യവും പറയട്ടെ.’

ശൂശാന്തസ്ഥലത്തുനിന്ന് കാടിപ്പോയ ചണ്ഡാലവേഷധാ
 റി ചാണക്യനെ കണ്ട് ഉണ്ടായ അവസ്ഥകളെല്ലാം അറിയി
 ച്ചു. തന്റെ ശ്രമങ്ങളുടെ ഫലപരിപാകം സന്നിഹിതമായെ
 ന്നോളത് അത്യന്തം സതുഷ്ടനായ ചാണക്യൻ ഒട്ടും കാലതാ
 മസം കൂടാതെയും വിശേഷാഡംബരമൊന്നും കൂടാതെയും ചന്ദ്ര
 ഗുപ്തനോടും ഭൃത്യനോടുമൊരുമിച്ച ശൂശാന്തമിയെ പ്രാപിച്ചു.
 കത്തിക്കാളുന്ന ചെന്തിയെവനൊരു തുണിയിൽ

കെട്ടി, താനങ്ങമിങ്ങും
 തത്തിപ്പായുന്ന കുറുകയരുകളതുകൊ-
 ണ്ടാരനങ്ങാതെയൊക്കി
 മത്തേഭോട്ടാനഗന്ധോൽബുണസടഹരിയെ-
 കൂട്ടിലാരിട്ടടച്ചു
 ഹസ്തംകൊണ്ടുഗ്രന്ത്രോൽക്കടവികടകുടൽ
 കക്കരസ്തോരു പുഷ്പ.’

അപ്രകാരം നീതിനിപുണബുദ്ധിയായ ചാണക്യൻ ചന്ദ്രതുല്യ
 നായ മഹാരാജനോടൊരുമിച്ച് ആ സ്ഥലത്തേക്കു വരുന്നതു
 കണ്ടിട്ടു ചന്ദ്രനദാസന്റെ കാവലോരിരുന്ന ചണ്ഡാലൻ അ
 യോളോടായി രാക്ഷസമാത്യൻ കേൾക്കുന്നതിന് ഇങ്ങനെ
 പറഞ്ഞു. ഹേ ചെട്ടിയാരെ! തന്റെ കണക്കു തീരുകയായി.
 ഇതാ നന്ദകുലപദ്മത്തിനു പൊടിപ്പാനുള്ള വജ്രായുധമായും
 മൗയ്യകുലപ്രതിഷ്ഠയുള്ള അഷ്ടഗന്ധമായും ശോഭിക്കുന്ന ആയ്

ചാണക്യൻതന്നെ തന്റെ വിധി കല്പിക്കുന്നതിനായി മഹാ രാജാവിനോടൊന്നിച്ചു ഇങ്ങോട്ടു വരുന്നു. അതിനാൽ ധർമ്മ ദൈവങ്ങളോടു യാത്രപറഞ്ഞുകൊള്ളുകതന്നെ.

രാക്ഷ—(വിചാരം) ഈ രാക്ഷസൻ ഇതു കേൾക്കേണ്ടതായി വന്നല്ലോ. (മുൻഭാഗത്തുനോക്കിട്ടു) ഇതാ ആ ദുരാത്മാവായ—
മേര അങ്ങനെയല്ല—മഹാത്മാവായ ചാണക്യൻ കഷ്ടം!
കഷ്ടം!

‘ഉൽകൃഷ്ടരത്നനിരകൾക്കലഭ്യപാലൈ ശാസ്ത്ര-
ങ്ങൾക്കുള്ളിരിപ്പിടമതായെഴുവോരിവന്റെ
ചൊൽക്കൊണ്ട സൽഗുണമതോത്തു രസിച്ചിരുന്നി-
ല്ലുൾക്കൊണ്ട മത്സരമുള്ളതു കാരണം ഞാൻ.’

എത്രയായാലും മഹനീയങ്ങളായ സ്വഭാവവിശേഷങ്ങൾ
എന്നും ആ തരത്തിൽത്തന്നെ ഇരിക്കൂ. അതിനാൽ ഇനി
ഇദ്ദേഹത്തെ നിന്ദിപ്പാൻ പാടില്ല.

ചാണക്യൻ—(വിചാരം) ഇതാ മഹാത്മാവായിരിക്കുന്ന ആ
രാക്ഷസൻ — ഇദ്ദേഹമാവട്ടെ,

‘ചിക്ഷണരക്തമതിളച്ചതിമാത്രമാലോ-
ചിക്കേണ്ടതാം വലിയ കല്പനകൊണ്ടുപാരം
ചൊൽക്കൊണ്ടിടും വൃഷലസൈന്യവുമെന്റെ വീട്ടു-
മുൾക്കൊണ്ട ബുദ്ധിയതുമേറെ വലച്ചിരുന്നു.’

ഇപ്രകാരമാണ് ഈ രണ്ടു മഹാത്മാക്കളുടെ ആദ്യമായുള്ള അഭി
മുഖസന്ദർശനത്തിൽ അവർക്ക് അന്യോനമുണ്ടായ അഭിപ്രായം.
പല വിഷയത്തിലും യോഗ്യന്മാരും അമിതമന്ദന്മാരും ബുദ്ധി
ശാലികളുമായ മഹാനാർ ചില കായ്കാരങ്ങളാൽ അന്യോ
ന്യോ മത്സരിക്കുന്നതിനും അതു ഹേതുവായി ബുദ്ധികൊണ്ടും മറു
കാരോ പ്രയോഗങ്ങൾചെയ്തു ബലം പരീക്ഷിക്കുന്നതിനും സാധാ
രണ സംഗതിയാകാറുണ്ട്. എന്നാൽ ഏതെങ്കിലും ഒരവസ
രത്തിൽ ഇവർ തമ്മിൽ കണ്ടുമുട്ടുന്നതിനിടയായാൽ ക്ഷുദ്രമതി
കളെപ്പോലെ തമ്മിൽത്തമ്മിൽ കുററും കണ്ടുപിടിച്ചു മുപ്പ് ഉൽ
ഭൂതമായ മാത്സര്യം വലിക്കുന്നതിനു പകരം കാരോരുത്തരും

മഹാശയനായ തന്റെ പ്രതിയോഗി പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുള്ള മഹിമകളെ കാത്ത് അദ്ദേഹത്തെ ബഹുമാനിക്കുകയും അപ്രകാരം അവരുടെ സാക്ഷാൽ യോഗ്യതകളെ വെളിപ്പെടുത്തി തമ്മിൽ യോജിച്ച് പ്രവർത്തിച്ചാലുണ്ടാവുന്ന അന്യരുടെ ഗുണങ്ങളെ ആസ്വദമാക്കി വൈരത്തിനു അവസാനം വരുത്തുകയും അല്ലെങ്കിൽ അതിനു ശ്രമിക്കുകയും അപൂർവ്വമായിട്ടെങ്കിലും ചെയ്യേണ്ടതാണ്. നമ്മുടെ കഥയിലെ പ്രധാനപാത്രങ്ങളായ ചാണക്യരാക്ഷസന്മാരുടെ നന്ദർനവും എന്തെങ്കിലും ഇപ്രകാരംതന്നെ ആയിരുന്നു. എന്നാൽ നീതിനിപുണനായ ചാണക്യൻ ബുദ്ധിശക്തിയിലും മറ്റും ഒട്ടും പിന്നാക്കമല്ലാതിരുന്നെങ്കിലും പ്രായത്തിലും ലോകപരിചയത്തിലും പക്ഷേ രാക്ഷസനോളം വന്നിട്ടില്ലാത്ത ആളായിരുന്നു. അതിനാൽ രാക്ഷസൻ തന്നെക്കാൾ ഉൽകൃഷ്ടനെന്നു വിചാരിച്ചു വിനയാവനതനായിട്ടാണു ചാണക്യൻ അവസാനകാര്യം നേടുവാൻറച്ചത്.

അമാത്യനെ കണ്ടുകൂട്ടുമ്പോൾത്തന്നെ കൌടില്യൻ പെട്ടെന്നു മുങ്ങുന്നതുപോലെ പ്രകൃഷ്ടനായ അമാത്യന്മാർ! ഇതാ വിഷ്ണുഗുപ്തൻ അഭിവാദനം ചെയ്യുന്നു എന്നു പറഞ്ഞ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽ വീണു നമസ്കരിച്ചു. ഈ പ്രവൃത്തികൂടികണ്ടപ്പോൾ രാക്ഷസന്റെ ഉള്ളിൽ മത്സ്യബീജങ്ങളുടെ വല്ലശിഷ്ടവും കിടപ്പുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അതു പാടെ നാമാവശേഷമായി. മഹാനായ വിഷ്ണുഗുപ്തൻ തന്റെ പാദങ്ങളിൽ നമസ്കരിക്കത്തക്കവണ്ണം തനിക്കെന്തൊരു യോഗ്യതയാണുള്ളതു? താനോ പലമാതിരി കപടപ്രവൃത്തികൾ ചെയ്തുകഴിയുമെങ്കിൽ, യോഗ്യശിരോമണികളെന്ന് ഇപ്പോൾ ബോധപ്പെട്ട രണ്ടുപേരെ നശിപ്പിക്കുന്നതിനു ശ്രമിക്കുകയും ചെയ്യു മഹാപാപി, പ്രത്യേകിച്ച് ഇപ്പോൾ ചന്ദ്രാലസ്സർക്കൊണ്ട് അശുഭമായിട്ടുണ്ടു്. ചാണക്യനാവട്ടെ എല്ലാവിധത്തിലും യോഗ്യനെന്നു ബുദ്ധിമുട്ടാക്കിയായ താൻപോലും സംശയംവിനാ സമ്മതിക്കത്തക്ക ഒരു ഉത്തമ ബ്രാഹ്മണൻ. അങ്ങനെയിരിക്കുന്ന അദ്ദേഹം തന്റെ പാദസമ്പർക്കംകൊണ്ട് അശുഭനാകുന്നതിനു

താൻ എങ്ങനെ അനുവദിക്കും?' ഈ മാതിരി വിചാരങ്ങളായിരുന്നു രാക്ഷസന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ആ ക്ഷണനേരംകൊണ്ടുണ്ടായത്. അതിനാൽ അദ്ദേഹം പുറകോട്ടു മാറിനിന്നിട്ടു ചണ്ഡാലസ്വർഭൂഷിതനായ തന്നെ തൊടരുതെന്നു ചാണക്യനോടപേക്ഷിച്ചു. ഇപ്രകാരമാരു വാദത്തിനു ചാണക്യൻ തയ്യാറായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഉടനെ എണ്ണീറിങ്ങനെ പറഞ്ഞു. 'ഹേ അമാത്യാ! ഇവർ ചണ്ഡാലന്മാരല്ല.'

രാ— (വിചാരം) ഇതാ ഇപ്പോൾ രണ്ടു പ്രാവശ്യമായി. അധികാരഭ്രഷ്ടനായ ഈ നാമധേയം തന്നെ ലജ്ജാവഹമായിരിക്കുന്നു. എന്തുള്ളതും! ചാണക്യന്റെ നീതിയാൽ രാക്ഷസൻ നിശ്ശേഷം പരാജിതനായി എന്നു സമ്മതിച്ചു തീരൂ. (പ്രകാശം) പിന്നെ ഇവരാരാണ്?

ചാ— അങ്ങ് ഇവരെ നല്ലവണ്ണം അറിയും. ഇതാ ഇയ്യാൾ മുപ്പ് അങ്ങയുടെ ഭൃത്യനും ദണ്ഡനാധികാരിയായ രാജപുരുഷനുമായിട്ടുള്ള സിദ്ധാത്മകനാണ്. ഇവനും അങ്ങയുടെ ഭൃത്യനായ സമുദ്ധാത്മകനാണ്. അങ്ങയുടെ കായ്തന്മനായ സാധു ശക്തദാസനേക്കൊണ്ടു വ്യാജലേഖനം എഴുതിച്ചത് ഈ ഞാൻ തന്നെയാണ്.

രാ— (അത്തുതത്തോടുകൂടി, ചാണക്യനെ നോക്കിട്ടു വിചാരം), ആവൂ! ശക്തദാസന്റെ പേരിലുള്ള എന്റെ ശങ്ക തീർന്നു. ഭാഗ്യം തന്നെ.

ചാണ— അങ്ങ് അത്തുതപ്പെടുമ്പോഴായിരിക്കാം. എന്നാൽ ഇതു സത്യം തന്നെയാണ്. ചുരുക്കിപ്പറയാമല്ലോ.

'അല്ലേ! കേൾവിഷകന്ത്ര, ഭദ്രഭരത, ദ്രാക്കത്തു, സിദ്ധാത്മകൻ, നല്ലോരാഭരണങ്ങൾമൂന്നും, ബത! നിൻ തോഴൻ ഭദ്രതാഭിധൻ-ചൊല്ലാം ജിണ്ണവനത്തിലാത്തനര, നാച്ചെട്ടിക്കെഴും ഭൂഖമ-നെല്ലാമെൻ വൃഷലന്റെ വീര! തവ സംയോഗാത്മയാംനീതി

(യാം.)

രാ— ആശ്ചര്യമാശ്ചര്യം! എന്നാൽ ഞാൻ തോല്പിക്കപ്പെട്ടതിൽ ഒരു കുറവും പറയാനില്ല.

ചാ— ഇതാ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ അങ്ങയെ കണ്ടു വന്ദിപ്പാനിച്ഛിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ അനുഗ്രഹിക്കണം. ഉടനെ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ മുന്പോട്ടു വന്നു. അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടിട്ടു രാക്ഷസന്റെ അന്തർഗ്ഗതം ഈ വിധമായിരുന്നു. 'ഈ രാജകുമാരൻ, ബാലത്വമാൻമുഖിലേ ബഹു കേമനാം മേന്മലെന്നു ലോകർ നിരൂപിച്ചു വിധം ക്രമത്തിൽ ചാലേ കരേറി നിജ രാജ്യമതികലേവം ചേലോടു യുഗപതിയാം ഗജമെന്നപോലെ.'

അതിനാൽ ഇദ്ദേഹം നിസ്സംശയം മാന്യപുരുഷൻതന്നെ.

എന്നാൽ രാജാവു ചെന്നു വന്ദിച്ചതു തന്റെ കായ്കാരണഗുരുവായ ചാണക്യനെയാണ്. ചാണക്യൻ ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ തലയിൽ കൈകൾ രണ്ടും ചേർത്തനുഗ്രഹിച്ചിട്ടു 'രാജാവേ! അങ്ങയ്ക്കുന്റെ അനുഗ്രഹം പൂർണ്ണമായിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഇതാ മഹാനായ അമാത്യുപാദേയൻ. അദ്ദേഹത്തെ നമസ്കരിക്കൂ. ഇദ്ദേഹം അങ്ങയുടെ പിതാക്കന്മാരുടെ അമാത്യമുഖനാണല്ലോ എന്നു പറഞ്ഞു. രാക്ഷസൻ താനും ചന്ദ്രഗുപ്തനും തമ്മിലുള്ള സബന്ധത്തെ ഇപ്രകാരം കൂട്ടിച്ചേർത്ത് ചാണക്യന്റെ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യത്തെപ്പറ്റി മനസാ ശ്ലാഘിച്ചു. രാജാവു രാക്ഷസന്റെ മുമ്പിൽചെന്ന് 'അമാത്യുപാദേയ! ചന്ദ്രഗുപ്തൻ നമസ്കരിക്കുന്നു' എന്നു പറഞ്ഞു' അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽ വീണു. അസ്മിതിസർവ്വമസരനായ അമാത്യൻ ചന്ദ്രഗുപ്തനെ തന്റെ കൈകൾ കൊണ്ടു പിടിച്ചെഴുന്നേല്പിച്ചു അനുഗ്രഹിച്ചു. കുട്ടിക്കാലങ്ങളിൽ ചന്ദ്രഗുപ്താദികളെ താൻ ലാളിച്ചിട്ടുള്ളതും മറ്റൊരോ കഥകളും കാത്തു് അദ്ദേഹത്തിനു പല വികാരങ്ങളുണ്ടായവയെ അദ്ദേഹം അശ്രുധാരാമാർഗ്ഗമായി വെളിയിലേക്കയച്ചു. എന്നാൽ പൂർവ്വിചാരങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ നന്ദമഹാരാജാവിനോടും പുത്രന്മാരുടേയും കഥ ഉള്ളിലുദിച്ചതിനാൽ ആ വക വിചാരങ്ങൾ ഒരു ഭാഗത്തും തൽക്കാലം ചന്ദ്രഗുപ്തനിൽ ഉളവായ വാത്സല്യം മറ്റൊരു ഭാഗത്തും നിന്നുകൊണ്ടു ഹൃദയത്തിൽ പോരാടുവാൻ തുടങ്ങി. നിന്നിമേഷനായി ചന്ദ്രഗുപ്തനെ നോക്കിക്കൊണ്ടുനിന്ന രാക്ഷ

സൻ രാജാവു വിജയിച്ചാലും' എന്നു പറഞ്ഞു. പിന്നീടു മൌനം ഭീഷ്മിച്ചതേയുള്ളൂ. രാജാവു വീണ്ടും,

ഗുരുവായാമം നാമം -
മരിവെട്ടു ഷാർഗ്ഗ്യചിന്തയിലിരിക്കേ,
പരമീയിവൻ ജയിക്കാ-

തൊരു പദമെന്തുളളു പാത്താലേ പാത്താൽ?

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടും രാക്ഷസൻ മിണ്ടാൻ ഭാവമില്ലെന്നു കണ്ടു ചാണക്യൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉള്ളിലുള്ള വിചാരങ്ങളെ ക്ഷണേണ മനസ്സിലാക്കി.

ചാ—അമാത്യ! ചന്ദനദാസനെ രക്ഷിക്കണമെന്നു മോഹമുണ്ടോ? രാക്ഷ—നിശ്ചയമായിട്ടും.

ചാ— എന്നാൽ അധികാരമുദ്രിതമായിരിക്കുന്ന ഈ വാളെടുത്തുകൊണ്ടു് അതിലേയ്ക്കൊത്തുകൊടുത്തുകൊള്ളുക' എന്നു പറഞ്ഞു മന്ത്രിപദസൂചകമായി തന്റെ കയ്യിലിരുന്ന മുദ്രവാൾ നീട്ടിക്കൊടുത്തു.

രാക്ഷസൻ—ഹേ മഹാബ്രാഹ്മണാ' എന്തിനു ശവത്തിൽ കുത്തുന്നു? മഹായോഗ്യനായ അങ്ങു് എടുത്തിരുന്ന ഈ വാൾ തൊടുന്നതിനുപോലും അയോഗ്യനും ഭോഗ്യഹീനനുമായ എനിക്കവകാശമില്ല. എനിക്കതിനു് ഇനി യോഗ്യതയില്ലാത്തതിനാൽ മോഹവുമില്ല. ഞാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നതെല്ലാം എന്റെ അനുത്തമമിത്രമായ ചന്ദനദാസനെ തിരിയെക്കിട്ടണമെന്നുള്ളതാണ്.

ചാണ—ഞാൻ യോഗ്യനെന്നോ അയോഗ്യനെന്നോ പറയുന്നതെന്തിനു്? അതെങ്ങനെയും പോട്ടെ. അവസാനമായി തീർച്ച പറഞ്ഞേക്കാം. ഈ വാൾ എടുത്തു് അധികാരപദത്തെ—ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ മന്ത്രിപദത്തെ—പ്രാപിച്ചു ചന്ദനദാസനെ വധത്തിൽനിന്നു മോചിക്കുവാൻ കല്പിക്കാമെങ്കിൽ അപ്രകാരം ചെയ്യുകൊൾക. അല്ലാത്തപക്ഷം അയാളെ വധിക്കുകയേ നിവൃത്തിയുള്ളൂ. അതിനാൽ എന്തുവേണമെന്നു ആലോചിച്ചു നിശ്ചയിക്കാം.

ചാണക്യൻ ഇങ്ങനെ വണ്ഡിച്ചു പറയുന്നതു കേട്ടു രാക്ഷസൻ വിഷണ്ഡനായി. എന്തുവേണ്ടു എന്നറിയാതെ അദ്ദേഹം ആലോചനാമഗ്നനായി കൈച്ചിട്ടിറക്കാനും മധുരിച്ചിട്ടു തുപ്പാനും പാടില്ലാതെ നിന്നു. ഒടുവിൽ ഘോ വിഷ്ണുഗുപ്താ! സർവ്വകാലങ്ങളിലും പ്രതിപത്തിക്കു കാരണമായിരിക്കുന്ന സുഹൃൽഃസ്നേഹത്തിനായിക്കൊണ്ടു നമസ്കാരം. എന്തു ചെയ്യാം! ഞാൻ ഇതാ തയ്യാറായിരിക്കുന്നു. വാൾ തരികു' എന്ന് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ചാണക്യനാകട്ടെ, അപരിമിതസന്തോഷത്തോടു കൂടി വാൾ അമാത്യന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തിട്ടു തിരിഞ്ഞു വിനീതനും സന്തുഷ്ടനുമായി നില്ക്കുന്ന ചന്ദ്രഗുപ്തനെ നോക്കി പറഞ്ഞു.

‘വത്സ, ചന്ദ്രഗുപ്ത! അമാത്യരാക്ഷസൻ അധികാരം വഹിച്ചുനഗ്രഹിച്ചതിനാൽ അങ്ങേയ്ക്കു ഭാഗ്യംകൊണ്ടു’ അഭിവൃദ്ധിയായി.’ എന്നുമാത്രമല്ല,

‘നമ്മുടെ ബുദ്ധി ഭവാനുടെ ഭാഗ്യം
 വെണ്മ കലന്നൊരു രാക്ഷസവീര്യം
 നന്മയാടൊത്തിതു മൂന്നും ചേന്നാൽ
 വെണ്മതിധരനെയുമങ്ങു ജയിക്കാം.’

ഈ ആശീർവാദത്തിനുത്തരമായി, ‘ആയുന്മാരുടെ പ്രസാദംകൊണ്ടുള്ള ഭാഗ്യമല്ലാതെ എനിക്കു യാതൊന്നുമില്ല’ എന്നു രാജാവു സപ്രശ്രയം പ്രതിവചിച്ചു.

അനന്തരം ചന്ദ്രനദാസനെ വിമുക്തനാക്കി, എല്ലാവരും കൂടി സന്തോഷമായി രാജധാനിയിലേയ്ക്കു പോയി. രാജധാനിയിലുണ്ടായിരുന്ന എല്ലാവർക്കും അമാത്യനെ വീണ്ടും മന്ത്രിസ്ഥാനത്തു കണ്ടതിൽ അതിരറ്റ സന്തോഷമുണ്ടായി. അദ്ദേഹവും പണ്ടു തന്റെ ആശ്രിതന്മാരായിരുന്ന എല്ലാവരേയും സന്തോഷത്തോടെ സ്വീകരിക്കയും യഥായോഗ്യം കുശലപ്രശ്നാദികൾചെയ്തും ചെയ്തു.

൧൦-ാം അദ്ധ്യായം.

സ്നാനാശനാനന്തരം എല്ലാവരും ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിൽ യോഗം കൂടി. അഗ്രാസനത്തിൽ മഹാരാജാവു ചന്ദ്രഗുപ്തനും മന്ത്രിസ്ഥാനത്തു് അമാത്യരാക്ഷസനും രണ്ടു പേരുടേയും മദ്ധ്യേ ചാണക്യനും അനന്തരം അവസ്ഥാനസരണം മറുദ്യോഗസ്ഥന്മാരും ചന്ദ്രനദാസാദി പൌരപ്രധാനന്മാരും ഇരുന്നതിന്റെ ശേഷം വിഷ്ണുപുഷ്പന്റെ സംജ്ഞയനുസരിച്ചു രാജാവു മന്ത്രിയോടു ബന്ധനസ്ഥനായ മലയകേതുവിനെ എന്തു ചെയ്യണമെന്നുള്ളതിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായമറിഞ്ഞിട്ടുവേണമെന്നുവെച്ചു് ഇതേവരെ ഒന്നും ചെയ്യിട്ടില്ലെന്നു പ്രസ്താവിച്ചു. രാക്ഷസന്റെ മറുപടി ഇപ്രകാരമായിരുന്നു.

‘രാജൻ! ചന്ദ്രഗുപ്ത! ഞാൻ കുറേക്കാലം മലയകേതുവിനെ ആശ്രയിച്ചു പാത്തിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ രക്ഷിക്കേണ്ടതു് എന്റെ ചുമതലയാണ്. അതിനുംപുറമെ, തന്റെ പിതാവിനു് ഇവിടെവെച്ചു മരണം സംഭവിച്ചതിന്റെ പ്രതികാരം ചെയ്യാൻ അദ്ദേഹം ഇവിടെ വന്നതു രാജോചിതവും വിരോചിതവുമാണു്. യുദ്ധത്തിൽ തോറുപോയതു് എന്തു വിധമെങ്കിലുമാവട്ടെ. മലയകേതുവിനെ ബന്ധനമുക്തനാക്കി സമ്മാനിച്ചയജ്ഞയാണുചിതമെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു.’ ഇതുകേട്ടു രാജാവു ചാണക്യന്റെ അന്തർഗ്ഗതമറിവാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു നോക്കി. ചാണക്യനും തന്റെ ഇംഗിതം പുറപ്പെടുവിച്ചു. ‘രാജാവേ! സർവ്വമാ സമത്വനും കായ്കാകായ്ജ്ഞാനകശപനമായ അമാത്യന്റെ അഭിമതം സ്വീകാരയോഗ്യമല്ലാതെ വരികയില്ല. അതിനാൽ അനുസരിച്ചുകൊള്ളു.’

കല്പനപ്രകാരം പദ്മതകകുമാരനെ ബന്ധനമോചനം വരുത്തി വിശേഷവസ്ത്രാഭരണാദികൾ കൊണ്ടലംകൃതനാക്കി രാജസഭസ്ഥിതിൽ വരുത്തി. അദ്ദേഹവും എല്ലാവരേയും വന്ദിച്ചു് ആസനസ്ഥനായ ശേഷം ചാണക്യൻ എണീറുന്നിന്നു സഭ്യരെ വണങ്ങി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

‘മഹാരാജാവേ! മന്ത്രിപുംഗവ! മറ്റു മാനുഷന്മാരേ! നിങ്ങളുടെ അനുവാദപ്രകാരം ഞാൻ കുറഞ്ഞൊന്നു പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. കുറേക്കാലം മുമ്പ്— അതായതു സർവ്വതന്മസിദ്ധിമഹാരാജാവു തന്റെ പുത്രന്മാരിൽ രാജ്യഭാരം സമർപ്പിച്ചു സ്വസ്ഥനാകയും നവനന്ദനന്മാർ നമ്മുടെ ഇപ്പോഴത്തെ രാജാവിന്റെ പിതാവിനേയും സഹോദരന്മാരേയും വിരോധിതമല്ലാത്തവിധം വഞ്ചിച്ചു, കൊലചെയ്തു അദ്ദേഹത്തെ രക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുശേഷം—കരിക്കൽ ഒരു വെറും വഴിപോക്കനായി രാജാക്കന്മാരുടെ അഗ്രഭോജനത്തിന് ഇവിടെ പ്രവേശിച്ച സാധുബ്രാഹ്മണനെ നിങ്ങളിൽ മിക്കവരും കാർഷ്ണങ്ങളായിരിക്കുമല്ലോ. ഒരു ബ്രാഹ്മണനു വേണ്ട സകല യോഗ്യതകളും തികഞ്ഞവനായ അദ്ദേഹത്തെ പ്രായപൂർത്തി വരാത്ത ഒരു വടു, ധിക്കാരി, മൂഢൻ, ഭ്രാന്തൻ എന്നെല്ലാം പറഞ്ഞു രാജപുരുഷന്മാർ കടുമച്ചുറിപ്പിടിച്ചു സദസ്സിൽനിന്നു വെളിയിലാക്കിയതും, അവിടെനിന്ന് അദ്ദേഹം ദുസ്സാധമായ പ്രതിജ്ഞചെയ്തു അഴിഞ്ഞ കടുമ്മയോടുകൂടി കോപിച്ചുപോയതും നിങ്ങൾ വിസ്മരിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കയില്ല. പക്ഷേ ക്ഷുൽപീഡിതനായ ആ ബ്രാഹ്മണക്കുട്ടിയുടെ വകതിരിവില്ലായ്മയെക്കുറിച്ചു നിങ്ങൾ ഗൗനിക്കുകയോ, ആ സംഭവം ഈ സകല കലാപങ്ങളുടേയും വിശിഷ്ട നന്ദരാജവംശത്തിനുണ്ടായ ഈ വലുതായ മാറ്റത്തിന്റേയും നിദാനമായി ഭവിക്കുമെന്നു ശങ്കിക്കുകയോ ചെയ്തിരുന്നിരിക്കയില്ല. എന്നാൽ ഒരാൾ മാത്രം ആ സാധുഭിജ്ഞിൽ വിശ്വസിക്കുകയും സർവ്വപ്രകാരത്തെയും അദ്ദേഹത്തെ അനുസരിക്കുകയും ചെയ്തു. തൽഫലം അചിരേണ അദ്ദേഹത്തിന് അനുഭവിക്കാനിടവന്നു. ആ ഒരാൾ ഇപ്പോൾ നമ്മുടെ ഈ സമ്മേളനത്തിൽ അദ്ധ്യക്ഷവും മേലിൽ നമ്മെയെല്ലാം വഴിപോലെ ഭരിക്കുന്നതിനുള്ള ചുമതലയും വഹിക്കുന്ന മഹാരാജാവു ചന്ദ്രഗുപ്തനാണ്. ആ സാധുബ്രാഹ്മണൻ—ഭോജനലോലുപനായി തല്ലാലകോപത്താൽ വൃഥാ ജല്പനം ചെയ്തു ആ വടു ഈ ഞാൻതന്നെയാണെന്ന് ഇനി വിശേഷിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ‘ബ്രാഹ്മണോ ഭോജനപ്രിയഃ’

എന്നുണ്ടെന്നുള്ളതു വാസ്തവം തന്നെ. എന്നാൽ അക്കൂട്ടർ വെ
റുപോലുള്ളവർ മാത്രമാണെന്നും കായ്കശേഷിയുള്ളവരോ
കായ്കമറിയാവുന്നവരോ ആയി അവരിൽ ആരുമില്ലെന്നും കരു
തി നാം അറിയുന്ന ഒരുവനെ മാത്രം ഒരു സമുദായത്തിന്റെ
മാനസ്യമായി വിചാരിക്കുന്നത് എത്ര ഭോഷത്തരമാണു .

നിങ്ങളിൽ ചിലർക്ക് എന്റെ പ്രസംഗം ആത്മപ്രഭംസ
യോ മറ്റോ ആണെന്നുവെച്ചു രസാവഹമല്ലാതെ വന്നേക്കാം.
അങ്ങനെയൊന്നിൽ പ്രസംഗവിഷയം മാറിക്കളയാം. എ
ന്റെ പ്രവൃത്തികൾ ഇന്നിന്നവയാണെന്നു നിങ്ങളിൽ എന്താ
നും ചിലർക്കറിയാമെങ്കിലും അതുകൂടെ വാസ്തവം മുഴുവനും എ
ല്ലാവരും അറിഞ്ഞുകാണുകയില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. അതി
നാൽ ആ പരമാർത്ഥം തെളിയിച്ച് അതിന്റെ ഒരു സംക്ഷേപം
പറയാനാകുന്നു ഞാൻ ഇനി തുറന്നുതീർക്കട്ടെ.

എന്റെ പരമോദ്ദേശ്യം ചന്ദ്രഗുപ്തനെ നന്ദന്മാരുടെ
സ്ഥാനത്തു നിഷ്ഠിതിദ്രവ്യമായി അധിരോഹണം ചെയ്യിക്ക
ണമെന്നായിരുന്നു. അതിനായി എന്റെ വയസ്സുനായ ഇന്ദ്ര
ശർമ്മാവിനെ ബോധവേഷം ധരിപ്പിച്ച് ഈ നഗരത്തിലും
മറ്റു പല സ്ഥലത്തും അയച്ചു. അയാൾ അമാത്യാദികളെ
കയ്യിലാക്കി എന്റെ ഉദ്ദേശ്യം പൂർണ്ണമായി സാധിക്കുന്നതിനു
തന്നാൽ കഴിയുന്ന യത്നം അവസാനം വരെ ചെയ്തു എന്നു
ള്ളതു സസന്തോഷം ഞാൻ സമ്മതിച്ചുപറയുന്നു. അനന്തരം
പദ്മതേശ്വരനെ ആശ്രയിച്ച് ആദ്യയുദ്ധത്തിൽത്തന്നെ നന്ദ
നന്മാരെ നാമാവശേഷരാക്കി മെയ്യനെ ഇവിടെ വാഴിച്ചു.
എന്നാൽ ഇതുകൊണ്ട് എന്റെ ഉദ്ദേശ്യം പൂർണ്ണമായില്ല. പദ്മ
തകനു രാജ്യം കൊടുപ്പാൻ തരമില്ലെന്നുറച്ച് ഇന്ദ്രശർമ്മാവിന്റെ
സഹായത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തെ നിഗ്രഹിച്ച് ആ അപരാധം
അമാത്യന്റെ തലയിൽ ചുമത്തി. ഇതിനും ഒരു കാരണമുണ്ട്.
അമാത്യന്റെ ഗുണഗണങ്ങൾ പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽ തന്നെ എനി
ക്കു ബോദ്ധ്യമായി. അപ്രകാരമുള്ള ഒരു മന്ത്രിയെ ചന്ദ്രഗുപ്
തനോടു ചേർത്തിണക്കിയാൽ മാത്രമേ ഞാൻ മനസാ ഏറ്റുവാങ്ങാ

രം പൂർത്തിയാകയുള്ളു എന്നു നിശ്ചയിച്ചു. തുടങ്ങിയ കായ്കം പകുതിയിൽ അവസാനിപ്പിക്കുന്നത് എനിക്കു പരമസങ്കടമാണ്. നന്ദവംശത്തിൽ ആരെങ്കിലുമുള്ള കാലം അമാത്യന്റെ സ്വാധീനമാക്കുവാൻ പ്രയാസമെന്നു കണ്ടിട്ടു സർപ്പാർത്ഥസിദ്ധിയെ ഞാൻ നിഗ്രഹിച്ചതും വാസ്തവം തന്നെ. പക്ഷേ, ഇതിൽ അവനവൻ കുഴിച്ച കുഴിയിൽ അവനവൻ വിഴുതെന്നുള്ളതാണ് അർധികം യോജിക്കുന്നത്. സംഗതികളുടെ പോക്കറിയുന്നതിനായി ഞാൻ ചാരന്മാരെ ധാരാളം നിയോഗിച്ചിരുന്നു. അവരിൽ നിന്നു സർപ്പാർത്ഥസിദ്ധി സ്വന്തം ചെയ്യുവാനെ കൊല്ലിക്കുവാൻ വഴിനോക്കിയതായറിഞ്ഞ് ആ വഴിയിൽകൂടി അദ്ദേഹത്തെ അകപ്പെടുത്തുകയാണുണ്ടായത്.

എന്റെ പിന്നത്തെ ശ്രമം അമാത്യനെ പാട്ടിൽ പിടിപ്പാനായിരുന്നു. നന്ദപക്ഷപാതിയായ അമാത്യനിൽ മിത്രസ്നേഹം നിസ്സീമമായി കണ്ടിട്ടു ചന്ദനദാസൻ വഴിയായി അദ്ദേഹത്തെ പാട്ടിലാക്കാനൊരുങ്ങി. ശക്തദാസനെ വഞ്ചിച്ചു വ്യാജപത്രമെഴുതിച്ചു. മലയകേതു കുമാരനിൽ നിന്ന് അദ്ദേഹത്തെ അകറ്റിയത് ഇങ്ങോട്ടടുപ്പിക്കാനുള്ള മറ്റൊരു വഴിയാകുന്നു! ഇതിൽ ഭാഗ്യരായാണ് വളരെ സഹായം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നു സമ്മതിച്ചേതീത്രം. എന്റെ ഈ ഉദ്ദേശ്യവും ഫലിച്ചു എന്ന് ഇപ്പോൾ സാഭിമാനം സമ്മതിക്കുന്നു. ഇപ്പോളാണു ഞാൻ ദൃഢപ്രതിജ്ഞനായത്. പണ്ടു ദുശ്ശാസ്ത്രനാൽ വലിച്ചഴിക്കപ്പെട്ട ദ്രൗപതിയുടെ തലമുടിയെ അവന്റെ മാർ പിളർന്നു അതിൽ നിന്നൊലിക്കുന്ന രക്തം പുരട്ടി സാതിതപ്രതിജ്ഞനായ ഭീമസേനൻ കെട്ടിയതായി പുരാണത്തിൽ പറയുന്നതുപോലെ അന്ന് ഇവിടുത്തെ ഗോപുരദവാരത്തിൽ വെച്ചു ഞാൻ പറഞ്ഞിരുന്നപ്രകാരം ലബ്ധശപഥനായി ഇതാ ഈ സഭാസമക്ഷം ഞാൻ എന്റെ കുടുംബം കെട്ടിക്കൊള്ളുന്നു. എന്നാൽ ഇതോടൊന്നിച്ചു വേറെ ഒന്നുകൂടി എനിക്കു പറയാനുണ്ട്. ആയുസ്സായ അമാത്യന്റെ ആജ്ഞാനുസരണം ചന്ദനദാസനേയും മലയകേതുവിനേയും കെട്ടിച്ചുവിട്ടു. ഇനിയുള്ളവരേയും ഇതു

പോലെ വിടുവിക്കണം. വാഹനമുഗണ്ടംകൊഴികെ പിന്നെ ഒന്നിനും കെട്ടാവശ്യമില്ല. നന്മകോവിദനായ അമാത്യരാക്ഷസൻ രാജ്യഭാരം ചെല്ലേ മറുജീവയേക്കൊണ്ടെന്നാവശ്യമാണ്. അതിനാൽ എന്റെ കടുമ കെട്ടപ്പെട്ടതിനോടുകൂടി മറുജീവരുടെ കെട്ടു പൊട്ടിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യിരിക്കുന്നു?.

ചാണക്യൻ വിരമിച്ചതിനു ശേഷം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപദേശപ്രകാരം ചന്ദ്രഗുപ്തൻ മലയകേതുവിന് അനവധി ദ്രവ്യാഭരണങ്ങൾ സമ്മാനിച്ചു. അച്ഛന്റെ നാടു തിരിച്ചുകൊടുത്തു. ഭദ്രഭേൻ മുതലായ പഴയ ആളുകളെ മലയകേതുവിന്റെ സൈന്യശേഷത്തോടൊന്നിച്ച് അദ്ദേഹത്തെ സ്വരാജ്യത്തിലെത്തിച്ചു സുഖമായി രാജ്യഭരണത്തിലിരുത്തി തിരിച്ചുവരുന്നതിനായി ചുമതലപ്പെടുത്തി. ചന്ദ്രനദാസനെ മൗര്യൻ തന്റെ മുമ്പിൽ വിളിച്ചു പലമാതിരി സന്തോഷവാർത്തകൾ പറഞ്ഞു വളരെ അഭിനന്ദിച്ചതിനുശേഷം അയാളുടെ വകയായി താൻ അടക്കിയിരുന്ന ഭണ്ഡാരാദി സർവ്വസ്വവും തിരിയേ കൊടുത്തു. കൂടാതെ അയാൾ കാണിച്ച മിത്രസ്നേഹം, സഹനശക്തി, ഔദാര്യം മുതലായ ഗുണങ്ങളാൽ അയാൾ ഒരു മാതൃകാപുരുഷനായിരിക്കണമെന്നുദ്ദേശിച്ചു രാജാവു തന്റെ ദുർഗ്ഗപാലനെ വിളിച്ചു ചന്ദ്രനദാസന് ഇന്നു മുതൽ നമ്മുടെ അധികാരാതൃത്തിയിലുള്ള എല്ലാ നഗരങ്ങളിലും 'ചെട്ടിയാർ പട്ടം' കൊടുത്തിരിക്കുന്നു' എന്നു മുരശിച്ച് പരസ്യം ചെയ്യുന്നതിനാജ്ഞാപിക്കുകയും ചെയ്തു. പരമസന്തുഷ്ടനായ ചന്ദ്രനദാസൻ രാജാവിനോടും അമാത്യനോടും തല്ലാലം യാത്രയും പറഞ്ഞു തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു സുഖമായി വസിച്ചു. ഭാഗ്യരായണൻ സിദ്ധാർത്ഥകൻ മുതലായ രാജപുരുഷന്മാർ, ചാരന്മാർ, ഭൃത്യന്മാർ മുതലായവർക്കും ധാരാളം സമ്മാനാദികൾ ലഭിക്കയാൽ അവരും സുഖമായി താമസിച്ചു.

ചാണക്യന്റെ ആശ്രമവസ്തുനത്തിലും മറുപടിയെ നിന്ന് അദ്ദേഹം ലോകവ്യാപാരങ്ങളിൽനിന്നൊഴിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഒരു വാശിയൊന്നെന്നു നാം കണ്ടുവല്ലോ. എങ്കിലും മഹാരാജാവു പാരിതോഷികമായി സംഖ്യയില്ലാത്ത ദ്രവ്യം അദ്ദേഹത്തിനു സ

മാനിച്ചും രാജപ്രീതിയും ശിഷ്യവാത്സല്യവും വിചാരിച്ച് ആ യതിശ്രേഷ്ഠൻ അവയെല്ലാം സ്വീകരിച്ചു തന്റെ ഭൃത്യന്മാർക്കും മറ്റു സാധുക്കൾക്കുമായി ദാനംചെയ്തു. അനന്തരം അദ്ദേഹം തന്റെ ആശ്രമത്തെ പ്രാവിച്ചു തപസ്സുചെയ്ത് ഓരോ ദിവസം ചെല്ലുംതോറും ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ ഗുണങ്ങൾ കണ്ടു് അമാത്യൻ അദ്ദേഹത്തിൽ സന്തോഷംവെളിച്ചു. അവസാനത്തിൽ രാജാവും മന്ത്രിയും തമ്മിൽ പൂർണ്ണമായി യോജിക്കുകയും ഉഭയപാർശ്വത്തിലും സന്തുഷ്ടരായി രാജ്യം ഭരിക്കുകയോ ചെയ്തു.

ചാതാളതുല്യനായ തുരകത്തിൽ കിടക്കുമ്പോൾ തന്റെ അച്ഛനോടും സഹോദരന്മാരോടും ചെയ്ത പ്രതിക്രിയാപ്രതിജ്ഞയെ ഇപ്രകാരം സാധിച്ചു ചന്ദ്രഗുപ്തൻ മഹാരാജാവായെങ്കിലും തന്റെ ഉപകർത്താവായ ചാണക്യന്റെ വേർപാടിൽ അദ്ദേഹം അല്പം അസന്തുഷ്ടിയെ പ്രദർശിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ ആ മഹാത്മാവു കൂടക്കൂടെ അദ്ദേഹത്തെ വന്നു കാണുകയും അപ്പോഴപ്പോൾ വേണ്ട ഉപദേശങ്ങൾ നൽകുകയും ചെയ്യുപോന്നു. ഇതിനാൽ സംതൃപ്തനായി അദ്ദേഹം ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ഭ്രംശിക്കാതെ രാജസാമാന്യഹിതം അനുസരിച്ചു പ്രജാക്ഷേമകരമാംവണ്ണം രാജ്യം ഭരിച്ചു.

അദ്ധ്യായം.

